

TRACTATVS DE
ECCLESIA,
QVO PRAECIPVAE

QVAE HOC NOSTRO

tempore agitatae fuerunt
quaestiones excu-
tiuntur,

Philippo Mornæo Plesseo Authore.

Huic editioni accesserunt, quæ author ipse in
postrema Gallica editione, addidit.

GENEVAE,
Apud Petrum Sanctandream.

M. D. LXXXV.

TRACTATUS DE

ECCLIESIA

QVO PR AE CIP VAE

QVAE HOC NOSTRO

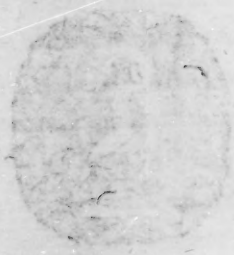
tempore agitur

questiones exco-

mmis

Philippus Melancthon Praefatio

hinc editioni accedimus, qui antea ipse in
posteriori editione addidit

QVAE PR AE CIP VAE

Philippus Melancthon Praefatio

M. D. LXXXV

HENRICO SERE-
NISSIMO NAVARRENORVM

REGI, BIGARONVM PRIN-
cipi ac Domino supremo, &c.

Wilhelmus Franciæ pari, nec non stem-
matis Regij Principi *Westphalensis*
primario. *Akvalowitz*

QUE libellum Maiestati
tue offero, iure duplici tuus est,
ô Rex, primum rei qua tracta-
tur Ecclesia, (cuius in Gallia nostra tutore
te Dominus excitauit) tū etiam authoris
ipsius causa. Hic enim quum se totū secun-
dum Deū quantus quantus est, Maiesta-
ti tue dicarit & addixerit, deinceps pro-
uentuum omnium ut & fundi (utinam
Dei gratia feracissimi) proprietatem, tuo
tibi iure vindicare potes. Hæc quæ à me
scripta sūt si te audiēte *uia ywōsnv* recitare
iubeas, tum expressam qualis esse deberet,

Ecclesiae faciem, & tum quæ sit Romana
 Ecclesiae sub tyrannide Papatus defor-
 mitas, intueri licebit, ut inde colligere sit
 promptum, in quantum te Dominus ho-
 noris fastigium euehat, quem hoc nostro
 seculo potissimum delegerit ex tanto sum-
 morum Principum numero, cuius opera
 miserrimæ seruituti mancipatam sponsam
 pristinae libertati restituat. Mundi qui-
 dem palato non admodum sapit hic ho-
 nor: ut cui nihil sit mundana facis ad-
 mixtum. At Principi Christiano, præ
 gloria illa vel tota mundi uniuersitas sor-
 debit, cui perspecta est æterni illius Dei
 immensa aduersus Ecclesiam charitas,
 cuius causa charissimum illum suum fi-
 lium in mortem tradidit, & mundi ipsius
 ludibrio obiecit. Verum enimvero ar-
 duum est omnino opus, & ingentis sine
 cōtrouersia molis. Stat enim immota ver-
 bi Dei veritas: Populos & Reges terræ
 Antichristi tyrannidē coniunctis viribus
 pro-

propugnatu-⁵ros. At inquit ille, præclara
quæque sunt longe difficillima, sudores
autem istos certissima manet victoria.
Idem enim verbum palam denuntiat Ba-
bylonico regno exitium, ut Christus in fi-
nes usque terra, Rex Regum & Domi-
nus dominantium agnoscat. Quin &
eos ipsos qui Antichristum tutati fue-
runt, Babylonem illam funditus eversuros
vaticinatur. Quod in tanto opere laboris
erat asperioris & difficilioris, exantla-
runt heroes non pauci, quibus id muneris
imposuit nostro seculo Dominus, qui qui-
dem decurso spacio iam à laboribus quies-
cunt, felicitatis æternæ βασιλείαν cōsequuti.
Tu vero macte virtute, ô Rex: Si quidem
superesse tibi voluit Dominus virtutis co-
tem & exercitia: idem enim qui diade-
mate caput tuum redimitum voluit, coro-
nam tibi, quam tanto operi imponeres,
tradidisse videtur. Porro hic quem
vides impetus, pereuntis Antichristi

*avātorata designat, conuulsiones certa
 sunt & indubitata praesentissimae mortis
 indicia. Iam ab ipsis pene incunabulis te
 Deus, ô Rex, veritatis cognitione dona-
 uit: Ineunte deinde ætate huic suo operi
 te addixit & consecrauit. In eum vsum te
 donis eximiis ornavit, corpore vegeto, in-
 genio acri, animo plane generoso: quæ
 quidem si ipsius cultui consecraueris, pro-
 spero successu, honore, opibus, potentia cu-
 mulabit. Has enim appendices nullo ne-
 gocio adiciet, qui præcipua illa est largi-
 tus. Et enim hoc vno moderatore Reges
 regnant, & Principes orbem iudicant.
 Itaque illud abs te officium pro suo iure
 postulat Rex ille summus, illud Christiani o-
 mnes expectant, atque a deo pijs omnes si-
 bi pollicentur. In eum igitur scopum uni-
 cū tua Maiestas collimare debet. Equi-
 dem seruitio tuo, si quisquā alius addictus,
 hoc vnum à Maiestate tua quā humil-
 limè peto, ô Rex, ut dies noctesque tanti
 mune-*

muneris, cui te Dominus sua vocatione
 praefecit, dignitatem & pondus in memo-
 riam reuoces: Rarissima quæ ab eo acce-
 pisti dona ipsius regno instaurando im-
 pendas: Tum demum firmissima scepra
 tibi pollicearis, si te totum verbi ipsius sce-
 ptro regendum permittas. Hæc longè om-
 nium tutissima & compendiosissima via
 est, quam tui omnes ad stabiliedam tuam
 dignitatem tibi possint patefacere. Hunc
 igitur oro, Rex serenissime, ut tibi in hoc
 suo opere adsit efficacissima spiritus sui
 virtute, intimos cordis motus & actiones
 ipsas regat, omni denique benedictionum
 genere cumulet ad suam ipsius gloriam &
 Ecclesiæ propagationem.

Summa humilitate, fide, & obsequio
 Maieftati tuæ addictissimus, P L E S-
 S A E V S.

LECTORI.

HVNC tractatum, Lector, eo animo te legere velim & rogo, vt veritatem quæras, non eam iam ante pridem tibi compertam esse statuas: Deinde vt iudicium suspendas, dum libellum integrum euolueris. Tum si veritatis facies in hac doctrina appareat, te summi illius Dei nomine ac propriæ salutis causa adiuro, vt illam apertè profitearis: Apagesis oro mutum silentium: quandoquidem dum Antichristi tyrannidem conniuendo dissimulamus, Ecclesiæ regnum periclitatur, cuius infelici casu nostræ omnium salus inuoluta rueret. Sin dubitationis aliquid reliquum supersit, & scriptis consignare libeat: necessariam, fauente Deo, lucem adferre conabimur. Si denique nonnullis omnino improbabitur, ab iis peto, vt singula capita singulâsq; rationes respōdendo persequantur: ita tamē, vt candido & placido animo disserentes non euanidam mūdi gloriam, sed Ecclesiæ salutem trophæum sibi victoriæ proponant. Nam quod ad me attinet, sancte Deum testor, in hoc tractatu me vnicam salutis ipsorum rationem habuisse.

*Summa totius tractatus
capita.*

Ecclesia visibilis quid sit, & de varijs ipsius **I.**
periodis.

Ecclesiæ Catholicæ visibiles partes nonnullas puras esse, impuras alteras, & quæ sint indubitatae puritatis in Ecclesia notæ. **II.**

Alias, quæ ab aduersarijs proferuntur notas, **III.**
puris & impuris Ecclesiis communes, atque ut plurimum incertas & fallaces esse.

Scripturas sacras lydiū esse lapidem probandæ puritatis doctrinæ idoneum, quæ quidem natura est Ecclesiæ puræ nota. **IIII.**

Sacram Scripturâ vnicū esse controuersiarum, quæ nostris temporibus agitantur, arbitrium: & qua ratione quisque eas ex verbo decidere possit. **V.**

Ecclesiam visibilem errare posse in ijs quæ ad fidem & salutē pertinent, quod de singulis ipsius periodis probatur. **VI.**

Papam siue Romanum Episcopum nō esse iure diuino Catholicæ visibilis Ecclesiæ caput. **VII.**

Papam seu Romanum Episcopum humano iure caput non esse visibilis Ecclesiæ Catholicæ, & quibus artibus hanc tyrannidem occuparit. **VIII.**

- IX. Papam cum se caput Ecclesiæ mētiatur, Antichristum haud dubie esse in Ecclesia: in quam. nulla alia doctrina quam Papistica Antichristus admitti debuit.
- X. Singulos teneri ab Antichristo discedere, atque Romanenses schismaticos esse, nō eos qui ab illo secessionem faciunt.
- XI. Legitimam esse in refofinandis Ecclesiis pastorum vocationem, vt erigāt & stabiliant collapsum Ecclesiæ statum.
- XII. Totius tractatus capitulum ἀνακρίσεις.

DEO

DEO PROPICIO.

DEus ille qui pro summa potentia genus humanū creauit, quum beneuolentia etiam summa, huius esse pater dignaretur, eos omnes voluit Ecclesiam vt matrem colere & agnoscere, quos in filio suo Domino nostro Iesu Christo paterna beneuolentia complecteretur. Quum igitur nulla alia ratione nobis salus constet, nisi quatenus nos pater ille cœlestis in filios adoptat, eos autem demum filiorum albo adscribat qui in ecclesia regeniti, altique fuerint, siquidem salutem nostrā sitimus, eā nos cognoscere necesse est, ex cuius sinu vitæ succus nobis est hauriendus. Et si nos paternæ hæreditates desiderium tenet, in materna familia cēseri nos oportet. In qua patri visum eos denuo gignere quos sui regni hæredes & dilecti filij sui D. Iesu Christi cohæredes scripsit.

Quotquot huic Ecclesiæ vera fide & Charitate vniti sunt & cōcorpores, quoniā membra sunt corporis Christi in partem hæreditatis illius veniunt. Et quemadmodū fides, vera Charitas, Christus denique nusquam alibi reperiuntur, sic nec quæreda est extra eam salus. Quamobrem si subtilius ista pertractare animus esset, Ecclesiam eorum tantum societatem esse diceremus, quos nullo temporum aut locorum di-

scrimine Deus elegit ad vitam æternam. Quæ quidem humanis oculis est inuisibilis, quibus cor hominis non est peruium, nedum vt Dei voluntatē perscrutari possint, at Deo soli, qui

2. Tim. 2.19 quidē (vt ait Apostolus) nouit qui sui sint eosq; sigillo suo comprobauit visibilis: Sedenim quādoquidem ea est Charitatis natura, vt electis accenseat eos omnes sigillatim qui vocati sunt in Ecclesiam Christi, & quemadmodū corporibus conuenisse sic etiam spiritali nexu concorpores iudicat. Quantumuis in genere fides ex aduerso constituat, in finem vsque seculi malos illic bonis permiscendos, hædos ouibus, paleā grano, Zizania tritico, Inuisibilis Ecclesiæ cognitionem scrutatori cordium Deo propriā relinquimus, in verbo visibilem quærere contenti: Ad quam in terris se recipere debent, quotquot inuisibilis illius in cælis ciues esse cupiūt.

Nos tamen obiter quæ sint huius ab illa differentię paucis notabimus. Inuisibilis, bonorū tantum est societas: Visibilis, bonis, malos permixtos excipit. Illa solos electos, hæc nullo discrimine quotquot, introducit veritatis prædicatio. Illa, vt inquit Scolastici, omnes habentes fidem formatam charitatis: hæc omnes tam informis quam formatæ fidei. Illam August. eā de causā dicit ex Abele originem traxisse non à Caino primogenito: Huic, quemadmodum Abelis Enoch. Simonis Petri, & Christianorum omnium tanquam populi vnius, sic etiam Caini, Chami, Ismaelis, Esau, Simonis magi, totiusq; illius sodalitiij partum

Aug. in ps.
64.

Augu. lib. 1.
de Bapt. cō-
tra Donati-
stas.

tū tribuit. Inuisibilē Ecclesiam partim in cœlo partim in terris degentē cōsideramus, ex ijs cōstātem tum qui iam cū capite suo D. Iesu Christo triumphū agunt, tum qui ipsius ductu mūdi & carnis impetum adhuc sustinent, atque adeo qui praeliū eiusmodi, secuturis seculis sunt praeliaturi. Ecclesia autem visibilis, eorum est propriē qui etiamnum decertant in terris, non à partibus Christi tantum, verum & ipsius nomine saepe falso & e mentito. Illa igitur omnes ad vnum elēctos complectitur, temporū omnium articulis & momentis in vnum collectis: hæc autem locorum & temporum vicissitudines admittit. Neq; enim in vniuersum nec eodem simul momento, verum certis seculis & sui partibus visibilis spectatur. Inuisibilis multas habet oues, in visibilem nondum adductas. Visibilis lupos multos in inuisibilem nunquam admittendos. Hinc illud Augustini, extrinsecus multas esse oues, multos intus lupos, vt & Pauli: non enim omnes qui sunt ex Israele, sunt Israel. Etenim vt quis in Ecclesia, aut potius ex Ecclesia censeatur eum necesse est Christo vniri, verāque in Deum fide & Charitate in proximum piorum consortio aggregari. Quod quidem dubium non est quin multi passim percipiant in medio etiā Paganismo, tamen si presentes id non præstent, quod tamē viribus omnibus eniti debēt. Ex aduerso *ἀποστειλάμενοι* & ab Ecclesia alienum esse non dicimus eum simpliciter qui sit extra septa & caulas, sed qui nullam cum Christo, nullam cum pijs Fi-

Aug. hom.
in Ioannē
45. Et c. 20.
lib. 5. de
bap. &c.
Rom. 9.

Matth. 16.

Matth. 24.

11.

Luc. 18. 8

dei & Charitatis participationem habeat. Inuisibilis proprium est quod dicitur, portas inferorum aduersus eam non preualituras. Ad visibilem hæc spectant, seduci posse, non inuentum iri fidem in terra, Charitatem extinctam fore; quin & electos si fieri posset perituros. Nō igitur abs re nos Ecclesiam credere in Symbolo profiteamur. Nam si quæ sub sensum cadūt oculorum, ea sola indubitata habeamus: haud dubiè singulis Ecclesiæ periodis eiusmodi sæpe extitit rerum perturbatio, vt tanquam granum palea obtectum nulla facies Ecclesiæ appareret. Quin etiam tum temporis id contigit, quum Dominus Eliæ, mihi inquit septem millia seruauit, ex quibus omnibus currus ille Israelis, videns Domini, is inquam cui præcipuè pij omnes noti esse debebant ne vnum quidem nouerat, idq; eo seculo quo postulabat Ecclesiæ conditio, vt visibilis Dei cultus Iudææ finibus circumscriberetur.

Neque vero cum has differentias constituiamus, geminam Ecclesiam aut sponsam Christi geminam, sed vnicam duntaxat alio atque alio modo consideratam credimus, hanc herbescētem, illam efformatis maturisque granis diuitē: Hanc in Area, illam horreo reconditam: hanc in fodina, illam perpurgatam: hanc impuri mūdi perturbationibus circumfusam, illam coram sponso nulla ruga aut macula fœdatam. Non secus ac familiæ nomine, generali quidem ratione mancipia complectimur, propriè tamen solos liberos censemus. Et ciuitatis appellatio-

ne

ne ciuium vnitatē intelligimus, pars licet aliqua
sapissime turbas moliatur & separatim cōside-
rata, sit exterminationis pœna dignissima. Ergo
vt ad rem redeamus, visibilē Ecclesiā eorū esse
societatem dicemus qui veri Dei cultū & Chri-
stianismū profitētur. De qua certe quidē nobis
totus hic sermo est institutus, Huius igitur Ec-
clesiæ tres obseruantur periodi præcipuæ, prima
ante legē extitit quū (aiūt veterū nōnulli) homi-
nes, quantūuis primi illius parētis peccato de-
prauati, sibi quodāmodo lex erāt & innato pec-
cati sensu arguebantur. Deniq; morbū (qui pri-
mus est ad sanitatem gradus) agnoscebāt quam-
uis reipsa parū admodū abfuerit hæc periodus
ab earū quę secutæ fuerūt corruptelis. Alera sub
lege, quum homines peccādi assuetudine quasi
mutata natura, prorsus obduruissent. Tū enim
retegēdi peccati causa lex fuit lata, instar speculī
quæ sordes homini spectādas proponeret, quā-
quam lōgissimē abesset ab ea quā sibi tribuebat
integritate, vt vel earatione malo remediū quę-
reret. Tertia ad gratiæ tēpus refertur, quæ pri-
mis illis parētibus statim post lapsum promissa
fuit in Christo. Is autē præstituto tēpore missus
à patre, remediū iis omnib⁹ attulit, qui suū mor-
bū qualis est agnoscut, & in ipsius merito tanti
mali remediū quęrūt. Sub prima, visibilis extitit
inter homines Ecclesia, sed ita vt si puros Dei
cultores cū aliis cōferas maculis infinitis defor-
mē facile agnoscas. Secūde in Abrahami poste-
ris, populo videlicet Israelitico apparuit, sed nō
eximio splendore insignis si vel regionis finis

vel populum ipsum cum amplissimo terrarum orbe & florentissimis quæ tum eminebant imperiis comparet.

Vltimis autem tēporibus Ecclesia populos & nationes omnes absque vlla omnino exceptione complectitur, nunc isto, nunc illo loco, hic pusillo, illic numeroso grege visibilis. Atq; inde *καθολικόν*, id est, vniuersalem dicimus, vt quæ iam non familia Iacobi aut Hyerosolimorum mœnibus (quò conuenire omnes altera. de qua diximus periodo erat necesse) circumscribatur sed quæ liberos Israelis & Abrahami agnoscit, quocunque tandem sint loco, eos omnes qui fidem Abrahami imitantur, & Hierosolymorū ciues admittit, mundi totius incolas, qui quidē Deum spiritu & veritate colunt. Id ipsum Christus nos docet, Apostolos in vniuersum orbem alegant: Et Paulus cum diruptam esse maceriā scribit, iam nec Iudæum nec Græcum, sed in Christo omnes vnum esse. Quod etiā in Apocalypsi vrbs illa adumbrat, quæ duodecim portas habet, ternas videlicet à singulis orbis partibus. Prophetis vero & Apostolis concinunt omnes veteris Ecclesiæ Doctores, vocatis gentibus, nullam superesse nationem aut urbium in alias prærogatiuam. sed mundum vniuersum esse Arcam, agrum, & Dei *κληρονομίαν*. Populos omnes Iudam & Israelem censerī, vrbes omnes Hierusalem, familias quasuis Dei familiam. in quibus quidē purè colatur, vt nullius iam cuiuscumque tandem loci prærogatiua spiritualis in alium agnoscatur.

Ecclesia

Matth. 28.
Gal. 3. 28.
Ephc. 2. 14.
Apoc. 21. 13.

Cypr. de
Simplicit.
prælatorū
Augu. passim
contra
Donatistas,

Ecclesia illa vniuersalis, suo ambitu particu-
lares omnes Ecclesias comprehendit, quibus-
cunque tandem orbis partibus collectas quas
etiam Christianarum Ecclesiarū elogio insigni-
nimus, id est, cœtuum qui Deum vnum per Ie-
sum Christum inuocant, quales dicuntur Oriē-
talis vel Occidētalīs, Græca, Latina, Corinthia-
ca, Galatarum, Ephesina, Romana, Carthaginē-
sis Ecclesia: non tamen si proprie loquamur,
Catholicæ, siue vniuersales Ecclesiæ, verū Ca-
tholicæ & vniuersalis partes dicuntur. Eadem
plane ratione qua dū loquimur de maris Ocea-
ni partibus, omnes quidem maris appellatione
censemus & Meridionale, Aquilonare, Atlanti-
cum, Cantabricum, Britannicū mare dicimus,
Oceanique nomen, cuique tribuimus. Vnum
tamen Oceanum non plures esse constat, quod
istis appellationibus distinguimus, quoniam
vnicum est corpus quod distingui tantum non
diuidi potest, cuiusmodi etiam agnosci debet
Ecclesiæ vnitas. Nō minus est igitur huius ine-
pta oratio qui Romanam Ecclesiam Catholi-
cam esse dixerit, quam si quis prædicet Britan-
nicum vel Tyrrhenum etiam mare, Mediter-
ranei partem, cum Oceano vnum & idem esse.

Iam vero visibilis Ecclesia in mundo versa-
tur. mundus autem vt nostra ipsorum experiē-
tia discimus, planè est immundus: fieri ergo nō
potest, quin ex tam male affecto aëre rubiginis
multum & deprauationis contrahat. Ex homi-
nibus præterea constat externoque, hominum
ministerio regitur. Homines autem omnes ca-

ro sunt & sanguis, vnde consequitur longissime à perfectione abesse, corrupta esse natura, ignorantia denique & malitia laborare. Ergo fieri potest vt labis aliquid & deprauationis nonnunquam admittat: vt autem perfecta sit, hoc quidem in mundo nunquam cōsequetur. Quoniam tamen sacra scriptura Ecclesiam considerat qualis apud Deum in Christo & propter Christum sponsum censetur, nonnunquā etiā innuit non qualis sit, sed qualis esse debeat, nō tam vt laudibus exornet quam vt ad virtutem tantis laudibus dignam excitet. Eò fit vt Ecclesiæ tribuat elogium quibus minimè omnium saepe respondet, siue homines ipsos quibus constat, siue doctrinam ipsam respicias. Regnum cælorum aut Christi regnum eam nuncupat. Atqui rex ipse Christus sagenæ comparat iacta in mare quæ promiscuè bonos & malos pisces colligit. Innuit ergo satanam subditos suę tyranidi mancipatos in hoc regno habere. Paulus quoque domum Dei vocat, videndumque monet quomodo nos in ea geramus. Atque idem nos non vult latere, in ea ipsa domo non tantum vasa aurea vel argentea esse, sed lignea etiā & figulina: illa quidem in honorē, hæc vero in contumeliam. vnde illa Aug. distinctio eorum qui sunt in domo & ex domo & eorū qui sunt in domo quidem sed non ex domo. Et quod in Symbolo profiteamur Ecclesiam esse sanctorum communionem non eo spectat, vt quotquot sunt aggregati spiritu Dei in Christo sanctificatos intelligamus, sed quod nulla sit extra

septa

Matt. 13. 47

1. Tim. 3. 15.

1. Tim. 3. 26

Aug. lib. 7.
c. 51. de Bap.
& Lib. de
vnit. Ecele.
c. 4

septa ecclesiæ siue sanctitas siue vera communio: Toto (quod assolet) à parte præstantiore denominato. hætenus de hominum ipsorū deprauatione.

Quòd ad doctrinam attinet sponsa formosa, sine ruga, ciuitas fidelis, iustitiæ plena, Templum Dei, columna veritatis appellatur. Tam splendidis titulis excitari deberet ad eius nutum & obsequium qui illam nominibus eiusmodi cohonestat. Atqui, non semel contigit Ecclesiam aliquā pastores prauos nactā, quū sese elogijs istis metiretur nec se aliā esse posse constitueret, in has voces prorupisse. Sum regina, nec viduitates metuo sicque dignitatis istius originē, Dei videlicet bonitatē prouocauit, Sponsi vocē cōtempnit, Leges sibi pro arbitrio finxit & refinxit. Moderatores ipsi dū suo iudicio saperēt eā suis placitis & legibus rexerunt. Quo factū est vt propheta pro ratione mutati regiminis, & ipsi stylū immutarent. Ea ratione fornicatricem & adulteram vocant, diuariatias tibias exprobrant sub obuia qualibet arbore frondosa, principes ipsius, principes Sedom, & populū, Amorach populum inelamāt. Denique futurū denūciant, vt Dominus tabernaculum & sedem aliò transferat & immutet. Paulus etiā maturè monet eousq; in errore abducēdos iusta neglectæ veritatis *αἰσθησία* vt Antichristum in Ecclesia sedentē sint adoraturi. Et ratio quidem est in promptu: nempe Ecclesia instar lunæ corpus est opacum & obscurum, quod ab vnico sole suo Christo lumen

Can. 4. & 6.

Isaia 1. 10.

Iere. 3. 12.

Ezech. 18. 23.

Ezech. 23.

2. Thess. 2.

mutuatur. Quatenus igitur intentis in illum oculis respicit est lucida, quo magis inde recedit eò minus habet splendoris. Accidit autem ut nonnunquam longissimè ab illo absit, tantaq; terræ moles intercedat, ut planè eclipsim patia videatur.

Hæc illa caussa est, quum Ecclesia Catholica per mundum vniuersum sit dispersa, cur ex Ecclesiis singulis nonnullas videamus iusto Dei iudicio planè intercidisse quales extiterunt, Philippensium, Collossensium, & Orientales aliæ non pauca ipsorum Apostolorum ministerio constitutæ: alias autem alibi pro æterna & æmia Dei *φθαρσεν* rursus instauratas. nonnullas item, quæ est hominibus innata corruptio, & moribus & doctrina deprauatissimas, quales sunt Græcæ, Aegyptiacæ, Africanæ, &c. Alias autem ducum & pastorum temeraria audacia (quod quidem hoc tempore de Romana constat) nihil iam sani & integri retinere. Sunt demum quæ ab hæresi in *ἀριστία* demersæ sunt, cuiusmodi sunt quæ Mahumeticam impietatem profitentur. Atque hæc quidem omnia nata sunt soboles, primi illius hominis peccati, qui quidem sui amore excæcatus, à Deo ipso ad se conuersus, prætermisso verbo Dei sapientiæ suæ opinione turgidus, sibi se regendum permisit. Hæc paucis de Catholica visibilis Ecclesiæ partibus. Nunc porrò tenere sufficit hæc Ecclesiam eorum esse cœtum & ciuitatem qui toto orbe quaqua patet Christum profitentur. Hac contineri singulas ecclesias, quæ in
pro.

promissiones quibus Catholicam Christus donauit ex æquo ius habent. Istarum autem alias esse puras, impuras alias, quatenus à Deo ad se ipsas discedunt. Denique vel purissimas quasque Dei ipsius iudicio impuras esse, cuius oculis vel Angeli ipsi à perfectione absunt, sed quas tamen ferat pro misericordia sua, in filio suo Iesu Christo Domino nostro.

CATHOLICAE ECCLESIAE

VISIBILIS PARTES, QVASDAM

puras esse, alias impuras, & quæ sint inconcussæ in Ecclesiis puritatis notæ.

CAP. II.

Ecclēsia vniuersalis seu Catholica visibilis, eorum est omnium cœtus qui toto orbe Domini Iesu Christi Euangelium profitentur, in multas vti diximus Ecclesias singulares distincta: quæ quidem omnes vnicum corpus cōstituunt. Singularum istarum tanquam eiusdem corporis membrorum & partiū aliæ sunt puræ, aliæ impuræ, & harum quidem aliæ magis, aliæ minus sunt affectæ, extat etiam quæ quū superioribus seculis integerrima esset valetudine, nunc periculosissimo morbo laboret: quatenus omnes ex hominibus constant atque idcirco iisdem quibus homines morbis sunt obnoxia. Puras & sanas Ecclesias, or-

thodoxas, sinceras, veræ doctrinæ consentientes vocamus, quo nomine veterū plerique ferè omnes eas insigniunt, impuras autem dicimus aberrantes, hæreticas, schismaticas prout in fide aut charitate peccât, siue aduersus Christum, siue Ecclesiam aut etiam vtrunque, suo tamen quasque gradu & progressu. Hæ nihilominus verè sunt Ecclesiæ cœtus, nimirum quæ profitentur Christum. Non tamen puræ Ecclesiæ, id est, quæ Deum solum in vnico Christo colant, azymis sinceritatis & veritatis: quæ admodum homo mendax, verè est homo, quantumvis minimè verax homo. Nec quis homo esse desinit externa licet specie deformis, intus autem elephantiasis putris & tabidus, adhæc aut membris aut mente captus vt præcipuas humanæ vitæ actiones obire non possit, nec sermonis quidem aut rationis vsum habeat. quæ tamen præcipuè hominem à bellua discriminant.

Memini quidem veteres puram Ecclesiam vocare *καθολική* Catholicam, vt eam à cœtibus hæreticorum distinguant: verum si propriè loquamur, singulari Ecclesiæ quantumlibet puræ non competit Catholicæ appellatio: sin illis hoc nomen tribuimus quoniam sunt partes vniuersalis, eadem ratione impurissimis quoque conueniet. Neque enim Catholicæ nomen symbolo adscriptum legimus vt puram ab impura Ecclesia distinguat: sed Iudaicam Hierosolymis affixam à Christiana, cuius fines Christus suo aduentu in extremos vsque fines orbis propa-

propagauit, id est, ad statuendam gentium vocationem, contra Iudæorum eimentitas prerogativas: quorum inanem iactantiam Paulus tribus epist. ad Rom. capitibus cōpescit, tum etiā vt palam fieret propheticarum prædictionum veritas, de nationibus omnibus in Christo in vnum populum cooptandis, quod controuersia caput veterem imprimis Ecclesiam exercuit. Quinetiam si quis introspiciat eā loquendi rationem apud veteres, vt Orthodoxam Ecclesiā, Catholicam dicerent, ex disceptationibus profectā esse constabit aduersus Schismaticos; quales fuerunt Nourtiani, Donatistæ, & id genus alij, qui totam Ecclesiam suis conuentibus circumscribebant, reliquos cœtus toto terrarum orbe excludebant, cuiusmodi imprimis erant Donatistæ qui Ecclesiam Africæ gurgustio lo concludebant, quod sibi præ alijs sanctuli viderentur, quibus refellendis Ecclesia Catholica siue vniuersalis per vniuersum orbem diffusa ex Scripturis opponebatur.

Nunc indubitas notas perquirere iuuat, eius Ecclesiæ quā Orthodoxam & purā seu mauiſ Catholicam vocamus vt ab impuris & erroneis distinguamus. Iam dictum est eundem Deum qui sua benignitate electis pater esse dignatur, eorum quoque matrem Ecclesiā dici voluisse. Porro matris est, non liberos tantum in lucem edere, sed ea demum vera est mater, quæ quos genuit alit deinde & fouet. Baptismo autem adoptamur in filios quum natura essemus iræ filij, verbo deinde primū tan-

quam lacte infantes, tum adulti vt firmiore & solidiore cibo alimur, denique Cœnæ Domini-
cæ communione arctius Christo vnimur, atq;
ita in hæreditatis cœlestis possessionem adi-
mus. Inde consequitur eam esse puram Ec-
clesiam, & genuinam matrem quæ nos Baptif-
mate gignit, verbo pascit, Cœna Christo & in-
ter nos arctius in dies coniungit, id est, in qua
pura & casta viget Dei prædicatio, & Sacra-
mentorum ex verbi instituto & præscripto ad-
ministratio. In Iudaica siue Israelitica Ecce-
sia, Circuncisio Baptismi, Pascha Cœnæ Do-
minicæ fuerunt *virtutes*, Dei verbo suam vtro-
bique alendis piis idoneam facultatem retinen-
te. Ea de caussa Iosue sub ipsum promissæ ter-
ræ ingressum, admonitus à Domino vt labe-
factum per deserta cultum restitueret, popu-
lum circumcidit, Sacramentoque addixit, ne
vel tantillum à verbo Dei discederent, si mo-
dò populus Dei, id est, Ecclesia esse & dici
vellent: Iosias quoque perturbato rerum om-
nium statu, de reformanda Ecclesia cogitans,
quum sola circuncisionis in carne nota visi-
bilis superesset, legis primum doctrinam pôst-
liminio reuocat, promulgat, ad eiusque obse-
quium populum iuramento addicit. Deinde
Pascha per præconem denuntiat, his ferè ver-
bis; Celebrate Pascha Domino Deo vestro,
sicut scriptum est in libro Fœderis, id est, ex
Dei instituto. Esdras, reduce populo ex Ba-
bylonica seruitute, rursus edificandi Tem-
pli, & restaurandę Ecclesiæ, hæc fundamen-
ta

Ios. 1. 18. &
19.

2. Reg. 23.

2. Chr. 34.

2. Chr. 35.

ta iacit: Legem populo explicat, & scæderis instar iuramento sancendam proponit, deinde vt eos pascat & fulciat spe certa & fiducia suo tempore exhibendæ salutis, purum Paschatis vsum restituit, ad præscriptum eorum (inquit) quæ scripta sunt in libro Moſis. Denique vt paucis absoluam, eximij quique Dei serui qui post insignem aliquam Ecclesiæ vastationem de ea restauranda cogitarunt has notas semper visendas erexerunt, non secus ac belli dux peritus, vt dissipatum clade aliqua exercitum recolligat, signa millitaria ex edito loco conspicienda proponit, quo pedem referant quotquot ex clade dispersi & palantes vagantur. Christus ipse sponsus internoscendæ sponsæ suæ tesseras non alias dedit. Atque eo ipso quod sponſam nominat, officium docet, vt dicto audiens sit nec aures patere sinat exteris, nèue monilia & matrimonij pignora seu *ἀντὶφύλακα* vel perire vel contaminari sinat. Sic autem expressis verbis ait: Qui ex veritate est audit vocem meam, Oves meæ vocem meam audiunt, vos autem non auditis quia ex Deo non estis. Casta igitur sponsa & verax Ecclesia ea sola est, quæ vocem Christi audit, vocem inquam non inanem, & quam quis pro arbitrio finxerit, sed quæ in Scripturis expressa resonat, & in finem vsque sonora erit, eam videlicet quam Prophetarum & Apostolorum ore Deus pronuntiauit & cui tanquam fundamento, Paulus Ecclesiam niti docuit, Christo totius ædificij angulari lapide. Quæ ratione ad constituendas Ecclesias

Ioan. 10. 37

Ioan. 8. 47.

Ephes. 2. 8.

Mat. 28. 19. Christianas Apostolos ablegans: *Ite inquit & docete, quasuis gentes baptizantes in nomen Patris, & filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæ mandauì vobis.* In actis autem legimus, Apostolos perdurasse in doctrina Apostolica, fractione panis, & præcibus, quæ breuis est & expressa Christi Ecclesiæ descriptio, quæ sinceram fidem verbo docetur & Christi communionem in veram charitatem vnitur. In eandem doctrinam conspirant Ambrosius dum Ecclesiam Catholicam eam esse diffinit, in qua Deus seruis suis colloquitur: Augustinus etiam dum Apostolorum & Pastorum ministerium in verbo Dei & Sacramentis constituit. Iam addamus & tertiam notam externam licet, Pastorum scilicet & Ministrorum Ecclesiæ legitimam vocationem, quibus est credita verbi & sacramentorum administratio. Quum enim de prædicatione agatur, quæ vel verbo vel Sacramentis vt palpabili videlicet sermone constet, eos autem mitti oporteat, qui prædicaturi sint: mittendis pastoribus est ordo in Ecclesia vel maxime necessarius: Verum hoc caput alio postea loco expediemus.

Ambro. lib.
de sacra.
cap. 7.
Aug. contra
Crescon.
Gram. lib. 2.
cap. 12, & c.

Rom. 10. 15.

Cypr. lib. 2.
epist. 2.

Orthodoxas igitur Ecclesias & puras dicemus, in quibus puram & legitimam verbi & Sacramentorum administrationem agnoscere licebit, id est, vt loquitur Cyprianus, ita vt Christum sequamur. Nec communionem, cum eiusmodi refugiemus, aut Deum illis adesse dubitabimus, erroris licet aliquid in doctrina, aut in politia exteriori perturbationis, vel denique in mori-

moribus deprauationis sit admixtū. Huc enim semper redeundum est, nos homines esse, Ecclesiam autem ex hominibus non secus ac orationem ex litteris & syllabis constare, quorum ingenium aliqua semper ex parte referet, quamdiu in mundo peregrinabitur. Sed videndum est imprimis ut in præcipuis doctrinæ capitibus maneat semper facta tecta veritas. Etenim impuras & minime Orthodoxas non perinde facile erit discernere. Simplex est veritas, sanitas, rectitudo. At mendaciorum, morborum, curvitarum infinitus est numerus. Eadem ratione multiplices sunt species & gradus impuritatis in Ecclesia. Eas autem vno verbo impuras describere possumus, in quibus adulterata est verbi & Sacramentorum administratio, ut vel Dei gloriæ vel hominum salutis aduersetur. Quoniam autem vniuersum Evangelium ad fidem & charitatem reuocatur, Christus autem totus (ut loquitur Augustinus) caput & corpus est: Idcirco ad duas præcipue species illas reuocabimus, & hæreticas dicemus quæ à fide & Christi doctrina aberrant. Schismaticas autem quæ à charitate & Ecclesiæ, quæ corpus est Christi, communione discedunt, vtrunque quoad doctrinæ veritatem in capitibus omnibus consentiant.

Aug. li. de
vinitat. Eccl.
cap. 4.

Verum enim verò quum varia sint doctrinæ Christianæ capita, varix quoque sunt hæresear species, dum hæc in vnum, illa in alterum caput doctrinæ peccat. In vno etiam & eodem dogmate aliæ aliis longius & periculosius

aberrant. Sed & quædam vnicum, quædam plura capita oppugnant. Quemadmodum in vno & eodem corpore alius est morbus in vitali, alius in organica parte, alius hepaticus, alius ex scirrho tumor. Denique longè aliud est, vnicum corporis membrum, aliud totum corpus male affectum esse, *κακοχρησία* laborare. Ergo consueque potest Ecclesia aliqua hæresens contagio infici, vt à capite vsque ad talos nihil super sit integri, Idolis etiam prostituta pudicitia, prauoque hominum consilio corrupta. Neque tamen quandiu sunt hæreticæ, desinunt esse Christi Ecclesiæ, vt nec homo propter morbum homo esse desinit: imo eo ipso quod sunt in doctrina Christi hæreticæ, conuincitur adhuc Ecclesias esse, morbum enim à corpore distinguimus, haud aliter quam ex morbo quo quis afficitur, hominem esse, non hominis cadaver, agnoscimus. Sin verò ab hæresi in *ἀμείνως* demergantur, tum demum Ecclesiæ esse desinunt, vbi Christus anima Ecclesiæ, Saluator & Mediator non agnoscitur, vbi mediatio illa quæ Christo Ecclesiam, vt iugulam corpori caput coniungit, abscissa est. Cuius rei tristissimum extat exemplum in Asiaticis Christianis, qui passim à Nestoriana hæresi in Mahumedis castra transierunt, id est, ab hæresi ad impietatem descuerunt, quantumuis Alcorani blasphemix Christum laudibus efferant, tum enim iugulo præciso exanime iacet corpus, & publice repudium Christus illis Ecclesiis edixit, quæ in alterius nuptias & thorum apertè conuolarent,

rint, & Deum, summumque bonum, ab illo abductæ quærant.

Nempe igitur eo res redit, has esse, de quibus paulò ante diximus, veras Ecclesiæ notas, Ecclesiæ, inquam, quæ pura sit & casta Christi sponsa, eorumque mater quos pater ille cœlestis heredes scripsit, ut Deo liberos gignat, nutriet, Christoque coniungat, quarum rerum sunt symbola & organa, Baptismus, Verbum, Cœna Dominica. Vnica verò tessera Ecclesiæ tanto elogio non exornat, sed coniunctim omnes. Et si enim verè mater est quæ quos genuit liberos exponit: vera tamen, & ^{vera} mater esse negatur. Eiusmodi fuit. Samaritana seu Israelitica Ecclesia, in qua Circumcisionis symbolum reliquum erat, Lex etiam, sed titulo tenus Adulteriis, inquit Dominus, & omnium libidini prostituta iacebat, id est, cultus quolibet idololatricos amplectebatur: addit tamen, genuisse sibi filios. Deo inquam liberos gignebat, qui Circumcisione suos agnoscebat (quantumvis esset ob scelus adulterij repudio digna) quod Dominus ipse scdere penitus adhuc abrupto repudium nondum misisset. At enim quos illa Deo genuerat, Molocho fovebat, igne lustrabat, idolis consecrabat, & quantum quidem in se situm erat, satanæ & orco adiudicabat. Iisdem etiam locis dicitur illius sororem Hierusalem, Obolibam, in qua Dei tabernaculum esset, multo deterius se gessisse, addè ut infra Sedom ipsam deiiciatur. Eadem ratione Christus Phariseis: Vos inquit cœlum

Ezec. 16. 20

Ezec. 23. 37.

& mare circumcurritis, vt profelytum aliquem efficiatis: id est, incircuncisum circumcidatis, & in ecclesiam introducatis. Id autē consecuti, eū duplo filiū gehennæ redditis. i. tā praua accedit vltra institutio, vt Circuncisio præputio sit nocētior; quod illi tantulacunque de vero Deo cognitio in maiorem cedat condemnationem. Porro quin idem in Ecclesia Christiana contigerit, dubium esse non debet. Nam ab initio subortę sunt hæreses in præcipuis fidei articulis tanquam morbi in nobilioribus corporis partibus, ac nominatim in capite de Iesu Christi filij Dei diuina æternæque natura. Peccatum hominis morte plectendum erat: Mediatorem igitur Deum & hominem esse oportuit; vt mortem gustaret, hominem; vt mortē debellaret, Deū. Christo igitur, qui deitatem eripiebat, præcipua cum dignitate spoliabat, ex qua nobis salus constat. Atqui negata æternitate negari quoq; Deitatem necesse est: quę res enim initium habuit, eandem quoque naturaliter finem habere consentaneum est. teterrima interim illa hæresis, adeoque multę similes nec paucas nec contemnendas Ecclesias peruascerunt. Vetus tamen Ecclesia quatenus illorum Baptismum nō esse, repetendū censuit, eatenus Ecclesias, licet ad extremum ægrotas, esse iudicauit. nimirum quoniam Christus à quo veritas & efficacia Baptismi pendet, in Ecclesia sola baptizat, quo argumento docuerunt, Ecclesias Christianas esse posse quę quos vt matres genuerunt, ipsis etiam noueris deterius alant & instituunt. Atq; idcir-

co Baptismū quo vtiliter infantes tincti fuerāt, addunt adultis obfuisse, dū hereses amplectuntur quas prius ignorauerant.

Ecclesia Latina tum temporis vt olim Samarię Hierosolyma periculosis eiusmodi erroribus cordatē se opposuit, multosq; sanauit, vnde magnam est laudem apud omnes & auctoritatem consecuta. Verum & ipsa miserrimē postea lapsa est. Quum enim Dei benignitate (qui veritati sēper alicubi suas sedes assignat) ab heresi illa tanquā morbi cōtagio liberata esset, hoc totū industrię suę tribuit quasi extra erroris periculū sita esset, perinde ac si quis ad annos aliquot prospera vsus valetudine, nihil iam morbos veritus, intemperantię laxaret habenas. Atque inde factū dicimus, vt intemperie vninerali laboraret, sicq; hereses heresibus cumularēt: vt iam non in morbū incidisse, sed ipsa morbus esse videatur, vsque adeo iā *avus Domini* dedoluit & planē stupida obduruit. In illam igitur non immeritō cōpetere dicimus, quod Ezechiel propheta Hierosolymis tribuebat, sed i in quā illi in qua Dominus sibi quietem delegerat: *Somer on secundum dimidium peccatorum tuorum non peccauit. Non fecit Sedom soror tua & filia eius sicut fecisti tu & filia tua. Iustificasti sorores tuas pra omni- bus abominationibus quas fecisti, conuertiam igitur captiuitates earum & ignominiam tuam portabis.* Verbū Dei demensum est quod suis liberis Dominus in cibum reliquit. Ecclesia Latina vt eos siliquis pasceret, illud abscondit & defodit in terram: quod si vel pudore adducta non-

Ezech. 16.

nihil protulit, præsentissimo veneno oblitum exhibuit. Verbum illud in vno Deo vitam quærere docet, hæc vero nos ad homines natura perditos, imo vero ad filium illum perditionis deducit: In Christo Deo infinito, meritum infinitum quærere nos verbum docet; papatus nos nostris meritis affixos detinet, quæ nihil præter mortem & inferos mereantur. Lex peccati retegendi causa lata erat, vt gratiæ remedium in Christo oblatum famelici quæreremus. Latina ex aduerso Ecclesia nos præ Iudæis Iudaizare coegit, salutem ex nostris lacunis haurire docens, vbi potius inferi commonstrandi erant, vt in Christo oblatam alacrius amplecteremur. In ipsam Domini regiam Diabolum admisit, panem vitæ, mortem admiscuit, poculo cœlesti, venenum propinauit. Denique, si Baptismo quem tamen multis modis contaminauit, liberos in Dei familiam asciuit vt mater, nihilominus certum est, falsis eam cultibus Diabolo eosdem educare. Iam vero, si de Christi officio, & quærenda in Christo salute agatur, quo tanquam iugulo, corpori caput Ecclesiæ Christus coniungitur: sic meritis hominum & Sanctorum, indulgentiarum sordibus, & infinitis blasphemiarum machinis pars hæc doctrinæ labefactata est, vt iam à tenui filo vita Ecclesiæ penderet, eoque mox abrumpendo (quæ fuit Antichristi in agendo sedulitas) nisi tempore Dominus, qui eum compescerent, seruos suos emisisset. Quamdiu vel tenue illud filum reliquum manet, Ecclesiæ nomen non denegamus

denegamus, vt nec ei qui morbo contabescit, nomen hominis, quamdiu viuit. Quin & sponsam licet per nos illi vocitent, modo adulteram quoque nobis dicere concedant. Attamen nos præ aliis omnibus quæ adhuc fuerūt, Ecclesiam illam hæreticam nominamus, sponsam quæ repudium meruerit, matrem quæ suos liberos satanæ alat, denique obnixè rogamus qui eam recens natam & sanguine suo conspurcatam sibi sanctificandam assumere dignatus est: qui eam iam adultam senescētem Christi filij sui sanguine purgauit, vt fœderis iam à pueritia vsque initi (quod Iudaicæ & Israeliticæ Ecclesiæ pollicebatur) meminerit, & quod iam non paucis corporis illius membris concessit, eam pristinae puritati & integritati restituere dignetur. Atque hætenus de hæreticis & impuris, quoad dogmata; Ecclesiis, quibus omnibus Romanâ & Latinam eminentiore gradu errorum sitam defendimus.

Schismaticarum aliæ simpliciter sunt Schismate infames, aliæ si ad Schisma hæresis tanquam ad vulnera febris accedat, sunt Hæreticæ simul & Schismaticæ. De Hæreticis idem quod paulò antè dicimus. Schismaticis explicandis geminam distinctionem adhibemus. Causa (inquit Canon) non separatio Schismaticum facit. Et Clemens, schismaticus, inquit, censendus non est, qui se à quouis cœtu si iungit, sed ob pietatem aut impietatem seiunctio, à schismate absoluit, aut schismaticum reddit. Quamobrem eos Schismaticos dicimus,

qui suis deprauationibus legitimam discessio-
nis occasionem aliis dederunt, non eos qui co-
acti arripuerunt. Sic Ioan. 10. narrat Euang. su-
per verbis & miraculis Christi ortum in Popu-
lo schisma; quidam enim Christum ministerio
Diaboli, alij Dei virtute uti, aiebant: neque ta-
men inde sequitur eos, qui Christum approba-
bant fuisse schismaticos, sed eos qui blasphemabant. Interim Pharisei se ecclesiam iacta-
bant. Neque etiam Apostoli Schismatici erant
ut cunque à Scribis & Phariseis secederent &
separatim conuenirent: sed ipsi Sacerdotes &
Scribæ à quibus interficiebantur qui in me-
dio Ecclesie cœtu Messiam aduenisse se pro-
baturos profiterentur. Cæterum idem no-
stris temporibus contigisse suo loco confir-
mabimus iis qui media Concilij frequentia
Antichristum patefacere voluerunt. Rursus
author schismatis à sectariis est distinguendus.
Authores ut qui à charitate ac proinde à cor-
poris Christi vnione resiliant cum Dathane,
Corah, & Abiramo conferri possunt, qui
quantum in se est sua ipsorum nomina ex li-
bro vitæ delent: plebs vero ipsa grex est Chri-
sti, sed malos duces nata; quod iis præcipuè
competit qui schismate iam confirmato nas-
cuntur, quanuis iusta utriusque excusatione ca-
reant. Qua ratione cum Dathane schismatis
antesignani absorpti fuerunt, sed vltio reli-
quam multitudinem præterit, quæ horrenda
in scelèris authores animaduersione edocta
fuit,

fuit, eiusdem pœnæ metu ab illis secedere. Simili ratione Hieroboamus cum successoribus, qui schismate Ecclesiam praua ambitione fascinati diuiserant, diris deuouentur. Verum Samaria non prorsus à fœdere excidit medium quendam gradum propter falsos cultus nacta inter Iudæos & gentiles. In summa ambitio, & huius fons, charitatis defectus, Schismaticos constituunt: ab iis igitur vitiis alienus populus qui factione potentum non secus ac torrentis impetu abripitur: sit licet in separatione, schismaticus tamen propriè dici non debet. Et quemadmodum in factionibus quibus peccatur in rempub. Princeps in capita seditionis animaduertit, Populo quæ vel ignorantia, vel aliorum splendore illectus peccauit, veniam clemens indulget: sic idem prorsus ingenium speramus Patris illius misericordiarum erga suos liberos, qui vt plurimum præfectorum suorum ambitione tanquam sarcina pressi anhelant, & ab eorum sunt consiliis alieni. Atque hæc quidem dicta sunt de Ecclesiis quæ simpliciter sunt schismaticæ, id est, quæ schisma hæresi non cumularunt. Aliquid non prorsus dissimile in Ecclesiis hæreticis reperias. Sepissimè enim accidit vt Ecclesiæ rectores suis speculationibus abrepti aliquatenus sint hæretici. At populus non item, qui istiusmodi argutias non capiat, sed simplici sit veritatis oratione contentus. Verum hæc alio loco accuratius pertractabimus.

Nunc vero hæc esto superiorum omnium
αἰαλαφαίοντι, puræ Ecclesiæ notas, fidem esse
 & charitatem : verbi etiam & Sacramento-
 rum iustum legitimumque ministerium. Ec-
 clesiarum autem impurarum Symbola sunt par-
 tim istorum defectus, partim impuritas : quod
 vtrumque coniunctim sepius accidit. Deni-
 que quum nulla extet religio quæ certa doctri-
 na suisque conspicuis signis ab aliis non distin-
 guatur : Ecclesias Christianas suam doctrinam
 veteri & nouo Testamento definitam, sua e-
 tiam Sacramenta Baptismum & Cœnam, si-
 gna habere dicimus. Quæ igitur vtriusque
 purum retinent ministerium, puræ ; quæ impu-
 rum, impuræ censentur. Romana porro omnium
 impurissima, quæ vtrumque tam fœde conta-
 minarit, vt vix aliquod super sit institutionis
 Christi vestigium.

ALIAS QVAS ADVERSARIJ

PROFERVNT NOTAS,

puris & impuris Ecclesiis com-
 munes atque adeo incer-
 tas esse.

CAP. III.

Verumenim vero illi ipsi qui se veris
 Orthodoxæ Ecclesiæ notis destitutos esse
 agnos-

agnoscunt, negāt purā verbi & Sacramētōrum administratione Ecclesiam dignosci posse, sed externis notis, puta antiquitate, multitudine, locorum & personarum successione, miraculis & reuelationibus: monetarios imitati, qui pseudonomismata quæ procuderunt, non ex auro puro puto censerī, verum ad sacoma appendi, & ex sono, forma, colore, quæ omnia adulterari possunt, probari postulant.

Antiquitatem igitur perpetuo nobis reponunt, iuxta illam amici ad Iobum admonitionem, *Interroga obsecro etatem priorem, & præpara te inquisitioni patrum. Et iterum: Dies loquentur, & multitudo annorum notam reddet sapientiam.* Quibus ex eodem loco respondere promptum esset, *non semper honorabiles sunt sapientes, nec senes intelligunt iudicium. Profecto spiritus qui est in homine, & inspiratio omnipotentis intelligere facit eos.* Sed quoniam ita vrgent, fusius ista persequi iuuabit. Hic agitur de sinceritate Ecclesiæ. Ecclesia cymbæ comparatur: quæ quo diutius maria præternaugat, eò fit rimosior: ædificio, quod vetustate labascit & sensim corrui: Ciuitati cuius disciplina facile deprauatur, nisi subinde ad initia reuocetur: corpori humano in quod annorum accessione deuehitur morborum infinitorum coluiues, quum corporibus vel maxime integris & bene habitis senectus ipsa per se fit morbus. Ex vetustate igitur vel sola omnino coniiciendum dico, Ecclesiam multas sordes & morbos contraxisse, eoque nomine absque con-

Aug. in ps.
64.

trouersia adferendū verriculū, & accersendum
esse medicum, nedum vt inde purā esse & Or-
thodoxam (quod illi constituunt) colligamus.
Iam vero quæro, quid ethnicis responsuri sint,
suam antiquitatem efferentibus, imo & Au-
gust, qui Hierosolymorum initium ad Abe-
lem, Babylonis ad Cainum, promissionis item
ad Isaacum, spuriorum ad Ismaelem etiam pri-
mogenitum refert. Adhæc quid obsecro Chri-
sti temporibus Iudæis responsuri erant, si veri-
tatem in Ecclesia ex antiquitate metiri oport-
teat. Sc filios Abrahami profitebantur. Is autem
credentium pater celebratur. Genealogias à
prima vsque hominis creatione repetebant: ve-
tustissimas fœderis cum Deo tabulas profere-
bant. At illi antiquitate freti Christum iuxta
promissiones exhibitum vt fabri filium, Sama-
ritanum, Dæmonio obsessum, nouorum cul-
tuum propagatorem famosum reddiderunt; vt
plane sit verisimile nostri temporis Rabbinos, si
in illa incidissent tempora, quum iisdem argu-
mentis nitantur, illum quoq; crucifigendū cu-
raturus. Eadem prorsus ratione dicimus Anti-
christum ex vaticiniorum veritate, iam dilaben-
tem hanc domum subingressum fuisse, quum in
antiquitatis altissimo somno omnes demersi es-
sent, quos vigilare & orare ex Domini præscri-
pto potius oportuit. Illius conatus promouisse
qui sibi sapere videbantur, omnia deniq; sursum
& deorsum conturbasse. Neq; tamen vt resectū
pleriq; agnoscant, vllis rationibus adduci posse.
Iterum peto quid Græcis, Armeniacis, Aethio-
picis

piciſ Eccleſiis ſint reſponſuri, quarum funda-
mēta iecerunt Apoſtoli, & quę Romane ſunt
coetaneę, imo & primogenitę, quum Eccleſias
Chriſti conſtet ab Oriente Occidentem verſus
propagatas fuiſſe. Hic ſi antiquitas puritatis lau-
dē pręripiat, illas eſſe puras quis inficietur? Si pu-
rę ſunt, Latina Eccleſia illarum iudicio & colla-
tione impuriſſima erit. Sin illę ſunt hæreſeos &
impuritatis nomine cõtaminatę quales illas cen-
ſet Latina Eccleſia, vetuſtate puritas & veritas
in Eccleſia non ſatis apte confirmatur. Quid i-
gitur? Venerandamne antiquitatem ex ſua ſede
deturbabimus? Imo ipsis aduerſariis longe ho-
norificentius excipiemus. Sed ita vt antiquus il-
le dierum interrogetur, audiatur, & patribus om-
nibus præeat ex certiſſimi illius axiomatis re-
gula, Primum quodque veriſſimum. Quę qui-
dem eò ſpectant ſi Eccleſiæ puritas contro-
uertatur, vt ad verbi Dei examen antiquitatem
reuocemus, & quos anni prauos humores in-
uexerunt perpurgemus, & vegetę iuuentutis
integritati reſtituamus. Atque ea demum eſt
certa colendę antiquitatis ratio, vt nos ad verę
illius effigiem reſingamus, non autem vt vetu-
ſtatis larua obteçti ſegnescētes putreſcamus, tã-
dēmque omnino pereamus. Hęc illa eſt magi-
ſtri noſtri regula. Querebatur de diuortio quod
populo Moſes ob duritiem cordis conceſſerat.
Acceſſerat longiſſimi temporis præſcriptio, ſi-
quidem Dei decretis præſcribi poſſet. Quęſtio-
nem D. paucis abſoluit, *Ab initio non ſic erat*, id
eſt, nō eiufmodi erat Dei inſtitutio. Veritati in-

Tert. de
virginibus
velandis.

Cypr. lib.
2. Epist. 3.

Idem ad
Pompe. ep.
9. & in Epi.
ad Quir. &
in sentent.
episco.

Et Aug. li. 5
de Bap. c. 23
Ign. in epi.
ad Philad.

Can. Conf.
dist. 11.

Can. mala
c. frustra

Can. si solas.

quit Tertullianus, nemo præscribere potest non spacium temporum, nō patrocinia personarum, non priuilegium regionum. Ex his enim fere initium consuetudo ab aliqua ignoratiā vel simplicitate sortita in vsum per successionem corroboratur, & ita aduersus veritatem vindicatur. Sed D. noster Christus veritatem se, non consuetudinem cognominauit. Si semper Christus & prior omnibus, æque veritas sempiterna & antiquares. Viderint ergo quibus nouum est quod sibi vetus est. Hæreses non tam nouitas quàm veritas reuincit. Quodcumque aduersus veritatem sapit hoc erit hæresis etiā vetus consuetudo. Quid Cyprianus? Si solus (inquit) Christus audiendus est, non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putauerit: sed quid qui ante omnes est Christus, prior fecerit, neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem. Idem, Consuetudo, ait, sine veritate vetustas erroris est, propter quod relicto errore sequamur veritatem, quam veritatem nobis Christus ostendens, Ego sum inquit veritas; non dixit, ego sum consuetudo. Quid Ignatius? illis qui antiquitatem obyciunt, ego dico, quia mihi antiquitas est Iesus Christus, quem nolle audire manifestus interitus est. En tibi Antiquos, qui vt veritatē discamus nos ablegāt ad illius Antiquissimi magistri. Perpetua est. n. regulæ illius æquitas. Quæ iā ab initio nō valuerūt, successu temporis valere non possunt. Quod si regibus & ecclesiasticis possessionibus nō præscribitur, multo minus & Deo

Deo ipsi, & veritati amplissimo certissimoque Ecclesiæ thesauro præscribi potest.

L. Quæ ini-

tio D. de

Reg. iuris.

Multitudo.

Exod. 23.

Mat. 7. 13.

Luc. 12. 22.

Nunc age de multitudine dicamus. Disertis verbis cautum est: Non eris post multos ad mala. Item, Ampla est porta quæ ducit ad interitum. ex aduerso: Noli timere pusille greges, complacuit enim patri tibi dare regnum. Ad hæc videmus quod ad Ecclesiam attinet, totum mundum in familiam Noë contractum: Paulo post etiam ad Abrahamum. Israeliticum populum exinde Dominus adoptauit, ad alias gentes si conferatur, per exiguum: Denique ex omnibus populis partem minimam, Christianam videlicet Ecclesiam, quam ea de causa pusillum gregem vocat. Quæ usque adeo vera sunt, ut Aug. Ecclesiam vno Abele & vno Enocho definiat. Ex numerosa igitur multitudine falsi potius quam veri, & impuritatis potius quam puritatis præsumptio colligitur, quum in rebus omnibus hominis natura prona in malum feratur, ad bonum autem non nisi violento quodam motu assurgat. Si de numero contendamus, ethnici quolibet in populo plures vni opponent, & vnica nationi nationes omnes. Et in ea ipsa nonnunquam vniatque alteri familiæ, familias omnes: quemadmodum Noah temporibus contigit, quibus qui filiorum Dei appellatione insigniuntur, tum ipsum Noah, tum ipsius pietatem ludibrio habebant. Quin & in populo Dei electo Samaritani Iudæis, decem scilicet tribus duabus præualebunt, in Iuda autem & Israele prophani pii superiores erunt. Elias

Deut. 4. 18.

& 9. 1. & 11.

23.

Aug. in ps.

128.

Gen. 6.

1. Reg. 29.

10

1. Reg. 22. 3. enim se solum esse conqueritur : & in Michea
 Ier. 4. 9. veracem insurgunt 400. Pseudoprophetae. Et
 Isa. 53. Prophetæ seductum inclamant populū, Reges,
 Sacerdotes, Prophetas denique ipsos. Christiana
 Ecclesia nihilomagus erit numero superior. Illius incunabula sic describuntur. Quis credi-
 dit auditui nostro, & brachium Domini cui re-
 uelatum est? Tum enim in exiguum numerum
 contractam fuisse legimus, & scholastici ipsi,
 mortuo Christo, paruo momento, docent, sola
 virgine Maria circumscriptam fuisse. Adulta
 iam Ecclesia, legimus, mortuo Constantino,
 quum eiusdē nominis filius, Arrianorum parti-
 bus esset addictus, tam paucos extitisse in medio
 Christianismo Orthodoxos, vt imperator ex-
 probraret quatuor aut quinque cum suo Atha-
 nasio superesse qui pacem orbis vniuersi turba-
 rent. Cui Liberius Romanus episcopus. Nō di-
 minuitur, inquit, solitudine mea verbum fidei.
 Senescente iam Ecclesia scriptura nos admo-
 net quo tempore Christus est venturus (Anti-
 christum autem qui mundum seducat prius im-
 mitti oportet) futurum vt neque fidem neque
 charitatem in terris reperiat : referent enim illi
 dies Noæ & Lothi tempora, &c. Lunæ igitur
 istius Eclipsis vniuersalis erit, terrarū mole in-
 ter Ecclesiam & solem suum ex opposito sita.
 Quod si nulla in densissimis istis tenebris alia
 nobis affulgeat, à multitudine Cynosura exi-
 guo illo numero sed felicissimo excludemur?
 Quid? annō Asiatici Christiani & Africani qui
 à Papa sunt alieni, alios numero superāt? Iā ve-

rò si Papa puras illis Ecclesias concedit; certe quidem Romana est hæretica, quam illi ob varia doctrinæ capita dānant & reiiciunt. Sin minus, numerus iam erit infirmisimum puritatis argumentum quo vel impurissimi quique certare possunt. Gratias tamen quantas possumus maximas agimus D. Deo qui seimentem verbi sui benedicit, quem proferre vult fructum ceterisimum & millesimū. Eundemque rogamus vt qui magnam iam partē orbis Christiani, iugo Antichristi solutos emiseric, opus hoc in dies promouere dignetur: verum hoc illud est, quod contēdimus, si quibusdam locis Dominus paucos eruat, tanquā pastor ex ore leonis duo crura vel auriculam vnam (ait Propheta Amos) siue, Am. 3. 12.
vt Jeremiæ verbis vtat, assumat vnum de ciuitate vna, & duos de tribu vna, quos in restitutā Ierc. 3. 16.
Sion introducat, non idcirco vocandam esse in ius veritatem, quæ nobis idipsum fore prædixit, nec ingentem numerum veritatis & puritatis notam esse, vt nec exiguum mendacij.

Deinceps locorum & personarum sequitur Locorum
successio.
successio. quam successioni veræ doctrinæ, quæ à nobis in Ecclesia vrgetur, opponūt. Quod ad loca attinet, dubium non est, quin Iudaismum sapiat *orbem vrbe concludere*. Iam enim Ecclesia Hierosolymis non est affixa, sed in dies experimur eum vocari à Deo populum, qui populus non erat: quemadmodū ex aduerso iusto suo iudicio permisit, Ecclesias Christianas in Turcicas haras transformari, qualis est Ephesina, Pauli & Ioānis ministerio plātata,

Apoc. 12. 6.
&c.
Glossa cō-
munis in
eum vers.

Plut. in
Them.
Dion li. 41.
App. in lyb.
Flor. c. 49.

Psal. 132.
2. Chro. 7

& rigata: Qualis etiam Africana, Hipponensis quam docuit Augustinus. Quid? annon expressis verbis monemur futurum ut Ecclesia Dei ab Antichristi persecutionibus in desertis perfugium quærat? Sic enim vel ab ipsa Glossa cōmuni explicatur. Qua ratione Hilarius aduersus Auxentium affirmat potius in cauernis delitescere Ecclesiam, quam in primarijs sedibus emnere. Certè quidem, Ecclesia est ciuitas, hoc est, ciuium vnitas, quæ Christo paret æquissimo moderatori. Ciuitas autem ab vrbe differt, quod hæc mœnibus, altera populi ex legum vinculo vnione constet. Quamobrem ciuitas Romana cum exule Camillo Veijs erat, quo tēpore vrbe Roma hostes potiebantur. Sic enim Themistocles Athenas nauibus deferri dicebat: Quod & Romani Carthagenenses magno suo malo docuerunt, quos vrbe ciuitatem suā transferre coēgerunt. Ipsi denique Papæ, Ecclesiæ Romanæ sedē annos 80. integros Auenionem detulerūt, quum ipsi etiam Romā abessent. Adde quod huius argumenti ratio, ex æquo competit Græcis, Syriacis, Armeniacis, AÆthiopicis, & eiusmodi Ecclesijs, quas falsorum dogmatum, eorumque multipliciū nomine damnat. Denique Hierusalem si quæquā alia Ecclesia hac loci successione gloriari potuit, dicente Scriptura: *Hæc requies mea in seculum.* Item: *Elegi & sanctificavi domum hanc, ut sit nomen meum ibi usque in seculum.* Ea que de causa prophetarum reprehensionibus sacerdotes oppositas has voces ingeminabant: *Templū*

Do-

Domini, Templum Domini, Templum Domini. Ier. 7. & 26.
 Quid ad hæc Dominus? *Ite quaeso* (inquit) *ad locum meum qui erat in Silo, ubi habitare feci nomen meum in principio: & videte quid fecerim ei propter malitiam populi mei Israel: Faciam & ego domui huic super quam inuocatum est nomen meum, in qua vos confiditis, & loco huic quem dedi vobis & patribus vestris, sicut feci Silo. Emendando igitur emendate vias vestras & opera vestra & faciendo facite iudicium, &c.* Age vero, si templum suum Dominus abiecit, sacerdotum prauitate adductus, quum vel vnicum toto mundo extaret: an obsecro in Romana Ecclesia, aut quouis alio loco defixi hæreere debemus, hoc præsertim tempore, quo sunt ex æquo templū Domini omnes vniuersi orbis plagæ?

Nec minus est friuola personata illa (quam Personarū
successio. vocant) personarum successio. Quælibet Republica perpetuam habet magistratum seriē, vel hæreditario iure, vel delectu. Si tamē de reformando ex legibus publico statu agatur, nemo erit (opinor) qui sic ineptiat, vt huiusmodi argumentis vtatur, Magistratū vel maioribus vel alijs succedens gero: Non est igitur quod mihi Reipublicæ reformandæ cura incumbat. Neronem tyrannide insignē fuisse quis neget, Augusto licet progenitum? Quis Commodū M. Aurelio patre satum boni principis laudibus exornet? Nec magis est controuersum, Manasse regem, ruptis iustitiæ & pietatis repagulis, Ecclesiam polluisse, præstantissimi licet illius Ezechia filium: Iosias autem huius Ma-

Zabarel.
tract. de re-
gim. princ.
Bal. de
schism.

Alij tyrāni
fine titulo,
alij sunt ex-
ercitio,
Sic loqui-
tur Bart.

nasse nepos, collapsas leges & Ecclesiam resti-
tuit. Iam vero ipsi Iureconsulti qui tyrannorū
genera duo constituunt, eorum videlicet qui
sine titulo, & eorum qui vsu ipso & munere
exercendo sint tyranni, id est, quorum est ini-
iusta vsurpation, vel quorum est iniusta guber-
natio, iidem quoque paparum tyrannidem in
duas species distribuunt, hos enim *Intrusos* vo-
cant, qui sese contra legum disciplinam obtru-
dant, illos vero *Abutentes*, qui autoritate abu-
tantur. Atque ita suo iudicio palam faciunt, idē
imminere periculum ab eorum qui Ecclesiæ
præsunt, quàm eorum qui Magistratus in Re-
publica gerunt, successione. Ecclesia imprimis
Iudaica suorum pastorum successione gloriari
poterat: Sacerdotium enim in Aaronis familiā
erat collatum, cui patribus filij succederent, vt
aliis sacrificare nefas esset: iūsque illud quo fruc-
rentur in perpetuum, Dei promissione niteba-
tur. Quo fiebat, vt Prophetæ si quando illos ad
resipiscentiam hortarentur, his vocibus excipe-
rent: *Lex non peribit à sacerdote, & Consilium à
sapiente, & verbum à Propheta.* Hæc illi. Verū
quid spiritus Dei respondeat audiamus: *Quo-
modo dicetis sapientes sumus, & Lex Iehoue est
nobiscum? Verè ecce in vanū adaptavit stylum suū
scriptor, frustra scripserunt scriba, pudore affecti
sunt sapientes, perterriti sunt & capti sunt: Ecce
verbum Iehoue reprobauerunt, & sapientia quid
ad ipsos? Sic dum illi apud Christum gloriantur
se Abrahami sanguine sotos, Scio, inquit, vos
esse semen Abrahæ: Atqui Diabolus est pater ve-
ster*

Iere. 18. 18.

Ioan. 8. 44.

Iter. Quod si quis requirat egregium sapientiæ illius hæreditariæ, & successioni addictæ facinus, illa ipsa est quæ Christum Crucis maledictioni adiudicavit, oblatamque salutem conculcavit: quemadmodum & eadem, sed personata tantum, Antichristum adorans, exitium ipsum hospitio excipit. Adhæc successione istius propugnatores interrogare mihi liceat, ecquid Samosatensis, Nestorianis, Arianis responsuri fuissent, qui propagatam à primis usque episcopis originem proferebant, ac nominatim Nestorio & Samosateno, qui legitima vocatione, patriarchatus sedem, ille Constantinopolitanam, hic Antiochenam adepti erant? Liceat iterum quærere, quid excipiant Græcis & Orientalibus Ecclesiis successione gloriantibus: quid item Anglicis, Danicis, Suevicis, Germanicis, reformatis Ecclesiis, penes quos est ius illud successione episcoporum in Episcopos, & pastorum in pastores? Si primatum papisticum requiri velint, illud pernegamus, & alio spectat hæc disputatio. Si successione simplicem, causa cadunt. Si doctrinam, ergo huc res redit, ut personarum successio absque doctrinæ successione nullius iam momenti habebatur.

Sed enim obiiciunt, veteres fere scriptores hoc argumento usos fuisse: quod equidem nõ inficiamur. Verû si quis attēdat, nullo negotio agnoscat, vel illud aduersus hæreticos qui scripturis autoritatē denegarent, usurpasse: vel ita, ut semper doctrinæ successione cōiungerent.

Aug. contra
epi. Funda.

c. 4.

Item cōtra
Fetil. c. 16.

Aug. Epist.
156.

Iren. lib. 4.
c. 44.
Tertul. de
præscript.
adu. hæret

Ex distinct.
40. in decr.

Augustinus hoc telo Manichæos petit. Atqui magnā Scripturæ partem repudiabant, ac nominatim Acta Apostolorum, ne Spiritus sancti missionē cogerētur admittere, cuius loco suum Manichæū substituerēt. Idē quoq; profert miracula, antiquitatē, &c. Verū cōtinuò subiicit.

Apud vos ubi nihil horum est, sola personarū veritatis pollicitatio, quæ quidem si tam manifesta monstratur, ut in dubium venire non possit proponenda est illis omnibus rebus quibus in Catholica teneor.

Sic differimus cum iis, quibus Scripturæ non sapiunt: rationibus nimirum probabilibus, & profanorum librorum autoritate, ex quibus tamen regulis absit ut veritatem metiamur.

Aduersus Donatistas, Arianos, Pelagianos, aliosque qui scripturas admittebant, scripturis pugnabat. Quodam loco, post alia multa profert 39. Episcoporum Roman. catalogum, sed addita clausula, *In tota (inquit) hac serie nullus extitit Donatista*, id est, hæc vestra doctrina

adhuc ignota fuit. Ireneus ait, eos non esse veros sacerdotes, qui videntur, sed qui doctrinā Apostolorum seruant. Tertullianus sui temporis hæreticos vrget, qui scripturas ut plurimum improbabant, ut maiores suos Apostolos vel discipulos Apostolorum proferant, sed consanguinitatem, ut ipse loquitur, doctrinæ continuò requirit, quam successioni cuiuslibet præfert. Nempe postulat: ut non ipsi tantum sint Apostolorum filij, sed eorum quoque doctrina doctrinæ Apostolicæ filia. In eundem sensum Chrysostomus, *Non cathedra facit sacer-*

cer-

terdotē sed sacerdos cathedrā: Nō locus sanctificat hominē, sed homo locum. Hieronymus quoq; *Nō In epist. ad Heliod.*
sanctorum (inquit) filij sunt, qui tenent loca san-
ctorum, sed qui exercent opera eorum. Denique nullum reperies qui in alium sensum hac de re loquatur. Et sanē ius quod quis non habet quū in successorem conferre non possit, & Paulus anathema denunciet Apostolis atque adeo Angelis ipsis, qui aliud à suo Euangelium doceant: necessariō efficitur, Apostolorum successores esse reiiciendos, qui aliter doceant. Ergo nullo loco haberi debet siue personarum siue locorū successio, sed solius doctrinæ, quam veram esse diximus & indubitatam Ecclesiæ notam.

Quod ad miracula attinet, si de iis agitur, quæ aut lege per Mosem promulgata, aut confirmando Euangelio fuerūt edita tum à Christo, tum ab Apostolis, certum est, ex æquo causam iuuare Samaritanorum, & Iudæorum, Hæreticorum æque ac Orthodoxorū, nec minus ecclesiarum quæ sunt impuræ, quam quæ puræ sunt & habentur: quoniam Samaritanis & Iudæis hic scopus est, ut verū esse Deum probēt, qui legis fuit author: aliis verus Mēsias lege promissus, quem utrique admittunt, & se colere profitentur. Itaque argumentum est utrisque commune. Alia quæ obiciūt miracula, iis præsertim locis quæ Antichristū premere tyrannide defendimus: si re ipsa sunt falsa & ficta, mēdaciij testimonia esse dicimus. Quod si quædam verè gesta extant, non statim idcirco veritati testimonium perhibere admittimus. Ethnicici in

Miracula:

Aug. de ciu.
 Dei. lib. 8.
 cap. 21.

Tit. Linius
multis lo-
cis.

Aug. lib. de
uit. cred.
c. 16.

Lib. de uni.
Eccle. c. 46

prophanis idolorū suorū fanis diabolica mira-
cula habuerūt: & ea quidem effectu ipso ver., vt
ex historijs patet. Simō Magus eo nomine Chri-
stū se voluit agnosci. Apollonius Tyanneus &
Apuleius Madaurēsis miraculis quoq; insignes
fuerūt. Fieri quidē potuit vt plurimū, vt stulto-
rū mētes meris illusionibus fascinarint Dæmo-
nes, qui sensibus externis, vt ait Augustinus, tā-
quā organis ad fallendū, aptissimis vterētur. Sed
Deus ipse inter Samaritanos feruescente idolo-
latria multa & maxima edidit: qualia fuerunt,
quū Assyrios leonibus deglutiendos tradidit, vt
contemptū inter hostes vindicaret: nō autē vt
erroribus & fictitiis cultibus autoritatē cōcilia-
ret. Quæ proximē Christi aduentū secutæ sunt
hæreses, suis etiā miraculis nō caruerūt, vt no-
minis sui gloriā quibusuis gētibus patefaceret.
Nec cuiquā mirū videri debet, si à superstitionis
etiā in regionibus illis nō ita pridē nostris ho-
minibus cognitis nōnulla edantur. Hæc igitur
omnia nō magis sunt puræ Ecclesię tessera, quā
vel Samaritanī, vel primis illis tēporibus hære-
tici puras Ecclesias cōstituebāt. Vnde Augusti-
nus: *Profertis miracula vestra*, inquit, *in quibus*
homo nō ex merito loci, sed desiderij sui exauditur.
Nolumus nos Ecclesiam nostram probare vel ex
successione Episcoporum, vel ex autoritate Con-
ciliorum, vel ex miraculorum frequentia, vel ex vi-
sis & somniis, &c. Quacunque talia in Catholica
sunt, ideo probantur, quia in ea sunt: non itaque
eam probant. Ipse Dominus Iesus quum resurre-
xisset, suos Discipulos ad Scripturas remisit Le-

gis & Prophetarum. Idem contra Petil. Donat. Sed utrum ipsi Ecclesiam teneant, non nisi diuinarum Scripturarum Canonicis libris ostendas: Quia nec nos propterea dicimus nobis credi oportere, quia in Ecclesia Christi sumus. Quia ipsam quam tenemus, commendauit Meleutianus Opsatus, vel Mediolanensis Ambrosius, vel alij innumerabiles nostra communionis Episcopi. Aut quia nostrorum collegarum conciliis ipsa predicata est, aut quia per totum orbem in locis sanctis, quae frequentat nostra communio, tanta mirabilia vel exauditionū, vel sanitarum fiunt, &c. Idē: Donatus orauit, & respondit ei Deus de cœlo. Primo aut falluntur aut fallunt: Postremò fac illum mōtes transferre, charitatē autē, inquit, nō habēā, nihil sum. Videamus utrū habuerit charitatē, Crederem, si nō diuississet vnitatem. nam & cōtra istos, vt sic loquar, mirabiliarios cautū me fecit Deus meus, dicens, in nouissimis tēporibus exurgent pseudoprophetae, facientes signa & portēta, vt in errorē inducāt si fieri potest etiā electos. Itē, *Paulo post*: Simō Magus fecit multa. Erant ibi multi Christiani qui non poterant facere. Nolite in hoc gloriari, quia dæmonia vobis subiecta sunt, sed gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. Porro Dominus ipse nō dissimulat se Gehēnæ adiudicaturū ex ijs nōnullos qui miracula in nomine suo ediderint. Non est igitur donū, eos qui edunt sanctificans, quod aduersarij cōtendunt. Admonet idem, vêturos pseudochristos cū miraculis, qui electos ipsos, si fieri posset, seducāt. Et Paulus Antichristū venturū prę-

Tract. 13. in
Ioan.

Hiero. in
Matth. 7.
Chrysost.
in 1. Thess.
August. de
Ciuit. Dei.
20. l. 19.

dicat ex efficacia Satanæ cum omnipotētia, signis & prodigijs mendacij. Ergo inter spiritus dona censerem non debet quæ sanctificant & purificant Ecclesiam. Iam vero miracula nō sunt ipso effectu falsa, sed sine, quia in falsitatis & Antichristianæ sedis confirmationem spectāt, vt docet Aug. & Chrysost. In hunc locū Miracula Antichristi aut fore partim eimentita & ludificantia, partim ad mendacium inducentia. Quod si miracula puritatem Ecclesiæ & veritatis doctrinam necessariō probant, vicerit Antichristus. Sin minus, tantum abest vt miracula in Papatu edita ad puritatem euincendam valeant, vt quum nulla alia quam Antichristi ante domini aduentum prædicta fuerint, meritō nobis suspicionem iniicere debeant, Romanā cathedram, prodigiosam illam esse Antichristi sedem, quæ nobis fuerit multo ante tempore prædicta. In istis igitur salebris Christum magistrum Christianos omnes cum ipsis discipulis erudientem audiamus. Miracula nondum natus ediderat. Nullus autem hic erat errori locus: nemo enim natiuitati suæ præest. Infinita, dum in viuus esset, omnium oculis spectanda proposuerat: Affixum deinde cruci, mortuum & sepultum, paulō post secum edentem & bibentem conspexerant Apostoli. Carmina autē omnia & fascini cum famosis illis magis perierunt, ex quibus ne vnus quidem vnquam resurrexit. Discedente igitur Christo, sic suos affari potuit: Insignia me authore miracula vidistis: Nihil igitur dubium est, quin ego ille sim Christus

flus vobis promissus. Atqui relegat eos potius ad Mosem, Prophetas, Psalmos, denique ad scripturas sacras: vt ita obseruent quæ viderât à Sp. sa. prædicta fuisse, & quæ prædicta fuerant, impleta omnia vidisse.

De reuelationibus & visionibus, quæ species sunt miraculorum, quid sentiendum sit, paucis expedit scripturæ contextus. Sic enim Dominus: *Si surrexerit in medio tui Propheta vel somnium somnians, & dederit tibi signum vel portentum euenerit que signum & portentum quod locutus est tibi dicendo, eamus post Deos alienos, nō obedies. &c.* Sunt igitur & Prophetiæ & visiones ipso effectu veræ, sine verò falsæ, vbi ad examen reuocantur, de quo hoc capite, nempe ad doctrinā. Ioannes etiam monens ne cuius spiritui credamus, addit, *Ex hoc cognoscite Dei spiritum: quicumque spiritus confitetur Iesum Christum in carnē venisse, ex Deo est.* Vult igitur probari spiritus ex ea quam proponunt doctrina. Quin & Saul & Caiphas prophetarunt: Verum (ait August.) ad eum modum quo asina Balaami semel est locuta: vera tamen dixisse potuerunt, quum & Satā mendacij fucandi causa veritatem nonnunquā vsurpet. Denique Aquinas asserit, veritatē vnius prophetiæ, nō esse probationem Sanctitatis, ipsi enim diaboli plurima, eaque vera prædicunt sæpius, de quorū tamen malitia nobis satis cōstat: neque sanctitas vitæ est probatio veritatis, aut prophetiæ, aut etiam doctrinæ; etenim inquit scholasticus quidam, S. Brigida & S. Catharina Siennenfis, quæ in sanctorum albo censentur,

Reuelationes & visiones.

Deut. 13.

1. Ioan. 4.

August. lib. 2. ad simpl. quæst. 1.
Chrysost. in Matt. Hom. 19.

contraria documenta de conceptione virginis Mariæ tradiderunt, quæ tamen quasi ex ipsius Reuelatione docebant. At probatio horum miraculorum est ipsa doctrina, quæ videlicet gloriam Dei, & hominum salutem respiciat: probatio verò doctrinarum est ipsa Scriptura, nepe vt cum Doctore ipso conueniant.

Hunc igitur locum ita concludamus: Hæc omnia de quibus diximus non esse apodictica Orthodoxæ Ecclesiæ argumenta: Primū quod externæ sunt notæ, non ex rei ipsius natura petitæ: Secundo, quod sunt & veritati & mendacio communes: Vt autem veræ sint notæ, necesse est discrimen certum constituere: Tercio quod alio insuper examine & probatione indigent, doctrinæ videlicet notæ: Denique quum scriptura disertè doceat, Antichristum postremis temporibus venturum, qui longe maximā populi partem in errorem inducat, qui in templo Dei, id est, in Ecclesia media & eius quidē celeberrima parte sedeat, qui stupendis signis & prodigiis sit mirabilis: Longe diuersa ab illis ratione concludimus, antiquitatem, multitudinem, successionem, miracula hoc seculo potius esse Antichristianæ sedis & scorti illius indicia, quam vel Christi, vel castæ ipsius sponsæ, cuius Christus hoc vnicum nobis Symbolum dedit: *Qui ex veritate est, vocem meam audit, Qui meus est discipulus, in sermone meo manet.*

SACRAM SCRIPTVRAM LY-

DIVM ESSE LAPIDEM, QVO
 puritas doctrinæ probatur, quæ nati-
 ua est purioris Ecclesiæ
 nota.

CAP. IIII.

Hic aduersarij obiiciunt, doctrinam cõmu-
 ne esse argumentum, quam suæ quisque
 parti attribuat, atque eam idcirco statui non
 posse purioris Ecclesiæ notam. Respondeo, nō
 idcirco communem esse, quod hæreticorum
 omnium, vsitata sit gloriatio: sed solius Ecce-
 siæ purioris esse peculium. Vetustatem enim,
 multitudinem, successionem, miracula penes
 orthodoxos pariter & hæreticos esse posse pro-
 bauimus. At veritatem, id est, veram Doctri-
 nam quæ in fide & charitate sita est, sola possi-
 det Orthodoxa. Est enim vna simplēxque veri-
 tas, qua dum alij gloriantur, eam sono tantum
 mentiuntur, qui quidem ad examen reuocatus,
 paruo negotio falsi arguitur. Ad eundem mo-
 dum eos videmus qui iudicio experiuntur, suæ
 quemque causæ ius vindicare. Si quis tamen,
 quia vtrique illud à se stare contendunt, idcir-
 co profiteretur, non esse de iure quærendū, sed
 secundum possessorem pronunciandū: an non
 & ridiculus haberetur, & quàm sæpissimè malæ
 fidei possessorem aduersus legitimū rei domi-
 num autoritate publica armaret? Litigatori-

bus enim suam mordicus sententiam retinentibus super sunt aduocati, qui de iure contendunt: at lex supereminet, quæ totam controuersiam decidat. Ad hoc autem quo de agitur iudicium, Deus pro sua benignitate iudicē nobis æquissimum præfecit.

Agitur inter nos de puro Dei cultu. Quæ verò ratione Deus sit colendus, multo minus est hominis pronunciare, quam imperiti rustici de legitimo quod principibus debetur obsequio libros conscribere. Hominis enim ad hominē collati aliqua semper est proportio: hominis vero ad Deum nulla esse potest. Deus igitur solus hic est audiendus: homines nullo modo, qui dum de Dei cultu pro arbitrio statuūt, mera sua phantasmata colunt. Ea de causa Deus legislatoris partes sibi vni asserit lege promulgata, quæ omnium omnia & singula officia exactissime descripta complectitur. Et vero vt *ἡ ἀρχὴ* omnes vna littura inducat, ne minimū quidem apicem aut addi aut detrahi permittit, ratione addita, quod eum cultum probet, qui sibi, non qui hominum oculis arrideat: quod totum paucis his verbis complexus est: *Parère quam sacrificium melius est.* Sacerdotes, homines cum essent, non poterant hic conquirere: Sed imprimis ipsius Aaronis liberorum exemplum horrorem omnibus meritò incutit, quos ignis cœlitis impissus absumpsit, quòd ignem alienum, nec mandato Dei probatum, obtulissent. Nihilominus homines, vt qui sui ingenij scetus amēt & admirētur, graue iugum traditionū, ceremonio-

Ier. 33. 22.

Iac. 4. 12.

Deut. 12. 8.

& 32.

Ier. 7. 21.

Sam. 15. 22.

Prou. 30.

remoniarum, glossematum populo imposuerunt: Et quum lex esset arguenda hominum conscientiae lata, ut Dei misericordiam in Christo querere discerent: alias adipiscendae salutis rationes commenti sunt. At Deus ipse per Prophetas quos intermedio legis & euangelij tempore excitauit, suos ad legem reuocat, clamante Isaia: *Liga testimonium, obfirma legem in discipulis meis: ad legem & ad testimonium.* Si non dixerint iuxta verbum hoc, idcirco aurora non erit eis. Ier. 7. 21.

Huius legis neglectu prouocatus Dominus sacerdotio maledictionem, populo diuortium, minatur. Malachias autem ut inania commenta semel profligaret, Mosaicae legis & statutorum custodiam Ecclesiae commendauit in aduentum usque Eliae, id est, Ioannis Christi legati & anteambulonis. En tibi igitur ad Euangelij usque gratiam lex in Ecclesia, cuius Prophetae fuerunt interpretes, & qua verum a falso fecernebatur, nullo loco habita longi temporis praescriptione, qua vel ipsi Ismaelitae sese in Israelitas efferre potuissent. Denique is ipse de quo vox caelestis, Hunc inquit, audite, ut suo nobis exemplo praeriret: usque adeo legis huius iudicium suspexit ut populum ex ea iudicium ferre vellet, ipse Christus esset an non. Isai. 8. 16. & 20

Scrutimini, inquit, *scripturas, per eas vos vitam aeternam consequuturos speratis: & illa sunt quae testificantur de me.* Iudex ille mundi tantum legi tribuit, ut huius examine ferri de se sententiam velit, verusne esset an fictitius Messias, populi seductor, an mundi seruator. Mala. 2. & 4
Ose. 1.

Qua tandem de cau- Mat. 17.

Ioan. 5. 39.

Hebr. I.

scilicet nisi quod erat non Moſis, non Iſaiæ, non hominum quorumlibet, ſed illius, qui ipſum miſerat, doctrina? Iam verò exhibitò Chriſto, ſua non periit ſacræ ſcripturæ authoritas, ſed facta eſt potius authoritatis acceſſio. *Deus* (inquit Apoſtolus) *olim locutus patribus multis vicibus multisque modis, nouiſſimis hiſce temporibus locutus eſt per filium.* Filius ille idem & Deus eſt & ſermo eſſentialis: Is eſt, cuius aduentu plenam rerum omnium reuelationem expectabat Eccleſia. Ab hoc igitur profectus ſermo plenam & abſolutam authoritatem meretur, ut minus etiam quam vnquam antea fas ſit quicquam addere. Patris infiniti infinita eſt ſapientia: Omnia igitur ad ſalutē neceſſaria docere facillimum fuit. Tanta fuit amoris exuberantia, ut noſtra cauſa moriturus, in mundum venerit. Celatum igitur nobis minimè voluit vitæ ſermonem. Lumen denique prodiit, quod in mediis tenebris nobis in finem uſque ſplendefceret. Ergo lucem aliquam dirigendis grefſibus noſtris reliquit. Et cum is ipſe ſit ea lux, tanto ſplendore illuſtrati aberrare non poterimus. Accenſa autem illa lucerna ſermo eſt ſcriptus, qui quidem & eſſentialis illius expreſſa imago, in qua nobis ea omnia graphice deſcripſit, quæ tum ad Dei gloriam tum noſtram ſalutem cognoscere expedit. Hunc ſermonem Apoſtoli ex ipſius ore exceptum, ut veros fidōsque legatos decebat, ubiq; promulgarunt. Ad hæc idem ille ſpiritus, quo aſſante prædicarunt, eis poſteritati relinquendū dictauit, quem ideirco in publi-

blicos codices relatū à quatuor Spiritus sancti iuratis amanuensibus & variis Apostolorum epistolis explicatum habemus. Denique codices illi regni cælestis, communi Ecclesiarum, apud quas asseruabantur, cura collati fuerunt, earumque testimonio, etiam sigillo apposito auctoribus Apostolis attributi. Caterum ne cum istis ullæ possent aliæ scripturæ conferri, atque ut fundamentum hæreticorum euerterent, qui passim traditiones Apostolorum inculcabant: in vnum volumen Ecclesiæ redegerunt, quem *νόμος*, siue regulam, scripturas autem canonicas dixerunt. Ergo in Ecclesia Christiana, non aliter quam sub lege, regula nobis est in promptu, ut rectum ab incuruo iudicemus: Libella & norma ad explorandam ædificij rectitudinem: Pixidicula nautica ad cymbam dirigendam: Lex ad decidendas controuersias: Deum vnum iudicem ex verbo suo ad componendas quæ suboriuntur in Ecclesia controuersias. Quicquid huic verbo concinit, ex Deo est: Nam & verbum ipsum Dei est. Quicquid à verbo dissonat, humanum est. Ius autem suffragij nullum habent homines, ad cōstituendas in Ecclesia de cultu Dei leges. Filius ille hominis, Deus (inquam) & homo, de quo dictum est, *Ipsum audite*, solus hanc obtinet prærogatiuam. Nullo igitur loco in Ecclesia esse debet quicquid aliunde petitum est.

Matth. 17.

Hoc sermone sic Canonicis libris circumscripto, vetus Ecclesia traditiones infinitas rescidit, quas hæretici e mentito Apostolorum

nomine inuehebant. nihil omnino vt indubitatum probantes, quod non esset istis libris confirmatum. Enatis etiam hæresibus ex falsa Scripturæ interpretatione, os ex eadem doctrina occluserint. Denique si quando res est illis cum hæreticis, qui iudicem huiusmodi admittunt, nihil conqueruntur, imo victoriam sibi certam pollicentur: Sed tum demum anguntur, vbi cōuincendi sunt, qui hæc subsellia subterfugiant. Quo enim iudice cogi & constringi possit, qui Deum iudicem recusat? Aduersarij nunquam non patres, patres, patres, inclamant. Atqui patres hoc iudicium subierunt, hocq; iudice causam agere voluerunt. *Ista*, inquit Augustinus,

Augusti. de
Nuptiis &
concup. lib.
2. c. 33.

Aug. Epist.
166. & lib.

de vni. Ecc.
ca. 3. & 16.

passim con-
tra Donat.

In lib. past.
cap. 4.

Lib. de vnit.
eccl. c. 3.

In Psal. 57.

Lib. 2. c. 3. &
9. de Bapt.

aduersus
Donat.

Item li. 3. c.
7. de pecca.

meritis &
remissi.

controuersia iudicem requirit. Iudicet ergo Christus, & cui rei mors eius profecerit, ipse dicat: Hic est, inquit, sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Iudicet cum illo & Apostolus, quia & in Apostolo ipse loquitur Christus. Clamat & dicit de Deo patre, quia proprio filio non pepercit. Ecce tibi iudicem, quem aduersus Pelagianos appellat, ex quibus aduersarij nostri doctrinam suam aliquatenus hauserunt: Aduersus Donatistas hæc verba passim occurrunt: In scripturis inuenimus Christum, inuenimus & Ecclesiam. Item: Non audiamus, hæc dico, hæc dicit: sed audiamus, hæc dicit dominus: sunt certè libri dominici, quorum authoritati utrique consentimus, utrique credimus, utrisque seruimus. Item canonica scriptura omnium est regula. Episcoporum litteræ per grauiorem aliorum authoritatem reprehenduntur: plenaria concilia provinciales synodos
emen-

emendant, & priora per posteriora emendantur. Idem lib. de pastor. Pascam montes domini super montes Israelis, inquit, Constituit montes Israel authores scripturarum diuinarum. Ibi pascite ut securè pascatis. Quicquid inde audieritis, hoc vobis bene sapiat: Quicquid extra est, respuite: ne erratis in nebula. Audite vocem pastoris, colligite vos ad montes scripturae sanctae. Quod si quando Donatistae Cyprianum obiciant, quem tamen authorem passim in scriptis suis plurimi facit, & cuius armis illos saepe expugnare potest. Nul- lam (inquit) Cypriano facimus in uriam, quum eius quasi libet litteras à canonica diuinarum scripturarum auctoritate distinguimus. Neque enim tam salubri vigilantia canon ecclesiasticus constitutus est ad quem certi Prophetarum & Apostolorum libri pertineant, quos omnino iudicare non audeamus, & secundum quos de ceteris libris vel fidelium vel infidelium liberè iudicemus. Et 32. Ego litteras Cypriani non ut canonicas habeo, sed ex canonicis considero: & quod in eis diuinarum scripturarum auctoritati congruit, cum laude eius accipio: quod non congruit, cum pace eius respuo. Et c. 17. lib. 5. de bapt. aduer. Donat. O quàm gaudet Cyprian. quanto serenius in illa luce contuetur, pro quanta salute humani generis inueniatur aliquid quod meritò reprobendi pos. sit, quamuis in christianis & piis literis oratorum, & non inueniatur in litteris piscatorum. Profer igitur (inquit) non illa scripta, sed Legem, Psalmos, Prophetas, Euangelium, Apostolum. Inde enim Ecclesiam ubique dispersam, nec uni loco affixam esse disco. Haëtenus

Cont. Cres-
gram. l. 2 c.
1. 32 38.
Lib. 5 c. 17.
De bapt. c.
contra Do-
nat.

Licet Augu-
stinus lo-
quatur hu-
militer, lo-
quatur, ta-
men veraci-
ter. Guido
Carmel. li.
de Hæresi-
bus.

Aug. 13. ad
Hieron.
Prol. 3 de
Trinit. dict.
de li. Cano.

Lib. 2. 1. 8.

Aug. contra
Max. Afr.
l. 3. c. 14.

Aug. contra
Fauft. Man.
lib. 11. c. 5.

August. Porro regulam quam in excutendis Cypriani libris tradit, omnibus quoque aliis adhibendam docet: & loca etiam sunt à Gratiano ipso decretis adscripta. Neque vero me fugit, eundem Gratianum illi impegisse, quod parem decretalibus paparum epistolis cum Canonis scripturis authoritatem tribueret: in eumque finem insigni impudentia locum ex lib. de doct. Christiana deprauasse, ubi contrarium omnino asserit. Verum impostura illa refutatione indigna est. Et Alphonsus de Castro, alioqui totius papatus columen, flagitium agnoscit & acriter reprehendit. Ariani in præcipuo fidei Christianæ capite ex Conciliis subterfugia quærebant: verum huc eos semper reuocat. *Nec ego (inquit) Nicenum, nec tu debes Ariminense tanquam præiudicaturus proferre Concilium: Nec ego huius authoritate, nec tu illius detineris. Scripturarum authoritatibus, non quorumcunque propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione con- certet.*

Similibus locis referti sunt illius viri libri etiam aduersus Manichæos, qui tamen scripturis ex parte authoritatem detrahebant: Nimirum vestigiis insisteret Domini, qui Saducæorum de resurrectione errores ex Mosis libris, (quod alios repudiarent) euincebat. Atqui is ille erat sui temporis hæreticorum terror, quos ita prosternebat, ut nec quidem hiscere possent. Sed enim ne eum quoque anathemate feriant, apud quos

quos iam hæreseos suspicione laborat : aliorum
 etiam iudicium exquiramus. Basilius ille vere
 magnus contra Apolog. Eunomij: *Quis expen-*
dendi modus iustior (inquit) *fuerit , quam ut do-*
ctrinis à Spiritu nobis datis rem comparantes ,
quodquidem illis consonum reperiemus , suscipia-
mus : quod vero contrarium , eiuremus & velut
hostile abominemur. Aductus autem tela hæreti- Idē epi. 80.
 corum, non est æquum (inquit) *ut qua apud ipsos*
obinet consuetudo , lex & regula recta doctrina
Scriptura ergo sit arbitra , & qua dogmata ei con-
gruerint ea vera existimātor. Quid Chrysostomus? In 2. ad Co-
 inus? *Habemus , inquit , exactissimam trutinam ,*
& gnomonem , & regulam , Diuinarum legum as-
serionem : Ideo obsecro vos omittatis quid huic
aut illi videatur : verum à scripturis omnia hac in-
quirite . Alicubi etiam scripturam comple-
 mentum Spiritus vocat , ut Christum legis,
 & quidem extra hanc frustra iactari spiritum.
 Irenæus etiam fidei basim & columnam ali- Iren. lib. 5.
 cubi vocat. Tertullianus autem libro de resur. cap. 7.
 carnis : *Aufer , inquit , hæreticis quæcunque*
ethnici sapiunt , ut de Scripturis solis quæstio-
nes suas sistant , & stare non poterunt . Et alibi:
Scriptum esse doceat Hermogenis officina : si
non est scriptum , timeat va illud aducentibus
aut detrahentibus destinatum . Denique huc
 redeunt omnes , ad examen cuiuslibet do-
 ctrinæ , ut vera stabiliatur , reuincatur falsa,
 non lydio lapide , non scuto , non gladio alio o- Conc. Car-
 pus esse. Ea vero causa fuit decreti illius Cōcilio thag 3.

Basilius.
 contra Eu-
 nomium.
 Apol. lib. 2.

In 2. ad Co-
 rinth. hom.
 13. sub finē.
 Idē sermo-
 ne de san.
 & adorat.
 Spirit.

Iren. lib. 5.
 cap. 7.
 Tertul.

L. Cunctos
populos.
C. de sum.
Trinitat. &
Cath. fide.

Socr. l. i. c. 8.
Hist. Trip.
l. 2. c. 5.
Hist. trip. l.
1. cap. 14.

Gerson.
parte prim.
de Exam.
doctrinarū.

Panormit.

Carthagin. tertio, quo cauetur ne quid in Ecclesia præter Scripturas canonicas legatur. Quin & lex Imperialis Catholicos ab hæreticis Apostolica Euangelicâque doctrina distinguit. Constantinus autem ille magnus & Christianorum Imperator primus, coacto celeberrimo illo Niceno Concilio 318. patrum confessu nobili ad discutiendam Arii hæresim, hæc regulam præscribit: *Euangelici libri & Apostolici extant, aut quorumcunque Prophetarum sanctiones, qui nos erudiunt quid de sacra lege sapiamus. Expellentes igitur hostile certamen, ex verbis diuinitus inspiratis questionum solutionem petamus.* Cuius regulæ tam exacta fuit præscriptio, ut vnus Paphnutius scripturæ autoritate fretus reliquos omnes in suam sententiam pertraxerit, qui humanis opinionibus abducti presbyteris omnibus matrimonio interdicendum statuebant. Age verò prodeat & Gerson ex medio papatus sinu. Sic autem ille de examine doctrinarum parte prima: *Prima veritas stare, quod aliquis simplex non auctorizatus esset tam excellenter in literis sacris eruditus, quod plus esset credendum in causa doctrinali sua assertioni, quàm Papa declarationi. Constat enim plus esse credendum Euangelio, quàm Papa. Item: Talis eruditus deberet in casu & dum celebraretur generale concilium, cui & presens esset illi se opponere, si sentiret maiorem partem ad oppositum Euangelij malitia vel ignorantia declinare.* Prodeat & Panormitanus abbas in c. signif. extranagan. de elect. *In concernentibus fidem etiam dictum vnius principis præ-*

ti præferendum esse dicto Domini Papa, si ille moueatur melioribus rationibus veteris & noui testamenti quàm Papa. Hæc illi. quæ maiore non sunt admiratione digna, quam si profiterentur verbum Dei omnibus omnium doctorum opinionibus præponderare, quorum scientia ad illud collata, mera est ignorantia & vanitas. In hoc capite multus fui, quoniam isti nihil magis quam patres patres inclamant. A lectoribus autem peto, vt loca ipsa inspicere ne grauetur, quæ fat scio magis expressa & differta reperient, quàm mihi breuitatis studio trāscribere licuerit. Ergo cū Isaiā legē appellamus, cum Abrahamo Moſe & Prophetas, cū Christo scripturas, cum patribus & doctoribus Christianis vetus & nouum testamentū. Si displicet aduersariis iudex tantus qui iam tot controuersias decedit, quémq; vel heretici ipsi cum reuerentia admiserūt: vel causas recusandi proferant oportet omni exceptione maiores, aut eorum doctrina omnium hereticorum quotquot adhuc extiterunt dogmatis grauiore suspitione laboret.

In prima exceptionum acie collocant, S. scripturas imperfectas esse. Ego vero quero, an aliam perfectionem requirant quàm quæ saluti consequendę sufficiat. Si in eo acquiescunt, Ioannes testatur quæ à se scripta sunt, eo scripta esse vt in Christum credentes vitam æternam adipiscamur: quæ autem ille omisit, si quis diuinare præsumat, cum Aug. temeritatis damnat. Paulus etiam scripturam vtilem docet, vt perfectus sit homo Dei, & ad omne opus bonum perfectè

Scriptura ad salutem perfecta.

Ioan. 20. 30.

Aug. in hūc locum.

2. Tim. in 3.

Marſ. à Pad.

in defens. pa

cis. part. 1.

cap. 9.

instructus. En ergo quod ad salutem sufficiat. Instant autem, Christum discipulis dixisse: *Plurima adhuc habeo, quæ vobis dicam, sed ea adhuc non potestis ferre.* Quid Tertuliano respondebunt, qui ait frustra sui temporis hæreticos hoc loco se armare, ad phantasmata sua supra ipsam S. Scripturam efferenda? Quid Auguſtino, qui eos stultos & temerarios appellat, qui de hisce rebus subtilius inquirunt, easque coniectando assequi volunt? Quid etiam ipsi Aquinati qui asserit non esse dubitandum, quin Christus omnia ad salutem necessaria discipulis suis reuelarit, sed hæc esse intelligenda, de magnis quibusdam mysteriis, quæ ipsis reuelauit post suam Resurrectionem? Quid denique omnibus suis Doctoribus, qui docent Christum, per 40. illos dies quibus, cum discipulis conuersatus est, ipsis apertè omnem viam salutis patefecisse? puderet, vt opinor, eos, dicere per Apostolorum negligentiam vel odium erga ipsas ecclesias stetisse, quominus eadē mysteria scriptis mandata sint. Ergo in S. Scriptura omnia ad salutē necessaria cōtinentur. Sin aliud à salute quarant, imperfectionisq; insimulent, quod fouendæ scholasticæ ματαιολογίæ & inani- bus quæstionibus decidendis arbitra non se- deat: ne sic quidem culpa vacabunt: nam & hic quoque iudice scriptura damnantur. At enim iterum quæro, vnde scripturis hæc imperfec- tio an à Christo? At is omnino summa est per- fectio. Tum salutis nostræ consummandæ cau- sa è sinu patris prodiit ad rerum omnium pate- factionem

Tertull. cō-
tra Marcio.

Thom. in
Ioan. c. 16.
lect 3.

factionem ab ecclesia expectatus. Potuit igitur, ut qui sapientissimus esset, ac voluit, ut qui optimus, ecclesiam ea omnia docere, quæ ad salutem conducebant. an ab Apostolis? Atqui sermonem vitæ ex ipsius ore hauserant. Adhæc Spiritû S. illis immiserat, qui quæ docuerat, in memoriam reuocaret: quo factum est, ut gentibus omnibus salutis præcones fuerint: Et Irenæo teste, quod ore prædicauerant, nobis scriptis mandarunt, quod esset fidei basis & columna. Ergo ne hic quidem imperfectio quærenda est. Superest ergo ut hominibus tribuatur, qui ex suis nugis, quas in Scripturis non reperiunt, scripturæ imperfectionem metiuntur: nō aliter quam si profluentibus ex monte niuibz qui potantur, eos mutilos esse censerent, qui gutturi tumore secum non laborant, quod superflua imperfectione careant. Vnius Dei inuocationem per vnum Christum Scriptura nos docet: isti homines sanctorum quoque inuocationem doceri vellent. Purgari nos sanguine Christi passim est obuium: Purgatorium ignem Platonium videlicet & Virgilianum reperiri velent. Vnicum Mediatorem Scriptura tradit: Illi totidem requirunt quot suo Kalendario descriptos voluerunt. Hæc illi deficere, nos Ecclesiam inficere contendimus.

Ioan. 16. 13.

Iren. 1.3 c. 2

Age vero, si quis existimet aliquid deesse, rursus quæro, post tantum artificem qua fiducia extremam manum imponere sit tentaturus. Matth. 15. 9.

Si doctores respondeas, ei soli perfectionis Ioan. 8.

laudem tribuunt: in eaque tanquam limpidissimo speculo tum suos tum aliorum defectus agnoscunt. Sin Ecclesiam dicant suis traditionibus: Ea ipsa nos docuit horum canone librorum rescindere quicquid aliunde inuehatur, ut quæ Deum mandatis hominum colere sit prohibita, sit autem perpetua Scripturæ discipula: Discipulo porro sit nefas & absurdum magisterium sibi in magistrum arrogare. Si deniq; Papa tantum sibi licere velit, & Discipulus Christi esse desinit, & Antichristum se prodit, in id quod Deus est insurgens, quæ eadem porta Alcorani impietas inuecta est in mundum. Tutissimum est igitur in hoc verbo acquiescere, atque à perfecto legislatore filij ipsius ore perfectam legem esse traditâ credere, cui multo minus quam Mosaicæ legi liceat addere. Etenim si præterierunt intactum pictores omnes Apellis manu inchoatum opus: si *Æneida* Virgilij reformidarunt postea omnes, vana licet vanorum hominum opera: Ecquis hominum nisi filius ille perditionis ita insaniet, ut ad illius opus absolvendum manus adhibeat, qui tum hominem condidit, tum quicquid homo in amplissimo totius orbis theatro summa cum admiratione spectat & suspicit?

Scriptura ad
salutem fa-
cilis.

Altera exceptio à scripturæ obscuritate ducitur, quam idcirco dubiam, ambiguam, mortuam literam, literam quæ occidat, litium sementem potius quam iudicem, *Ænigmata*, & quid non totis passim libris dictitant. Quin & eo progressa est ex ordine illo nostri temporis

ris Rabbinorum cuiusdam non infimi impietas, ut diceret, Paulum consultius facturum fuisse si à tam multis quæ scribendo inuoluit abstinuisset. Hæc nimirum boni illi viri. Atqui scripturam Spiritus sanctus fœdus & testamentum vocat. Princeps autem bonus non subditos pactionibus circumvenire, nec pater testamento inter liberos lites & iurgia ferere, sed mutua potius concordia eos deuincire studet. Ergo si præsumptionibus hic locus est, longe est aliter statuendū: Eum nēpe qui summa misericordia populum seruare dignatus est, & in quem solum solidè competit patris appellatio, quam maxime fieri potuit, apertis & expressis verbis fœderis pacta descripsisse. Ethnici certè authores, in scripturis nostris nimiam simplicitatem dānant, nedum ut cum istis ænigmaticam agnoscant. Iam vero respondeant, utrum doctrinæ obscuritatem, in ipsa materia, an in tractandi forma constituent. De materia id eos affirmare pudebit: nihil enim salutis doctrina apertius, nihil simplicius esse potest. Atque ea fuit Origenis ad Celsum responsio, quā eius simplicitatem argueret omnino talem tradi oportuisse, quod non in morem Pythagoricæ, Platoniciæ, aut Aristotelicæ philosophiæ in paucorū hominū gratiam scriberetur: sed salutis doctrina, cuius percipiendæ omnes omnium ætatum & ordinum homines siue docti siue indocti capaces essent. Sin vero ipsa tractandi forma obscuram esse causentur, obscuritas vel ad ignorantiam, vel ad malitiam auctoris est referenda.

Sanctæ lib.
D. Atheif-
mis.

Orig. Con:
Cels.

Ignorantia nonnunquam peccatur: quorum enim est obscurior cognitio, perspicua esse non potest tractatio. Malitia verò, ubi non docenda sed ostentanda scientiæ studio laboramus: cuiusmodi scriptorem se profitetur Aristoteles: & nonnulli extiterunt nostra memoria secretiorum scientiarum auctores. Ignorantiam vel sapientiæ cælesti, vel spiritui quo afflati fuerunt Apostoli tribuere, nefas est. Inuidiosæ malitiæ nihilo magis licet vel cum insimulare, qui nostram omnium salutem sua morte redemit, vel eos qui extremo supplicio eandem sancire non recusarunt. Superest igitur ne sceleratè blasphemi simus, ut aduersarios cum ignorantia, tum malitia laborare dicamus, nō eum qui ipsissima est tum bonitas, tum sapientia.

Adhæc quæro, quinam ipsorum iudicio sint obscuriores, Euangeliumne an Prophetæ? Euangelium: negabunt essent enim vel pueris ipsis ridiculi. Propheticus enim sermo (ait Petrus) instar est lucernæ splendentis in loco obscuro, usque dū dies illucescat, & lucifer exoritur in cordibus nostris. Christus autē sol ille est iustitiæ, & lumen illud quod illustrat omnē hominem venientem in hunc mūdum. Vtrinque nobis Christus profertur illic promissus, hic datus: illic venturus hic exhibitus; illic prædictus, hic corā de seipso loquens. Euangelicam igitur de Christo doctrinā Prophetica clariorem, nouumque fœdus vetere minus obscurū esse certū est. Hoc enim ab illo explicatur & exponitur.

Atqui

1. Pet. 1. 19.

Ioan. 1. 9.

Atqui David verbum illud lucernam vocat dirigendis pedibus illucescentem, nec lucernam tantū, sed viam ipsam, quæ seducere non possit: qua duce sapientia vel senioribus præeat. *Psal. 119.* Esaias vero speculatores domus Dei suo ipsorum iudicio perspicaces, cæcos pronuntiat, quod inde oculos auertissent. Christus autem auditores suos nō ad Rabbīnorum glossemata, Traditiones, Cabalam, legem non scriptam, relegat, quibus tamen turgebant Pharisei: verum ad scripturas, & scriptam legem, nec aliunde testimonia *Luc 24.* profert. Lucas etiam Berrhoenses exornat, quod scripturas euoluerent. Quas proculdubio qui scrutabantur, salutem nanciscebantur. Eandem vero crucis contumelia affecerunt, qui speculationibus humanis addicti erāt. Atque inde consequitur, multo magis salutem scripturis nunc exhiberi, quum vetus testamentum nouo coniunctum habeamus, vmbra corpori, stellas soli, salutis præcones, ipsissimæ salutis. Quod si nihilominus aliqua salutis doctrinæ prætexatur obscuritas, vtrū sit verosimilius, quiuis iudicet, *Ioan. 1.8. & 12.* an penes verbum sit eius qui lux est ipsius lucis, an vero in eorum cæcitate quodum mentes natura ipsa sunt tenebræ.

Age verò, sit eiusmodi, qualem volunt obscuritas: vnde quæso lumen ad ferri volunt? An à doctoribus? Atqui, vt paulò pòst videbimus, non alio splendore quam huius solis exultant. Ecclesiā adferet? verum Luna est, corpus per se obscurum & opacum, quæ nulum nisi quem à suo sole mutuatur splendorem

habet. Thomam fortasse respondebis, Scotum, Bricotū, & eius farinæ sapientes. Verum iudicēt non prorsus iudicij expertes, lucemne inferant an auferant verbo Dei. Superest ergo, vt ex hoc lumine, menti nostræ lumen accendamus, atque concludamus, cæcitatē nostræ, si tum quoque cæcutiamus, non in lumine, sed in oculis nostris culpam residere.

Verum enim vero ambiguum esse scripturam excipiunt, quum eam Christo Satan obiecerit. Atqui leges omnes conuellere. Hoc quidem argumento liceret. Legem enim quamlibet tum boni tum mali promiscuè allegare possunt. Sed cur obsecro Christum eodē verbo os illud mendax obstruxisse non agnoscunt. At enim Dominus parabolis & similitudinibus est vsus. Veram similitudines rebus illustrandis adhibentur, non autem obscurandis. An vero sit alius in parabolis Christi scopus, siquidem vt in scripturis extant explicatis, ipsi iudicent, excussa conscientia. Docet Christus quis proximus haberi debeat: In eum finem parabolam adiicit hominis descendētis in Iericho: Quodnam sit regnum cælorum, seminantis similitudine: Quæ vocatio gentium, filij illius prodigi parabola explicat. Iam quaro, idcirco ne doctrinam clariorem, an vero obscuriorem censere debeamus, vtrumue glossæ & operosæ Pharisæorum commentationes tantum lucis adferre potuissent? At saltem, inquit, negari non potest, loca quædam esse difficilia. Id enim Petrus in epistolis Paulinis indicat. Id quidem fa-

Luc. 10.
Luc 8.
Matt. 13.
Luc. 13.

2. Pet. vlti-
mo.

teor, sed addo, quum pauca tātū sint eiusmodi, hinc effici, scripturam minimè obscuram esse. A parte enim ad totum, sophisticum est argumentum: vt si quis dicat, togam nigris maculis aspersam esse, eadem opera nigram esse togam negabit. Atque ad obscuriora illustranda, satis luminis inesse scripturæ dicimus; vt iis solis deinceps sit tectum, qui pereunt: & quibus Deus huius seculi excæcauit mentes ne irradiet eos lumen euangelij: Siue vt ibidem loquitur Petrus, iis qui parum stabiles, & indocti suo ipforum exitio scripturas detorquent. Eadem est patrum omnium sententia, quam conclusionis loco subiiciemus. *Sunt quadam loca in scripturis sacris, ait Augustinus, difficilia: nec tamen aliud quàm quod alibi planissimis verbis exprimitur. Quod totum prouisum diuinitus esse non dubito, ad edemandam labore superbiam, & intellectum à fastidio reuocandum, cui facile inuestigata plerumque vilescunt.* subiectis deinde exemplis cōcludit: *Magnifice igitur & salubriter spiritus sanctus ita scripturas sanctas modificauit, vt locis apertioribus fami occurreret; obscurioribus autē, fastidia detergeret. In iis autem qua apertè in scripturis posita sunt, inueniuntur illa omnia, quæ continent fidem morēsque viuendi, spem scilicet & charitatem.* Ambrosium audiamus. *Multa; inquit, obscuritas in scripturis Prophetis; sed si manu quadam mentis tua, scripturarum ianuam pulses, & ea qua sunt occulta diligēter examines, paulatim incipies rationem colligere dictorū, & aperietur tibi non ab alio, sed à Dei verbo.* Igitur obscu-

August. lib.
2. de doct.
Christ. c. 6.
& 9.

In Psal. 118.
ser. 8.

Lib. 2. de
Bapt. q. 4

Defensio.
paci part.
1. c. 9.

rissimum quodque à scriptura etiā illustrari potest. Iam prodeat & Basilius: *Si quid nobis, inquit, facendum precipitur, quomodo autem ignoremus: assumamus Dominum dicentem, Scrutamini scripturas: & imitemur Apostolos, qui ipsum Dominum rogauerunt de eorum qua dixerat interpretatione, & loci quem non intelligimus, ex his qua alio loco dicta sunt, veram interpretationem discamus.* Atque hoc illud est quod Marsilius Patavinus, iam ante annos tercentum aduersus papam differebat: Sic enim ille: *Quod lex euangelica est valde sufficiens, perfecta, & clara ex seipsa, ut per ipsam dirigamur immediatè de his, & in his, qua sunt aeterna salutis hominibus consequenda, & miseria declinanda.* Hæc ille. Verum apertissima patrum loca proferre, vereor ut frustra fiat iis quibus vel ipsum lumen densissimæ sunt tenebræ. Hæc enim mali labe, quod nec missam, nec purgatorium ignem, nec papatum, nec hominis cuiusquam in Ecclesia *uoraxia*, aut eiusmodi principis tenebrarum nugamenta vspiam in scripturis legere licet. Inde obscuritatis aduersus verbū Dei criminationes, ut ex frigidis allegoriis præclara scilicet illa dogmata eliciantur, quum ingenuè profiteri oporteret, plusquam Cimmericas illic esse tenebras, vbicumque lucentem in Ecclesia verbi lampada non habemus.

Ecclesiam
scripturæ
iudicem nō
esse.

Sed acrius adhuc instant: Et tantum abest ut iudicem scripturam admittant, ut sibi in illam iudicium arrogent: Ecclesia enim, inquit, nisi scripturas asseruatas testimonio
con-

confirmasset, nullā præ alijs auctoritatē nactæ essent. Est igitur iudex Ecclesia Scripturæ, non autem Scriptura Ecclesiæ. Hic porro mihi respondeant, solāne Christiana Ecclesiā, an etiam Iudaica Scripturas asseruarit. Vetus autem testamentum nemo ignorat nobis à Iudæis per manus traditum esse, qua ratione, veteres illos Ecclesiæ librarios dicitant. Eam enim in illis euoluendis curiositatem adhibuerūt, vt apices, minimos accentus, litteras in numero haberent & sollicitè describerent. Ecclesia igitur Iudaica iudex sedebat veteris testamenti, quo tempore Christus in mundum venit, atque ita temere populum ad scripturas relegabat, tutius ad scribas & pharizæos relegandum. Atqui illi ipsi scripturæ iudices, Christum morte adiudicarunt, quem scripturæ Discipuli vitæ principem agnouerunt. Quin & nostro seculo, Iudæi causa superiores essent: atque ita efficitur vel vt ista sophistice sit repudiāda, vel vt dum eam tueri volunt, salute excidāt. Deinceps quero, Num sola Romana, an aliæ præterea Ecclesiæ scripturas asseruarint? Romanam ac ne Latinā quidem profiteri nō audebunt. Siquidē testis est Ecclesiastica historia, veterē Ecclesiam, *negotia* descripsisse, ex earum Ecclesiarū codicillis, quarum architecti fuerāt Apostoli, aut quas suis scriptis docuerant. Extat autē vnica ad Romanos epistola, reliquæ Orientalibus Ecclesiis sunt conscriptæ. Porro Euangelium secundum Ioannem Ephesinæ, secundum Marcum Alexandrinæ credita fuerant. Iam vero si plus iuris

Orientalibus competit Ecclesiis in illa *ἡ ἐκκλησία*, quam Romanę tribui possit Ecclesię, at quę ex ista argumentationis formula parem aut etiam maiorem in scripturas auctoritatem adeptę sint: Quęro, quem alium à scripturis iudicem ad dirimendas suas controuersias sint admissurę. Quod si scripturas ipsi iudicēt: cuius præterea superioris iudicis subtellicia adibunt? Si Orientalis, Ecclesia Romana causa cadit: Si Romana, vt controuersię iudex sedeat, ius aliud prætexat oportet quam quod scripturas asseruarit: sin Petri *ἐκκλησία* prærogatiuam prætendant, probatio ex scripturis repetenda erit. Atque eo tandem ventum erit, vt Petri cathedra, quę iudex in scripturas assurgebat, infra scripturas ipsas subsidat.

Age vero plæclaram istam conclusionē expendamus. Penes Ecclesias est scripturę custodia, testis est scripturę Ecclesia, ergo autoritate supereminet. Principum edicta, singulę prouincię in codices suos referunt; Amanuenses, leges ad examen reuocant, testes contractibus subscribunt. Si quis tamen hos, regibus, legibus, contractibus præferat, merito ridiculus habeatur. Sin excipiant, non antè legum Dei auctoritatem vigere (non secus ac principum edicta) quàm calculo Ecclesię sint sancitę: Respondedo, Dei Ecclesiam tantum iuris sibi non assumere. Est enim sponsa Christi, quę sponso didicit obsequi, nec quidquam disceptans, audito statim verbo acquiescit. Summam enim sponsi sapientiã perspectã habet, cuius volũtas est

est omnis doctrinae regula, Principum legibus
ablimilis, in quibus expendi necesse est, quid
honestum, quid utile, quid civitatem deceat,
vel dedeceat. Quod si nihilominus peruicaci-
ter hoc sibi privilegij arrogant: vicissim mihi
concedant, ut habeantur cœtus illi, qui sese at-
tollit supra id quod est Deus, quique sibi ti-
met, ne spiritu oris ipsius conficiatur, atque id-
circo quantum in se situm est, gladium illū ob-
tusum & retusum cupit.

Locus August. quem vrgent, iis quæ dicta Contra epi.
Fund. c. 5
sunt, nihil repugnat. *Non crederem*, inquit, *Euan-
gelio, nisi me Ecclesie Catholicae auctoritas commo-
ueret*: quo loco perappositè observatum est sty-
lo Africano *Commoueret*, usurpatum esse pro
Commouisset: ut sit sensus, Evangelio non cre-
didissem, nisi me consensus Ecclesie Catholi-
cæ commouisset. Ergo non negat quod multis
locis asserit Spiritum sanctum suum sibi stylum
habere, quem ab omnibus omnium hominum
scriptis discernere sit necesse. Nec magis Ec-
clesiam eminentiore loco statuit quam sit Euā-
gelium: quolibet enim sui seculi Ecclesias hu-
ius examini subiicit. Sed Catholicum Ecclesia-
rum consensum, quæ hos & illos libros Christi
Euangelium agnoscebant, commouisse, ut ita
crederet, & ea scripta Apostolorum esse, quo-
rum nominibus insigniuntur. Nam & præteri-
torum seculorum consensus, quæ Ciceronem,
Hippocratem, Platonem, certorum librorum
authores agnouerunt, efficiunt, ut & illorum
esse non dubitemus. Ipsissima hæc verba sunt

Aug. lib. 33.
cōtra Fau-
stum ca. 6.
& lib. 28.
cap. 2.

Augustini aduersus Manichæos, qui scripturas ex parte non admittebant. *Infelices inimici anima vestra, qua unquam littera ullum habebunt pōdus, si Euangelica, si Apostolica non habebunt?* (negabant hi acta Apostolica, & alios sacros libros) *De quo libro certum erit cuius sit, si littera quas Apostolorum dicit & tenet Ecclesia, ab ipsis Apostolis propagata, utrum Apostolorum sint, incertum est? Et hos libros unde constat esse Hippocratis, nisi quia sic eos ab ipso Hippocratis tempore usque ad hoc tempus et deinceps successionis series commendauit? ut hinc dubitare dementis sit. Platonis, Aristotelis, Ciceronis libri, &c. Et li. 28. c. 2. Sicut ergo credo, illum librum esse Manichæi, qui ex illo tempore quo Manichæus vivebat in carne, per discipulos eius, certa successionē prepositorum vestrorum, ad vestra usque tempora custoditus, atque perductus est: Sic & istum librum crede esse Matthæi, quem ex illo tempore quo Matthæus ipse in carne vixit, non interrupta serie temporum, Ecclesia ad tempora usque nostra produxit. Non igitur eo loco controuertitur, scriptane Apostolorum ferēdæ in Ecclesia sententiæ ius habeant, (hoc enim, ut paulo antè diximus, sexcentis locis asserit Aug.) verum an hæc, aut illa scriptura sit Apostolorū, an secus. Nec enim hæretici libris Apostolorum authoritatem eripiebant, cui nefas esset obsequium denegare: Sed illorum esse pernegabant nonnulla, quæ si admississent, sine cōtrouersia acquiescendū fuisset. Neque tamē minore supercilio Ecclesiæ nomine gloriabantur, quam nunc se Romana effert*

fert. Manichæū enim, hæreseos suæ caput, Spiritum sanctū esse dictebant. Blasphemia illa perditissimis quibusque hæreticis adhuc ignota erat, Ecclesiæ subiectā esse scripturā, cuius subsidio si destituatur, nō maiore Aescopis fabulis sit habitura autoritatē: quod nostra memoria papatus quidam propugnator nō defuit qui affirmaret. Nam ipse Durandus, qui præcipuus censetur Sorbonitarum Doctor, & ut ipsimet aiunt, præ cæteris resolutius, hanc quæstionē ita resoluit. *Quod dicitur de approbatione Scripturae per Ecclesiam, non intelligitur nisi de ea qua erat tēpore Apostolorum, qui Sp. S. repleti erant, viderant miracula, & doctrinā Christi audiuerāt. Atque ideo probati & testes erant Veritatis Scripturae. Sed qui hanc autoritatem extendere vult ad Ecclesiā, qua postea sequuta est, is ceriē Hæreticus censendus est cuiuscūque sit conditionis.* Vetus testamentum, Dei verbū esse didicerūt à Iudæis Ethnicis, quod tamē firmiore quā Iudæi fide amplectūtur. Gētilitas veteres non paucos libros, eosq; optimos Christianis asseruauit, & ad quos authores referri deberēt docuit, quibus tamen nullā habebat fidē. A Bibliopola hunc librum Hippocratis esse discimus, qui tamē medicinæ peritia Hippocratē nō imitabitur. Aliud enim est alicuius verba de authore libri admittere, aliud iis quæ ab authore dicuntur credere. Atque eo referri debet, quod à docto quodā viro iam pridē dictū est, *Ecclesia est vera causaliter, quia nempe credit veritatē scriptura. Scriptura autē vera simpliciter, et per se, quia est veritas ipsa.*

Deinceps, aliud argumentum audiamus. Ec-

Duran. l. 3.
d. 24 q. 1.
art. 2.

VVolfgāg
Herman.

Marfil. Pat.
part. 2 c. 19.

An Ecclesia
sit ante
Script.

clasia scripturam tempore præcedit, ergo & auctoritate. Porro scripturæ nomine Dei sermonem intelligimus, primum ^{ex 2907}, deinde ^{ex 2907} tum ipso Dei digito, tum ipsius amanuensium calamo, quos spiritu suo afflauit, ut paulo ante explicuimus. Age verò, nunc respondeant, unde repetant Ecclesiæ incunabula. Si ab ipsa hominis creatione, ante peccati labem, vixdum conditi erant, quum Deus lege cauit ne arborum illam scientiæ boni & mali attingerent. An vero verbo illi præessent, quærere stultum foret, quum huius transgressionis causa, mundus vniuersus, ne brutis quidem exceptis, ingemiscat. At veteri & nouo testamento parem opinor auctoritatem non denegabunt. Sin ad peccati labem hæc initia referant, Deus primos illos parentes peccati arguit, & conuincit: En tibi Lex. Promissionem adiicit, de semine caput serpentis contrituro. Ecce & Euangelium. Lege igitur propter peccatum mortis damnati, promissione Christi venturi renascuntur. In quam cum spes eorum ferretur, in primitias Ecclesiæ consecrati sunt, quæ sublata, funditus cum posteris omnibus perierant. Siue igitur Ecclesiam spectes ante peccatū, nulla in scripturam prærogatiua effertur, sed illius iudicium subit, eoque conclusio illa falsa est. Sin illā post peccatum cōsideres, verbum Ecclesiæ renascētiæ præcedit, id est, Ecclesiam ipsam, sicque falsum est antecedens. Iam vero quam insulsa est hæc conclusio; tempore præcedit, ergo & auctoritate, Gallia nostra centum oppidis est
infig-

insignis, quæ primos etiã nostros reges antiquitate superant: eadem tamen horum legibus sine controuersia parent. Et quorsum obsecro verbum Dei, nisi vt agenda prescribat? Quorsum porro Ecclesia in mundo, nisi vt pareat? Quãuis autem æternus sit Dei sermo: certum est tamen ipso actu (hoc quidem respectu) hominibus posteriorem esse, siquidem prius homines creari oportuit, qui parerent, quã aliquid præciperetur. Mera est igitur sophistice, quæ quidẽ omnino debeat ex Ecclesia explodi. Præterea quæro, dum ita argumētantur, num Ecclesiam vniuersam periodis omnibus coniunctis complectantur, an verò singulares Ecclesias, vel denique solam Romanam? Si vniuersam dicant, nihil hoc ad Romanã: Res enim sunt disparatę, Catholica & Romana Ecclesia, & 700. ante annis quã aut Roma, aut ipsius altrix lupa extaret. Lex in media Ecclesia promulgatã fuerat, si particulares respondeant: Orientales Ecclesię idem iuris sibi arrogabunt; & eodem argumẽto in Romanã sese efferẽt. Nam priores esse tempore nemo nescit. Si Romanę hoc tribuunt ex Christi instituto, sui iuris tabulas nondum protulerunt, ac nec proferre quidem possunt, quę alicuius momenti videantur. Denique hæc mera sunt agrotatium somnia. In ipsis enim Ecclesię primordiis, nec Romã, nec Papã, nec Petri cathedram, nec idcirco vllam in Dei verbũ authoritatẽ reperient. Sin oculos coniciant in Romę incunabula, verbum, legem, prophetas, legis interpretes, ac proinde authoritatẽ Eccle-

fiâ superiorem, agnoscere cogentur. Verum vel ex eo quiuis facile perspiciat, quâ infirmis propugnaculis nitantur, quum ad stabiliendâ istorum Ecclesiam, verbû Dei puræ Ecclesiæ fundamentum, subuertere sit necesse.

Tam impiæ controuersiæ ne vestigium quidem extat apud veteres Ecclesiæ doctores. Hâc enim vel monstra ipsa hæreticorum semper refigerunt: quousque tandem inuēti sunt Rom. Ecclesiæ patroni, qui illam obtruderēt in concilio illo Constantiensi. Agitabatur quæstio de calice Domini, contra filij Dei institutionē, populo crepto. In scripturis nihil omnino extabat, quò tam nefandum sacrilegium obscure saltē, aut indirectè stabiliretur. Ioānes ille Hussus, istos omnes ad S. scripturæ tribunal vocabat, quam sibi aduersariam omnino agnoscebant. Tum primum illis in mentem venerunt præclara ista axiomata, quibus adhuc nituntur. *Scriptura* (inquit Cusan. Car.) *sunt de bene esse Ecclesia, etiâ incepta & continuata, nequaquam de essentia existere possunt.* Item: *Tanto dignius Dei verbum à Deo traditur, quanto remotius ab omni scriptura imò etiâ ab omni vocali verbo.* Itē: *Non Ecclesia per Euangelium, sed per Ecclesiam dignoscitur Euangelium.* Quas blasphemias nō nulli tandē alia hac insigni cumularūt, *Ecclesiā melius habituram fuisse, si nullum extaret descriptum Euangelium.* Hi sunt illi sanctissimæ scilicet synodi partus, infandæ nimirū blasphemiæ, quas altero præterea canone sanxerūt, quo iâ tota penè resp. Christiana cōfligrauit: *Hæreticis nō esse fidem*

Episto. 2. de
vîu cōmun.
ad Bohem.

Of. Cardin.
in Petroc.
Confes.

fidē seruandā. Ioannes Hussus acrius nihilominus instabat: Sedeat, inquit, Ecclesia scripturæ (quod absit vt cōcedam) iudex & arbitra: veterē scitē Ecclesiā ita voluisse, statuisse, interpretatā esse, palā facite. Ex patribus vel vnū proferte, qui non ex diametro aduersetur. Quin & canones excommunicatione animaduertunt in eos, qui nō vtrunque signū participant, vt vnicū tantum sumere, nō sit communionis, sed excōmunionis participem esse. Hæc illi argumenta sceleratiore etiam gladio quam superiora resciderūt. *Non te moueat*, inquit Cusanus Cardin. *si scripturæ ad tēpus variē intelliguntur: ita vt vno tempore secundū currentem vniuersalē ritum exponantur, mutato autē ritu, iterū sentētia mutetur. Etiā si alia fuerit hodie interpretatio Ecclesiæ eiusdem præcepti euangelici, quā olim, tamē hic sensus nunc in vsu currēs ad regimen Ecclesiæ inspiratus vti tempori cōgruus, vt salutis via debet acceptari, id est, licere papæ, cū suis, scripturas tanquā monetas exauthorare, vt placita obtineāt humana. Præterea subiūgit: Mutato iudicio Ecclesiæ, mutatum est & Dei iudiciū.* Cæterum cum vir ille Dei Hussus tam horrendis blasphemiiis acquiescere recusaret, postremo omnium argumēto, fasciculis & tortore adhibitis, igni adiudicatus est. Quid? spiritum Dei vicissitudinibus subiacere, verbum Dei vt cereum pro arbitrio huc & illuc inflectere, incōstantiæ Deum arguere, qui prout fert humani ingenij vanitas, & ambitio varias formas induat: annon hæc sunt sacrilega & impia, vel Pharisaicis traditioni-

Epi. 2. & 3.
ad Bohem.

Epist. 2. & 3.
ad Bohem.

bus, Cabalisticis, & Thalmudicis speculationibus, Mahumedis denique Alcorano, inaudita? Quiuis ergo iudicet, spiritû sine Dei, an spiritus satanæ conciliis eiusmodi præfuerit.

CON TROVERSIAS QV AE
NOSTRA MEMORIA EXORTAE
sunt, non alio iudice decidi posse, quàm
scriptura sancta: & qua ratione de
iis quisque ex scripturis iudi-
cium ferre possit.

CAP. V.

A Ge verò, quandoquidem scripturam illi
sibi ipsis aduersariâ agnoscunt, huius iu-
diciû detrectantes, & quâ tum in se est proscin-
dentes, feramus: & inquiramus, nû alterû quæ-
piâ iudicem admittere possint. Quæro igitur an
ex priscis Ecclesiæ doctorib' aliquê deligere ve-
lint, quem exceptiones illæ præteruolêt, qui-
bus scripturæ autoritatē eleuât? An vero simul
omnes cõiunctos velint? Vnicû nō possunt. Sin-
guli enim suû fortasse errorē habēt. Sed errori-
bus tã multis isti patrociniû ferunt, vt ijs pro-
pugnandis omnes omniû ætatû coaceruati er-
rores sufficere nō possint. Iã vero stylû obscu-
riorē, quã sit scripturæ, sectatos esse, negari sine
pudore nō posset. Norunt præterea in præcipuis
capitibus illos à nostris partibus flare. Deni-
que ne vllum quidem ex illo numero sine ex-
ceptione admittere possent. In Irenæo enim
dam-

damnant Chiliaſtarum errorem, & quam apocalipſeos expoſitionem ad Eccleſiam Romanā refert, in Cypriano Anabaptiſmū, in Tertulliano Montani hæreſim, in Auguſtino doctrinā de prædeſtinatione, eadem quoque eſt aliorum ratio. Imò videmus quod fuerit S. Hieronymi de illis iudiciū, qui irridet Ambroſij ſcripta, & Baſilium arrogantæ taxat, & quaſdā propoſitiones Auguſtini tāquam hæreticas reiicit, Ergo ſupereſt, vt ex omnium conſeſſu iudiciū conſtituant. Verum tātam doctrinarum & interpretationum repugnantiam, (quæ haud dubiè paſſim occurret) quis obſecro dirimet ? Si ſcripturam dicant, illud ipſum vrgemus. Sin vt *aiunt quæſor* refugiant, multo minus illos iudices admittemus, quibuſcum iudicio contendimus. Eadem erit ſcolæſticorum ratio, ſi iudices illos federe iubeant, quantumuis hæreſeon in Eccleſia Romana primarij fuerint propagatores. Quis enim inter Thomam & Scotum, atque vtriuſque oppoſitas acies ſedebit arbiter ? Ergo reliquum eſt, vt aut concilij vnus, aut conciliorum ſimul omnium iudiciū ſubeant. Si vnicū velint: Notū eſt ſingulis ſingula fere capita decifa fuiſſe: Niceno videlicet Arii impietas: Ephēſino & Chalcedonenſi Neſtorij & Eutychetis hæreſes: eadēque eſt aliorū ratio. Capita porro iſta nō controuertuntur. Sin omnes malint: Iterū quæro, quo iudice errores quos fanè ve- teres permultos agnoſcūt, quæ itē paſſim occurrent *aiunt quæſor*, arguētur & corrigētur? Ephēſina ſynodus altera Eutychetem probat, quem

Auguſt. l. 2.
de Bapt. cō-
tra Dona-
tiſt.

Chalcedonenſis damnat : Nicena quam Irene indixit, ſimulachra adorat, Francoſurtenſis à Carolo magno coacta, eodem tempore euerit; Nicena illa vetus, quod in Eccleſia puriore obtinuerat, matrimoniũ preſbyteris cõcedit: Neocaſarienſis, Moguntina, & Carthagenſis altera, interdìcunt. Cõſtantienſis & Baſilienſis, Eccleſiæ Papã ſubiiciunt, imò & in aliorum Epiſcoporũ ordinem cogunt: Florentina & Tridẽtina, addito anathematis ſtridore, præficiunt. Denique Carthagenſe concilium excõmunicatione ferit eum, qui ſe profiteatur Epiſcopũ vniuerſalem, aut Pontificẽ ſupremum: Tridentinum autem anathema pronunciat, quicumque Romanum Epiſcopum eiufmodi titulis nõ exornet. Nunc quæro, quis in tanta decretorum repugnantia, & ſexcentis non minoris momenti, ſententiã feret? Vtrum Eccleſia? Atqui Eccleſia vtrumque decreuit. Hanc enim conciliis vniuerſalibus referri volũt, qualia fuerunt iſtorum pleraque. Eccleſiæ ſunt igitur ſibiipſis repugnantes: aut vna potius ſibi ipſi aduerſa. Præterea ſit ius illud penes Eccleſiam, negamus tamẽn penes Romanam futurum. Neque enim particularis eſt Eccleſiæ, vt illi ipſi aſſerunt, in Catholicam ius uſurpare, quam œcumenicam concilia referunt. Super eſt igitur, vt Romanæ primatum in Catholicam probent. Quem niſi ex ſcripturis aſſerant, quæ fidem habeat nulla reperietur. Neque enim ſibi credi Chriſtus poſtulat de ſeipſo teſtimonium ferenti, niſi patris, à quo miſſus fuerat, teſtimonio ornato.

Adde

Adde quod aliæ Ecclesiæ non secus ac Romana, suos habent Doctores, traditiones, Concilia: Suam igitur Romana prærogatiuâ ex scripturis probet necesse est. Quod si scripturæ iudicio Romana Ecclesia quum suis prærogatiuis subsidat, quæ tamen in alias omnes iudiciû sibi tribuit, efficitur nullum haberi posse iudicem scriptura aptiorem, cuius autoritate neglecta, ne Romana quidem in alias vel tantillum tribuere potest, & vnde, velit nolit, quicquid sibi iuris & præstantiæ assumit, & petere & confirmare cogitur.

Quod si obiiciant, Concilia iam de nostris cōtrouerſis statuiffe, vt nullum præterea iudicē requirant: Concilia errare posse docet Aug. & priora à posterioribus emendari, qua ratione Arianos cōciliorū autoritate non vrget. Quin inter ipsos multum contrahetur, duorū conciliorum vtri adhærendum, priorine an posteriori. Deinde vero si res ita habet, respondeant quare illius primi cœcumenici decretis stare recusant, de presbyterorum coniugio, & Romani cum aliis Patriarchis æqualitate, aduersus primatum? Cur istis ita decisis, litem rursus intēderunt Carthaginensi concilio? Ecquid Dei vicarium in terris pronunciant, quem synodus Carthaginensis Ecclesiæ communionē abdicabat? Adde quod quæ nunc agitantur capita melioris notæ, synodi vt plurimum ignorarūt. Sensim enim errores in Ecclesia oborti sunt, vberius autē creuerunt inuecta in Ecclesiam tyrannide papatus, quæ sibi etiam concilia subiecerit.

Aug. c. 3. &
18. de vnit.
Ecclesiæ.
C. Domino
d. 50. De
immolan-
tibus c. pres-
byteri, &c.

3. Volum.
Concil.

Nicenam synodum, & similes, facile admittimus, quibus verbum Dei, atque idcirco spiritus Dei præsuit. Nicenam alterā æquē improbamus Idolis mancipatā, scripturas cum ludibrio vsurpantem, & cui non alius idcirco quam spiritus satanæ præesse potuerit. *Faciamus* (inquiunt) *hominem ad imaginem nostram*: faciamus igitur Imagines. Item, *Dilexi decorē domus tuæ: faciem tuam requirunt diuites populi: vidi dominū facie ad faciem: nemo accendit lucernam, ut ponat eam sub modio*: Ergo adorandæ, ergo imponendæ altaribus Imagines. Item. *Mirabilis Deus in sanctis suis. Et. signatum est super nos lumē vultus tui domine. Ergo Dei gloria in imaginibus est spectanda*. Iam quæro, quis in hanc de imaginibus sententiam tam putidis argumentis confirmatam ire non recuset? Atqui reperias infinita his non absimilia, in quibus indolē spiritus Antichristi facile agnoscas, deterius ipso satana, cū Christum impeteret, scripturas inuertētis. Denique si ciuiles controuersias æqui iudices ex præcedentibus arrestis non componunt: Cur in iis quæ conscientiam spectant, in eundem ordinem se cogi non patientur, quum præsertim de iis iudiciis agatur, quæ indicta causa pronunciata sunt?

Verumenim vero his ita concessis, scripturam esse regulam expendendæ cuiuslibet doctrinæ idoneā: postremū quærent, in tāta quæ nos dirimit sententiarū repugnātia quis ex illa regula expēdet aut pronuntiabit? Nos enim illis, illi vicissim nobis aduersantur. Cuius igitur erunt hæ

hæ partes? Nam, inquiunt, scriptura quantum voles iudex esto, muta est tamen, & ad ferendam sententiam inepta. Primum respondeo, dummodo de amulsi conueniat aut pixidula nautica, vel gregarium latomum posse curuum à recto dignoscere, & rudem adhuc nautam suæ ratis cursum qualis est perspicere ac dirigere. Ergo hoc nobis concedant, quæ salutem spectant præcepta, ad salutis regulam esse exigenda, quæ nouo ac vetere testamento continetur. Tum enim non Concilij tantum legitimi ac liberi iudicium subibimus, sed doctorum pariter & indoctorum, Clericorum, quos vocant, & Laicorum, Christianorum deniq; omnium, quorum salutis causa litteris mandata fuit, quibus in scriptura de scriptura iudicium reperire facile crit, atque adeo secundum eam sententiam ferre.

Porro, sua queque habent indubitata scientiæ fundamenta, ex quibus reliqua pendunt omnia. Ininitur Geometria suis axiomatis, Medicina aphorismis, ius tum ciuile tū canonicum, generalibus regulis, ex quibus nodos omnes qui suis legibus reperiuntur, dissoluunt: Affero autem suas quoque Theologiam habere, Iusque illud diuinum suis niti axiomatis, quæ sunt diiudicandis controuersis omnibus idonea, eaque eo firmiora & faciliora, quod in eo nullas esse *ἀντινομίας* aut *ἀντιλογίας*, quibus nutet aut labascet, certò nobis constet.

Id quo melius constet, tria nobis esse cōtrouersiarum genera cum Ecclesia Romana con-

stituendum est. Primum genus earum est rerum, quæ sunt expresso Dei verbo prohibitæ: Alterum ad ea refertur, quæ nullo nobis sunt præcepto indictæ. Postremum ad ea, quæ nobis vel præcepta sunt, vel prohibita: & in quibus vtrisque, diuersa licet ratione, conuenit. Quod ad primum genus attinet: Iure diuino hac regula constringimur, *Obedire oportet Deo potius quam hominibus.*

A.C. 5. 29.

Tanta est huius regulæ facilitas, vt vel à pueris ipsis percipi possit. Si quando igitur contingat aliud Deum, aliud homines præcipere: nullus supererit scrupulus, vtris debeamus obsequium. Hac norma ^{induxa} sanctorum, quas vocant reliquias, & papisticas omnes idolomanias repudiamus, quæ omnia centies sunt expresso Dei verbo prohibita.

Deut. 4.

Secundo generi præscripta nobis est altera regula: *Ecclesia Deus est vnicus legislator. Nihil, inquit, legi meæ adicies, nihil detrahes.* Christus autem: *Frustra Deus colitur mandatis hominum.*

Ioan. 20.

2. Tim. 3.

Matt. 15.

Ierem. 16. 12.

Chrysostr. in

ser. de Sancto & ado.

spir.

Ioannes verò & Paulus: *Sacra scriptura ad salutem consequendam sufficit.* Chrysostomus: *Vbi scriptura tacet, homo quoque taceat necesse est.* Hieronymus: *Garrulitas sine scriptura fidem non meretur.* Omnibus & singulis est tradita hæc regula, cuius est capax Dei populus. Vtrumque igitur testamentum diurna nocturna-que manu verset. Aduertat num isthic sacrificij missatici, ignis purgatorii, sanctorum

mortuorum inuocationis, & similium nugarum vel vnico verbo fiat mentio. Annon potius singulis poenè lineis inculcetur, vnicum semel oblatum Christi sacrificium, vnica in Christi sanguine purgandi ratio, vnus Dei per vnum Christum inuocatio. Si quam damnamus doctrinam isthic reperiatur: tum suo nos calculo damnet & igni adjudicet. Sin minus, ex ea quam apposuius regula, sibi impositum fuisse iudicet, seque alibi salutem quære edoctum, quam auctor ipse salutis docuerit: & vbi necessario merum exitium reperiri possit. Aliquid amplius dicam: Eruditi si post sacrarum literarum studium veteris Ecclesiæ Doctores euoluere non recusent: eiusmodi doctrinæ ne apicem quidem inuenturos, aut si quid fortasse reperiant obiter admixtum, dubitationis potius quam assertionis causam sibi oblatam esse constituent, vnde sponte nascetur conclusio: Quum, nec Christus aut Apostoli hac de re scripserint, nec primitiua crediderit Ecclesia, nec qui longo post tempore secuti nisi dubitanter scripserint, res esse eiusmodi, de quibus non modò cum doctoribus dubitare fas sit: sed Ecclesiæ potius cum Christo tacere debeat. Exempli causa: Quadringentis à Christo annis mortuorū sanctorum inuocationem ignorauit Ecclesia. Vix aliquid apud patres extat hac de re, nisi ad eos arguendos, qui gentilitium Deorum eiusmodi cultum imitabantur. De purgatorio igne apud vetustissimos quosque mirum silentium. Augustinus longo post tem-

Aug. de cur.
pro mort.
In Ench. ad
Laurent. c.
67. & 68.

Lib. de fid.
& oper. ad
Dulcit. q. 7.

pore exortus modo ait, modo negat, nonnunquam ut quid tale extet, fieri posse docet: Denique sitne aliquid eiusmodi necne, parum referre concludit. Gregorius demum, qui propius à nobis absuit quingentis à passò Christo annis, ex visionibus nescio quibus id credere cepit. Eadem est de missa ratio: cuius ortuū progressus & hinc inde ad nostra vsque tempora assutos centones notare promptum esset. Et hi scilicet sunt articuli fidei, quorum causa flammis adiudicantur Christiani: qua eadem ratione Apostolica & purior Ecclesia, ignibus præda fieri potuisset. Ex illa igitur quam posuimus regula, paucisque verbis descripta, & cuius obuia, missam, purgatorium igne, preces pro mortuis, sanctorum inuocationem, Papam, indulgentias, & quidquid Christianismū iam multos annos vexat, planè rescindimus.

Mat. 23. 31.
Mar. 3. 28.
Luc. 12. 10.

Hanc ut regulam inflectant, loca quædam contorquent, ut suis ipsi somniis locum reperiant: quale est illud: *Non remittetur neque in hoc seculo, neque in altero.* Ergo, inquiunt, purgatorius est locus, &c. quod tamen his verbis Marcus ex phrasi Hebraica interpretatur: Non remittetur in æternum. Item *si Moses & Samuel coram me, non erit anima mea ad populum istum.* Ergo inuocandi sunt sancti. Atqui ex ipsissimis contextus verbis elicere promptū erit, vanam esse illam inuocationem. Est enim perspicua loci sententia: Tam perditam esse populi malitiam, ut veniam Dominus non sit concessurus, ne si Moses quidem aut Samuel super-

flites essent, & quod suis temporibus fecerant, Dominum pro peccatis populi interpellarent. Et ut paucis absolvam, cum proximo capite Ieremias multis verbis Deum precibus pro salute populi fatigasset: Respōdetur, Ne si Moses quidem olim Deo gratissimus preces Deo fundere, exauditum iri. Adferunt suas quoque probandi causa allegorias. Verum quærimus, An doctrinas ad salutem necessarias proferant, an secus? Si necessarias: alia est in promptu regula, eaque certissima, perspicue doceri quæcunque ad vitam sunt necessaria. E cœlo venit lux ipsissima, quæ nos sermonem suum doceret: Ergo noluit nos per obscura & ambages circumducere. Super Christum spiritus resedit forma columbæ: super Apostolos autem cum ignis splendore. Non igitur *obscurius* doctores missi fuerunt, sed quorum esset clara & perspicua doctrina. Vel vnum igitur locum proferant planū, & expressum, non autem contorta, & à sensu alienatum manus dabimus. Sic præscribit Hieronymus: Allegorias & obscuriores locos nihil probare. Et Augustinus: Quicquid ad salutem conducit, perspicue scripturis doceri, locisque obscurioribus lucem ab aliis inferri.

Quod ad tertium genus attinet, hanc normam ipsi nobis patres tradunt: Scripturam sibi ipsi lumen esse. Si quid autem obscurius dictum habeat, aliis ab eadem locis illustrari. Atque idcirco rerum de quibus agitur iudicium ex eorum locorum ubi tractantur collatione, peti debere. Præterea geminū quo spectemus in scrip-

Hiero. in 4.

cap. Gal.

Aug. li. 2. de

doct. Chris.

c. 24.

Aug. eodem

loco.

Ambros. in

Pf. 119. serm.

8. 2.

Basil. l. 2. de

Bapt. quæst.

4.

turis scopum proponi, Dei gloriam, & aduersus proximum charitatem. Iam verò liberè profite-
mur, à nobis admitti veteres Ecclesiæ docto-
res in hoc tertio genere, iis præsertim locis &
libris, in quibus hæc capita ex professio tractant.

Quorum interpretationes si diuersæ occurrent,
facile quorumuis iudicio stabimus, qui mo-
do scripturas euoluerint. Exemplam profe-
ram. Magna est vtrunque disceptatio, figura-
tâne sit hæc locutio : *Hoc est corpus meum.*

Luc. 22.

apudque Lucam audio : *Hic calix nouum est te-
stamentum in meo sanguine* : quod nisi figuratè
interpretari non possis. Constat autem car-
nis & sanguinis eandem esse in hoc sacra-
mento rationem. Attendo præterea agi de Sacra-
mento : & Sacramentis esse familiare hoc lo-
quendi genus : *Petra erat Christus : Agnus est Pe-
sah : Baptismus Regeneratio.* Denique totidem

Li. 3. de do.

Christ. c. 15.

hæc verba apud Augustinum reperio : *Serua-
bitur in locutionibus figuratis regula huiusmodi :
ut tamdiu versetur diligenti consideratione quod
legitur, donec ad regnum charitatis interpreta-
tio perducatur. Si autem hoc iam propriè sonat,
non iam putetur figurata locutio : si præceptiua lo-
cutio est, aut facinus, aut flagitium vetans, aut
utilitatem aut beneficentiam iubens, non est fi-
gurata : sin contrà, facinus aut flagitium iube-
re, aut utilitatem aut beneficentiam vitare iu-
betur, figurata est. Nisi manducaueritis, inquit,
carnem filij hominis, & sanguinem biberitis : non
habebitis vitam in vobis. Facinus vel flagitium
vide-*

tur iubere. Est ergo figura precipiens passioni Domini esse communicandum, atque utiliter & suauiter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit, &c. Ex Augustini igitur regula & aliorum locorum collatione colligo, quum nobis hoc figuratarum locutionum exemplar proponat in Cœnæ Dominicæ Sacramento, non alias quam figuratas agnosci debere. His igitur quas explicui regulis dirimi potest controuersia de Cœna Domini, de iustificatione ex fide vel operibus, de libero arbitrio, aliaque eiusmodi, quæ à scripturæ interpretatione pendent: quam alioqui suo quisque arbitrio fingit & refingit.

Nunc iudicet quiuvis ex Christianorum numero, ecquid amplius veterum iudicio deferre possimus? Vbicunque extabit expressa Dei prohibitio, nihil iuris hominibus, nullum interpretibus locū relinqui facile quiuvis concedet. Rursum si deerit ex ipso Dei ore mandatum: quorsum interpretationes? Est enim irritus in glossis labor, vbi deest textus. Ea igitur supersunt, vbi præcepta admittuntur interpretatiōibus diuersis, in quibus veteris ecclesiæ doctorum interpretationes libenter admittimus, & quidem singulis seculis insigniores. Denique vt hunc totum locum cōcludamus, purioris Ecclesiæ notam certissimam, puram esse doctrinam puro ministerio traditam profitemur. Puræ autem doctrinæ examen ad regulam, quam Deus ipse præscripsit, nempe, Dei verbū scripturis consignatum,

reuocandum esse: Hanc esse perfectam & intellectum facilem tum per se, tum ex aliorum locorum collatione, certe quidem iis qui suam fiunt salutem. Neque nos tamen vetustiorum patrum interpretationes, ad decidendas quæ occurrunt controuersias, de gradu deicere volumus. Porro quum hanc in ecclesia Romana puritatem non agnoscamus, sed multas potius sordes: non legi Dei obsequentem, sed Papæ, & ipsius satellitij libidini mæcipatam, tum Romanam Ecclesiam impurissimam, tum in Papa qui sedem illam arripuit, insignem Antichristi notam agnoscimus, qui sese in Deum ipsum efferrat, quod Dei legem suis ipsius mandatis & nugacibus inuentis postponit.

VISIBILEM ECCLESIAM

IN IIS ETIAM QUÆ AD

fidem & salutem pertinent,
errare posse.

CAP. VI.

QVando quidem eo se deductos aduersarij vident, vt nec scripturæ, nec exēplis purioris Ecclesiæ, falsa quæ inter eos irrepserunt dogmata in præcipuis Christianæ religionis capitibus, tueri possint, si quæque sigillatim ad examen reuocentur: rationem qua coniunctim omnia propugnent, excogitarunt, nempe
si asse-

si afferant, Ecclesiam nullo modo errare posse, saltem in iis quæ ad salutem conducunt. Christus enim, inquiunt, est caput Ecclesiæ: Eam igitur spiritu suo dirigit. Spiritus autem ille est spiritus intelligentiæ, qui suis quæq; temporibus & locis Ecclesiæ necessaria inspirat, vt rectè cōstituatur. Igitur errare nullo modo potest. Quæ admodum autem certò constituunt, modò hoc propugnaculum tueantur, sartam tectam fore suam Babylonem: Sic illo expugnato, hanc stare nullo modo posse certum est. Vbi in hac causa de Ecclesia agunt, clerum (vt vocât) intelligunt, quem Concilium œcumenicū referat: non vero plebem, cuius nullâ habent rationē: quod ex eorum etiam turba multi improbant, tanquam scripturæ repugnans: Ne tamen subterfugia quærere videar, ipsorum stylum in hac causa tractanda vsurpare non recusabo.

Pet. de Alia.
li. de recom.
script.
Marfi. Pata.
2. part. c. 2.

Iesus Christus Ecclesiæ tanquam sui corporis est caput: non huius aut illius, aut vnus potius quam alterius cœtus, sed ex æquo omnium. Caput illud si ad Ecclesiam referatur, eandē habet rationē quam mens ad hominē: nempe vt eā suo gubernet & dirigat imperio. Quādiu autē appetitus rationi obsequitur, & corpus capiti, hominē bene habere cōstat: sensus, motus, actiones, facultates deniq; omnes rationis moderātis integritatem referūt. Sin vero appetitus rationis obsequiū detrectet, iugūmq; excutiat, atq; ebrietate, luxu, vitiisque omnibus diffuat: inde necessario totius corporis intēperies cōsequitur, vitales partes periculosē læduntur, nunc

Verbū, cum
Spiritu indi
uiduo nexu
coniunctū.

mēbri vnus, nūc sensus fit iactura : visus, auditus, facultatēsq; reliquæ omnes paulatim deperiunt: Deniq; iusto Dei fit iudicio, vt rationis, quā moderatricē ferre non potuerat, vsu priuetur, idē imminere ecclēsiae periculū, atque adeo sēpissime accidisse affirmo. Quandiu Ecclesia Christo suo capiti obsequitur, mandatū quod ipsissima est ratio, attēta aure excipit, præsriptū in scripturis regimē obseruat: fieri nō pōt quin sanitatem tueatur, sitq; integra, pura, bene habitata. Hoc enim ille regimine imprimis delectatur, spiritūmq; immittit qui in mediis tenebris lumine suo praeat. Verū vbi regimē illud cōculcat, aures auertit, satis se sapiētia instructā credit, vt se suo regat arbitrio: Tū obsecro quis miretur, si mēbra paulatim tabescāt, nunc illo, nūc altero sensu priuetur, si oculi ipsi pręcipitē in foueā ducāt, si deniq; spiritus ille Dei eā deferat atq; relinquat, quæ verbū Dei, cui vinculo indiuulso est coniunctus, nullo loco habuerit? Certo quidem cōstat, Christū suū gregē aberrantē & palantem nō abiicere: Verū non minus certū est, eas illū pro suis tātū ouibus agnoscere, quę vocē ipsius audiūt: vocē porrò audiunt, quæ loquēti in scripturis auscultāt, & apertē quid probet & placeat explicāt: Deus missis primū prophetis, tandem sermonē illū cœlitus emisit, quo referēte audimus: *Scrutamini scripturas*: Atq; is ille est sermo qui Spir. s. Apostolis immisit. Si igitur spiritū duce experiri volumus, sermonē audiamus: spiritus. n. sermo ille est donator. Sed enim Clerus Romanus sermonē illū nihilifecit, nō audire sed audiri,

audiri, non subesse sed præesse voluit, non mandatis obsequi sed mandata præscribere, præ quibus diuina sorderent, ex quibus etiam nonnulla palam & aperte rescidit. Ergo frustra spiritum moderatorem iactabit: quum sermo ille æternus spiritum emittat, qui & nobis suum ipsius in scripturis sermonem reliquit. Ad eundem modum suam rex auctoritatem cum senatu communicat, ut leges obtineant, quibus populus pareat: verum ita, ut honore illo statim abdicetur, quamprimum ita abutitur, ut sibi potius quam vel regi vel legibus obediri velit. At enim quanto maior est Dei sacræque legis ad Ecclesiam collatorum auctoritas? Finiti enim ad infinitum nulla proportio. Nihil est igitur quod quis miretur, Ecclesiæ Romanæ præfectis spiritus dona Dominum eripuisse, qui suas nihili traditiones, legi ipsi prætulerint.

Spiritum cum sermone indiuulso nexu copulamus, quæ diuidi sine sacrilegio non possint: Ioan. 16. 13. quoniā Iesus Christus verus ille sermo nos ita & 14. 26. docuit. *Quū venerit, inquit, ille spiritus veritatis, deducet vos in omnem veritatē: non enim loquetur à semetipso, sed quacunque audierit loquetur: Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, quod renuntiabit vobis, & suggeret vobis omnia quæ dixero vobis.* Si spiritus ille sermonem audit, nec de suo quidquam profert: multo magis præstabit Ecclesia, siquidem eodem spiritu regatur. Idem Apostolis, *Ero (inquit) vobiscum ad finem usque seculi:* spiritus nimirum potentia. Sed eodem versu addiderat: *Docentes seruare ea*

Mat 28. 20

2. Cor. 3.8.

IIa. 59 12.

omnia que mandavi vobis. Qua de causa quum Paulus sermonem tum viua voce tum scriptis doceret, suum nihilominus ministerium, ministerium spiritus vocat: hoc enim spiritu sermo prædicatus est efficax. Scriptura fœdus vocatur tum vetus tum nouum: habet autem fœdus quodlibet appositas vtrique conditiones. Quod ad vetus attinet, scimus legē in arca asseruatam fuisse: ex qua Dominus præsentem se populo sistebat consilium petenti. Quo autē tempore populus à lege recedebat, vt Baalim coleret, nullum omnino respōsum ferebat: nec enim eos spiritu suo dignabatur, quibus sermo cōtemptui erat. Si nouum spectes, *Ecce fœdus nouum cum eis, dicit Dominus: spiritus meus qui est in te, & sermo meus quem posui in ore tuo, non recedent ab ore tuo, nec ab ore seminis tui in aeternum.* Diserte spiritum sermoni coniungit, quasi conceptū esset his verbis fœdus: spiritus meus in te erit: sed vide vt ne verba mea vnquam cedant ab ore tuo. Nec est quod quis excipiat, ita cogi Dei spiritum in ordinem, dū ad sermonis examen reuocatur: Sic enim Deum ex seipso metimur, & ea est vnica quam præscripsit regula. Etenim si spiritus sunt doctrinā discernēdi, vt docet Ioannes, doctrina autē ex sermone scripturis expresso: cōsequitur, spiritum Dei ex scripturis agnoscendum, quas Apostoli reliquerūt, & quas vetus Orthodoxa Ecclesia collegit, vt nobis extaret expressum exemplar illius spiritus, qui Apostolos docuit Christi sermonem: ad discernendos Satanæ spiritus, qui non probato

bato hoc sermone, falsa dogmata inuehere auderent in Ecclesiam. Ecclesia igitur ducem habet spiritum Dei ad percipiendam ipsius voluntatem, sed quatenus eam in verbo quærit, id est, ei qui quærit in sermone Dei voluntatē, datur spiritus qui eas interpretetur. Frustra autē ei quæritur interpres, qui contextum negligit. Itaque si quis sermonem aspernatur, ut animi sui commenta sectetur, huic negatur spiritus interpres: Nullum est enim spiritui Dei cum spiritu ~~foris~~ commercium, nisi quatenus abdicato ingenij acumine & propriis figmentis spiritui S. ducem & moderatorem homo sequitur. Hoc igitur à nobis ex Chrysost. responsum ferent, quotquot spiritus ductum sine sermone iactāt.

Multis spiritum sanctum iactāt, sed qui propria loquuntur, falso illum pretendunt. Ut Christus non à seipso loqui se testabatur: quia ex lege loquebatur & prophetis: ita si quid præter Euangelium sub titulo spiritus obtrudatur, ne credamus. Nam sicut Christus Legis & Prophetarum impletio est, ita & spiritus Euangelij, &c. Agebatur illo sermone de spiritus sancti dignitate: ut verum enim Deum adorandum esse docebat, quem tamen Chrysostomus in ordinem cogi non magis existimat, dum illum ex Euangelio metitur, quam Dominum Iesum Christum, ubi ex lege & Prophetis agnoscitur.

In serm. de sanct. & ador. spi.

Dei fidem in præstandis promissis obiciunt: unde sequitur, scdus cum Ecclesia inuiolatum seruare. Agnoscimus quidem sermonem Dei in æternum manere: sed & appositam

esse fœderibus omnibus conditionem: *Si sermo nem meum seruaueritis*: quâuis diuturna patientia peccata nostra sustineat. Male igitur concluditur, fidus est Deus, Ecclesia ergo errare non potest. Quin potius statuendum est: Quum Ecclesia tã frequenter & periculose labatur, Deum esse summa fide, veritate, misericordia cōsequitur. Dominum enim sæpe fœderis sui tenacē esse, ipsa quasi inuita & diuortium procurante, certum est, eousque vt fœderis tabulas conculcet, cubilēq; dilatet, vt loquitur Propheta, vt ex singulis Ecclesiæ periodis confirmari potest.

II. 57. 8.

Ecclesia que
fuit ante
legem errauit.

Aduersarij vt Ecclesiam scriptura priorem esse probent, ab Adamo vsque id repetunt. Ergo & nos hinc initium faciamus. Adamo statim condito, vetat Dominus ne dat ex arbore scientiæ boni & mali, iubet affectus omnes regendos Dei voluntati permittere, summumque bonum & scientiam in eo constituere, vt Deo adhæreat: Alioqui mortem denuntiat, id est, à Deo separationem, qui quidem non minus anima est animæ, quam in corpore nostra ipsorum est anima. In hoc fœdere manifesta apparet conditio. Quid porro Adamus? Quantumcumque multipliciter Dei donis ornatus, sui potius ingenij figmenta sequi quam Dei sermone subiicere, vociq; potius satanæ, quam sui creatoris auscultare maluit. Quamobrem iusta statim ultio tū ipsum tum posteros inuoluit, homine iam corrupto non corpore tātum externisque organis, sed in ipsa etiam mente, & intellectu, vt plerisque fere ratio hoc vnum præ-

præstet, vt à ratione abducatur, & intelligendi facultas curiosis quæstionibus extricandis inhæreat, quibus quam longissime à salute abducantur. Licet tamen in temeraria nostra inconstantia constantissimam creatoris erga miserimas creaturas amicitiam agnoscere vel in eo, quod primis illis parentibus, semen illud caput serpentis contriturum, statim promittit, ex quo solo misericordiam consequi possent. En ergo fœdus cum conditione, hominum respectu, à primo illo Adamo violatum: rursus verò in altero stabilitum inconcussa creatoris bonitate. Si iam pollutam in ipsis incunabilis Ecclesiam videmus, si recens cõdita cum scientia & integritate floreret, præsentiq; Deo frueretur, tam fœde lapsa est, quod à Dei sermone ad suos affectus deflexerit: Ecquis hominũ in tantis in quibus nascimur tenebris, ignorantia, vanitate, ab hoc sermone aberrans, rectum iter sibi polliceri possit?

Aduersarij, vt hunc locum eludant, Adam peccatum, quantum possunt extenuant, vt Deum malint crudelitatis insimulare, qui propter dentem simplici transgressione pomò infixum, vniuersum genus humanum pœna inuoluerit, & dilecti illius filij crucẽ euacuare, quem vt mundum sibi reconciliaret, morti tradidit: quàm admittere, in iis quæ salutem respiciunt, errare posse. Atqui lōge diuersum docet Ecclesiæ Christianæ doctores, & qui extiterũt in Iudaica seniores. Nēpe in eo peccasse Adamum, quod sese à Deo auerterit; quod plus fidei fata-

Iesuita Gret
zenis in as-
sert. defens.
Rom. 5. 19.

Aug. lib. 14.
De Ciuit.
Dei c. 13. &
15.

nā illecebris, quam minis creatoris habuerit: quod Deo parem esse præsumpserit: quod aliunde beatitatem & scientiam haurire voluerit, quam ex ipso ipsiusque verbo: Denique hæresin fuisse infidelitati affinem, peccatumque tot peccatis cumulatum, vt solus ille æternus Dei filius mortis suæ sacrificio illud expiare potuerit. Sic enim Aug. *Reliquit Deum, vt esset in semetipso: Et talis damnatio superbiam subsecuta est, qua ipsum ad inobedientiam mouerat, vt qui custodiendo mandatum futurus fuerat etiam carne spiritalis, fieret mente carnalis.* Et paulò post: *Magna pœna est, verum metiri profecto nescit, qui magnā putat, quanta fuerit iniquitas in peccando, vbi tanta erat non peccandi facilitas.* Sicut enim pradicatur obediētia Abrahami, qui vt filium occideret, res ei difficillima est imperata: Ita et in paradiso tanto maior inobediētia fuit, quāto id quod præceptum est, nullius difficultatis fuit. Et c. 24. *Donatus est homo sibi, quia deseruit Deū, placendo sibi, et nō obediens Deo, non potuit obedire nec sibi, &c.* Obedientiā Abrahami scriptura deducit ex fide, vnde pater credentium dictus est: Vt & Adami rebellio ab incredulitate deducenda est, ob quam pater totius incredulitatis censerī debeat, quæ genus hominum vniuersum peruagata est, atque etiamnum peruagatur. En prima Ecclesiæ periodus, quæ quo fuit ætate prouectior, eo etiam vitiis in dies augmentibus deformior extitit, vt ex perturbato & corrupto rerum statu videre est, qui temporibus Noah

Noah & Abrahami describitur, tum etiam Israelitarum in Aegypto, quibus Dominus Idolatriæ fœditatem obiicit.

Nec minus altera Ecclesiæ periodus quæ sub lege fuit, similia nobis exempla passim suppeditat. Deus fœdus init cum populo Israelitico, ut illi Deus esset, hic Deo sacer populus. Magnificæ extant huius fœderis promissiones: *In medio vestri incedam, ibi ponam tabernaculum meum in æternum: Nomen meum in Hierusalem: Eam sanctificavi, ut sit in ea in seculum: E medio Cherubim respondebo, &c.* Sed addita est ubique tabulis conditio: *Si meus sitis populus, si me colatis, si in mandatis meis incedatis, si os meum interrogetis.* Alioqui primum ait, *vos virgis castigabo, ut ad me redeatis: sin minus, populum qui legem meam abiecerit, abiiciam: Faciam ego domui huic super quam inuocatum est nomen meum, in qua vos confiditis, & loco huic quem dedi vobis, & patribus vestris, sicut feci Silo: & proiciam vos à facie mea, sicut feci omnes fratres vestros, uniuersum semen Ephraim.* Hoc illud est quod Dei spiritus per Azariam regi Aza toti- que populo pronunciauit: *Iehonah vobiscum, cum fueritis cum eo: & si quaesieritis eum, inuenietur à vobis: si vero dereliqueritis eum, derelinquet vos.* Et paulò post: *Dies autem multi fuerunt Israeli absque Deo vero, & absque sacerdote Doctore, & absque lege.* Quoties autem sexcentis legis locis Dominus addit: *Si me derelinquatis: nihil falsi, nihil impossibilis præsumit: verum quod contingens est fierique po-*

Ezech. 10.
Ecclesiæ sub
lege errauit

Exod. 19. 4.
Leui. 26. 12
Deut. 28.
& 29. 12.
Psal. 68.
2. Chr. 33.
2. Chr. 7.
1. Rom. 2.
30.
1 Ro. 2. 27.
2. Ro. 13. 17.
Ier. 7.

2. Chr. 15.

Exod. 31.

Deut. 31.

Iud. 8. & 17.
6.

1 Sam. 3. 1.

Ioan. 12.

test: quin & ita facile, frequens, atque adeo cui-
libet hominum cœtui naturale, vt in ea etiam
Ecclesia, quæ præsentem Deum possidere po-
tuit, & ad rogata respondentem, multo plura
quam par esset exempla extiterint. Aaron Pro-
pheta erat, & paulo post summus pontifex. Ad-
miranda Dei opera suis oculis conspexerat, imo
& noctu & interdiu intueri licebat: Vitulum
tamen aureum fusilem his verbis populo obii-
cit: *Hi sunt ô Israel dij qui te eduxerunt ex Egy-
pto.* Si nomine Ecclesiæ populum in hac di-
sputatione intelligunt, hic horrenda Idolola-
tria contaminatum vident. Si clerum, quem
vocant, malunt: ecce non Idololatram tan-
tum, sed qui Idolis Ecclesiam prostituat, id est,
en tibi coniugem adulteram, & quæ maritum
quantum quidem in se est, ad diuortium prouo-
cet. Iudicum temporibus quotquot tyranni
Ecclesiam Israëliticam oppresserunt, totidem
adulteriorum testimonia extiterunt. Gedeon
& ipse, qui Dei brachium ad suos liberandos
extiterat, conficit Ephod, quo deinde populus
ad idololatriam est abusus: Idem & Michazo
illi accidit: Cuius rei causas scriptura expri-
mit: *Quod in diebus illis non esset Rex in Israe-
lem, sed quisque quod in oculis suis bonum vide-
batur, faceret. Quod sermo Dei esset pretiosus,
nec vlla visio aperta.* Atqui tum temporis lex
Dei penes illos erat, & arca fœderis: verum
nec illam legebant, nec os Domini interroga-
bant. Porro non hoc tantum præcipitur, vt
lumen habeamus: sed vt in ea incedamus, cum-
que

que ducem sequamur. Saulis tempore non re-
 quisitum fuisse Dominum ex arca, scriptura te-
 statur: quibus verbis indicat illos ex Dei verbo
 consilium non petiisse: vnde iudiciū Dei per-
 spicere licet, quo propter sui & sermonis con-
 temptum Arcam ab hostibus captiuam abduci
 voluerit. Ioramo regnante, in Iuda Baal co-
 lebatur, ad tempora vsque Ioas, qui fœdus cū
 Domino renouauit. Achazi diebus extraneum
 altare in templo collocatur, in eoque diis ficti-
 tiis imolatur, Vrias autem ipse sacerdos eri-
 gendum curat. At rege Manasse idololatria
 ita prodigiosa, publica, vniuersalis fuit: vt nul-
 la Ecclesiæ facies appareret: cuius causa ea-
 dem additur, quam paulo ante notauimus,
 Dei legem sic absconditam atque adedò sepul-
 tam fuisse, vt plane ignota iaceret. Iam ve-
 ro si oculos in regnum Israëliticum conuer-
 tamus, ab ipso schismatis initio ad internecio-
 nem vsque publica nobis eaque perpetua ido-
 lolatria occurret. Ergo tot seculis in Ecclesia
 illa visibili impietas non vt furor aut morbus
 quidam momentaneus corpus illud inuaserat:
 Verum quicquid puritatis affulsit tribus qua-
 tuorve eximiis Dei seruis regibus, tanquam
 lucida quædam in furiosis interualla fue-
 rint. Tum enim omnes vno ore Prophetae
 inclamabant: *Vos domus Israel iuratis per no-*
men Iehoua, sed non in veritate neque in iu-
sticia. Dixistis ligno, pater meus es tu: & lapi-
di, tu genuisti me: Prostituti fuistis sub quali-
boc arbore frondosa: Obliti estis mei diebus in-

1. Chr. 13. 3.

1. Sam. 4.

1. Reg. 11.

If. 48. 1. &

18. & c. 7.

& passim.

Ier. 2. 3. 13.

14. & d.

numeris fecistis vobis deos secundum numerum ciuitatum vestrarum. Denique Prophetæ omnes quos in aduentum vsque Christi Dominus excitauit, & in prophetis omnibus singula capita nobis idololatriæ & adulteriorum Ecclesiæ cū dijs fictitijs, testimonium ferunt: quamobrem additis minis denunciant fore, vt repudium, nisi resipiscat, patiatur. Tum vero si quis, quæ fuerit eorum turba, quos aduersarij Ecclesiæ nomine insigniunt: Clerum intelligo, sacerdotes, scribas, prophetas ordinarios: constabit his acerbiores hostes Dei prophetas nullos expertos fuisse, à quibus in carceres conicerentur, & tanquam Ecclesiæ perturbatores morti adiudicarentur, eousque vt Dominus neget, conuenire quenquam è prophetis extra Hierusalem occidi. Quod si quis vrgeret legem Dei, reformationem Ecclesiæ, abiicienda Idola, non esse populum traditionibus opprimendum: eadem quæ nunc ab aduersarijs audimus, respondebant: *Templum esse Domini, & Ecclesiam, & Ecclesia speculatores: Legem non perituram à sacerdote, nec consilium à sapiente, nec sermonem à propheta. Ecclesia, quicquid isti dicant, errare non potest. Percutiamus eos, nec sermones eorum audiamus.* Sed enim prophetæ quis sit sensus promissionum, longè aliter explicant. *Nefidatis,* inquit Ieremias, *verbis mendacij, dicentes, Templum Domini, templum Domini, templum Domini: Faciam domui huic quemadmodum Silo. Bonas ergo facite vias vestras, &c. Ne dicite, non peribit lex.*

Quin

Ierem. 20.

Ier. 16. 12.

Ier. 7. & 18. 18.

Ierem. 7.

Quin potius dies multifuerunt in Iuda & Israele
 absque Deo, sacerdote, doctore, lege, quoniam
 sermonem Dei dereliquistis. Quarite ergo Do-
 minum, & inuenietis. Sacerdotes vestri surripue-
 runt legem meam, & polluerunt sancta mea. Non
 dixerunt, ubi est Iehouah? & tenentes legem non
 nouerunt me. Pastores prauaricati sunt in me, &
 propheta prophetauerunt in Baal. Speculatores
 vestri cæci, & Propheta laqueus aucupis in omni-
 bus viis suis. Queret visionem à Propheta, & non erit:
 & lex peribit a sacerdote, et consilium à senioribus.
 Nox erit vobis à visione, et tenebra erunt vobis à di-
 uinādo: Occumbetque sol super Prophetas ipsos, &
 obtenebrescet dies super eos. Operient labrum suum
 omnes ipsi, quod non sit verbum Dei: Quarite
 igitur Dominum ex lege, et inuenietis. Vides
 igitur vt Prophetæ præfectos Ecclesiæ præ-
 quibus censcebantur mundi quiesquilæ, excepe-
 rint, qui sese temerè ab erroris periculo ven-
 dicabant. In summa, illorum temporum Ec-
 clesia infra Samariam & Sodomam deiicitur.
 Præfecti principes Gomorrhæi, concilia & sy-
 nodi coniuratorum in Dei prophetas conspi-
 rationes, sacrificia denique adulteria vocantur.
 Ex eorum verò numero quos Dominus immi-
 sit, vt excitaret ad restituendum Ecclesiæ sta-
 tum, vix quidem vnus illius cœtus manus eua-
 sit truces, qui titulis & prærogatiuis Ecclesiæ
 sese efferebat. Deus tamen in tam perturbato
 rerum omnium statu nihilominus Ecclesiam
 norat. Nisi enim, ait Isaias, Iehouah reliquisset
 nobis paucos superstites, sicut Sedom fuisset, ipsi

2. Croni. 15.

Ezech. 22.

Jeremias 2.
Osi. 9.8.Isa. 56. 10.
Ezech. 7.

Mich. 3. 6.

Isaia 1.
Jeremias 18.
Ezech. 22.

Isaia 1.

Amorrhæi similes fuisset. & alibi. Ecce ego & pueri. i. discipuli, quos dedit mihi Deus.

Tandem vero cum Iudæi salutare prophetarum admonitiones non admitteret, visum est Domino infinita misericordia penè vim illis inferre, emissâ cœlitus ipsissima salute, vnico videlicet filio Domino nostro Iesu Christo. Quid Ecclesia? eandem aduersus illum indolem retinuit. Nullos habuit sacerdotibus, scribis, doctoribus, Pharizæis magis infestos hostes, id est, (vt aduersarij loquuntur) Clero ipsi, & iis quibus lex erat credita, & Ecclesiæ lumina censebantur. Si quando de Ecclesia restauranda sermonem instituebat; templi excisionē meditari: si de gratia Dei per Messiam oblata, in legem blasphemare: si de regno cœlorum, maiestati Cæsareæ iniurium esse criminabantur: quæ miracula edebat, principi demoniorum tribuebant: sin ex scripturis differebat, doctoris diplomata postulabant, fabriq̃ue filium per ludibrium audiebat. Denique illorum omnia argumenta eadem esse videas, cum iis quibus magistri nostri os nobis occludere conantur. Semen Abrahamæ sumus: Constituit nos Dominus *πολιτῆς*: Est nostri iuris scripturarum interpretatio: hæc nihil ad vos, qui sacra vñctione tincti non estis. Atqui illi ipsi suis glosis, traditionibus, cabala, successionibus, interpretationibus, conciliis eorūque immaniter Christū persecuti sunt, vt magistratus ethnici qui ipsum iustum pronunciabat, manibus creptum crucis supplicio afficerent. Age vero re-

respondeat aduersarius quid quod ad externam Ecclesiæ faciem in illa desideret. Si antiquitatem, ex Abrahamo ducunt originem: Si vocationem, Scribæ sunt & Pharizæi: Si loci rationem habeant, domus erat Dei: Si conciliū, solenni ratione aduersus Christum coactum fuit, quem morti adiudicauit. Ergo siue populi cœtum, siue præfectorum synodum spectent, Ecclesia visibilis fuit. Attamen negare quis audeat, in salutis negotio periculosissimè errasse, quæ Christum salutem ipsam crucifixerit: nisi si forte Christum salutem esse nostram inficietur. Cuius quidem nefandi sceleris causa est in promptu: Nempe, Christum non in lege & Prophetis, sed in suis quærebant traditionibus & cabalis. Qua de causa Pastores illum rustici agnouerunt: Isti canum potius in eum rabiem extimularunt. Nimirum terrenum regem sibi finxerant: de diuindis orbis imperiis somniabant, quorum sibi quisque vel diadema vel gubernacula pollicebatur: Quum verum illum Christum egestate, nuditate, solitudine abiectum cerneant, ne locum quidem suis promittentem in quem caput ad quietem componerent. Quinetiam tantum abest vt Christum agniti essent eo nomine quod Ecclesiæ visibilis nomine gloriabantur, vt si cui fortasse hunc honorẽ illis deferre contigisset, iis quibus familiaris erat sacre Scripturæ lectio, vel id argumento esse potuerit, pseudochristum sibi obtrudi, quod expresso Prophetarũ testimonio prædictũ fue-

Ioan. 11. 47.

Ioan. 12. 38.

Iſa. 53. 10.

Iſa. 6. 9.

Rom. 9. &
11.

rat, cum illos minimæ agnituros. Hæc, inquam, cōtigerunt *Israelitis*, inquit Paulus, *Quorum est adoptio, et gloria, et fœdera & legis constitutio, et cultus, et promissiones. Quorum sunt patres, & ex quibus Christus quod ad carnem attinet.* Nimirum propter reiectum gloriæ Dominum, eorum diminutio opulentia fuit gentium: & eorum abiectio reconciliatio mundi: Itaque tantum abfuit, vt Deus suorum perfidia genus humanum repudiauert, vt populi sui cæcitate adductus gentes quæ populus Dei non erant, in populum adoptauerit. Faceſſat igitur inepta conclusio: Errare non potest Ecclesia: Fides est enim Deus in promissis. Ita potius concludamus: Sibi perpetuo constat Dei veritas & misericordia, qui Ecclesiæ repudium non mittit tum etiam quum ab illo diuertit, & prodigiosè lasciuit: sed visceribus eo magis genus humanum amplectitur, iustumque furorem misericordia committat: cuius nostra memoria extat exemplum insigne in tanto numero, quem ex Papatus sordibus partim eduxit, partim in dies educit.

Ecclesia
sub gratia
errauit.

Actor. 10.

Supereſt vt videamus, ecquid Ecclesia Christiana amplioris priuilegij, ne errare posset, habuerit. Hic au em meminisse nos oportet, Ecclesiam Catholicam, id est, per vniuersas orbis plagas diffusam, nec iam Dei promissiones vni cuidam populo aut loco affixas esse, sed quemuis & locum & populum spectare, apud quos Dei cultus & adoratio viget. Habet autem hæc Catholica Ecclesia præclaras

claras & eximias promissiones: *Percutiam cum* Ezech. 37.
eis fœdus pacis: Fœdus perpetuum erit mihi cum 26.

eis: Ponam Sanctuarium meum in medio eorum in
seculum: Ero eis in Deum, & ipsi mihi erunt in

populum. Hæc Ezechiel de fœdere in aduen-

tu Christi cum Ecclesia Catholica sanciendo.

Sic & Christus: *Ecce ego vobiscum sum ad con-*

summationem usque seculi. Item: *Mittam vo-*

bis Paracletum, qui vos docebit omnia. At enim

ne nobis Iudæorum exemplo Ecclesiam singa-

mus visibilem, quæ perpetuo tenore hæc sibi

polliceatur, nihil sollicita qualem ipsa se præ-

beat: ubique apposita extat conditio: *Si vo-*

cem meam audieritis, sitis mihi populus, docueri-

tis ea quæ ego precipio vobis, si me amaueritis,

& permanseritis in sermone meo. Alioqui, in-

quit Christus, *nisi manseritis, non potestis esse*

mei discipuli. Spiritum autem Christi quo do-

ceantur, ne errent, frustra iactare certum est

eos, qui non sunt Christi discipuli. Ergo vi-

sibilis Ecclesiæ Christianæ prærogatiua non in

eo sita, ut ne falli aut errare non possit: sed

quum sit Catholica, si qua pars labatur, eam

altera erigit: Illa si aberret, hæc in viam re-

uocat. Hic etiam singula membra munere suo

defunguntur, ubi duces insigniores Ecclesiam

perditum ducunt. Addo etiam ex Catholicæ

elegio, singularum Ecclesiarum supercilium

deprimi debere, ne sese ab erroris periculo

immunes constituent. Hæc enim aut illo siue

polluto siue everso templo, non iam ut anti-

quitus desinunt sacrificia: sed ex ruderibus di-

Matth. 28.

Ioan. 14.

2. Corint.

11.3.

Gal. 1. & 3.

sic et si que lapidibus aliarum rursus alio loco antehac inani constructi possunt. Verebatur Paulus ne serpens ille subdolos qui Euam deceperat, Corinthios à Christo & pristina castitate abduceret, si ab Euangelij puritate vel tantillum recederent. Quorsum si errare non poterant, illud ipsum metuebat? Idem Galatas obiurgat, *quibus ob oculos Christus depictus fuerat, interque eos crucifixus, quod tam cito in aliud Euangelium transferrentur.* Non modo igitur id contingere potest, sed superstitibus Apostolis reipsa contigit. Quid quod Thessalonicenses admonet, Antichristum filium illum perditionis in templo Dei, id est, Ecclesia, sedem occupaturum, ut omnia pessundaret, qui etiam ab illis temporibus mysterium iniquitatis operabatur. Ergo non in minutioribus quibusdam rebus, sed in negotio ipso salutis errare potest, quæ ipsam in medio sinu & visceribus admittat, & foueat perditionem. Age vero, ipsa nos quoque experientia doceat. Constabit ubicunque vel Christus ipse vel Apostoli purissimum illud veritatis semen seminarunt, vigilantissimum dormientibus hominibus Satanam zizania & mendacium sparsisse, tantæque illud industria & diligentia stercorasse, & excoluisse, ut semen illud Domini plerisque locis suffocatum fuerit, usque adeo ut & agri & messis ei dominium tribueretur. Zelus Circumcisionis iam ab ipsis Apostolorum temporibus mixtura religionem Christianam adulteravit, ipso etiâ Petro

tro conuiiente. Paulus ita exinaniri crucem Christi docebat. Augustinus etiam nonnullis locis hæresim appellat. Inde contigit, vt Discipuli qui Circumcisioni addicti erant, quum bene multi Orientem versus & Austrum ad promulgandum Euangelium passim excurre- rent, sic Ecclesias constituerunt. vt legis & gratiæ doctrinam permiscerent, vmbra cum corpore coniungerent: ex quo fonte prodiit illa apud multos Baptismi simul & Circumci- sionis in Ecclesiam initiatio. Neque vero infi- nitas hæreses persequor diuersis nominibus & schismate distinctas: sed profero labem in flo- rentissimarum Ecclesiarum tum temporis cor- pore, quæ mirum in modum in dies accreuit. Rursus gentes, quas sibi Christus è paganis- mo asseruit, Ecclesia præsertim iam paulisper respirante, atque idcirco puritate, diligen- tia, zelo remissiore, quum ex profundissima idololatriæ abyssu emergerent, inueteratam consuetudinem prorsus abiicere non pote- rant: Egregia templa suis idolis construxe- rant: Operæ precium se facturos censebant si ea sanctis & martyribus consecrarēt, suis capsis, sanctorū reliquias substituebant: Petri & Pauli aliorūque statuis, abiecto Ioue, Marte, Iano, plurimum delectabantur: mortuis inferias, pre- ces, sacrificia, luminaria quibus suis de more pa- rentabāt, Platonicā de purgatorio sententiā se- cutæ, mutata tantum forma, humanitatis colē- dæ causa libenter retinebāt. Ea pastores partim

quod ex eodem paganismo emerfissent probabant: partim ne sub initia rudiores abalienarent, ferebant: ea sensim se abrogaturos, eadē ratione qua Paulus ceremōnias legis & zelum cum humanitate coniunctum ad meliorem usum translaturum, sperantes. Quousque tandē successores, dum temerē ab iis pendēt qui præcesserant, nec expendunt quæ illos causa ad hæc ferenda permouisset, idem semper opus promouerunt, ei que fundamento stramineo superstruxerunt, donec eousque progressa est quod videmus superstitio. Hinc igitur horum futilitas, isthinc humana prudentia rem eò deduxit. Et qui spectabit quæ sit hominis natura, quantumque valeat consuetudo vetus vel minima probabilitatis specie nixa, ut eā vix immutari sustineat: facile concedet, eos qui mutationem tentant, præclare secum actum existimare, si quod caput est obtineant, in iis quæ minutura censentur iuri cedētes: cuius rei exemplum nostra memoria Ecclesiæ magno malo experti sumus. Neque enim attendimus, hæc leuiora tam accurata diligentia ab aduersario illo excoli, ut segescente nostro in irrigandis veris plantis studio, hæc ab illis tandem suffocentur. Hac via ut plurimum errores Ecclesias Aethiopicas, Syriacas, Armeniacas, Græcas, Russias, Schyticas peruasisse. Addo etiā Mahumeti cū suis dogmatibus ea ipsa via ingressum patuisse, qui iam Romano inclinante imperio, Iudeorum cum Christianis dissidijs fretus, Sergium quendam Nectorianæ hæresis monachū

nactus,

nactus, Alcoranum ea arte contexuit, vt Nestoriani Christiani partim illius potentia adducti, partim quod idem de Christi persona secū cōstituere viderent, se tandem abripi passi sint. Iudæi autem Mesiam illum admiserunt partim Circumcisionis & ceremoniarum causa, quas illis intactas relinquebat, partim quod armis salutē polliceretur. Hac igitur ratione subingressæ sunt hæreses Ecclesias Christianas: Et quidem tanto in multis incremento, vt (quod ferè fit) bono in deterius vergente, malarū autem rerum continua semper accessione tandem ab hæresi ad infidelitatem sint prolapsæ. Atqui illæ ipsæ Ecclesiæ ab Apostolis constitutæ fuerunt: Sacras scripturas admittunt, Christumq; seruatorem agnoscunt (eas excipio, quibus, cū Mahumeticæ impietati sint addictæ, Ecclesiarum elogium periit) Perpetuam retinent Episcoporum & Patriarcharum successionem, & in ministerio vocationem ordinariam. Multoque plures regiones occupant, quàm quæ Papæ caput Ecclesiæ agnoscunt. Iam quæro à Romanæ Ecclesiæ præfectis, Ecclesiæne illæ in doctrina salutis aberrant an non? Erroris sat scio damnabunt: Quoniam Imagines ferre nō possunt, nec panem adorant, vtramque in sacramento speciem participant, presbyteri apud eos nubunt, purgatorium ignem nesciunt: Et vt paucis absoluam, insignes istorum errores refugiant, ac imprimis à Papæ tyrannide abhorrent, qui tamen (si istos audias) præcipuus est fidei ad salutem necessarius articulus. At-

qui inde conficitur ipsorum etiam cōfessione, Christianam visibilem Ecclesiam aduētū Christi eiusmodi priuilegium non esse consequutam ut ab erroris periculo sit immunis, in iis etiam quæ salutem spectant, quantum uis promissiones & fœdera, quorum memimus, pretendat. Sin illos errare negent quod ad salutem attinet: Romanam ipsam errare necesse erit, quæ iam tanto tempore communionē interdicat, & salutē quantum in se est abdicat tot nationes & populos, qui viā salutis insistant: Quin & istam illæ merito excommunicatione feriūt, propter damnata, quibus corruptam esse iudicant, dogmata.

Romanam
Ecclesiam
errasse.

Excipiunt, non illarum, sed Romanæ proprium fuisse priuilegium, sedemque Petri inter Apostolos præcipui ea prærogatiua donatam esse, ne errare possit. Nondum præsumptuas istas prærogatiuas excutimus, quod erit proximo capite præstandum: Hoc tamen sequitur: Quandoquidem tanta vis inest sedibus; Hierusalem, quæ sedes Dei fuit appellata, errare non potuisse: Ecclesiam quoque Christi illic collectam eodem priuilegio ornatam fuisse, in qua cum Christus docuit, tum quæ sunt salutis impleuit: Nec minus eo nomine Antiochena Ecclesia in Romanam sese efferet, quæ prima est Petri sedes, & in qua primū Christianum nomen auditum legimus. At enim Hierusalem cruci Christum affixit: Palestinæ vero, Antiochiæ, vicinarumque regionum Christiani à via salutis absunt quam longissime: Hinc effici-

tur,

tur, Romam ab erroris periculo non liberari, ne si quidem quam venditant Petri sedem illis concedamus. Age vero ut Petrum errasse, & à Paulo reprehensum esse, taceamus: Respondeant, hancne prerogatiuam Papæ, an vero Romanæ Ecclesiæ à Petri sede donatam velint. Si Papæ dicant: Marcellinus gentium Idolis litauit, Liberius Arianis accensetur, ut Anastasius Acatianis. Porro abrogandis prædecessorum decretis imprimis delectantur: ut Nicolaus Ioannis 22. Gregorius Pelagij, Innocentius Gregorij, in iis etiam quæ ipsorum iudicio ad fidem pertinent. Syluester secundus, Ioannes decimus nonus, Gregorius septimus, ut illorum temporum historiæ testantur magis dediti fuerunt, atque ideo Simonis magi successione nobiles (qui & Romæ fuit) non Petri: Satanæ discipuli, non Christi. Ioannes. 23. docuit, nullam ab hac vita aliam esse reliquam, quo nomine Constantiense concilium *diabolum* vocat *incarnatum*. Et alij non pauci numero abdicati fuerunt, conciliorum autoritate, non hereseos tantum, sed atheismi causa. Ioannes 8. scæmina & scortum deprehensa est sacrosanctæ sedis & conclusi senatus ludibrium. Imo & Mariæ virginis ad Brigidam oraculo plerisque ferre omnes à Paparum numero inferis adiudicant. Cardinalis Ragusanus magno illo schismate contendebat, Papam in fide errare; Cusanus autem à fide etiam excidere posse. Aquinas etiam docet concipiendas esse contra talem publicas preces, ut cum Deus è mûdo tollat:

H iij

Hieron. in Catalogo. illustr. virorum.
Damasus in Pontif.
Platina in vitis Pontificum.
Marianus Scotus Volateranus in Anthropol. Gratianus in decreto.
Cardinalis Benno & Petrus Premonstratensis in vitis.
Gregor. 7. & Sylu. 2.
Concilium Constantiense Sess. 7. & 21.
Theodorus à Nicin. scriba Pontificis in li. Nemo vnio- nis tract. 4. & 7.
Cardinalis Cusanus li. 2. c. 17. de Cõcor. Catholic. Durand. d. 7.

4.4. ar. 2. li.
 4. Inno. 4. c.
 1. de Sum
 Trinit.
 Archidiaconus.
 in Decret.
 d. 19.
 Ioan. Ger-
 son. propo-
 s. 4. Tract. an
 liceat in
 caus. fid. ap-
 à Pontif.
 Magister
 Ioan. Pari-
 siensis Ord.
 Predicat.
 ca. 23.
 Aug. ca. 3.
 & 16. de
 vnit. Eccle-
 sia.

quin & ipsi Canonistæ, qui Papæ maximè fauent, & Canones quorundam Paparum id ipsum asserunt. Extat præterea expressum Decretum Concilij Basiliensis, his verbis: *Nul- li competit priuilegium non errandi, nisi Ecclesia, imo ne Papis quidem, qui saepe à fide aberrarunt, uti vidimus & legimus.*

Quod & Parisiensis theologiæ facultas semper asseruit. Perspicuum est igitur, sedem illos ab errore, hæresi, infidelitate, minime vindicare: sed damnatiores reddere. Sin priuilegium Romanæ Ecclesiæ concessum volunt: quæro, annon profiteantur generale Concilium Ecclesiam vniuersalem referre? Atqui Aug. generale Concilium ab altero emendari docet. Idem docent Hilarius, Leon, & Isidorus, hoc solo excepto, quòd alij priora per posteriora corrigi volunt, alij verò contrà: quod autem corrigi, vtique & peccare potest. Gregorius Nazianzenus cuius ætate multæ coactæ fuerunt synodi, sic iam Ecclesiam ambitione laborasse dicit, vt nunquam felicem viderit exitum. Gerson & Panormitanus, laicum scripturas proferentem ab iis aberranti concilio præferunt. Quid quod Nicenum illud alterum concilium Imagines tuetur, quæ eodem tempore pessundant tum Constantinopolitanum tum Francofurtense. Ecce vero Carthaginense tertium, & aliud item Carthagine coactum, ipso Gregorio vrgente, imperatore vero Mauricio, eum excommunicatione feriunt, & Antichristum proclamant, qui se vniuersalem Episcopum profiteretur.

tur. Quum tamen paruo post tempore Romanum, & Tridentinum nostra memoria, Romanum Episcopum vniuersalem pronuncient, eosque qui talem recusent agnoscere, excommunicationis pœna damnent. Florentinum & Basiliense Papam in aliorum Episcoporum ordinem cogunt, multoque infra Ecclesiam deprimunt, quem Tridentinum nimis quã multo extollit, adeoque Deum terris præficit. Quin & Pius ille Papa secundus, qui Constanciensi adhæserat paulò post hæreticos pronunciauit, quotquot asserunt, à Papa ad concilia prouocari posse, id est, Concilia illa omnia cœcumenica, & qui iis assentiuntur. Hinc autem cōsequitur, aut duplicem esse (quod falsum est) veritatem, aut repugnantium inter se conciliorū alterutrū errasse, atque idcirco errare ab Ecclesia alienū non esse: Item aut Papā Antichristū esse oportet, aut Ecclesiam quæ eum Antichristum pronunciauit, qui vniuersalis titulum sibi arrogaret, grauissimè lapsam esse. Item Papam Ecclesiæ caput admittere, aut ad salutem minime est necessarium, quod tamen decretum illud alatū Romanæ Ecclesiæ probatum pro articulo fidei reponit, Tridentinūque confirmat conciliū: Aut quæ idem negarunt concilia, grauiter in salutis causâ impegiſſe: Nicenum videlicet cœcumenicum, quod illum reliquis Patriarchis æquat, Sardicense, Carthaginense, & vniuersa totis sexcentis annis Ecclesia. Denique aduersarios fateri necesse est, aut suam Ecclesiam tanquam ad salutem necessarium admit-

Qui credit aliquid esse de fide, quod non est de fide, de fide non rectè sentit. Picus.

tere, quod cum salute pugnat: Aut Ecclesiam antiquitate venerabilem tanto tempore ignorasse quæ ad salutem conducebant, imo propriam salutem in medio conciliorum cœtu expugnasse. Vnde consequetur, Catholicam Ecclesiam in conciliis generalibus errare posse, atque adeo Romanam ipsam, nihil prohibente Petri, quam prætendunt, sede. Addo etiam Romanam ab illa vetustiore dissidere, ad cuius exemplar Ecclesiam nunc conformadam curamus. Quod situm Papa tum Ecclesia Romana in iis quæ sunt salutis errarunt: & visibilem Christianam Ecclesiam errare posse consequens erit, atque idcirco bona cum venia merito reformationem requiri. Sed enim iis quibus est compertum qualia fuerint quæ nostra memoria coacta fuerunt concilia, Romæ conclusa prius omnia quàm indictus esset conventus, iure quodam speciali rata haberi quæcumque tandem aut disputationes aut probationes opponantur: Illuc, Roma, spiritum sanctum aut potius satanicum loculamentis conclusum deferri. Qui denique norint quibus præsidibus, differentibus, iudicibus res tota peragatur: Iis non modo non erit probandum cuiusmodi cœtus labi & errare, sed mirum potius videbitur aliquid sine errore concludi posse.

Luc. 22.

Verumenim vero tot tantisque argumentis cōstricti obiiiciūt, Christum orasse ne deficeret fides Petri: Atque inde statim concludunt, ab erroris periculo immunem esse Ecclesiam.

Pri

Primum obseruetur agi de re maxime omnium seria : Controuertuntur enim magno numero articuli , quorum causa , quod ad fidem pertinere dicuntur , iam totos quinquaginta annos flammis adiudicamur : qui tamen hoc vnico fundamento nituntur . Hoc igitur solidum & indubitatum esse necesse est , nisi velimus salutis nostræ Doctori iniuriam inferre . Adde quod in eo etiam situm est Græcarum & Orientalium Ecclesiarum cum Romana dissidium : hæc enim si aberrare non potest , illas quæ hanc oppugnant , grauiter peccare consentaneum est . Atqui hæc quàm longissime absunt : *Rogauit Petre , ne deficiat fides tua : Et quam inde eliciunt conclusio : Ecclesia papalis errare non potest.* Pergamus . Dominus Iesus in Petri gratiam precatus : ter autem Petrus ab hac precatione illum abnegauit , quum sua imbecillitate præterita , de precibus securus in seipsum recumberet : Atque inde accidit , vt qui se in condiscipulos efferebat , reliquis omnibus periculosius impingeret . Ecclesia igitur Romana hanc potius textui conuenientiore conclusionem eliciat : Quemadmodum ille sibi ipsi fidens Christum abnegauit , aliisque omnibus deterius se gessit : sic idem huic ipsi Ecclesiæ contingere potuisse , cum citra erroris periculum se collocatam esse falsa persuasione consideret . Ergo iam reliquum esset , vt illius exemplum imitata , & ad gallicinum excitata , cum lachrymis culpam agnosceret , atque deprecaretur . Tertio , si quia Petri no-

Ioan. 17. 20.

Rom. 11.

Cypr. l. 2.
Epist. 17.Hierony. in
epistol. ad
Rusticum.

mine Christus rogauit, inde efficitur Ecclesiam ab ipso fundatam aberrare non posse: Eadem ratione consequetur, & ab aliis Ecclesiis constitutas labi nullo modo posse. Christus enim cruci proximus tum pro Apostolis orat, tum pro iis qui per ipsorum sermonem credituri erant, vt sint vnum cum patre & ipso, id est, inseparabili nexu cum vtroque coniuncti. At istis Romana Ecclesia tanquam hæreticis communione interdicit, spèque salutis omnino excludit. Aut igitur falsa est conclusio, Christus precatus est, ergo falli non potest: aut ad inuisibilem Ecclesiam hoc referendum est, cui non præualebunt inferorum portæ. Quarto Paulus hanc argutiam ignorauit, Romanos enim admonet, ne in Iudæos efferantur, quod vt & reliquæ gētes, in eorum locum essent infiti. *Nam naturales*, inquit, *rami excisi sunt per incredulitatem: Tu autem stas fide: Si autem illis non pepercit, vide ne & tibi non parcat*, id est, caue ne tu incredulitate excidas. Illos ergo Paulus extra periculum non statuebat. Imò nec clerus etiam Romanus ad Cypr. scribens, laudem quæ à Paulo Romanæ tribuebatur Ecclesiæ de fide illius per totum mundum euulgata, nisi eiusdem fidei hæreditatem sartam tectam conseruent, sibi opprobrio fore. Nihilomagus Hieronymus, quum dicit: *Ab eo tempore quo Ecclesiam non secus ac imperium peruasit auaritia, legem perisse à sacerdotibus, & visionem à Prophetis*. Nec maiore Romam fiducia turgidam reddunt reliqui patres, quum vt paulo post videbimus, &
Baby-

Babylonem illam, de qua in Apocalyp. & sedem illam Antichristi esse constituunt. Consultius igitur facerent, si veterem suam glossam in hunc locum sequerentur: *Sicut ego te orando*

Luc. 22. &
ibi Glos.
Beda in
Luc.

protexi ne deficeret, sic tu infirmiores fratres exemplo tuae pœnitentiae conforta, ne de venia desperent, intelligens per fratres indifferenter fideles. Denique præter eas quas protulimus rationes inter

antecedentem propositionem, *Christus pro Petro rogavit, & conclusionem, Ergo Romana non*

potest errare Ecclesia, quam multa probanda sunt? Nimirum Petrum Apostolorum & Ecclesiæ caput fuisse: Romam aliquando venisse: Episcopi munus illic obiisse: Eam nominatim Ecclesiam fundasse: Prærogativa ne errare posset ornatum fuisse: Eandem hæreditario iure cathedræ affixisse, quæ vel Papis, vel Romanæ Ecclesiæ propria esset: quæ omnia clarissimam probationem requirunt, si quidem suam velint conclusionem flare. Ad nostram igitur hac obiectione relicta, redeamus: Et ex præmissis ex sacra scripturæ autoritate & temporum omnium experientia, totam hanc disputationem concludamus. Dominus noster Iesus Christus Ecclesiæ sacram scripturam reliquit, ut nauticam in naui pixidulam, qua possit in salutis portum deduci, & in quam oculis coniectis à via deflectere non possit: in scopum enim eum perpetuo dirigit, quibuscunque tandem ventis agitatam: inde si oculos auertat, non magis ab errore sibi cauere potest, quam peritissimi quilibet naucleri aut prorætæ, si desit *mētūdiō*, navis

Propositiones formatæ de Petro in Euangelio, de successoribus eius formari nō possunt. Gerton, Tract. de vita Spirit. animæ.

cursum vel vnica hora tenere. Ecclesiis quæ sermonem excipient, vim præsentem spiritus pollicetur: iis verò quæ nihili fecerint, subtrahit, sua præsentia eos indignos iudicans qui vocem ipsius audire dedignantur. Inde accidit vt omnibus & locis & temporibus Ecclesia grauissimè errauerit & deflexerit: Ea porro aliis periculosius, quæ confidentius sine ductu sermonis aliquid est ausa, sibi que plura arrogauit, Ecclesia videlicet Romana. Quæ si non augustioribus priuilegiis & promissis nititur quam Catholica visibilis Ecclesia, quin errare potuerit dubium esse non potest: Id enim illi contigisse in salutis capitibus & præcipuis sui partibus, ipsorum confessione conclusum est. Sin speciali priuilegio munita est, quale est quod profert de sede Petri: ne sic quidem ab erroris aut hæreses periculo immunes esse probauimus. Verum vt palam fiat, quam infirmum & nihili sit fundamentum, quo tanti ponderis articulum exædificare conantur: deinceps huius quo freti sunt priuilegij tabulas ad examen reuocabimus.

PAPAM SIVE ROMANVM

EPISCOPVM NON ESSE

iure diuino Catholicæ visibilis
Ecclesiæ caput.

CAP. VII.

TRaditiones aduersariorum quas articulis fidei exæquant, si rogemus, quum Scripturas sacras prætexere non possint, quo fundamento nitantur: Ecclesiæ statuta esse respondent. Hic si pugnam instruamus, quod Ecclesia ad Dei voluntatem sermonē expressum sese componere debeat, à quo tamē eiusmodi dogmata quam longissimè absint: Ecclesiam regerunt in iis quæ ad salutem faciunt, errare non posse. Tum si rursus repetita temporum memoria probamus, à vero Dei cultu ad sua figmenta defecisse, atque nefanda idololatria sese contaminasse: excipiunt, Ecclesiam Romanam priuilegio speciali, ne errare possit, eo nomine donatam esse, quod Petri sit sedes, qui caput est Apostolorum, atque adeo totius Ecclesiæ. Ea fitratione, ut omnia quæ controuertuntur capita, in hanc ferè quæstionem recidant: Vtrum vel Episcopus, vel ipsa sedes Romana (nondum enim hoc illis est definitum) totius sit Ecclesiæ caput. Hac enim fiducia Papa ius sibi vendicauit immutandæ in Sacramentis Christi institutionis, & pro temporum

In Concil.
Constan.
Decisiones
Rotæ.

ratione Scripturæ interpretationis, condendorum fidei articulorum, detrahendæ veteri testamento & Paulinis epistolis authoritati nempe quod sit Christi vicarius, & Petri successor. Ergo ipsorum iudicio maximi est ad salutē momenti hic articulus, quo tam multi alij ad salutem necessarij nitantur. Hac eadem prærogatiua fretus iurisdictionem in Ecclesias Orientales vsurpauit, quas excommunicatione damnatas prædam Turcarum immanitati obiecit, quod qualem se gerebat agnoscere recusarent: Denique eo vsque prouecta est audacia, vt regem se regum pronunciaret, imperia suo arbitratu constitueret, regna diripienda proponeret, subditos à fide & Sacramento principibus dato absolueret. Hic igitur articulus non omnium tantum & singulorum Christianorum salutem respicit, vnionis tantopere nobis commendatæ causa, sed *πολυτέλειαν* etiam, & eam quæ magistratibus debetur obedientiam, atque adeo vniuersam vitæ humanæ rationem. Iam verò palam est, tum Christum tum Apostolos fidei capita doctrinamque de Sacramētis & quæ magistratibus debetur obedientia, verbis desertis variisque locis repetitam tradidisse. Hic igitur articulus qui nouos nobis fidei articulos parit, sacramenta inuertit, Reges in folio collocat & deturbat, cælum cum terris vnus hominis libidini subiiciuntur, perspicuè quoque in scripturis proponi debet, Sin desertis verbis non exprimitur, alterutrum sequi necesse est, vel Dominum ipsam & Apostolos
 vt

vt cœlum terræ miscerent ex professo nos illum celasse, quod sine blasphemia dici non potest: aut falsum omnino esse, atq; idcirco quidquid superstructum huic fundamēto innititur, penitus corruere. Ergo singulos quibus sua salus curæ est, adiuro, vt huius articuli theses accuratissimè expendant. Etenim si hoc vnicum papisticæ doctrinæ fundamentum Christo nō nititur, aliud à Christo fundamentum Papam in Ecclesia posuisse consequetur, repugnante Apostolo: Atque idcirco ne eorum quidem numero reponi debere, qui Christo fundamento superædificarint lignum, scœnum & lapides: sed Antichristum potius, qui lapidis illius angularis & vnici totius Ecclesiæ fundamenti locum inuasit.

Christum filium illum Dei caput esse vnicum Ecclesiæ profiteamur. Petrum aduersarij malunt in successoribus: siue propter Petri cathedram, Papam cum Ecclesia Romana. Nos vero qui corpus in scripturis inuenerimus, non est quod aliunde caput educamus. Afferit Paulus, *Christum esse caput Ecclesiæ, hanc autem illius complementum, quæ omnia implet in omnibus.* Eph. 1.23. & 4.16. & 5.23. Item, *Christum esse caput Ecclesiæ, vt & virum caput uxoris, qui & salutem det corpori.* Col. 1.18. Item, *Multos in Christo vnum corpus esse, singulatim autem alios aliorum membra.* Rom. 12.5. Ergo nostra illa thesis ita est perspicua, vt eam negare sit nefas. Itaque Christū caput esse Ecclesiæ concedunt: sed adiiciunt, vicariū caput necessariū esse, ad totius corporis regimen. Hoc autē Petrum esse in suc-

cessoribus, quem distinctionis causa ministeriale caput dictitant. Hoc illud est, quod disertis scripturæ verbis probare necesse habent: Plane enim negamus.

Aug. in hæc
verba. Reg-
num meū.
Regnum
Christi ij
sunt qui
qui in eum
credunt.

Primum, regnum hic nobis terrenum fingere prorsus alienum est. Suum enim regnū Christus de hoc mundo non esse docet. Iam verò ut regis, sic nec proregis etiam ex mundo erit. Vicaria igitur ista potestas neque est mundana, nec huius seculi, nec potest ad imperia terrena extendi, nec Episcopus Romanus eo nomine in tēporalibus & spiritualibus (ut loquuntur) monarchiam sibi vēdicare poterit: sed quale est regnum Christi spirituale, nimirū in gubernandis piorum animabus, quas verbo pascit, sitū. Denique ut docet Paulus: *Pax, iustitia, & gaudium in Spir. sanct.* Sic spirituale esse oportet seniorum ministerium, quod in verbo situm est, & ea quæ diximus effecta profert. Multo minus terrenum regem nobis fingere debemus. Christus enim filius est ille Dei eternus, qui quidem implet omnia, præsentissimāq; spiritus sui virtute rebus omnibus adest, eritq; ad consummationem usq; seculi in medio eorū qui in nomē ipsius cōsentiunt. Quorsum igitur ex principū more pro reges ad moderāda populi sui corda? Spiritus enim hæc sunt effecta, qui quidē in verbo eā explicat efficaciam quā sibi nemo mortaliū quātus quantus sit, vel sanctitatis nomine eximius, sibi arrogare potest. Istis autem si mirum videatur, Deum, utpote Deum, Ecclesiā (quod se facturum promisit) spiritu suo regere: Iam mirari desi-

desināt, nos crassā illam & corpoream in missa, quam Dominus non instituit, præsentiā negare.

Adhęc non agitur de eiusmodi regno, in quo vices principis solus quispiā tueri possit: sed de prædicando per vniuersum orbem Euāgelio, de reconciliādis cum Deo per verbū totius mundi populis: & vt vno verbo absoluā, de Euangelij ministerio, quod in verbi & sacramentorum quouis loco administratione situm est. Hoc vero nemo hominum solus præstare potest: Sed is demum, qui ipse sermō est & vnicum sacrificiū: quia vnitam habet cum humanitate Deitatem, infinitamque potentiam. In hunc igitur solum competit, vt sit episcoporum Episcopus, Pastor I. Pet. 2. 25; pastorum, summusque sacerdos: nec quisquam Heb. 6. 20; potest aut ministeriale caput esse, aut vicarias & 7. 26, & 9 partes in istis muneribus obeundis obire: sed II. quisque, siue pastor, siue Episcopus, in suo grege Christum refert, dum suum munus exequitur: nec Episcopum Romanum superiorem agnoscit, quemadmodum à Cardinali Cusano Constantiensis consilij temporibus disputatum fuit. Cardin. Cusanus, lib. 1. de Cōcord. Cathol. c. 6.

Enimuerò quod Mosem & Aaronem profuerūt, quorū alter politicis, alter sacris rebus præfuerit, quū tamen Dominus Israelitico populo adesset, perperam in suas partes trahunt. Nā vt Dei expressum mandatum taceam, tum quod ad ipsos attinet, tum ad Aaronis in Dei cultu posteros, accedebat, quod exigui erant totius ditionis termini. In vnica autem ditione sola

Hierosolyma, in illóque oppido templum vnicum, in quo sacrificia offerri fas esset, vt solus tum gubernator, tum sacerdos summus sufficere possent: Quum exhibito Messia, vniuersus orbis sit templum vnum, populi omnes grex vnus, quem verbo Dei pasci sit necesse, quod nemo hominum sibi arrogare potest. Nec eo sane animo hæc à me dicuntur, vt Papam negem ea ambitione laborare, cui satian-
dæ vniuersus orbis non sufficiat: quis enim tot historiarum veritati reclamet? Sed hoc demum affirmare ausim, ex illo ordine neminem esse, qui diadema non sit abiecturus, ac lubens, si vel minima diœcesis esset assidua prædicatione verbi docenda. Institutum igitur illorum nihil admodum iuuat hæc exceptio: nisi forte Iuda-
ismum sapiant, aut mundum vno oppido concludere, Christi que mortem, quæ vniuersum orbem spectet, inanem reddere velint. At nos obiter ex illis exemplis colligimus: Quum vt ipsi volunt, Moses in politiam, Aaron in Dei cultum præfecturam obtinerent: Papam alterutro saltem contentum esse debere, nec alterum inuadendo, regibus & principibus præiudicare. Quod si regerant, se satis idoneos, qui legatorum Christi vniuersalium toto orbe vices gerant, vt ne eos ad ~~quædam~~ reuocem, quæ nusquam erit: quæro tantumne ex spiritu Christi, an suo, sibi assumere velint. Si ex suo, spiritum esse oportet Principis huius mundi, non qui regat sed regnis inhiat: Atque inde misera ecclesia existimanda est, quæ vano horum hominum spiri-
tu,

tu, quem sibi tanta copia arrogant, regatur: Sin Christi, dicant rursus posco, vt (quod Christus promisit) agnoscant, hunc spiritum in sermone vitæ per suos ministros promulgato efficacem esse: vnde consequitur, quemque in suo ministerio Episcopum & Pastorem visibiliter Christum referre: Aut nobis ex scripturis probent, sic Christum sui spiritus fontem pectori Papæ conclusisse, vt iam aliunde frustra petatur aut expectetur. In summa, regnum Christi in eo situm est, quod suos gubernat, efficacitatem verbo & sacramentis ex spiritu suo concedens. Ministerium porro Euangelij in hac verbi & sacramentorum administratione situm est. Nullius autem est hominis, largiendi aut infundendi spiritus vim sibi arrogare: quandoquidem à solo est pater & filio. Christus igitur solus Deus & homo caput est essentielle Ecclesiæ. Iam nec prædicando Euangelio, aut in vniuerso orbe obeundo ministerio, nemo hominum par esse potest: Nec caput igitur ministeriale totius Ecclesiæ quisquam esse potest: sed in sua quisque præfectura pastor & minister, sub pastorum pastore, Domino nostro Iesu Christo.

Age verò expendamus quod aduersarij dicunt, Petrum ministeriale caput Ecclesiæ fuisse. Quod si verum est, illud ipsum à Christo habuisse fateantur oportet: Neque enim aut aduersus aut absque illius auctoritate tantam dignitatem præsumpsisset. Iam vero si Christus eiusmodi gradum constituit, & Ecclesiæ vsque

adeo necessarium, ut isti dicant, Petrum hoc munus obisse facile concedent: Alioqui Ecclesiam ^{etiam} pessundedisset. Hunc ergo si nec Christus instituit, nec Petrus obiuit, reliquum erit, ut nullum superfit Ecclesiae ministeriale caput.

Quod ad prius illud attinet, vniuersum Euangelium humilitatem nos docet: ut infantibus similes, & spiritu pauperes simus: cuius se Christus Apostolis exemplar præbet, Apostolos autem orbi vniuerso exhiberi iubet. *Ego, inquit, sum magister vester: Ego tamen ut minorem vobis, adsum medius.* Quum autem inter Apostolos semel atque iterum de primatu contentio suborta esset, his verbis litem diremit: *Qui vestrum est primus, aut maximus, sit omnium seruus: & discite ex me, non, ait Aug. mundum fabricare, non in ipso mundo miracula facere, &c. sed, quoniam mitis sum & humilis corde.* Quod ad Petrum attinet, ne ex vocatione primus haberi posset, ab Andrea fratre suo ad Christum adducitur: Bini ad prædicandum Euangelium tanquam collegæ ablegantur: quod eminentiam omnem excludit. Vbi Christus 12. illis thronos pollicetur, ad iudicandas 12. tribus Israel, nullum tamen Petro, cui ut præses insideat, erigit. In celebri illa triumphantis Ecclesiae apud Ioannem descriptione, duodecim fundamenta ciuitatis illius constituuntur, in iisque nomina duodecim Apostolorum Agni: Nullo autem loco Petrus ut angularis lapis collocatur. Denique vbi Spiritum Sanctum, ligandi

Mat. 18.3.

& ibi glos.

Mat. 20.15

Luc. 21.

Vbi Christ.

& Orig.

Math. 22.25

Luc. 22.25.

Math. 10.

Aug. ferm.

10. de verb.

Domini.

Luc. 22.30.

Math. 19.3.

gandi & soluendi potestatem, mandatum per vniuersum orbem prædicandi accipiunt: vbi Spiritus sanctus in eos immittitur, tum in vnum omnes ordinem coguntur, nec vlla alij in alios prærogatiua donantur. Iis igitur locis, quibus si quis esset primatus doceri debuisset, ne vestigium quidem adhuc vllum primatus apparet.

Aduersus hæc quæ primatum negant atque etiam subuertunt loca, hæc nobis ad Petrum Christi verba obtrudunt, *Tu es Petrus, & super* Matth. 16.

hanc petram edificabo Ecclesiam meam, et portæ inferorum non praualebunt aduersus eam. Ex hoc porro loco aduersarij, hanc thesin eliciunt: *Ecclesia super Petrum fundata est.* Nos longe diuersam: *Ecclesia Christo vt lapidi innititur, nominis-que ipsius confessioni.* Quod dicunt, ex eo probare sibi videntur, quod dicitur, *Tu es Petrus.* Nostram thesin ex his verbis confirmamus: *super hanc petram, & non super te Petrum.* Ac certe quam apertissimè Dominus Petrum à petra distinxit, hoc est, Simonem Petrum à firmissima illa rupe cui superædificata est Ecclesia, mutato tum nomine, tum persona, quod contextus arguit Dominum facturum non fuisse, si locus ad Petrum, non autem ad Petri confessionem referri debuisset. Iam vero iudicent pij, vtrum sit magis fidei ἀνάλογον, aut Ecclesiæ salutare, Petrone Ecclesia, an Christo innitatur: Filio, inquam, Dei viui, quem confessus est Petrus: An Petro, qui paulò post eun-

Math. 16.
Marc. 8. 33.
1. Cor. 3.

1. Pet. 2.

Ioan. 6.

Hom.
In Pf. 32. &
serm. 11. de
Pentec.

Ambros. in
epist. ad
Eph. c. 2.

dem Dei filium misere abnegauit: Illo qui satanam debellauit: an isto, quem eodem capite satanam Christus vocauit: Eóne, qui lapis est ille angularis: an isto, qui Christo fuit scandalum & lapis offensionis. *Nemo*, inquit Paulus, *aliud ab eo quod posui fundamentum ponere potest, quod est Christus. Vos*, inquit Petrus, *uius lapides estis, lapidi angulari superstructi, cui qui credit, non p. defiet, id est, Christo, qui uiuus est Ecclesie sua lapis & fundamentum.*

Perspicuum est igitur, eo locò Christū super se ipsum ædificare, nō super Simonem Petrum: Super fidei confessionem, non autem Petri fidem, quam paulo momento concussam legimus. Et certe Ioannes hanc historiam enarras, Petri confessioni inhæret. Ne tamē populo imponant sub antiquitatis larua: Age expendamus quid in huius loci explicatione veteres doctores docuerint.

Chrisost. in Math. *Super hanc Petram*, id est, inquit, *super hanc fidem huius confessionis.* Item: *Statuit pedes nostros super Petram*, id est: *super fidem.* *Fides enim in Christum iure dicitur petra, quæ frangi non potest. Idcirco quum Petrus eam exposuisset & dixisset, Tu es Christus filius Dei uiui. Ipse subiunxit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Prodeat & Ambrosius. *Is autem Christus*, inquit, *dixit Petro: Et super hanc petram &c. super petram, hoc est, super confessionem fidei Catholica stabilimur fideles in vitam æternam.* Quid Augustinus? *Hunc*, ait, *cognouit Petrus dicens: Tu es Chri-*

Christus filius Dei viui. Agnouit montem, & ascendit in montem: Testimonium dixit veritati, & dilectus est à veritate: supra petram fundatus est Petrus, ut mortem susciperet, illum amando, quæ ter negauerat timendo. Item. Quando Petro dictum est: Tibi dabo clauēs &c. Vniuersam significabat Ecclesiam, quæ in hoc seculo diuersis tentationibus concussa non cadit, quoniam fundata est super petram, unde & Petrus nomen habet. Non enim à Petro petra, sed Petrus à petra: sicut non Christus à Christiano, sed Christianus à Christo vocatur. Ideo quippe ait Dominus: super hanc petram &c. quia dixerat Petrus: Tu es Christus &c. super hanc ergo, inquit, petram, quam confessus es, edificabo &c. Petra erat Christus, super quod fundamentum ipse edificatus est Petrus. Nam nemo potest ponere aliud fundamentum, quam id quod positum est, Christum. Idem in epist. Ioan. Quid est, Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam? super hanc fidem, super id quod dictum est: Tu es Christus filius Dei viui: super hanc petram, inquit, fundabo Ecclesiam meam. Idem de verbis Domini serm. 60. Tu es ergo, inquit, Petrus, & super hanc petram, quam confessus es, super hanc petram quam cognouisti dicens, Tu es Christus &c. edificabo Ecclesiam meam: super me edificabo te, non me super te. Nam volentes homines, super homines edificare, dicebant: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cepha: Ipse est Petrus. Sed alij qui volebant edificari super Petrum, sed super petram dicebant: Ego au-

In. Ioan.
tract. 124.

Tract. 10.

sem sum Christi &c. En tibi Aug. interpretatio-
nem passim repetitam tum libris de Ciuit. Dei-
tum alibi quoties hic locus excutitur.

Hier.in
Matth.

Cusan. Car
din.lib. I.c.
5.

Concinit & Hieron.in hunc locum. *Perpe-
tram intelligimus Christum, quem Petrus confes-
sus est.* Nam si capiamus *Peirum pro petra funda-
mentali: aequè essent & ceteri Apostoli, sicut le-
gimus in Apoc. Ioan. &c.* Atque ea est Cardi-
nalis Cusani sententia in Lib. de Catholica cō-
cordia, quem Concilio Constantiensi obtu-
lit, quemque iure Canonico confirmatum ad-
uersus Papam oppugnantem tutatus est.

Thom.in
Ioan. Lect.
15 Opusc.
5. & 6.

Glos.com.
&c.
Glos.inter-
lin. in
Matth. 16.
cod. vers.

Quid vero Bernardus? *In cælis est petra in
illa firmitas atque securitas est.* Et reuera, ubi tuta
firmaque infirmis requies & securitas, nisi in vul-
neribus seruatoris? Fremit mundus, premit corpus,
diabolus insidiatur, non cado, fundatus enim sum
super firmam petram &c. Item Aquinas; Domi-
nus, inquit, nomen Simoni mutatum voluit, & Pe-
trum vocari, ut designaret Ecclesia mysterium, qua
fundata est super confessionem Petri. Petrus enim
dictus à Petra, Petra autem est Christus, super
quem fundata est ecclesia ut sit firma, qua etiam
hic intelligitur nomine Simonis Petri. Saltem vul-
garem suam glossam legant: Sic enim habet,
*Tu es Petrus, nimirum à me petra: ita ta-
men ut mihi retineam ego fundamenti digni-
tatem.* Et glossa communis. *Super hanc
petram, id est, super Christum, in quem cre-
dis.* Ergo ex veterum interpretatione tanta
lux affertur, ut iam in hunc lapidem impinge-
re ne-

re nemo possit. Quod si excipiant aduersarij, Ex patribus nonnullos suam esse interpretationem secutos, ac nominatim nonnullo loco Augustinum. Respondeo: Si loca expendantur, palam futurum, tum id illi excidisse, cum obiter & quasi aliud agens hæc attingeret, Augustinus quidem certè hæc à se dicta retractat his verbis: *Dixi quodam loco de Apostolo Petro, quod in illo tanquam in petra edificata sit Ecclesia: sed scio me postea sapissimè sic exposuisse, quod à Domino dictum est, Tu es Petrus, &c. ut super hunc intelligeretur, quem confessus est Petrus dicens: Tu es Christus filius &c. Ac si Petrus ab hac petra appellatus personam Ecclesia figuraret, quæ super hanc petrâ edificatur. Fefellit me hymnus quidam Ambrosii, in quo dicit, ad Galli cantum petram gemuisse. Non enim dictum est illi, Tu es petra, sed tu es Petrus. Petra autem erat Christus, quem confessus est Simon. Et verò tantum abest, ut Petrum Ecclesiæ fundamēti loco habeat, ut alio loco Iacobum, Petrum, & Ioannem Ecclesiæ columnas videri, non tamen reipsa, esse dicat. Et Hieronymus, Apostolos quidem ac nominatim Petrum, Ioannem & Iacobum columnas esse Ecclesiæ: Verum idē illis competere, quotquot fide de satana victoriam reportant. Aquinas quoque ait Christum ecclesiæ esse præcipuum fundamentum, Apostolos autem & doctores esse secundum, atque inde apostolicam dici. Sed enim confugiunt ad toties recantatam suam illam distinctionem,*

Aug. in loa
tract. ii.
Aug. lib. re-
tract. i.

Poëtica est
loquutio.

August. ad
Gal. c. 2.

Hierony-
mus ad Ga-
lat. c. 2.

Opusc. 5. A-
poc. 12.
Idem Beda
in Luc. c. 16.

Nempe, Christum haud dubiè esse fundamentum Ecclesiæ essentialè, Petrum tamen nihilominus ministeriale esse: Sic nimirum ob ministerium appellari. Verum hic quærimus, quis siue scripturæ siue Patrum locus hoc illis dictauerit. Quid an non confecimus, nullum, quod in diem recidit, esse ministeriale caput? Attamen respondeant: Petrusne aliud ab Apostolatu munus sustinuerit? Si aliud velint, quàm verum sit quod dicunt probari, & in quo situm fuerit explicari petimus. Si negent, inde conficitur, reliquos Apostolos ministerialia cum ipso fundamenta fuisse, nec ipsi superstructa, vt nec eas quas exædificarunt Ecclesias. quod & Hieronymus scribit in episto. ad Galat. c. 2. Item, Thomas in eundem locum. Et sanè Paulus ad Ephes. docet, pios superstructos esse super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, cuius imus angularis lapis sit ipse Iesus Christus, & à se prædicatum Euangelium profitetur multis locis, vbi non esset nominatus Christus, vt ne super alienum fundamentum ædificaret. Ioannes etiam ciuitatis illius duodecim fundamenta constituit, in quibus scripta essent duodecim nomina Apostolorum agni. Quis autem inde effici non videat, omnes ex æquo Apostolos fundamenta esse Ecclesiæ? Addo etiam & Paulum, qui Petri ministerio non superstruxerit, vel absque fundamento ædificasse, vel falsò Petrum fundamentum illud constitui? Pergo etiam, & quæro, An non ministerium illud in ædificanda prædicatione

Eph. 2. 20.

Rom. 15. 20

Hieronymus in epi.
adde Tit. c.
1.

tione Euangelij Ecclesia situm sit? Si ita est, Apostoli omnes qui salutis in Christo præcones fuerunt, huius architecti habendi sunt: Et quotquot huic fundamento lapidique viuo superædificant, fidi sunt operarij. Si vero architectos omnes esse asserant, Petrum ineptè fundamentum esse volūt: quum vnus & idem architectus & fundamentum esse nullo modo possit.

Sequitur eodem loco: *Tibi dabo clauēs regni cælorum: Quodcunque ligaueris, &c.* Ex hoc iterum loco contrarias theses elicimus. Hanc illi: *Christus soli Petro dat clauēs regni cælorum, & ex consequenti Romanis Episcopis, tanquam Petri successoribus.* Nos longè secus statuimus: *Christus sub Petri nomine clauēs omnibus pollicetur, quas omnibus dedit Apostolis, iisque omnibus qui legitimè essent Euangelij munere defuncturi.* Si quæ sit clauium natura: quid ligare, & soluere, tenebimus: ab vtra harum propositionum stet veritas, facile erit iudicare. Christus suum illud væ in legis interpretes intonat, qui sustulissent clauem cognitionis, ipsique non introirent, sed eos qui introire cuperent prohiberent. Istis autem doctoribus proculdubio docendi verbum Dei munus incumbebat. Clauēs igitur nihil aliud sunt, quàm prædicandi regni cælorum prouincia, cuius portæ, prædicatione Euangelij recludantur. Ligandi autem & soluendi voces Ioannes explicat, retinendi aut remittendi peccata verbis: quod nulla fit alia ratione quam vbi docetur remissio peccatorū, quæ Dei beneficio palam

Potestas
clauium.

Luc. 11. 52.

Matth. 18.

18.

Ioan. 10. 23.

2. Cor. 5. 18

Isaia 61.

Matt 16
Matth. 18.
Ioan. 20.G. Cōsider.
dist. 50.

exposita prostat iis omnibus, qui credituri sunt Euangelio. Clauēs igitur sunt verbi prædicatio: Ligare & soluere, verbi huius effectus, quod nonnullis in salutem, aliis in condemnationē cedit grauiorem. Qua de causā Paulus suum ministerium modo reconciliationis, modo vindictæ in incredulos esse testatur: Eadem ratione qua multis ante seculis Isaia annum beneuolentiæ & diem ultionis fore comminabatur. Iā vero ministerium illud obire vbique & apud omnes nemo homo potest. Nec igitur has clauēs solus aliquis habere potest, neque hanc ligandi & soluendi prouinciā, quæ Christo manifestato in omnes mundi partes pertinet. Cur ergo, inquirunt, nominatim Petro dictum est, *Tibi dabo*? Christus omnes interrogauerat: *Quem me esse existimatis*? Hic verò omniū nomine responderat: *Tu es Christus ille &c.* In Petro itaque promittit omnibus potestatem: quod rursus nominatim exprimit cap. 18. omnibusque post resurrectionem Apostolis ex æquo, nullōque adhibito discrimine, tradit his verbis: *Accipite Spiritum sanctum, si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quod igitur promissum fuerat his verbis, *Tibi dabo*, nō autem, *Tibi do*, quæ futurum tempus denotant, omnibus in yniuersum confertur, quemadmodum & omnibus in Petri persona promissum fuerat. Denique si (quod Gregorius ille asserit) Petrus non ante resipiscentiam caput Apostolorum esse ccepit: frustra sese torquent, dum ex hoc loco traditam illi potestatem probare con-

nan

hantur. Quam si promissam hoc loco clauium nomine excipiant: Ex ipsa clauium traditione, quæ post Petri resipiscentiâ omnibus ex æquo facta est, & omnibus ex æquo promissam fuisse concludimus, Neque verò hæc à nobis eò dicuntur, vt vel tantillū Petri authoritatē detrahimus, cuius incomparabilem zelum, & in Dei filio cōfitendo alacritatem agnoscimus: Sed vt Papæ illiusque assentatorum imposturas retegamus, qui clauem scientiæ qua Petrus donatus fuit, in clauem potentiæ transformarunt: Et prædicationis Euangelicæ loco tyrannidem in reges & populos inuexerunt: Regnum denique cælorum terrena monarchia commutarūt: quo quidē nihil est Apostolicæ doctrinæ magis cōtrarium, & ex diametro repugnans. Est autem hac in re nobis mira cum Apostolis consensio.

Cyprianus, *Hoc etiam (ait) utique cateri Apostoli quod fuit Petrus pari cōsortio pradii honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur vt Ecclesia Christi vna monstretur &c.* Hieronymus autē in hunc versum, *Et tibi dabo clauēs,* De simplic. Prælat.
Hunc locū quidā presbyteri & Episcopi non intelligentes aliquid sumūt de supercilio Pharisæorum, vt damnare innoxios, vel soluere se putent noxios, quum apud Deum non sententiæ sacerdotū sed reorum vita queratur. Verum ligare & soluere nihil aliud est, quā per verbū Dei declarare sententiā Dei. En tibi igitur si Hieronymo Romanæ Ecclesiæ presbytero credimus, in papa pro Cepha Caiphā. Item: *Habent quidem eandē iudicialiā potestatem alij Apostoli quibus post resurrectionem ait: Accipite Spir. sanct. quorum remi-* In Mat. 16.

Aug. in Io.
ho. II. 50.
124.

Aug. c. 18. l.
1. de doct.
Christ. &
palsim ubi-
que.

seritis &c. Habet etiam omnis Ecclesia in presbyteris & Episcopis: sed ideo Petrus eam specialiter accepit, ut omnes intelligant quod quicumque ab unitate fidei se separauerit, nec à peccatis absolui nec cælum ingredi potest, Unitatis fidei meminit, non autem aut Petri aut Episcopi Romani. Item: Id iuris & officij habent euangelici sacerdotes, quod olim sub lege habebant legales in curandis leprosis. Hi ergo peccata dimittunt vel retinent, dum dimissa à Deo vel retenta indicant & ostendunt. Nunc Aug. audiamus. Claves sunt discernendi scientia & potentia, quæ dignos recipere & indignos excludere debet sacerdos à regno Dei. Item: Quauis videatur Dominus hanc potestatem ligandi & soluendi uni Petro dedisse, tamen proculdubio agnoscendum est, eandem dedisse Dominum ceteris Apostolis: quod & ipse testatur post mortis suæ & resurrectionis triumphū his verbis: Accipite Spiritū sanctum. Quibuscunque &c. Hoc idem etiam Ecclesia officium committitur Episcopis & Presbyteris, &c. Item: Si in Petro non esset Ecclesia mysterium, non ei diceret Dominus, tibi dabo claves. si enim hoc Petro dictum est, non habet Ecclesia: si autem Ecclesia habet, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam totam designauit. Iterum dicitur Petro, Tibi dabo claves, quasi ligandi & soluendi solus acceperit potestatem, quum & illud unus pro omnibus dixerit, & hoc quum omnibus tanquam personam gerens ipsius unitatis acceperit, ideo unus pro omnibus, quia unitas est pro omnibus. Quamobrem vsitam loquendi formulam Aug. vsurpat. In perso-

na Petri clauēs omnibus fuisse promissas, & in omnium Apostolorum persona omnibus ex aquo ministris Ecclesie. Leo Romanus & ipse Episcopus quum aduersus Constantinopolitanos Episcopos hæc agigaretur quæstio, nō aliter loquutus est, quamuis alioqui in ipsius operibus nō pauca appareant ambitionis lineamenta. Hæc inquit, *clauium potestas ad omnes etiam Apostolos & Ecclesie præsules est translata: Quod autē sigillatim Petro sit commendata, ideo factum est, quod Petri exemplum vniuersis Ecclesie pastoribus fuit propositum. Itaq; vbiq; secundū Petri aequitatē sit iudicium, ibi Petri priuilegium inuenitur: Contra vero vbi Petri aequitas nō reperitur, ibi potestas illa locū nō habet.* Sic Theophylactus, *Clauēs*, inquit, *iste sunt ad ligandum & soluendum, id est, retinendum & remittendum peccata: eiusmodi autem potestatem habent, qui, ut Petrus, dignitatem episcopalem obtinent. Ceterum licet dictū sit Tibi Dabo, sunt tamen data omnibus Apostolis. Quando? Certē, quum inquit, Quibus remisistis peccata, &c. Nam cum ait, Tibi dabo, designabat hoc tempus, nimirum post resurrectionem.* Ergo nulla adhuc à nobis potestatis clauis, sed tantum scientiæ reperta est, Euangelij videlicet ministeriū, quod cum sit commune ministris omnibus, ei quoque clauēs cōiunctas esse necesse est. Quod & apud Gratianum in decreto repetitum inuenias, Petro non esse maiorem quam reliquis Apostolis potestatem attributam. Et in decretalibus apud præcipuos Doctores, ligandi & soluendi authoritatem in qua fundata est Ecclesiæ

In serm. de
Natiuit.

Theoph. in
Matth. c. 16

Gratian. in
Decr. dist.
12. in nouo.
24. q. 1. Jo-
quitur Ioa.
in c. r. dere-
nunciatio-
nibus lib. 6.
de pœnit.
dist. r. Ver-
bum cum
simil,

Archidiaconus in Rosario.
Car. Cusli.
de concor.
Cath. 2. c. 13
fusissime.

Mag. sent.
l. 4. dist. 18.
c. 4. ex
Amb. Aug.
Chry.

In illud Io.
20. Quibus
cunque remiseritis.
Mag. Ioan.
Paris. in lib.
de potesta.
regia & pa.
pali.
Mar. c. 6. li.
3. & c. 14.
Magister.
d. eadem c.
3.

iurisdicção, immediatè à Christo, non mediatè à Petro aut successorib⁹ ipsius dimanare. Quod & Cusan. Cardin. Constanciensis concilij seculo aduersus eos disputauit, qui clauem illam potestatis, quam sibi Papa vëdicat, allegabant. Sed tamen pergamus. Ligandi & soluendi potestatis ~~operari~~ in suo pœnitentiæ Sacramento constituunt, vbi sacrificulus satisfactiones demandat, quibus qui defuncti sunt, eos demum absoluit. Agedum respõdeant, Deusne peccata remittat, an sacerdos dum absoluit. Deus, inquit, is est qui remittit: sacerdos, qui in verbo significat: quod quarto suo lib. Magister ille sententiarum multis ex patribus desumptis locis probat. Iuxta illud Chrysost. *Nõ enim sacerdos, sed neque Angelus aut Archangelus operari potest aliquid in his que dantur à Deo.* Ac sanè indubitatum est Christianæ religionis axioma quod illo loco dicitur, aliam à Christo neminem tollere peccatum, qui quidem agnus est ille Dei qui tollit peccata mundi: Ergo si Deus is est qui ligat & soluit, sacerdos autem ligatos & solutos declarat: quænam obsecro potestas est Papæ reliqua, cui neutrum horum cõpetit? An non retinenda est Marsilij Patauini conclusio: Non maiorem esse potestatem Papæ, in remittenda vel pœna vel culpa, quàm gregarij cuiuslibet presbyteri. Rursus si Deus potestatem, vt ait Ambr. exercet, Presbyter autem scientiã clauibus discretionis in obeundo munere vtitur: Quid superest Papæ reliquũ, nisi vt Dei potestatem inuadere tentet? Quæ porro clavis superest, cũ nullum munus obeat, nisi

cla-

clauis iniustitiæ? Denique, si Deus, vt inquit Schollastici, *habet clauem authoritatis, quatenus absolute remittit: Christus Mediator clauem excellentia, quatenus satisfecit pro Mandi peccatis: singuli Apostoli, Episcopi, Pastores; clauem Ministerij, quatenus beneficium mortis Christi prædicant, quam, quæso, prærogatiuam hic habebit Petrus præ cæteris Apostolis, quam etiam ipsius vicarius, præ cæteris Pastoribus: nisi quatenus, diligentius ministerium suum exerceant, sin verò aliquid amplius sibi arrogent, nonne hoc est & Dei authoritatem, & veritatem Christi innuadere?* Ergo vt huius ex Matthæo loci interpretationem ex verborum proprietate, scripturarum collatione, fidei analogia, veterum sententia, canonum denique ipsius Romanæ Ecclesiæ præscriptis concludamus: Iesus Christus petra est siue rupes viuæ, cui Apostolorum ministerio superstructa est Ecclesia, cuius illi architecti fuerunt. Huic Ecclesiæ, quæ vna est, sub Petri præ omnibus respondentis nomine potestas clauium est promissa, qua videlicet regni cælorum porta reserata pateat omnibus qui euangelicæ prædicationi auscultant. Quotquot huius ministerij munus obeunt, hæc clauēs obtinent, quæqua patet ipsorum ministerium: qui vero nullo modo obeunt, easdem sibi temere vendicant: vnde consentaneum esse conceditur, non modo Papam hoc ius sibi soli falso arrogare, sed inter presbyteros infimum qui modo fideliter munus exequatur in sua parocchia potiore iure quàm ipse pontifex germanum clauium usum

Durand.
dist. 18. q. 1.
art. 5. 8. &
d. 19. q. 2.
art. 5. 1. 4.

obtinere. Si nihilominus quoniam hæc verba Petro dicta fuerunt locum ad Petri personam restringunt, perperam quod Petro fuit peculiare ad singulos Romanos Episcopos extendunt. Sin rursus peruiaciter hoc quoque mordicus retinere velint, liceat hæc quoque verba, *Abscede à me Satana, es enim mihi offendiculo*, quæ proximæ sequuntur ac de Petro nominatim dicta sunt, ad personatos istos successores extendere; unde nobis emerget hoc priuilegium, Petri successores eosque solos dæmones euadere posse, Romanamque Ecclesiam Christianam reipub. petram esse offendiculi, quod dum quæ in mundo eminent sectatur, ab iis quæ Dei sunt defecerit. Sed quia iamdudum viderunt, hunc locum parum pro ipsis facere, ideo apertè nunc profitentur Petri prærogatiuam non inde manare, sed ex eo quod Christo post suam resurrectionem, gubernationem totius ecclesiæ ipsi commisit, his verbis, *Pasce oues meas*. Atq; huc tandem redit Durandus, magnus ille Sorbonæ Doctor, post longam huius materiæ disceptationem.

Durand. l.
4. dist. 19. q.
2. art. 6. &
seq.

Ioan. 21.
Pasce oues
meas.

Ex loco deinde Ioannis argumentantur, ubi ter Petro ingeminatum legimus, *Petere amas me? Pasce oues meas*: Ergo, inquiunt, in pastorem Ecclesiæ vniuersalem consecratus est. Ex pascendi mandato quamaptissime concluderent, eum gregi Christi pastorem constitutum fuisse. Verùm vt pastorem vniuersalem siue pastorem pastorum dicamus, ex toto contextu nulla probabilitate potest elici. Pascere

(ait

(ait ipforum glossa in illum locū) est tum verbo tum exemplo docere, nō orbi vniuerso pręfidere. Omnibus autem Apostolis dictum legimus, *Ite in vniuersum mundum, & docete*, Itē, *Quemadmodum misit me Pater, sic & ego mitto vos*. Ergo omnibus dictum est, *Pasce oues meas*. Paulus passim Apostolum se gentium esse profitetur. Idem autem, *Quis*, inquit, *pascit gregem, & de lacte gregis non edis?* Pastor igitur gregis erat. Quin tamen idipsum essent alij, numquam est dubitatum. Ab ipso Dei spiritu audiuit, *Eris mihi testis apud omnes homines*: Quod quidem illo pascendi oues mandato multo est generalius. Quis tamen inde concludat, reliquos tantum fuisse subordinatos testes? Nempe Dominus omnibus dixerat, *Eritis mihi testes in extremos vsque fines orbis*. Atenim, inquiunt, qua de causā Dominus solum Petrum his verbis affatur? Nimirū Dominus à Petro, quia ter ipsum abnegauerat, ter amoris testimonium poposcit: & quoniā Apostolatus dignitate exciderat, ne minoris à collegis fieret, triplici hoc pręcepto Dominus mandatum renouauit. Infirmitatis igitur consolatio potius quam dignitatis est addita pręrogatiua. Augustinus alioqui acutissimus non alium huius loci sensum vidit. Sic enim in Ioannem, ubi locum hunc ex professo explicat: *Redditur negationi trina trina confessio, ne minus amoris lingua seruiat quam timori, & plus vocis eliciuisse videatur mors imminens, quam vita presens. Sit amoris officium pascere dominicum*

Matt. 28.

Ioan. 20.

Act. 9 & 21.

August. in

Ioan. tract.

123. cap. 21.

Itē Hilar.

& Cyril. in

eundem lo-

cum.

gregem, si fuit timoris indicium negare pastorem. Qui hoc animo pascunt oves Christi, ut suas esse velint, non Christi: si convincuntur amare, non Christum, vel gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate, &c. Nam quid aliud est, Si diligis me, pascere oves meas: quam si diceretur, si me diligis, non te pascere cogita: sed oves meas, sicut meas pascere, non sicut tuas, &c. gloriam ergo meam quere in eis, non tuam, &c. Eadem est & Hilarij & Cyrilli in hunc locum expositio. Rursus Augustinus: Commendabat, inquit, Christus agnos suos Petro, qui pascebas & Petrum. Ergo fratres cum obedientia audite, oves vos esse Christi, quia & nos cum timore audimus, Pasce oves meas. Augustinus igitur Hipponensis in Africa Episcopus tam sibi hoc dictum, quam Romano Episcopo constituebat, ex illa Christi admonitione. Quod unidico, omnibus dico. Cyprianus: Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur. Item: Episcopatus unus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Quod & iisdem verbis apud Gratianum repetitur in decreto, quæ tum Sorbona tum Scholastici sic interpretati sunt: Sacerdotum est anima una, quæ est tota in toto, & tota in qualibet parte. Denique multis à passo Domino seculis comperietur, Romanum Episcopum nusquam hunc locum protulisse, ex quo se pastorum omnium pastorem probaret. Saltem suam Missam audiant, in qua singulo quoque die occinunt: Vere dignum & iustum

Aug. de verbis
Domini
serm. 62.

Marc. 13.
De vnit.
Ecclesiæ.

Gratian. in
Decret. 7.
q. 1. Nova-
tiani vers.
Item Epif-
copatus
Magister
Joan. Pa-
risiens. c. 13.
Cusanus l.
3. ca. 47.

stum est, aquum & salutare, te quidem omni tempore suppliciter exorare, ut gregem tuum pastor æterne non deseras, sed per beatos Apostolos tuos continua protectione custodias, ut eisdem rectoribus gubernetur, quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores. En igitur ex ipsa missa omnes Apostolos rectores, pastores, & immediate Christi vicarios. Quod si in ipsa Petri causa Petrum iudicem admittere malint: Presbyteros, inquit, qui inter vos sunt precor ego unà presbyter, pascite gregem Dei, qui penes vos est, curam illius agentes, non coacte, sed libenter, &c. Nequaquam ut dominantes cleris, sed ut qui sitis exemplaria gregis. Et quum apparueris ille pastorum princeps, reportabis immarcescibilem illam gloria coronam. Si quis in hæc verba, Pascite gregē, ex eorū more sophistā velit agere: Inde cōcludat, Petrum in alios suum munus contulisse. At hoc vnum vrgemus, Petrum se pastorum pastorem non venditare, sed ad Dominum Iesum Christum pastorem pastorum illos relegare. Sed enim quod nonnulli obijciunt: *Et eris grex unus & unus pastor*, adque, Papā id referunt, longe est deterius. Ipsa contextus series ostendit eo loco agi de gentium vocatione. Vnde Gregorius in glossa: *Hæc, inquit, idcirco dicuntur, quia Iudaicum & gentilem populum in sua fide coniungit*. Et Theophylactus: *Quia unum omnibus baptismi signaculum, unus pastor, nempe verbum Dei*.

Fiet vnum
ouile, &c.

Gregor. &
Theophil.

Verumenimvero nunc alium locū proferunt, quo eos uti puduit, quousque gladiū haberent,

Luc. 22. 35.

quem vt suam interpretationem tuerentur, distringere possent. Dominus Iesus morti proximus his verbis suos Apostolos alloquebatur:

Quando misi vos absque crumena & pera, & soleis, num quid defuit vobis? Ipsi vero dixerunt, nihil. Dixit ergo eis: At nunc qui crumenam habet, vendat pallium suum, & emat gladiū. Dico enim vobis, adhuc oportere in me perfici scriptum illud: Cum sceleratus numeratus est: Nam ea qua scripta sunt de me, finē habent. At illi dixerunt, Domine, Ecce duo gladij hic. Ipse vero dixit eis, Satis est. Nemo non videt ex ipsa orationis serie admoneri discipulos, quid hostes in Christum molerentur: In quo tamen nullus erat armorum carnalium vsus. Extrauagantium tamen papisticarū conclusio in hūc modum extrauagatur: Scriptum est: Ecce hic duo gladij: Ergo Petrus, id est, Papa cum successoribus totius sunt mundi capita tū in tēporalibus tū in spiritualibus. Hæc est illa præclara Bonifacij 8. Decretalis determinatio, cuius causa Rex Philippus fulmine illo

Extran. de
Maior. &
obedientia.

pontificio ictus fuit, & cuius initium est: *Vnam sanctam Ecclesiam eiusmodi cōclusionē addita: Porro subesse Romano pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, & definimus esse de necessitate salutis. Atqui illo loco de Petro nominatim non agitur: sed generaliter de omnibus: Neque de Domino quæritur, sed persecutione. Et Christus ipse litem dirimit, dum Petrum iubet gladium recondere in vaginam. Ea autem impudentia fuerunt, vt huius loci prætextu iurisdictionem in vniuersum orbem inua-*

inuaderēt: Ea autem Principes & populi ignorantia, & iustitia laborarunt, vt huius se tyrannidis pedibus proterendos subiicerent. Iniurius haud dubie Patribus viderer, si illorum suffragia ad istas ineptias refutandas accerferem: quorum alij gladiatorum nomine nouum & vetus testamentum intelligūt, alij bonam doctrinam, alij virtutis exemplum, quod & illorum glossa amplectitur. Omnium potius iudicium appello, an non isti palam Christo & ipsius verbo illudent, Pharisaicumque illud, *Aue rex Iudeorum* reponant: & an alia ratione gladij isti retundi debeant, quam legitimo Principum, qui Christiani dicuntur, gladio. AEque firma est hæc altera obiectio: *Fecit Deus duo lumina: Papa sol est, Imperator luna*: Ergo infinitis partibus Imperatorem Papa dignitate superat. Quibus vnum suum Isidorum opponere sufficiat, à Sorbonico Doctore probatum: Is solis nomine, regnum: lunæ, sacerdotium intelligit. Christus Iesus, inquiunt, iussit demones in porcos intrare: Ergo Pontifex est temporalium Dominus. Rursus vero quamuis blasphemiam superat quod dicunt, *Mihi*, inquit Dominus, *omnis potestas data est in celo & in terra*: Pontifex igitur nullis constrictum legibus in cælum & terram habet Imperium: Et tamen hæc illa sunt totis Decretalibus allegata testimonia, & pontificiæ potestatis firmissimæ probationes.

Verum quum ista nostro seculo agitentur, non minus inepta & blasphema nuper

Amb. in
Luc. & glos.
in illum
locum.
Beda in
Luc.

Extrau. ead.
& ibi glos.
Isid. super
genef. c. 1.
Mag. Ioan.
parif. c. 25.

Matth. 11. &
23.

Ezech. 34.

Aug. lib. de
pastor.

1. Pet. 3.

Turria. p.

50. 51. 52.

Turria. p.

26, &c.

Iustinus

Martyr. in

Tryph.

commenti sunt. Scriptum est (inquiunt Iesuita-
stra,) *Iudicabo*, inquit Dominus, *inter ouem &*
ouem, inter arietem & hircum: Ergo Petrus in
successoribus iudex est vniuersa terræ. Librum
integrum edidit Augustinus in hoc Ezechielis
caput: Neque tamen qua fuit hebetudine laten-
tem in hoc versiculo fidei articulum animad-
uertit. Nos quoque ex his verbis, sed longe ali-
ter, argumentabimur. Ezechiel Deum inter o-
ues iudicaturum asserit: Idem sibi Papa tribuit,
Deique thronum inuadit: Ergo Papam cum es-
se oportet, quem Paulus prædixerat futurum,
ut supra id omne quod Deus est sese efferret.
Item, Docet Petrus, Baptisma fuisse arce *ἀντίτυπον*:
vnde consequitur; non secus ac in arca seruatum
fuit genus humanum & quodammodo regeneritum:
Sic Christianos Baptismate regenerari. At isti
contrariam conclusionem eliciunt: Baptisma
est Arca *ἀντίτυπον*: Noe filiorum suorum caput
in Arca fuit. Petrus igitur in successoribus ca-
put est Ecclesiæ. At quæ obsecro, Dialecticorum
schola hanc disputandi rationem non exhibi-
labit? Nos autem cum bona ipsorum venia ali-
ter cōcludemus. Iustinus martyr antiquitate in-
ter patres venerandus, dum hunc locum expli-
cat, Noah Christi *τύπον* constituit, tanquam al-
terius gētis ex regeneratione principium: Seta-
men Papa ipsius *ἀντίτυπον* statuit: Ergo vel Papam
Christum esse oportet: aut cum hoc non possit,
illū potius esse qui ipsius in Ecclesia locum oc-
cupaturus erat, nimirum Antichristum. Isto-
rum causa me puderet hæc loca proferre, nisi

& ij quos non pudet cadenti pōtificum caussæ patrocinari, tam proiecti essent pudoris, vt hæc proferant: & ingentia volumina conficiant: Ex quo apparet, quanta testimoniorum penuria laborent, qui ad ista confugere cogantur.

Quum igitur ex scripturis Petrum à Domino caput Ecclesiæ constitutum fuisse non constet: imo potius non fuisse constet: consequitur vt videamus, an Petrus à Christo passio hoc munus obierit, aut reliqui Apostoli hoc illi detulerint.

Primum Samariam cum Ioanne mittitur ab Apostolis. Sane qui mittit, in eum qui mittitur aliquid habet. Accusatur à fratribus quod ad gentes diuertisset, id quidem iniuria,

Aët. 8.

Aët. 11.

accurata tamen apologia factum apud illos excusat. Non igitur illi quiduis licuit pro arbitrio gerere à fratrum examine immuni. In synodo Hierosolymitana de vocatione gentium quam

Aët. 15.

ex reuelatione didicerat sententiam suam profert: Iacobus autem tanquam præses concludit, & Ecclesiæ totius nomine litteræ concipiuntur. Atqui illo præcipue loco si qua fuisset dignitatis prestantia, patere debuit.

1. Pet. 5.

Denique se presbyterorum Ecclesiæ collegam profitetur, neque decretis aut mandatis cogit, verum vt pares amicè hortatur. Quod si pergamus, Pau-

Gal. 1. & 2.

lus primo & altero cap. ad Gal. palam se ab illius subiectione eximit, ac nec Petrū id postulasse docet, sed datas tantum sibi fuisse dexteras societatis, vt pergeret in opere Domini promouendo. Quin & Petrum in os à se reprehensum fuisse, cui tanquam æquali & socio resisterit.

Quam-

Glos.ordin. Quamobrem & glossa ordinaria secundum Augustinum: *Ceteri Apostoli videbantur esse maiores Paulo, quia priores, iste minimus, quia novissimus: sed inde apparet dignior, quia priores constituti sunt per Christum adhuc ex parte mortalem:*

Glos.ordin. *novissimus verò Paulus per Christum iam ex omni parte immortalē. Item, Nihil à Petro aut aliis didicit sed alios docuit: Alique nihil illi contulerunt, sed ipse consulit & profuit Petro.* Rurfus: **Hieron.** *Dominus Iesus, inquit Paulus, alios constituit Apostolos, alios Prophetas, alios doctores in ministerium Evangelij.* **Hieronymi** *in epist. ad Galat. c. 21.* **Eph. 4.** *Ac iterum: Nos unum corpus & unus spiritus, una spes vocationis, unus Deus, una fides, unum baptisma.* Supererat ut unum Ecclesiæ caput ministeriale in Petro & successoribus, unitatis causa commendaret in sede Romana. Atqui in his omnibus ne minima quidem delineatio primatus apparet. At enim sapissime Petrus honoris causa primus nominatur. O miserum tam prodigiosi ædificij fundamentum. Quid beatæ virginis fiet, quæ non semel postremo loco recensetur? Quid Petro, qui Iacobo etiam postponitur? Atqui primas in dicēdo partes sapius obtinuit, eximiis donis ornatus fuit, & à patribus inter Apostolos primus appellatus. Et quis, obsecro, nostrum, Petri excellentiam inficiatus est, quis zelum incomparabilem non admiretur, quis non eum in editissimo Ecclesiæ loco statuit? Rurfus quis eum ex aduerso gravius quam Papa dehonestat, qui fœditatem & vlcera suæ Petri nomine obtegit, eoque prætextu mundum

Acto. 1.
Galat. 1.

dum vniuersum tyrannide sua deuastat. Primum sanè locum inter Apostolos Petrus tenuerit aut ætatis aut zeli causa, vt recenset Mar-
 filius Patauinus: vel propter *ἐξουσίαν* exuberantiam, ex Cardinalis Cusani post Augustinum, sententia: in cœtibus etiam illorum præses federit. Quid illos ista iungant? Cœtus omnes primatum habent ordinis: ex quo tamen non sequitur aliorum in alios aut potestatis aut dignitatis primatus. Germanicum imperium septenarium habet electorum numerum: Archiepiscopus Moguntinus Comesque Palatinus primas inter eos obtinent: ille inter Ecclesiasticos, hic inter seculares, quos vocant. Iam si quis inferret: Ergo in collegas qui ex æquo ius suffragij habent in eligendo, vel in alios etiam qui hoc carent honore, imperium habent: ridiculum foret. Neque vero est vllus bene constitutus cœtus, cui non præsit aliquis, qui tractanda proponat, suffragia colligat, iudicium ferat ex communi omnium sententia. Hic igitur quoscunque libitum fuerit stabiliet vel exauthorabit? Nemo non reclamabit. Fac etiam Petrum duodecim viris præsidem assedisse, Apostolorum suffragiis electum (quod tamen falsum est) Si quis inde concludat, necesse est igitur in quouis cœtu vnum aliquem præfici ordinis causa: apta erit conclusio: Ergo Papam vt Petri successorem necesse est vniuerso mundo præesse: Hic iam nullus ordo superest, verum totius mundi confusio. Adhæc (quod multo an-

Marfil. li. 2.

cap. 16.

Card. Cus.

l. 2. c. vit. de

Cœc. Cath.

Aug. in loq.

serm. vi.

Hier. cont.

Iouin. lib. 1.

te tempore perappositè aduersus Papam disputatum fuit) Si Petrus iuxta decretum Anacleti ab Isidoro citatum in præsidem ab Apostolis est electus, non statim consequitur, illius successoris ius idem competere in successores Apostolorum, nisi & ipsorum accedant suffragia. Etenim qui Ioanni successerunt, præstantiores esse potuerunt Petri successoribus, quos eligere licuerit communi omnium calculo: Hæ enim personales sunt dignitates, quibus hereditario iure non succeditur, nec cathedris sunt affixæ, sed ab eorum consensu pendent qui eas instituerunt: quod vsque adeo verum est, vt Cardinalis Cusanus non sit veritus profiteri: *Quod si per possibile Treuerensis eligeretur pro capite Ecclesie: ille proprie plus successor esset beati Petri, quam Romanus Episcopus. Non enim successio ex loco arguit successionem in principatu, &c. Habet enim Ecclesia potestatem liberam sibi de capite prouidendi, &c. Et teneretur tum Episcopus Romanus Treuerensi obedire.* Ergo perspicuum est ex scripturis, Petrum à Domino Iesu Christo caput Ecclesie non fuisse designatum. Hanc ipsum dignitatem nec sibi vendicasse, nec Apostolos illi attribuisse: Ac nec Pontificem totis quingentis à Christo annis vllò in Concilio vel vnicum Scripturæ locum ad confirmandum cum oppugnaretur, Papatum protulisse. Atque inde antiquitatis patrocinio freti concludimus, Papam nec successoris quidem Petri nomine ministeriale caput Ecclesie dici posse: Aliis episcopis parem esse: Pri-

22. dist. sacrosanct.

Marfil. Padua. l. 2. c. 16, & 18.

Card. Cusan. lib. 1. c. 13. & c. ult.

Card. Cusan. l. 2. c. 17, & 13.

Primatum quem occupat diuino iure nullo modo niti: Et ex consequenti quotquot huic superstructi sunt articuli fidei, quorum causa pontifices Rempub. Christianam concutiunt, & sursum deorsum voluunt, Iesum Christum nec basim nec fundamentum habere.

PAPAM SIVE EPISCOPVM

ROMANVM NON ESSE VEL

humano iure Catholicæ Ecclesiæ caput ministeriale, & quibus artibus hunc titulum & potestatem vsurparit.

CAPVT VIII.

QVandoquidem agitur de Petri successione, ac quibus in rebus sita sit, satis superque constet: videndum est, quas tabulas proferant, vt in huius possessionem mittantur. Petrum Romæ fuisse contendunt: inde statim in hanc conclusionem transuolant: Ergo Papa caput est Ecclesiæ. At enim si Petrum Romæ fuisse negemus, ex scripturis probare nullo modo possint, atque inde perspicuū est, quā sit infirmum quod tantæ molis ædificium sustinet fundamentum. Quin ex aduerso nunquam isthic fuisse multæ occurrunt cōiecturæ, in quas

An & quomodo Petrus Romæ fuerit.

Marfil. Pat. lib. 2. c. 16.

multis ante nos seculis varij isque grauissimi vi-
ri inquisierunt. Domini mortem septem & tri-
ginta post annis Neronis interitus est secutus.
Ex scripturis apparet, Petrum vigesimo post
passum Christum anno Hierosolymis fuisse: in-
de Antiochiam se recepit, vbi Gregorius se-
ptem annos, Eusebius quinque & viginti do-
cuisset asserunt. Eusebio si credimus, sub Ne-
rone martyrij coronam non potuit adipisci,
quidquid ille ipse dicat: intercesserunt enim à
Christi ad Neronis obitum anni triginta se-
ptem. Illius autem calculo sex & quadraginta
minimum necessarij essent. Si Gregorium se-
quamur, anni decem reliqui erunt, quibus Pe-
trus Romæ esse potuerit. Ab eo autem tempore
quo Petrum Paulus Hierosolymis vidit, be-
ne longam scripsit ad Romanos epistolam, quo
labore, si Petrus isthic fuisset, facile carere po-
tuisset. Adde quod non paucos salutat, nulla
Petri facta mentione. Roma deinde varias scri-
psit epistolas: in singulis occurrunt loca, quæ
vt Petri meminisset (si quidem Romæ fuisset)
postulare videntur. Extat etiam locus, in quo
conqueritur, se cum Euangelij causa victus
esset, ab omnibus fuisse desertum. Altera ad
Timotheum eo ipso anno scripta videtur, quo
Paulus capitis damnatus est à Nerone. Atque
vt paucis absoluam: vel Petrus Paulum Romam
præcessit, vel subsequutus est. Si (vt legenda,
quam vocant, et statuer, secutum Paulum, & ma-
gna vtrunque certamina cum Simone Mago
sustinuisse) Petrus præiit: cur cum obsecro Pau-
lus

Gal. 1. & 2.

Phil. 2. 20.

2. Timot. 4.

16.

lus infalutatum præterit in epistola ad Romanos? Cur in aliis de Petro silentium? Et quod maioris est momenti, cur aut quoquomodo stare potest quod scribit in actis Lucas, Iudæos qui Romæ erant asseuerasse se nihil adhuc de Paulo audiuisse, eumque rogasse, ut suam de hac secta sententiam explicaret, cui notum esset ab omnibus ubique contradici! An vero cuiquam credibile videatur, Petrum qui prior aduenisset, qui Circumcisioni docendæ præfectus esset, hac de re obmutuisse? Quorsum deniq; Paulus, qui quibus locis Petrum viderit & conuenerit recenset, ac nominatim Antiochiæ, hunc in celeberrima totius orbis ciuitate occursum tacitus præteriret?

Act. c. vii.

1. Cor. 3.

Gal. 2.

Sin verò Petrus Paulum secutus est, ut taceam mirum videri tantæ rei silentium: falsa erit legenda, quam vocant, qua tamen papatus nititur. Quod autem alicubi falsum esse conuincitur, aliis etiam locis merito falsi suspicionem laborat. Eadem etiam historia simul capitis supplicio affectos fuisse docet. Canon etiam eundem annum, diem, horam assignat. Eusebius tradit, vnum capitis, alterum crucis supplicio affectos. At Linus qui Pauli passionem descripsit, quem Petri successorem fuisse volunt, de Petri martyrio ne gry quidem. Ille Linum successorem nominat, hic Clementem mauult. Denique quo tempore venerit aut mortem obierit, quoue genere supplicij, & quo relicto successore, nulla denique in re consentiunt. Nec eos pudet fidei Christianæ firmita-

Pelagius &
Anacletus.
Sacros. d. 21.
Linus in
passio. beati
Pauli.

tem legendæ suæ fidei committere. Histot argumentis vnicum habent, quem non sine pudore possunt obicere scripturæ locum, ex priorē Petri epistola extrema: *Salutat vos ea quæ est Babylone Ecclesia.* Ego verò non nego, Eusebium, Bedam, Hieronymum hanc epistolam Romæ scriptam ex hoc loco interpretatos fuisse, & quod dant accipio, se nulla ratione sed Romanæ authoritatem ex scripturis asserere posse, quin ex ipsius Petri verbis eam Babylonis elogio insigniant. Quod si excipiant, receptam esse & vulgatam opinionem, Petrum Romæ fuisse, vt varias & nutantes quas recensui sententias prætermittam: respondeo, non hîc quæri de opinione, sed de fidei articulo, cui alii non pauci superstruantur. Addo etiam Hieronymum Romanum præbyterum in explicando hoc loco, *Misto ad vos Prophetas scribas, &c.* proferre Stephani lapidati, & Petri à Iudeis crucifigi exempla. Papatum denique colligo opinione niti, non certo & indubitato fidei articulo.

Hieronymus
in Matth.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

lib. 4. c. 23.

Act. 14. &
Tit. 2.

Age tamen & nos Romæ fuisse subscribamus: (hæc enim sola de causa contendo, vt infirmissimum esse ostendam id in quo, illi suum præcipuum robur constituunt.) Nunc quæro, Apostolusne an Episcopus eo venerit? Si tantquam Episcopus aut presbyter (hæc enim vnum idemque munus denotant) suo quemque oppido & Ecclesiæ affixum fuisse apparet ex actis & Epist. ad Titum. Qua ratione Romanus Episcopus in alios nullum ius sibi tribuere po-

potest. Ius enim quod quis nullum habet, in al-
 lium transferre non potest. Adhæc qua de cau-
 sa Paulum potius sibi Episcopum non præfi-
 ciunt, quem multo isthio tempore Christum
 prædicasse constat? Quid præterea Episcopo
 Antiocheno responsuri sunt, qui potiore iure
 quam Romanensis sacris videlicet tabulis niti-
 tur? Si quis enim præclaram illam ^{Antiochia} qua
 apud Grat. extat de sede Petri Antiochia Ro-
 mani transferenda, obtrudat, nõ sine risu som-
 nij instar excipietur. Et quid obsecro fiet ipsi
 Gregorio qui pari cum Romano iure Alexan-
 drinam & Antiocheam episcopos Petri suc-
 cessores statuit, inque Petri cathedra collocat?
 Rursum si vt Apostolum venisse inalunt, apo-
 stolatum non fuisse vnius oppidi, prouinciæ aut
 gentis ministerium, sed omnium quaquā patet
 orbis populorum, quis nescit? Cui tamen si quis
 terminos præfigere velit, Dei spiritum menso-
 rem sequatur, qui Petri apostolatum Iudæis, Pau-
 li autem gentibus consecrauit: Hoc (inquit Hie-
 ron.) ad gentes misso, Petro autē singulari Dei
 prouidētia in Iudæa collocato. Inde autem effi-
 cietur, quibuscunq; locis Petrus docuerit, toti-
 dē primatus iure donatos fuisse: atq; ita non iam
 vnus sed in numeri primatus nobis emergent.
 Item Romanēsum successione ad Paulum po-
 tius quam Petrum referri debere, quum Roma
 inter gentes censeatur. Adhæc illa omnia quæ
 ad Petrū referūtur loca perperā ab ipsis usurpa-
 ri, à quo non censeatur successionis propagatio.

Act. 10.
12. q. 1. Rō.
Gelus.

Gre. in Reg.
991. ad Euf.
Alexand.
Gelasius.
idem in de-
cretis.

Galat. 21.

Galat. 21.

Hieron.
in Epist. ad
Gal. c. 21.

Card. Cusa. l. 2. de conc. Cath. c. 12. Marfi. Pad. l. 2. c. 17.

Rom. 16.

Hieron. in Mat. lib. 4. c. 23.

Can. non dicet. dist. 12.

Aliquid amplius dico, nempe Cardin. Cusan. palam asserit, omnes sine discrimine episcopos Petri successores esse, ex quo efficitur, & sedis ipsius priuilegio donatos esse: quorum si quis errare potuerit, & alios in erroris periculo versari non sit alienum. Si Petrum dicant Romanam Ecclesiam fundasse: falsum dicunt. Multo enim ante tempore quàm ipsi constituent, Paulus scripserat, Romanorum fidem per vniuersum orbem prædicari. Si eo solo nomine, quòd isthic est mortuus, idem de Paulo & quidem expresso Dei mandato Romam profecto asserere promptum est. Addo etiam, à Hieronymo in Iudæa crucifixum doceri. Denique certum est, Ioannem Apostolum aliis omnibus Apostolis superuixisse: Triginta autem post Petrum annis superstitem fuisse, si chronologiam eorum admittimus. Is postremus omnium scripsit, & Petro Christum prædixisse narrat, quod sua ipsum morte glorificaturus esset. Verum loci non meminit ex quo Pontifex gloriaretur: quod tamen silentio non obrui totius mundi intererat: siquidem ex isto primatu & stare debeat & cadere Ecclesia. Verum enim uero respondeant iterum, quis Petri hæreditatem adire velit, Romanane Ecclesia, an Pontifex ipse. Si Romana Ecclesia, quod illi cadere videtur Calixtus Papa: quorsum obsecro de Papa vno, homine vno, vna personali successione controuertitur? Ecclesia enim corpus est. Corpus autem non nisi successione quodam in sui partibus interit: ei porro qui ab interitu

teritu est immunis, nec successore opus est. Si Papa se heredem profitetur, desinat Ecclesia Romana se caput Ecclesiæ dicere, nec illud Sorbonicum usurpet, *Petri cathedra propter Ecclesiam, non Ecclesia propter Petri cathedram.* Est enim & ipsa pars hæreditatis, Ad hæc quæro, quid futurum sit Ecclesiæ, & ipsius ministerio, si quando contingat caput ipsum hæresi aut atheismo laborare: si (quod non semel accidit) schismate lacera totos triginta aut quadraginta annos sine pontifice maneat *auspicio*: si Ioannam aliquam Papissam Petri sedem occupare contingat, &c. Atqui priusquam nobis respondendi partes suscipiant, id dissidium inter se componant oportet. Porro prius Dei benignitate euauerit hæc successio- nis larua, quam hac de re transactum inter eos fuerit.

Mag. Ioan.
Par. lib. de
potest. regia
& Papali.
Literæ A-
cad. Par.
apud The-
od. à Nic.
tract. 6. c. 15

Concilium
Gallicanum
anno domi.
1407. &
1408.

Quamquam autem vno verbo prosterni posset tota istorum causa, quòd ne verbulum quidem ex iure sacro proferant: Iuuat tamen seri- em temporum persequi, & expendere quàm merito ius humanum siue positium præt- xant.

Petrum sub Nerone crucifixum fuisse asse- runt anno Domini sexagesimo nono, cui suc- cesserit Clemens: alij Linum malunt. Hæc si vera sunt, & supposititiis Clementis libris credimus, Ioannes atque adeo Iacobus ipse Cle- menti vt Ecclesiæ capiti paruerunt. Petri enim auctoritati succedebat, in qua pontificibus no- stri seculi cedere non potuit, qui Paulinarum

Epistolarum auctoritatem pro arbitrio figunt
& refigunt. Rem stupendam, veterem illam
Ecclesiam cum de constituendo sacrorum li-
brorum Canone cogitaret, quorum inuiolata
esset in Ecclesia auctoritas, Iacobi & Ioannis
monumenta collegisse, Clementis autem libros
præterijisse, qui ex Petri cathedra iure Spiritus
sancti hæres vel præcipuus esset. Nec minus
stupendum, successionem usque adeo necessa-
riam Ecclesiæ tam nihili visam fuisse Clemen-
ti, ut in ea quam ad Iacobum Hierosolymorum
Episcopum scripsit Epistola, Iacobum nomi-
net fratrem Domini, Episcoporum Episco-
pum, tum Ecclesiæ Hierosolymitanæ, tum alia-
rum quæ toto sunt mundo rectorem. Verum
térque quaterque stupendum, ea esse nonnullos
impudentia in tanto disciplinarum & literarum
splendore, ut Papatum ex istis Clementis libris
stabiliant: in quibus (sic fuerunt in falsitate Ru-
pidi) Clementem fingunt Petro mortuo ad Iac-
obum scribere, eumque Domini institutio-
nem docere: cum ex scripturis sit perspicuum,
Iacobum multo ante tempore martyrio fuisse
decoratum: Et ut superstes fuisset, hæc potius
Clementem docere, quam ab eo doceri debuif-
set. Atqui hoc præcipue authore suam senten-
tiam tuentur. Pergamus.

A prima usque origine Christianæ Ec-
clesiæ Symbolum Apostolicum retinemus.
Isthic autem Ecclesiæ Catholicæ fit men-
tio. At nusquam legitur articulus ille fidei à
Bonifacio octauo promulgatus, *Quod omni*
creatu-

creatura, subesse Pontifici Romano, est de necessitate salutis.

Episcopus unus est, inquit Cyprianus, cuius à singulis in solidū pars tenetur. Idem in sententiis Episcoporum referēdis *Nemo nostrū* (inquit) *Episcopū se Episcoporum constituit, aut tyrannico more ad obsequendi necessitatem collegas suos adegit. Quisbet enim habet potestatis sua liberum arbitrium.* Et alibi: *Nisi paucis desperatis & perditis minor videtur esse auctoritas in Africa constitutorum quam Romanorum.* Quibus verbis arguit prophanos quosdam & schismaticos, qui ad Episcopum Romanum confugiebant. Et sane Stephanum & Cornelium Episcopos Romanos fratres & collegas vocat, ac Stephanum multis locis acriter pungit. Denique Africana Ecclesia paulo post ipsius martyrium in cōcilio Carthaginenti decreuit, ne quis se principem sacerdotum aut primum Episcoporum diceret: sed tantum pro oppidorum dignitate primæ sedis Episcopum. Ireneus autem Victorem Romanum Episcopum seuerè coërcuit, qui propter illud de pāschatē dissidium ambitiosa quadam impudentia Asiaticis Ecclesiis communione interdixerat. Illi, inquit, omnes ante Soterem presbyteri, qui Ecclesiæ, cui tu Victor nunc præses, sacerdotium tenuerunt, Anicetum dico & Pium, Hyginūque, & Thelesphorū, & Xistum, neque ipsi ita tenuerunt, neque hi qui cum ipsis erant. Tertullianus, qui alioqui nihil non Petro tribuit, Episcopū Romanū & quæ iam tum se exerebat ambitio-

Cypr. in li. de simplici. prælatorū. Idem lib. 1. Epist. 3.

7. q. 1. Novatianus vers. Item Episc. in Decreto.

Concil. Afric. primæ sedis.

Iren. ex Euf. lib. 5. c. 26. & epist. 24.

Tertul. de Præscrip. Hæret.

nem subſannat , ac quanquam alicubi longum de Romanæ Eccleſiæ laudibus catalogum per-
textat: eam tamen, quæ ſi vera eſſet , præcipuo
loco cenſeri merito debet, nullo modo attingit,
nempe ex Petri ſucceſſione indubitatam eſſe
Spiritus ſancti ſedem. At hi ipſi ſunt inter
reliquos antiquitate conſpicui, & quorum præ-
cipuè temporibus Eccleſia floruit.

Constantini ſeculo Eccleſia quo plus liber-
tatis, eo etiam plus habuit ambitionis: de mar-
tyriis ſecuri tyaras & diademata ambire cœpe-
runt. Tum temporis Constantini imperato-
ris authoritate coactum fuit Nicenum conci-
lium, qui de Arii dogmate ſtatueret. Aderant
legati Romani Epifcopi, ſed quarto demum
loco aſſidentes. Decreto præfixi ſunt ſui Pa-
triarchis limites: Canon autem parem cuique
authoritatem attribuit, quam Epifcopus Ro-
manus de more haberet in Eccleſiam ſuburbic-
ariam, vt loquitur Ruffinus. Huius concilij
canones miris artibus peruertere conati ſunt, vt
hæſtoriæ teſtantur. At Cardinalis Cuſanus &
huius ſynodi meminit, & quod verum eſt ag-
noſcit his verbis: *Apud antiquos frequenter Epifcopus Romanus vocatur Patriarcha, vel Archiepiſcopus, & verè in Niceno cõcilio æquatur reliquis Patriarchis. Hinc videmus, quantum Romanus Pontifex ultra ſacras antiquas obſervationes ex uſu & conſuetudine ſubiectiſſimalis obedi-
entia hodie acquiſiuit. Illi tamen decreto non Iu-
lius, non ipſius legati reclamauerunt, non patri-
bus media ſynodo illud ſuum Tibi dabo, &*
Paſce

Can. 6. Ni-
cen. Synodi

Euseb. lib.
10. c. 6.

Lib. 2. de
Cõc. Cath.
c. 12.

Pasce oves meas reposuerunt: (neque enim tam accurate istis euoluendis studuerant.) sed concilij decreto steterunt: quod & Antiochenum & Constantinopolitanum exinde confirmarunt. Ad hæc tempora referunt fictitiam illā Constantini Syluestro donationem, quam doctissimorum virorum stylo iampridem confosam soli nunc indocti admittunt. Si tamen fidem nonnullis facit asseruatum in Vaticano *αὐτοῦ πατρὸς* hæc quoque credant, quæ totidem verbis parum Latinis librarius ad finem apposuit: *Quam fabulam longi temporis mendacia finxit.* At si in huius rei testimonium Pōtificis Syluestri legendam audiant: admittant etiam quod eadem subiicit, vocem è cœlis auditam proclamasse, *Hodie effusum est venenum in Ecclesiam.*

Conc. Ant.
c. 23.
Concil.
Const. c. 2.

Extract. ex
Vatican.

Legenda
B. Sylu.

Primo & altero Concilio Ephesino Cyrillus & Dioscorus Patriarchæ Alexandrini præfuerunt, adessent licet Pontificis Romani legati. Ac frustra excipiant, secundum illegitimum fuisse: hoc enim demum ex euentu comprobatum fuit: Et nobis abunde sufficit, quod initio & quum tanquam in maximè legitimo receptæ ceremoniæ vsurparentur, nec Leo Episcopus, nec ipsius legati de prima sede contenderunt, quod iure non satis solido se niti sentirent. Porro Chalcedonenſi Concilio sub Martino Imperatore Romanus Episcopus Leo præfuit, sed Archiepiscopi nomine cum alijs insignitus. Adde quod hanc ab Imperatore & Imperatrice præfecturam ambiuisse re-

Leo Pap.
Epist. 45.

Leo Papa in
Epist. 45.
Socr. hi-
sto. Eccle.
lib. 5. c. 10.

Leo in
Epist. po-
sueram, &
Multa mi-
hi in omni-
bus.
Ad Mart.
August.

I. Volum.
Concil. in
Cōcilio Mi-
leuitano &
Concil. Car-
thagin. 6.

ambiuiffe recenſet hiſtoria. Quod Ephefino al-
tero Alexandrinus Patriarcha Diſcorus autho-
ritate ſua abuſus, Eutichetis de quo agebatur
hæreſim approbaſſet. Quod autem quis pre-
cario petit, argumento eſt non ex iure deberi.
Alioqui ſi ex vnius ſynodi præſectura ius per-
petuum comparatur: idem Alexandrinus Epi-
ſcopus Cyrillus ex ſynodi Ephefinæ orthodo-
xæ ~~conſeſſu~~ compararet. Quamobrem illius ſuc-
ceſſor quum in quinta ſynodo Conſtantinop.
Menas loci Patriarcha præeſſet, nihil conteſta-
tus ceſſit. Aquileæ concilio œcumenico præ-
fuit Ambroſius, nulla facta Romani Epiſcopi,
in ipſa licet Italia coactum eſſet, mentione.
Ecce vero tibi controuerſiam deciſam ſynodi
decreto, partibꝫque vtrinque auditis. Roma-
nus Epiſcopus Patriarchatus nomine multa
ſibi arrogabat in Eccleſias Africanas, adeo vt
inde ad eum præſidij cauſſa ſchiſmatici confu-
gerent: Eam ob cauſſam concilium Mileuita-
num Auguſtini aliorumque Patrum præſentia
celebre eos excommunicatione damnauit qui
ad Eccleſias trãſmarinas prouocarēt. Id Roma-
nus Epiſcopus ægre ferēs in Carthaginēſi Con-
cilio ſexto, cui præſens intererat Auguſtinus, ius
ſuum aſſerere conatus eſt: eaque controuerſia
tam diu ventilata eſt, vt Zoſimus, Bonifacius,
Celeſtinus Epiſcopi Romani hoc ita coacto cō-
cilio alij alijs ſucceſſerint. Quorum quum le-
gati aſſent, nihilominus Aurelius Cartha-
ginenſis Epiſcopus præſuit: in hancque ſentē-
tiam decretū fuit, ne Romanus Epiſcopus eos
ad-

admitteret qui ab Episcopis Africanis excom-
 nicarentur: neue ab his dānatos appellantes au-
 dirent: qui vero prouocarent, pro excommuni-
 catis haberentur. Synodus porro his rationibus
 quæ synodalibus ad Celestinū Romanum Epi-
 scopum litteris explicātur nitebatur. Nullo ad-
 huc concilio id fuisse decretum: Quin potius à
 Nicēno Clerū & cuiusque Prouinciæ Episco-
 pos Metropolitano in curā tradi: Cuique Pro-
 uinciæ non defuturam Spiritus sancti gratiam
 ad diiudicandas cōtrouersias: Licere quibusuis
 qui sibi fieri iniuriā existimarent, synodos Pro-
 uinciales appellare: Ac verosimilius esse, non
 denegatum iri Dei afflatū multis simul cōgre-
 gatis presbyteris, quàm vnico homini. Et quo-
 niam Episcopus Romanus agebat de suis lega-
 tis mittendis in rē præsentem, qui corā de con-
 trouersis cognoscerent: responderūt, nullā ex-
 tare synodum quę id decreuisset, nec rem etiam
 ita habituram. In illo Concilio in quo per tem-
 pus licuit accuratas tuēdi sui iuris rationes me-
 ditari, Primatum iure diuino defensum non
 comperies, ac multo minus eam quam vocant
 plenitudinem potestatis. Equidem vt de illa
 controuersia statueretur, scripturas excutere nō
 visum est: in quibus ea omnia reperire Augusti-
 no, si quidem vera fuissent, promptum erat:
 Sed quætuor tantum Niceni concilij *αὐτοψαφα.*
 in totidem Patriarcharum sedibus asseruata.
 Attamen Gratianus ille decreti interpolator
 vsque adeo stulta malitia abreptus fuit, vt in
 describēdo illo Canone Carthaginēsis cōcilij,

Cap. 105.
 Concilij
 Cartha. 6.
 Concil.
 Mileu. can.

22.

Conc. Car-
tha. 7.

ne vltra mare prouocaretur , Romanum Episcopum excipiat, cuius causa lex rogata fuerat, rationibus omnibus quas proferebat auditis & expensis. Et erit scilicet Decretorum & Canonum auctoritas inconcussa, quæ ab istis ea fide proferuntur. Concilio Carthaginensi , quod Mauricio Imperatore circiter annum 600. cōuenerat , hanc de primatu quæstionem serio agitatam legimus : quod Ioannes Episcopus Constantinopolitanus Mauricij gratia fretus, & Constantinopolitanæ ciuitatis dignitate, Episcopum se Episcoporum , & Episcopum vniuersalem profitebatur. Huius partibus fauebat Mauricius, vt antiquam Romam ex authoret , imperio in Orientem translato: & Italia in prædam Septentrionalibus populis obiecta. Legantur concilij illius Canones : Anathema pronunciant non Episcopum Constantinopolitanum , sed absolutè quotquot Episcopi vniuersalis titulum vsurparent.

Athan. Epi.
ad Liberii
Episcopum
Romanū.

In epist. ad
Euandrum.
Repetitur
in decreto
Gratiani.

Vetustiores Conciliorum illorum memoria patres etiam Latini , Episcopatui Romano addictissimi ob Patriarchatus vicinitatem , idem nobis testantur. Athanasius alioqui Romanæ sedis deuinctus , à qua exul perhumaniter exceptus fuerat : *Omnes, inquit, beatissimi Apostoli pari honoris & potestatis consorcio pradii.* Hieronymus Romanus Presbyter : *Sic auctoritas quaritur (inquit) orbis , maior est vrbe. Quid mihi profers vnius vrbis consuetudinem, quid paucitatem de qua ortum est supercilium in leges Ecclesie vindicauit? Vbiunque fuerit Episcopus, siue Ro-*

ma

ma, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegi,
 eiusdem meriti est & eiusdem sacerdotij. Potentia
 diuitiarum & paupertatis humilitas superiorem
 vel inferiorem Episcopum non facit. Ceterum om-
 nes Apostolorum successores sunt. Item, Singuli
 Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, sin-
 guli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus
 suis ordinibus nititur. Quum de vnitatis sermo
 esset institutus, consequens erat, vt Episcopum
 Episcoporum nominaret, qua de re mirum si-
 lentium. Historiam scripsit Augustinus, quæ
 totam hanc controuersiam dirimit. Donatus
 à Calis nigris, à quo nomen sumpserunt Do-
 natistæ, grauissimè Cecilianum Episcopum
 Carthaginensem accusarat: Constantius Im-
 perator hanc causam merè Ecclesiasticam ad
 Miltiadem Romanum Episcopum refert, con-
 iunctis aliquot aliis Italiæ, Galliæ, & Hispaniæ
 Episcopis. Quod si iurisdictionis ordinariæ fuis-
 set, nullo Imperatoris mādato opus fuisset, con-
 silij socios eligere, non ab aliis delectos admit-
 tere debuisset. Verum aliquid etiam amplius:
 Donatus damnatus Imperatorem appellat: is
 appellationi discutindæ Episcopum Arelaten-
 sem præficit, qui Romani Episcopi iudicium vel
 probet vel improbet. Iam in hoc facto quæro
 (quod hic imprimis maximi est momenti) vbi
 primatus, vbi iurisdictionis vnde appellare non
 liceat, vbi de prouocationibus omnibus iudi-
 cium, & quam tantopere vrgent, potestatis ple-
 nitudo? Et hic tamen Constantinus fuit, de quo
 tantopere gloriantur, quique vt ipsi referunt,

Ad Nepo-
tianum.

Augustinus
 epist. 162. in
 Breuiculo
 collationis
 contra Do-
 natistas, &
 passim.

suo se imperio abdicauit, cui eos praficeret. Nunc age Chrysostomum audiamus. *Quicun-*

Chrysost.
hom. 43. in
Matth. cap.
23.

Greg. lib. 4.
epi. 76. 78.
80. 85.

Lib. 6. epi.
188. & 194.

que (ait) *ex Episcopis desiderabit primatum in terra inueniet confusionem in caelo, & qui primus esse concupiscet, non erit in numero seruorum Christi.*

Gregorius Magnus Episcopus Romanus, quo tempore Constantinopolitanus primatū sibi vendicabat, non excipit aut Petro iniuriam fieri, aut Romanæ sedis ius inuadi: Verum scelestum ait esse vocabulum, profanum, friuolū,

sacrilegum, superbum, præambulum Antichristi, illū imitari, qui spreta Angelorum societate ascendere conatus est culmen singularitatis:

Nullum vnquam suorum prædecessorum hoc vnquam vocabulo vti voluisse: Si vnus Episcopus vocetur vniuersalis, Ecclesiam vniuersam corrumpere, vbi ille vniuersalis cadit: In isto scelesto vocabulo consentire, nihil aliud esse, quam fidem perdere. His & similibus hanc tandem vocem subiicit: *Ego autem fidenter dico, quia*

Can. Nul-
lus, ex epist.
Pelagij Pa-
pæ. dist. 99.

quisquis se vniuersalem sacerdotem vocat vel vocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit, quia superbiendo se cæteris præponit. Ipse

Epi. ad Eu-
log li. 7. 30.
in reg.

sane plane repudiat, Eulogiūque Episcopum Alexandrinum obsecrat, ne superbum hunc ipsi titulum deferat. Alexandrinum & Antiochenum in eadem, cum Romanis, Petri cathedra sedere agnoscit: *Petrus, ait, Apostolorum primus, membrum est vniuersalis Ecclesie: Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud quam singularia sunt plebis capita, & tamen sub vno capite Christo omnes membra?* Hic ego à lectoribus

bus

bus peto, vt Gregorij de hoc capite epistolas legere ne grauentur: illic enim grauius in patrum iudicium reperient, quàm ipse describerim. In summa, Synodos Catholicas Imperatores indixerunt, Prouinciales & Nationales, Patriarchæ & Metropolitæ: quorum singuli in sui Patriarchatus sede præfuerunt: non autem Catholicis siue Romanus Episcopus siue ipsius legati. Pallia sua neque Patriarchæ neque Archiepiscopi Roma nõ accersuerunt, sed ex canonibus in mediis Ecclesiis electi fuerunt. Episcopus Romanus, quod ex ipsis Gregorij epistolis apparet, ex aliorum more dū vocaretur, synodali epistola fidem profitebatur. Quisque in suos ius Ecclesiasticæ censuræ retinuit: neque ex Episcopis quisquam Romanam sedem appellauit, nec ex transmarinis quidem regionibus, in quibus nullus erat Patriarchatus. Age igitur, quibus tabulis probabunt in veteri Ecclesia primatum vel iure humano, & vt ipsi loquuntur, positiuo? Attamē seriem temporum & Conciliorum persecuti ad annum vsque Domini 600. peruenimus. eaque tempora attigimus, quibus demum Phocas Mauricio Imperatore sublato: imperium inuasit: tamque nefando parricidio perpetrato, vt Romanorum gratiam sibi conciliaret, Bonifacium tertium ipsorum Episcopum in suas partes pertraxit, caputque Ecclesiæ & Episcopum Episcoporum dicit, quod tamen Gregorius, ipsius prædecessor tanta contentione oppugnauerat. Si tādū Ecclesia capite caruit, quid interea mēbris fa-

Gre. Anast.
lib. 1. epist.
25. & lib. 6.
epist. 169.

Etum est? Si tum Christus caput erat, cur nunc esse desiit? Ecquid obsecro, quum Romano Episcopo nondum id tribueretur, tantus erat Ecclesie vigor: ab eo tempore, sensim collapsa sunt omnia? Et cuinam veri simile videatur, veteri Ecclesie, salutare hanc doctrinam ignotam fuisse, nec Scripturis expressam, quae à Bonifacio demum tertio Pontifice primum inuenta sit? Tam necessaria scilicet privilegia sexcentos annos abscondita delituerunt, foelicissimis temporibus, & viris omnium qui vsquam aut vspiam fuerunt oculatissimis. Tot scilicet Christiani Imperatores ea pro nihilo habuerunt: & Phocas ille detestabilis parricida primus omnium sanxerit? Nimirum Papatum ex veteris Romae ruderibus, & alteram bestiam ex prioris cadauere exurgere oportebat: atque ideo Romani Episcopi primatus fundamenta non secus ac primi regis fuso à parricida sanguine, macerari conueniebat; Quod etiam à quodam Canonista fuit notatum.

Ioh. Andr.
t. de elect.
cap. 17. in
Gloss.

Distin. 12. c.
Sacros. 13.
q. 1. cap. ro-
gamus.
Card. Cus.
lib. 2.

Enimvero Conciliorum quae protulimus decretis istos nihil pudet opponere preclaros illos, quorum meminimus, Clementis libros, ridiculam illam Anacleti epistolam, Cepharam *ἡνὶ τῷς ῥαπαλῶς* dici: authenticam Marcelli Papae Apocalypsim, de sede Petri Antiochia Romam translata, quae quidem omnia fannis & cachinnis explodunt ipsorum nonnulli: Addunt & Leonis epistolas, qui sibi quantum poterat arrogabat in Ecclesia Latina. At quis iudicem ferat de sua ipsius causa pronunciantem? Quod si ex Ger-

Gerfonis & Panormitani ſententia, vel laicus vnus ſcriptura fretus vniuerſo Concilio ab illis deſectenti aduerſari poteſt: multo magis id licet veteri vniuerſæ Eccleſiæ, & ſexcentorum annorum Conciliis aduerſus vnus hominis tyrannidem ſola ſua ambitione elatum, Scripturamque opponere Pontificum nonnullorum e mentito vt plurimum antiquiorum illorum nomine decretalibus epiftolis.

Neque vero hæc idcirco à me dicuntur, vt Romanos Episcopos negem iam à multo tempore ſpiritualem monarchiam meditados eſſe, externæ illius exemplo illectos. Dei enim Eccleſia, inquit Aug. iam ab Abele, Babilō autem à Caino initium habuerunt: Sic iactis Eccleſiæ Chriſtianæ fundamentis, dubium non eſt, quin Satan primo quoque tempore Antichriſtianismi fundamenta poſuerit. Paulo adhuc ſuperſtite, myſterium illud iniquitatis iam cœperat, cū hic ſe Apollos eſſe, alter Pauli, ille vero Cepha dictitaret. Victor Romanus Pontifex Aſiā vniuerſam propter illam de feſto Paſchatis cōtroversiam anathemate ferire non dubitabat: niſi grauiffima reprehensione conatus eius fregiſſet Irenæus. Stephanus quoque cum Schiſmaticos Africanos admitteret, abſ Cypriano ſuperbum & imperitum audiebat. Africanum verò concilium eiufmodi conatibus ſerio ſe opponebat. Conſtantino Imperatore Iulius Imperium molebatur: At Nicena ſynodus eū ad aliorum normam reuocans illius poteſtati limites præfixit. Quin & Concilio Carthagineſi ſexto, cui Au-

Rom. Epif.
ambitio.

2. Theſſ. 2.

1. Corint. 1.

Euseb. lib.
5. cap. 20.

Iren. ep. 24.
Cyprian. li.
4. epist. 6.

Conc. Carthag.
6. cap.
5. 4. 101.
105.

gustin. interfuit, ea fuit trium Romanorū Episcoporum impudentia, vt pro Nicenæ synodi decretis, Sardicenis consilij articulos cōsq; deprauatos & falsatos proferentes falsi crimen incurrerent: quibus iam tum hoc curabant, vt Romanū Episcopum vndequaque liceret appellare. Verū Concilij patres testimoniis eiusmodi fidem abrogarunt *αὐτίκα* inspicieda curarunt, iisque inspectis in contrariam sententiā pronunciarunt. Leo primus Eutychetem ab Flauiano Constantinopolitano damnatum admisit, & tutatus est, sicque errori stabiliendo occasionē dedit, quæ statim alioqui nullo negotio opprimi potuit: sed authoritatis huius usurpationem qui probaret inuentus fuit nemo. Quid amplius? Ea fuit Chrysostomi memoria ambitiosa cōcertatio, vt Romanos Episcopos queratur primatus obtinendi causa, tēpla sanguine, cenā Domini cēdibus cōspurcasse, integra deniq; oppida euertisse. Quod si quis lectione delectetur bellorū ciuiliū (sic enim vocitant) quibus Hieronymi ætate Damasus & Ursitius, vter Romæ Episcopus foret, vt & postea Laurentius simul & Symmachus decertarunt: Is Ruffinum, Amianum Marcellinum, imo & librum ipsum Pontificalē adeat. Atqui quotquot in vetere Ecclesia de Primatu cōcertationes ad Phocam vsque parricidam excitarunt Romani Episcopi, totidem extant argumenta, imo aduersus eos variis seculis latæ sententiæ: cū causa semper ceciderint, quantumuis illam & animoso & accurato patrociniō defenderint.

Sed

Ruffin. l. 11.
c. 10. histor.
Eccle.

Amianus
Marcel. l.
27. Liber
Pōtificalis.

Sed enim excipient, Romanum Episcopum Romā quā-
tenus pri-
mū locum
obtinuit. primum saltem locū inter patriarchas tenuisse: quod quidem fateor: verum id eo factū esse cō-
filio, vt in alios imperium haberet, hoc verò
pernego. Disertis enim verbis cauetur, ne se E-
piscopum vniuersalem, sed primæ sedis Episco-
pum profiteatur. Aliquid amplius dico, non eo
nomine id obtinuissē, quod Petro successisset:
multo minus quod illis Scripturæ locis nitere-
tur: sed quod necessariò in rebus humanis ordi-
ne, primum secundūque locū cōstitui neces-
se esset, primæ autem partes illi attributæ fuerūt,
quod alias vrbes Roma dignitate longo inter-
uallo superaret. Etenim si ex Scripturis hoc ius
repetitur: Tanta mysteria sexcentos annos Ec-
clesiam latuisse mirū est. Sin primi architecti
rationem habitā esse velint: Cur id potius quā
Antiochenæ aut Alexādrinæ tribuitur, ex Gre-
gorij sententia, aut aliis quibuscumque Episcopa-
tibus, vt Cusanus argumentatur, dum omnes
Episcopos Petri successores esse asserit, admi-
nistratione licet dissimiles, essentiali tamē dig-
nitate pares? Quod ab ipsis etiam Episcopis
Hispanis Tridentino Concilio disputatū fuit.
Age verò quorsum Hierosolyma, cui sedi sa-
lus ipsa mundi præfuit, quarto demum loco
statuuntur: ac non potius primario dignitatis
gradu insigniuntur? Aut cur Antiochia, in qua
Petrus Episcopum egit, Alexandriam infra
deicitur, quæ tamen sola Marci ipsius discipu-
li successione gloriatur? Et quid obsecro in
istos scelerys admisit Ioānes ille dilectus à Do-

C. primæ
sedis. & c.
nullus. d. 99

Greg. reg.
91. epist. ad
Alexand. E-
pisc. Cusan.
l. i. c. 6. 13.

mino discipulus, quum Ephesinæ, in qua tam multo tempore docuit, ne locum quidem inter Patriarchatus reliquerit? Aut quis tandem, obsecro, nouus Apostolus 300. à Christo passo annis Constantinopoli fundamenta posuit, cui dignitas sedis à primo proxima tribueretur? Verum neminem esse existimo, si modo nō sit iudicij expers, qui non facile animaduertat hāc sedium præminentiam ad vrbium dignitatem & præstantiam esse referendam: ad quam, dum constitueretur Christiana religio, erant euecta.

Enimuero Roma tum erat Imperij sedes, totius orbis lumen splendidissimum, Musarum domicilium: Illuc fiebat omnium, quaqua patet orbis, nationum concursus. Ea ipsa de causa in synodis suis Episcopi ciuili quadā honestate primum Episcopo Romano locum tribuebant. Nec minus ex Historiis constat, Alexandriam & Antiochiam, proxima post Romam dignitate celebres fuisse: & quem præfecti gradum tenerent, eundem & Episcopos tenuisse. Fuit quoque Hierosolymis aliquid præstantiæ concessum, tum propter puræ religionis originem, tum etiam quod non postremo celebritatis gradu sitæ essent: vt quas Plinius caput & celeberrimum totius Orientis Imperium vocet: At splendore illo euanescente, sua quoque periit illi dignitas. Constantinopolis deinde exadificata nouæ Romæ appellationem sortita est: Tum ergo Concilium Constantinopolitanum 600. Episcopis insigne secundum ei locum attribuit, non architecti gradu, sed vrbis præ-

Socrat. hist.
Tripart. l.
9. c. 13. 22.
Distinct. c.
Constant.
Authēt. 131.

prestantia adductum: qua eadem de causa hanc illi dignitatem Iustinianus Imperator confirmavit. Aquileia quoque in Italia altera Roma dicta fuit: Itaque & ipsa Patriarchatus obtinuit. Quin & ipsa Ravenna non paucis annis Romæ nullo modo subdita suos sibi Cardinales habuit. Ac Venetis paulatim assurgentibus, Patriarchatus quoque de Grado attributus est. Si quis denique varias regiones cogitatione percurrat, id vnum in constituendis Patriarchatibus & Archiepiscopatibus spectatum fuisse animadvertet. Hoc illud est quod ait Lucinus Pontifex à Gratiano citatus. *Primatus Ecclesie ex ordine temporalis polistia constitutos fuisse.* Quin & ipse Clemens Papa, *ubi* (inquit) *Flamines & Archiflamines, ibi Episcopi & Archiepiscopi constituti fuerunt.* Quod idem quarto sententiarum libro totidem pene verbis repetit Lombardus. Eò quoque referenda sententia Gregorij, qui ait, Episcopum Rom. ceteros præcedere debere, morum innocentia, nō Urbis dignitate. Concilium Chalcedonense, quo Constantinopoli secundæ sedis dignitas confirmata fuit, in hanc sententiam edicit: *Merito Patres primæ sedis prærogativam veteri Romæ Imperij causa concesserunt: Ac nos etiam eadem causa adducti novæ Romæ secundum gradum tribuimus.* Eiusdem porro Concilij actione 12. Nicææ & Basianopolis Episcoporum altercatio civitatum dignitate nititur. Quamobrem ut semel concertationibus eiusmodi ansa præcideretur, Decretum in hæc verba conscriptum

Distin. 80.
in decret.
Distin. 21.
in Decretis.
Anacletus
scribens ad
Episcopos
Italiae.

Lomb. li. 4.
dist. 24.
C. Nos qui,
dist. 40.
Concilium
Chalc. ca. 1.
& 12.

Concil. pri-
mum Con-
stant. can. 3.

Cap. 1.

Plat. in vita
Bonif. 3.Dist. 93. &
95. Hostiell.
in sum. de
Maior. &
obed. & gl.
in cap. no.
& 2. q.
7. puro.
Card. Cus.
lib. 2. c. 13.

legimus: *Quaecunque ciuitates iam literis Imperialibus Metropolitanis nominis honore submixtae sunt, honore tantummodo eo perfruantur, & qui Ecclesiam eius gubernat Episcopus, &c.* Huic autem aliud adiicit Taurinense Concilium in hæc verba: *Qui comprobauerit suam ciuitatem esse Metropolim, is totius Prouincia honorem primatus obineat.* Denique translata nouam Romam, id est, Constantinopolim, Imperij sedes: è vestigio videmus eius loci Episcopum sibi primatum tribuere, quem etiamnum quâ potest retinet. Quin & parricida illo Phoca Romanum Episcopum vniuersæ Ecclesiæ caput pronunciante: Platina diserte hoc factum testatur eo nomine, quod Roma vetus esset Imperij sedes, Constantinopolis autem inde deducta Colonia: vel vt aliquum verbis utar: *propter principalitatem urbis.* Iam ergo perspicuum est, fictitium illum Romæ primatum non Christi instituto, non Petri priuilegio niti: sed Romuli & successorum, qui illic Imperij arcem construxerunt: *Non, inquam, à Petra, neque à Petro, sed à saxo Tarpeia,* cui Roma superstructa erat: quod & ipsi Canonistæ, veritate cogente, agnoscunt, videlicet: *Quod omnis maioritas & minoritas, etiam Papatus, est de iure possitino.* Neque vero me fugit Innocentij pontificis decretum, quo necessarium esse negat primatus Ecclesiastici mutationem ad Ciuilem rationem exigere, Verum id bonus ille vir eo demum tempore sanxit, quum vereretur, ne cum Imperio dignitas in Orient-

Orientem transferretur: nec ea valebat inuentionis industria, qua successores, qui rationem inuenerunt, qua ex Occidentalis Imperij ruderibus solum sibi fabricarentur. Adde quod vnus hominis decretum tot conciliis non est anteferendum: quum ipsorum nonnulli negēt, decreto illi a lato suam ex potestate pontificis absolute constare auctoritatem: verum quatenus Conciliorum Canonibus conuenit. Quod si Romanæ Ecclesiæ constitutiones & politiam alias Ecclesias amplexas fuisse excipiant: Illud idem respondebo, quod Theologica Parisiensis facultas iam 300. ante annos feruentibus inter Papam & Regem dissidiis: Marsilius item Patauinus iisdem circiter temporibus, Papa cum Germanis Imperatoribus bellum gerente, atque idcirco veritate confidentius erumpente responderunt: Nempe, Romanæ exemplum alias initio secutas florentibus illic litterarum studiis: non secus ac Aureliana aut Andegauensis academiæ vt plurimum Parisiensem imitantur: & Romani ius illud 12. tabularum à Græcis inuati sunt. Quemadmodum autem ridiculum fuisset, eo argumento subnixos Græcos in Romanos Imperium sibi vendicare: Nihilomagis sapere Romanenses, dum hoc iure se in alios Episcopos efferunt.

Enimvero quod ad Papæ appellationem attinget, in vetere Ecclesia non omnibus tantum Episcopis, sed & presbyteris communem fuisse norunt, qui in authorum lectione versati

Card. Cuf.
lib. 2. c. 24.

Artic. Sorb.
Parif. cōtra
Papam Bonifac. 8.
Marfil. Patauinus in
li. defensor
Pacis. 2. par.
cap. 18.

Epist. Cyp. sunt. Cuius rei si quis fidem desideret, is Cy-
 Dionysii. priani, Dionysij Alexandrini, Augustini, Hier-
 Alex. Hier. ronymi, Sidonij Apollinaris, atque adeo ipsius
 Aug. Greg. Gregorij epistolas & acta Conciliorum eius-
 Sid. Apoll. modi testimoniis referta percurrat. Græci qui-
 Acta Con- dem certe suos presbyteros etiamnum *παπας*,
 ciliorum. Germani autem (*Pfaff*,) vocant: quam vocem

Suid. in Papa, quod Sicula lingua, auctore Suida, patrem
 dict. Papas. significat. Sicuti & antiquiores Papæ, quos vo-
 Sixtus, The cant, in Conciliis ut plurimum Romani Epi-
 lephorus, scopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ appellan-
 Higinus, tur: & in epistolis suis, similibus utebantur in-
 in Episto- scriptionibus. Quod ad Pontificis titulum: Ire-
 lis. næus Ioannem summum Pontificem appellat,
 Greg. epist. Athanasius autem quoslibet Episcopos Ponti-
 15. & 77. & fices: Ac Rufinus Athanasium magnum Pon-
 79 lib. 1. & tificem: nec quidquam legendis veterum mo-
 lib. 2. epist. numentis frequentius occurrit. Porro si Cardi-
 6. 25. & c. nalibus suis gloriantur, ne syllabam quidem
 Greg. in alia significatione in vetere Ecclesia reperient,
 Regist. lib. nisi ut presbyter Cardinalis vel Episcopum de-
 4. signet, vel in Episcopatu parœciæ vnus cura-
 Ath. in pri- tum, ut & omnes nostra memoria parœciæ ali-
 ma orat. cō cuius quæ Romæ sit dicuntur vel diaconi vel
 tra Arianos. Rufin. curati. Ac sane in Conciliis, nominatim Car-
 c. 26. lib. 2. thaginensi sexto, & Gregoriano, postremo lo-
 co sedebant. Porro Innocentius 4. circiter an-
 num 1244. illis Rubri Galeri, purpureæ vestis,
 & equitadi priuilegium concessit: quod & Pau-
 lus 2. anno 1470. sua sanctione confirmauit.
 Clemens autē quintus eo usque progressus est,
 ut Prin-

vt Principibus omnibus dignitate præire inberet. Hæc igitur commenta ad vigentem & floridum Ecclesiæ statum non sunt referenda: sed tum demum in lucem edita, quum vnus hominis ambitioni postrata iacuit & mancipata.

En tibi igitur Romani Pontificis in capitis Ecclesiæ sacrilegam dignitatem inaugurationio ad annum 600. relata: non Christi aut Apostolorum traditione, sed Phocæ proditione: non Concilij Ecclesiastici constitutione, sed serui in Dominum coniuratione: qui quidem vt populum Romanum sibi reconciliaret, ipsorum Episcopum titulo ornauit, quem qui præcesserat Gregorius Antichristo proprium fecerat: Atque hic vicissim illum Imperatorem edixit, Mauricióque, qui parricidio sublatus ab ipso fuerat, substituit. Hanc porro Phocæ sanctionem Bonifacius confirmandam curauit, coacto Romæ ex Latinis Episcopis Conciliabulo, vt qui hanc è re sua esse ducerent: Et alio deinde in Africa tum perpetuis Arabum incursionibus vexata, anno 642. Ex quo cceptæ sunt huiusmodi inscriptiones. *D. Apostolico culmini sublimato sancto Patri Theodoro Papa & summo omnium presulum Principi synodus Africana.* Atque ita sensim ex Historiis videas & gradatim hoc monstrum dignitatis fastigium conscendere: ex quo iam corruere est necesse. Græci Imperatores tum Italia quodammodo expulsi, vt Italos in officio retinerent, rerum suarum administrationem penes illos esse volebant: sed ita, vt electionum confirmatio-

Pontificis
in cremeta.
Chron.
Martini.
Platin. in
vita Bonif.

Sigeb. in
Chron.

Sigon. lib. nem ab Imperatoribus peterent, suâque rescri-
 2. de regno pra indictione & anno Imperatoris notarent.
 Ital. Sed quo magis in Oriente Persarum incurfio-
 Guice in nibus vires Imperatorum labefactabantur: eo
 Concion. magis in Occidente Pontifex res suas stabilie-
 bat: sicque annum circiter 680. Benedictus se-
 cundus Constantini quarti Imperatoris Barba-
 ti autoritate Imperialis iurisdictionis iugum
 totum excussit. Adhæc accessit magna inter
 Ecclesiam Græcam & Latinam de Imagini-
 bus concertatio, inualefcente cum ignorantia
 superstitione. Græci tollendas censebant, Pon-
 tifex contradicendi studio harum patroci-
 nium suscepit. Hæc illi controuersia ma-
 gnum ad sublimitatem momentum obtulit.
 Hoc enim prætextu Leonem Isauricum *viz.*
viz. anathemate percussit, Italiaque po-
 pulis excommunicationis pœnam intermina-
 tus, denunciauit ne tributum vllum penderent,
 id est, Constantinopolitanum Episcopum ex-
 pulit, & hac quidem ex parte iugum penitus
 fregit & abiecit. Certe quidem Exarchatus iam
 tum temporis defierunt: quod munus qui an-
 nos 160. administrarant, vices Imperatorum
 in Italiæ parte gerebât. Expulsis Imperatoribus
 Constantinopolitanis, Longobardi in Italia re-
 gnum moliebantur. Ab istis quo viciniore er-
 rant, eo maior quàm ab expulsis metus impen-
 debat. Tum Galliarum gubernacula tenebat
 Martelli familia. Pontifex igitur aduersus Lon-
 gobardos Gallorum se fidei commisit: atque
 ita Pipinus Martelli filius, traductis Gallorum
 in

in Italiam armis illos deuicit. Exitus fuit eiusmodi: Zacharias Pontifex Gallos sacramento absoluit, quo Principi suo Chilperico deuincti erant, qui tum se Martellorum arbitrio & artibus permiserat, Pipinúmque Palatij Maiorem Regem consecrauit, atque excommunicationem interminatus Principibus populisque Gallis interdixit, ne quenquam nisi ex Pipini stemmate Regem deligerent. Vicissim Pipinus 29. oppidis insignem largitus est, ius tantum supremum & Pontificum eligendorum potestatem excipiens: quæ tamen priuilegia Ludouicus Caroli Magni filius remisit, quamuis, vt ex Historijs liquet, Imperatorum nonnulli in usum reuocarint. Ecce igitur Põtificem in spiritualibus caput suscepto domini sui interfectoris patrocínio. Ecce rursus intemporalibus dominum, subdito in locum deturbati sui Regis euecto & inaugurato. Porro hoc terreni dominij exordium primum Andium & Arragonensium familiarum, deinde etiam dissidijs Germanorum Imperatorum & Galliæ Regum eousque excreuit quo nostro hoc seculo conspicitur.

Enimverò ad hæc tempora re ferri debet clauis scientiæ Petro à Christo concessa, in clauē potestatis metamorphosis, districtaque censura Ecclesiasticæ acies in feriēdis anathemate Principibus & populis, qui iugum subire detrectarent, regnisque in prædam obijciendis, atque à salute nullo prorsus excepto excindendis:

C Adrianus
d. 63. & c.
Ego Ludouicus ead.

Extrana. de
Maiorit. &
Obed. c. 2.

Lib. 7. de cr.
de sent. &
re iudicata.

Extrau. vñ
Cath. Eccle.

Clem. 5. in
Clement.
pastor.

Idem in re-
scripto quod
asseruatur

Viennæ A-
lobrogum,
& in Extra-
uag. eadem.

Decis. Rotæ
Bald.

Francisc. de
Ripa.

Philippus
Decius.

Hostiensis.
Carolus de

Ruino.
Ioannes de

Anania & c.
Dist. 10. c.

Si Papa.

illorum temporum ingenia præclaras huiusmo-
di interpretationes commenta sunt: *Omnis po-
testas Christo data est in cælo & in terra*: Ergo,
in vtrumque Pontifex absolutum habet impe-
rium. *Agente in gentem Deus transfert regnum*:
Ergo penes Papam est autoritas, vt quem ve-
lit vel stabiliat vel de gradu deiiciat. Hinc illud
est quod Reges & Imperatores certatim ad pe-
dum oscula se abiecerunt, siue coram adessent,
siue literis salutarent.

Hæc eadem infelicia tempora Bonifacium
8. protulerunt, qui nouum hunc fidei articulum
cudit, Pontificem in spiritualibus & tempo-
ralibus supremum ius obtinere, ac sese in a-
dulterino illo Iobeli obtulit altera manu cla-
uem, altera ensẽ gestans. Cuius successori
Clementi quinto non satis visum est in Reges
& Imperatores dominium usurpare, sed bulla-
to præscripto eousque furoris prouectus est, vt
& Angelis ipsis, quæ præciperet, exequi iube-
ret. Denique decisiones Rotæ, id est, parlamen-
ti Pontificij, quod Romæ cogitur, in hæc ver-
ba leguntur: *Quod Deus habeat rata quacunque
faciat Papa: Quod Papæ voluntas sit regula aequi-
tatis & iuris: Quod Papa in hoc mundo potest ab-
solute facere quacunque Deus facit, cum sit om-
nia & super omnia: Quod si mutet iudicium, præ-
sumendum est, quod etiam mutet iudicium Deus:*
*Quod si multa animarum millia secum abducatur in
infernum, nemo tamen dicat, quid facis? Omnem
Papæ datam esse potestatem in cælo & in terra, qua
se se porrigit ad cælestia, terrestria, infernaliam:*

Quod

Quod à Papa ad Deum appellare non licet: Quod potest contra epistolas Pauli statuere, quia maior Paulo: & contra vetus Testamentum, quia maior omnibus authoribus veteris Testamenti.

Neque vero in hac audacia pedem fixit impietas. Quæsitum est enim, vtrum Evangelio contraria statuere posset: Annon potestate etiam Petro superemineret; Purusne homo esset, an quasi Deus. Denique Satan mysterium iniquitatis eousque prouexit, vt & paulo ante & post secula Lutheri disputaretur in scholis, vtrum Papa vtramque naturam participaret, diuinam videlicet atque humanam, vt & Dominus Iesus Christus. Ecquid posset vel ipse Diabolus, si ad pessundandam Ecclesiam carnem indutus prodiret, sceleratius proferre? Attamen horrendum hoc monstrum populi adorant, huic principes applaudunt, pro huius libidine regna sua euertunt, atque etiamnum suos subditos suauissimi odoris sacrificium huic idolo immolant. Quis ita esse posse crederet, nisi Dei spiritus prædixisset? Cui porro fides huius rei fiet, hoc monstro ab eodem Dei spiritu debellato? Est tamen aliquid amplius quod quis admiretur. Quo tempore Romani Episcopi tolerabilis fuit potestas, nullum aut in synodis aut coram Ecclesia Scripturæ locum proferre ausus est ad eam stabiliendam: Nunc verò, quum ruptis omnibus repagulis terram pedibus conculcat, cælo minatur, in Deum ipsum insurgit: ea sunt impudentia (sed cuiusmodi scortum illud decet) vt sedem Petri, verbum Dei, clauces

Eras. in primum cap. prioris ad Timoth.

promissas perinde prætexant, ac si nulli toto mundo superessent oculi ad legendū, nullus hominibus sensus ad iudicandum. Desinant ergo tyrannidi fucum facere ex Christi ad Petrum verbis: *Tibi dabo*. quandoquidem inter Christi regnum & Papæ tyrannidem nulla est confectio. Quin potius si quod ad hæc verba attinet, Scripturæ loco genuino niti velint, illud, *Tibi dabo*, Satanæ Christum adorientis vsurpent, *Tibi*, inquit, *dabo hæc regna omnia, si cadens adoreris me*. Neque enim cur possideant vlllo alio titulo gloriari possunt, quam quod dæmonia coluerint.

Nunc superest, ut bona, ni fallor, cum lectorum venia ex duorum quæ præcesserunt capitum probationibus concludamus, Catholicæ Ecclesiæ caput essentiale Dominum nostrum Iesum Christum esse, Apostolos omnes pari sub eo dignitate & potestate fuisse, ab ijs Episcopos pares inter se fuisse, & in suo quemque ministerio Christi legatum agere: Nemini competere, ut sit Catholicæ Ecclesiæ caput ministeriale: Pontificem Romanum nec diuino nec humano iure hoc sibi arrogare: Sedis primum illi attributum ob dignitatem vrbis: quod reliquum est, Satanæ iniustæque vsurpationi tribuendum esse: Capitis in Ecclesia ministerialis nomine nō magis ab erroris periculo vindicari, quā alios Episcopos & Patriarchas: Nec magis Ecclesiam Latinam, quam aut Græcam aut Orientales. Quamobrem quicquid illi excipiant

cipiant, conclusionem nostrā rursus asserimus: Quidquid articulorum Papæ & Ecclesiæ Romanæ autoritate nititur, corruiere. Traditiones autem & commenta illorum omnia examini Scripturæ subijcienda esse, non secus atq; aliarum Ecclesiarum dogmata.

PONTIFICEM, VT QVI SE

CAPVT ECCLESIAE PROFI-

teatur, cum non sit, Antichristum
in Ecclesia fuisse, nec Antichri-
stum cum alia doctrina
admitti potuisse.

C A P. IX.

Pontificem, quum Ecclesiæ caput non sit,
nec vllas tabulas proferre possit vt se vi-
carium esse probet, quod tamen insolenter v-
surpat: in corpore pestem, in Repub. tyrannum,
in Ecclesia Antichristum esse dicimus. Cr. Daniel.
ius rei excutiendæ causa prophetias quæ in 1. Thes. 1.
Daniele, epistola ad Thessalonicenses, & Apo- Apocal.
calypsi extant, non aggrediar, olim quidem ob-
scuritate difficiles, nunc clarissimas. Siquidem
doctissimi viri non nostra tantum memoria
sed 300. ante annos in medijs mundi tenebris
& Pontificum sæuitia editis monumentis hoc ca-
put illustrarunt. Verum hoc profiteor, etiamsi

nō ita graphicè depictus esset, vt locis illis proponitur, ex sola Papæ doctrina perspicuè cognosci, illum Antichristū esse, qui Ecclesiæ imminerebat, nec aliam potuisse in Christianismum maiore Christianorum detrimento inuehi, quæ ab ipso obtrusa fuit.

Primū, vt amphiboliam tollamus, Scriptura de variis Antichristis differit. Singuli enim hæretici dum Christi veritatē oppugnant, sunt Antichristi. Sed vnum quempiam inter alios designat, qui sedem in Ecclesia Dei occupaturus esset, Deiq; locum inuasurus, quē Origines inter Antichristos Antichristum primarium nominat. Hic ille est, de quo iam nobis est sermo institutus.

Secundo, vbi Scriptura de Antichristo loquitur, Apostasiam fore prædicat. Item, mysterium iniquitatis iam à temporibus Apostolorum cœpisse, & solo Christi aduentu conficiendum. Item, in tantam hanc molem assurgenturum Antichristum ex imperij Romani ruderibus, bestiāque illam priorem, id est, imperium viuificaturum, ex veterum interpretatione, ac nominatim Augustini lib. 20. de Ciuitate Dei: & Chrysostomi in illum Pauli locum, vbi ex professo de hoc capite differit. Imperium porro Romanum sensim & membratim collapsum esse nemo nescit: Inde autem consequitur, Antichristum non vnum quempiam hominem esse, qui paruo momento prodiret: sed munus, sedem, hominum successiōem, adeoque imperium in Christum constitutum: quale

Orig. hom.
30. in Math.

2. Thes. 2.
Apocal. 13.
15, & 16. 17.

Cap. 19.
In epist. ad
Thessal. ho-
mil. 2.

quale est quod videmus certis bestiarum figuris Scripturam imperia describere. Atque ea est Augustini in illum locum interpretatio: & opinio ipsiusmet Aquinatis.

Thom. 10
Apoc. c. 3.

Tertio, Antichristus iste pseudopropheta nominatur, qui proferat in Dominum blasphema. Eius igitur imperium falsa doctrina nititur, non armis. Fœmina dicitur & scortum. Placidus igitur erit ingressus, veteratorijs artibus & adulatione promouebit, hominibus fucum faciens, eosque ad scortationem spiritua-lem, quæ est idololatria, alliciens. Idem quoque cum Iuda filius perditionis nominatur. Ecclesiam igitur vi aperta non adorietur, sed osculo prodet: non disruptis machina muris, aut appositis scalis: sed furtim, & emētitis clauibus eam expugnandam curabit. Ac quidem imperia quæ stant viribus aut armis, luporum, leonum, vrsorum atque eiusmodi rapacium ferarum figuris describuntur. In hac autē bestia depingenda, fœminas tantum, scortationes, calices, potus, carmina, id est, artes subdolas, imposturas, fraudes audimus. Ex quo vel ipsi scholastici statuerunt, Primarium illum, quem nunc describimus Antichristum, neque ad Mahumedem, neque ad Turcarum Imperium referri posse.

Thom. 10
Apoc. c. 13.

Quarto, non ἀντίχριστος, sed ἀντίχριστος nuncupatur: hoc est, nō Deo simpliciter, sed Christo mediatori ἀντιεισάγων. Ergo Domino Iesu Christo nominatim aduersabitur. Tota autem Christi doctrina mediatoris munere & ipsius mortis bene-

ficio absoluitur: Huiusmodi igitur doctrinam potissimum pessundendam curabit. Additur tamen, in Dei Ecclesia sessurum vt Deum. Atqui si se palam Christum esse profiteretur, aut directè Christum oppugnaret, cum Ecclesia nec ferre posset, nec regnare pateretur. Describitur quoque similis agno, cornua duo gerens, sed qui Draconem sermone imitetur, id est, Christi doctrinam & sanctitatem mentietur, tum etiam cum impia ex Satanæ afflatu loquetur. Ergo consequitur (vt inter notas istas conueniat) vt hic de quo quæritur Antichristus facatis verbis de Christo, re ipsa contra Christum loquatur, verbis honorem tribuat, quem ad se sacrilegio rapiat. Hunc autem de quo agimus, verè Antichristum esse, qui Christum professus ipsius doctrinam euertit, atque adeo Christi ipsius locum inuadit: Neque vero Augustinus hac de re differens aliter intellexit: *Iam ergo attendamus quis neget, & non attendamus ad linguam, sed ad facta. Non audio quid sonet, sed audio quid viuas. Opera loquuntur, & verba requirimus? Magis mendax est Antichristus, qui ore profitetur Iesum esse Christum, & factis negat.* Et tractatu sexto: *Dicis voce, negas corde: dicis verbis, negas factis. Quomodo, inquis, nego factis? Quia ideo venit in carne Christus, vt moreretur pro nobis.* Idem in libro de Antichristo, *Demonum, ait, culeum remouebit, impiorum magnificabit, legem Euangelicam dissipabit.* Chrysostomus ex doctrina cognoscendum docet: non ex titulis,

Apoc. 13.

Matth. 7. 15.

2. Cor. 11. 14.

Aug. in ep.

Ioan. tract.

3. & 6.

Chrysost.

in Matth.

homil. 49.

Hilarius ad

Auxent.

miraculis, aut sanctitatis appellatione. Hilarius autem, Antichristum Christo aduersarium fore fictitiæ pietatis opinione. Idem. *Vnum* (inquit) *moneo vos, cauete vobis ab Antichristo: malè Ecclesiam Dei in cælis adificisq̃ue veneramini: malè erga parietes insanitis: malè sub his pacis nomen ingeritis: Anne ambiguum est, Antichristum in his esse sessurum?* Sic etiam Aquinas, *multa*, inquit, *edet miracula, suos diuitius cumulabit, ipsius pastores assumunt figuram agnorum & exercebunt operationes draconum. Denique simulabit se habere sapientiam, quæ verè in Iesu Christo Domino nostro residet.* Iam igitur attendamus quis in Ecclesia sêdeat, qui quo magis de Christo loquitur, eo confidentius ipsum spernit: qui quo magis proditorijs osculis Christum honorat, eo sceleratius ipsius aduentum blasphematur: qui in ipsa Christi cathedra collocatus, imprimis est Christo *aduersarius*. Etenim hic ille haud dubiè genuinus est Antichristus.

Thom. in
Apoc. c. 13.

Age igitur ab ipsa Pontificis doctrina initiũ faciamus. Christus regnum suum esse de hoc mûdo negauit: quum raperetur ad regnum, fuga elapsus est: inferioribus etiam potestatibus obsecutus est, suum omnes exemplum imitari præcepit. Ex aduerso, Papa se regem orbis vniuersi profitetur, de Imperiis pro arbitrio statuit, Imperatores pedibus cõculcat, igni torret, orcoque adiudicat quotquot ipsi ista tribuere detrectant. Hæc porro omnia Christi dicto nituntur: *Data est mihi omnis potestas in caelo &*

Doctrina
Papæ, est
Antichristi
doctrina.

in terra. Nunc quemuis iudicem appello, quorum res tam diuersæ componantur : & an non, dum Iesus Christus testis citatur, Christo Domino illudatur. Pergamus: Christus Deus æternusque Dei filius infra Angelos, imo & homines ipsos salutis nostræ causa sese demisit : Hic verò homuncio sese supra Reges, Angelos, atque adeo cœlos cœlorum attollit : nec simpliciter hominem, sed diuinam naturam se participare, spiritusque Christi scaturiginem penes se esse contendit. Denique Christus infra cœlos, terram, inferos sese deiecit: hic autem in Reges, Angelos, & dæmonas imperium sibi arrogat. Vnde hæc omnia? nimirum ex Christi clauibus, verbi Ministri traditis. Quæro igitur: Quæ Deus hominum causa homo factus fuerit: ecquis ille homo esse possit, qui se Deum proficitur, nisi filius perditionis in mundi perniciem exortus? Quæro etiam cui magis conueniat signum illud, quo ipse Thomas Antichristum notat? quum ait Antichristum omnium fore superbissimum, imperiosissimum, & scelestissimum, vt qui sese sit oppositurus Christo, qui est ipsa humilitas, simplicitas, atque innocentia.

Thom. in
Apoc. c. 13.

Sedenim spectemus, vt Messia aduentum, crucem Christi, & quæ inde consequitur salutem, euacuarit. Nostro exemplo discimus, perpetuas esse hominum in Deum offensas: nec magis naturaliter in nostra potestate situm est, ab ijs nobis temperare, quam aut arteriarum pulsus, aut pulmonum flatum cohibere. Hæ porro offensæ nume-

numero infinitæ in Deū infinitū admiffæ pœnam infinitam meretur, cui ferēde omnes simul homines pares eſſe non poſſint: Itaq; filium ipſum Dei cœlis deſcendere oportuit, vt merito infinito reatus infinitos tolleret: ac ne vnus quidem à Patre miſericordiam ſperare poterat, quin prius illius iuſtitia à Filio plane ſatiſfactū eſſet. Hoc illud eſt quod tota nos Scriptura docet, Chriſtum in mundi ſalutem miſſum eſſe, cuius ipſe ſit ſolus & vnicus ſeruator: iam ab initio mundi occiſum fuiſſe in eorum ſalutem qui credituri eſſent. Atque in eo ſitum eſt vniuerſum aduentus Chriſti beneficium, Eccleſięque theſaurus. Ecce autem fidelis iſtius Eccleſiæ œconomi diſpenſationem. Primum S. Scripturas obliuione ſepeliendas curauit, harum interdicta populo lectione, vt eum Roſariis, Legendis, atque eiufmodi quiſquiliis paſceret. Itaque lumen quoad potuit extinxit, vt in medijs tenebris ſuis illuſionibus efficacius falleret: Atque eoſque progreſſus eſt furor, vt flammis propter earum lectionem adiudicatos viderimus. Iam vero quum lex arguendis hominum peccatis lata eſſet, Euangelium autem, vt remedium in Chriſto proponeret: huiuſmodi dogmata Papiſtici Doctores excuderunt, *Hominem in puris naturalibus ſumptū, Deum diligere ſuper omnia: Facientibus quod in ſe eſt, infallibiliter dari gratiā: Bona opera meritoria triū, vita æterna, augmenti gratia, remiſſionis pœna, &c. Homines igitur poſſe legem Dei implere: atque ab initio naturalis, poſt Moſaica legis obſervatione ſeruatos fuiſſe: nunc*

Gal. 3. 19.
Rom. 3. 20.
& 5. 20. &
7. 7.

autem Euangelij pleno obsequio seruari. Quæ si quidem ita habeant, quid fiet Paulo dicenti, Legem transgressionum causa datam esse: iram efficere, introiisse ut auctius fieret peccatum? Quid porro Legi præstabit Euangelium, aut umbris Christus? Et quomodo Christus legis maledictionem gratia commutauerit? Certe quidem nulla extat via magis cõpendiosa auertendis à medico ægrotis, quam si aut sanos esse persuaseris, aut si quid mali sentiant, repudiatis medicis valetudini suæ consulere possent. Hinc illa est Pharisaicarum propositionum origo. *Omnen actum charitatis absolute mereri vitam æternam: Hominem quamdiu superstes est, posse propriam salutem operari:* Hinc præclaræ de congruo & condigno destructiones, quæ manifestati Christi congruam dignitatem vniuersæ omniem subuertunt. Sicque in immensum excreuerat error, ut quos magis urgebat conscientie sensus, merita Monachorum & sodalitijs illius emerent, quæ supererogationis opera vocant, hoc est, totum id quod Paradiso meritis quaesito, Monachis reliquum & inutile supererat: Ut non homo tantum salutem in seipso querere, sed ex aliorum etiam operibus negociari, & vitam æternam comparare posset.

Fr. Aforus
in Cath. si
dei assertio
ne.

At enim nihilominus sic peccatum homini inhaeret, ut vel stupidissimos quosque excitet. Itaque non pauci quum in his non acquiescerent, de medico cogitabant. Verum ecce tibi alterum veteratoris Antichristi commentum, quod fieret

fieret irritus Mefſieꝝ aduentus. Præterito Chriſto vnico peccatorum medico, ad homines deduxit, ac paulatim ſuis ita rebus conſuluit, vt omnes ad ſe pertraheret. Chriſtus ſe omnibus vltro inuocandum offert, brachijs extenſis obuius ſua miſericordia occurrit, ac tantum non vi adhibita ad ſe pertrahit. At Papa hoc nobis canendum obtrudit: *O Virgo Maria, vitam æternam mihi tribue, mortuos reſuscita.* Et ſanctos & ipſorum merita obiiicit, quos tamen ſi coniungas omnes, nullum in eis niſi mortis & poſt mortem inferorum meritum reperias, ſi Domini Ieſu morte excludantur. Atque in hũc finem tanta fuit in hoc tenebrarum regno impudentia, vt primam quæ patribus facta eſt de Chriſto promiſſionem ſcæde corruerint, Virgini Matri illud tribuentes, *Ipfæ conteret caput ſerpentis.* Quin & in eandẽ tranſtulerunt quicquid ſive de Patre ſive de Filio dicitur. In Pſalmis, *In te Domina ſperaui: Miſere mei Domina: Dixit Dominus Domina mea, ſede mater mea, à dextris meis:* Atque in his blaſphemijs (quas horas noſtræ Domina vocabant) poſita erat præcipui cultus ſumma. Nunc ſi Virgineſſem Mariam in locum Chriſti colloques, quid huic obſecro reliquum ſupererit? Si quia Chriſtum peperit, iis ipſis ſalutem quaſiuit à quibus inuocatur: quorſum Chriſtus pro nobis eſt mortuus? Ex eadem camarina prodierunt quatuordecim Sancti opitulatores, in neceſſitatibus paræciarum & ordinum omnium Pa-

Apud Gab.
Biel.

Gen. 3.

troni, cuiuslibet morbi medici, quos votis, peregrinationibus, oblationibus, ipsorum autem imagines suffitu, & omne genus adorationibus colere oportuit: vt Romana Ecclesia tot deos haberet, non Iudaicæ more, quot ciuitates, sed penè pro ciuium numero: sicque salutis ratio in tot partes lacerata diuidebatur, vt iam vnica saluti nimirum Christo Domino nostro nullâ mundus gratiam haberet. Peccatorum, qui sunt animi morbi, remedia habuimus Sanctorum merita, tum viuorum tum mortuorû: quorum (inquit August.) pars magna erat in inferis, altera ne rueret periclitabatur. Singulis periculorum generibus Sanctorum prælidia, tanquã amuleta gentilitio more, morbis, iacturis, incendiis, ictibus, plagis, carceribus obiciebantur. Hoc vnum Domino reliquum fecerat impietas, vt aliud agens, ac veluti de more tantquam ex notariorum stylo, ipsius nomen adscriberet. Sed quid abominandum Idolum recensebimus, quod Papatus in Ecclesiã inuexit? Nimirum Franciscum, tanquam alterum Christum, nobis peperit, de quo huiusmodi portenta tum concionibus tum sanctis priuilegio libris euulgata sunt: Hunc videlicet suis meritis à morte æterna saluare posse quotquot à suis temporibus ad finem vsque mundi victuri essent: Cucullam Francisci assumere, non minoris esse momenti aut virtutis, quam Christoper Baptismum indui: In ea ipsa vel mori vel sepeliri, à pœnis purgatorij liberare: Denique dum hunc cum Christo conferunt, multis par-

Ierem. 2. 18

Idol. luy.

Idol.

Flos. beati

Francisci.

Cóformit.

S. Franc.

vinca S.

Francisci.

Thom. I. 4.

dist. 4. art. 3.

Bernard. in

rosario.

Flosculi

beati Frac.

partibus superiore gradu collocant. Ac ne fœminis minus priuilegij quàm viris cōcederent, Virginem Mariam suæ virginitatis merito, fœminas omnes quæ in ipsam sperarent, seruare posse docuerunt. Porro Claram iisdem temporibus quibus Franciscum in mundum prodiisse, vt eas omnes seruaret, quæ eam, ad finē vsque mundi, inuocaturæ essent. Et quis obsecro, nisi reclamatum esset, finis istarum blasphemiarum fuisset? An reliquam futuram fuisse putas ad nostra vsque tempora Christi memoriam? Nec verò æger somnia narro. Qui ante 400. aut 500. annos conscripti libri etiānum extant, ea ipsa doctrina sunt referti, quam ne ipsi quidem inficiari audeant. Scholarum & nobiliorum cathedrarum hæc lectiones erant tum cū Lutherus ad retegendum Antichristum prodiit. Et porro à pœnitentiariis hæc absolutionis forma quotidiano vsu teritur: *Passio Christi, & merita beata virginis Maria, sancti Petri, sancti Pauli, aliorumque sanctorum & sanctorum Paradisi, tibi sint in remissionem peccatorum*: Hic autem Franciscani Frānciscum suum indiuiduo nexu cum Christo cōiungunt. Ergo Pontifices scilicet ex verbo Dei & patrum doctrina populum docuerunt, remissionem peccatorum in solo Iesu Christo eoque crucifixo quærendum esse: quæ tamen vsque adeo ad salutem sufficit, vt se Paulus neque scire, nec aliud discere velle testetur.

Enimvero Papa cum suo satellitio, abducta

sensim plebe à Christo ad Virginem Mariam,
 ac rursus à virgine ad Apostolos, ab Apostolis
 ad vetustiores sanctos, à veteribus item ad re-
 centiores, quos pro arbitrio ^{et dicitur} inaugu-
 rabat, ac deinceps ad templa, sacella, capias,
 reliquias, imagines, tandem consueque seduxit,
 vt ad seipsum adduceret, succedentibusque
 temporibus, Domini Iesu Christi locum in-
 uaderet. Sanguis Iesu Christi in cruce fusus
 iis omnibus qui in ipsum credunt, est satisfac-
 tio pro peccatis: Hic ille est veteris & noui
 Testamenti scopus. Quid Papa? quum piete-
 tem omnē verba esse putaret, huius ^{et dicitur}
 thesaurum penes se esse toti mundo persuasit.
 Ad se igitur accersebat quotquot huius partici-
 pes esse vellent: cuius dispensandi partes sibi
 vni arrogabat. Hic ergo singuli salutem mer-
 cari cœperunt, quæ apud istum venalis prosta-
 bat, quæ tamen solo Christi sanguine compa-
 rata fuerat, nec vlllo alio precio poterat acqui-
 ri. Perpetrasses quamlibet horrenda crimina:
 præsto erat in Papisticis indulgentiis reme-
 dium. Crimina omnia, etiam sodomitica, par-
 ricidia, incestus, præfixa pecuniæ summa mul-
 tabantur, quæ numerata, Pontifex plenaria sua
 remissione delebat. Huius vectigalis exactio
 auctione licitatoribus addicebatur: Atque hu-
 ius rei fidem facit liber taxarum, ipsorum consen-
 su excusus paulò ante accessum nostra memoria
 Euangelij lumen. Huiusmodi indulgentiæ pri-
 mū singulis, deinde familiis, deinceps vrbibus
 venibant: Postremo ad respublicas & regnavē-
 tum

tum est, quibus nullo personarum discrimine remissio 4000. annorum veræ indulgentiæ condonabatur. Hinc igitur Christum docentem audimus: Qui crediderit in me, remittetur ei peccata: Pontificem autem: Huic nulli sunt inferi, qui presentem pecuniam non erabit. Si quem haberet hostem, vinctis manibus & pedibus in inferos protrudebat, etiam regna & nationes integras. Si cælum optares: Angelis ut te deferrent præcipiebat, unaqueque parentes & amicos, ut ex Bulla Clementis 5. apparet, in gratiam equitum S. Ioannis Hierosolymitani cōscripta. Siquis ignem purgatorii horreret, quæcunque scelera admissa essent, si quis etiā Virgini Matri vim intulisset (ut Germani indulgentiarum negociatores proclamabant) cōiecta statim in vinam pecunia, omnium animæ hoc metu liberabantur. Eousque ventum erat, quod testantur Papisticorum Doctorum libri, ut in scholis disputaretur, Papam abolendi & extinguendi purgatorii potestatem habere: Imo & Christol longe clementiorem esse, cuius opera nusquam legatur in scripturis aliquem pœnis purgatorii solutum esse, quibus infinitos in dies absoluat Pontificis misericordia. Huic qui etiānum sunt addicti, si forte hæc nostra perlegāt, mirabūtur, vixque adduci poterunt ut vera esse credant: Nam simul atque se mundo retegī sensit Antichristus, abdere cornua conatus est. Verum studiosi legerunt, & porro legere possunt, etate prouecti viderūt, prostantque publicè libri, quos legere cuius est integrum. At

Bulla Cle.
3. quæ extat
Viennæ.

Tekelius in
dulent. in
libello.

Erasmus in
Epist. ad
Timot. c. i.

enim (inquies) in medio Papatu Deum vnum, Iesum autem Christum, filium Dei æternum esse crediderunt, porro doctrina de Trinitate facta tecta remansit, &c. Verum quid (obsecro) homini peccatori prodest, si Deum vnum agnoscat, qui iustus sit iudex: nisi ut inferos semper animo obuersantes habeat? Et quid prodest Christum Dei filium in mundum venisse arguendi mundi causa: nisi eadem opera intelligat, sua morte in ipsum credituros à morte æterna redemisse, ipsorumque causa & Satanam superasse, & inferos destruxisse? Christi aduentus vnicus est finis, nempe ut inter Dei iustitiam & peccata hominum mediatoris officio fungeretur. Qui mediationis huius effecta vel rapit ipse sibi vel alio transfert, Christi aduentum irritum reddit. Iam quis ille tandem esse posset, nisi qui triplicato diademate redimitus Principibusque ac Regibus adoratus, pro libidine cælum aperit, inferos claudit, purgatoriumque ignem accendit, & extinguit? Pergamus: Dominus Iesus Christus Sacramenta duo iis qui sui forent promissionum tesseras reliquit: Sua quoque sacramenta & notas separatim & ampliore numero Papa habere voluit: Quæ ut augustiora viderentur, quæ Christi erant modis omnibus contaminavit. Baptismo nobis patet ad fœdus Dei accessus: Hunc non sine insigni contumelia transulit ad nolas, infinitisque superstitionibus obruit. Verum eo usque supra Christum sese extulit, ut per suos docuerit, *Quod eadem*
gratia

Thom. 1. 4.
dist. 4. art. 3.

Bernard. in
Rosario.

gratia descendit super eum qui habitum religionis assumit, & super eum qui baptizatur: Quod cuculle indutio dat illi plenariam omnium peccatorum remissionem à pœna & culpa: Quod concipiens nouum propositum voti, cuius eum forte pœnituit, iterum baptizatur, & innocentiam induit.

Quod ad Cœnam attinet, quæ est communio corporis & sanguinis Domini, alteram partem populo Dei eripuit, aduersus expressam Christi institutionem, & morem in Ecclesia mille annos integros vsurpatum, sibi ius arrogauit publicis dogmatibus, immutandorum & abrogandorum Christi sacramentorum, idque ita, vt noua excudere liceret: sacrâmque Domini Cœnâ vsque adeo abominanda idololatria cōmutauit, vt ne inter Paganos quidem similis extiterit. Iam vero nouis mediatoribus, nouo Christo, nouis sacramentis fabricatis: quid præter nouum Euangeliū supererat? Ergo & nouum Euangelium circiter annum 1193. excuderunt, sub Cyrilli cuiusdam Carmelitæ nomine, cuius hæc erat doctrina: Deum patrem sub lege regnasse, filium sub gratia, sed iam exortis quatuor mendicorum ordinibus, Spiritum sanctum suo regno inaugurari ad finem vsque mundi duraturo: atque eos solos saluatum iri, qui nouo huic Euangelio credituri essent. Quod nisi VValdenses aliisque quos Deus excitauit boni viri restitissent: sepulta iam foret toto mundo Christi memoria. Sexcenta alia falsæ doctrinæ capita relinquo, quæ passim legentibus sunt obuia, eo vno quod docere volui

Circa Sacramenta & Sacramentalia per Christum instituta nihil potest mutari, ne quidem per Papam, quia Papa ipse habet solùm illorū ministeriū. Durand. lib. 4. distin. 7. & 11.

Euangeliū Cyril. anno 1192.

apud Valdenses

contentus, Papam à Christo Christianos pro viribus abduxisse, aduentusque ipsius fructum euacuasse, in quo situm est genuinum Antichristi officium. Age ergo, si Christiana Ecclesia nō alio nexu quam mediatoris officio Christo coniungitur, non secus ac faucibus capiti corpus adheret: quid crudelius Antichristus retare potuit, quā ut Ecclesie, quam suffocaret, iugulum peteret? Quod ad Iudæos attinet & Turcas, quorum alij quia tam diu Prophetis caruerunt, alij propter insulsam Alcorani doctrinam ad verum Christum reduci poterant: tantam in Pontificibus ipsorumque aulis impietatem viderunt, tantum in vniuerso comitatu religionis contemptum, tam furiosam inter Christianos idololatriam, ut vtrique, quibus nihil expressius idololatria prohibitum constet, religionem Christianam abominati sint: atque ita illi in Iudaismo obduruerunt: hi vero religionem omnem non alio quā instrumenti politici loco habēt. Ergo ut concludamus, quid ab Antichristo deterius expectes, quam ut Christum Christianis inutilem, Iudæis autē & paganis abominandum reddat? An ut mediis templis atheismum proclamet? At vel ij qui solem, lunam, vniuersique ordinem tantum intuentur, faciem ipsius conspuerent. Quid ergo? An ut Romanorum idola doceat? Equidem nullum est admodum discrimen inter Castoris & Pollucis, & eum qui Catharinę aut Nicolao tribuitur cultum, cum vtrique nos à nostra salute abducant. Prisca autem illa numina docentem quis

quis ferre potuisset in templo Christi, cuius possessionem occupandam suscepit? Papam igitur, nec alium ullum, esse Antichristum consequitur, qui ementito Christi nomine obtestus, Christi locum inuasit,

Age vero ad hanc primariam doctrinæ notam adde varias circumstantias. Primum, Personarum: Simoniacos esse, magos, *abur*, scortatores, *παλαιοι*. Loci cui sedes Antichristi attributa erat, vrbs nimirum septem montibus insignis, Apocalypsi notata temporis 666. qui numerus in ea tempora recidit, quibus Papa summus Pontifex agnosci voluit, omnisque subiectionis iugum excussit: tuncque nihil dubitationis superesse poterit, quin is ipse sit Antichristus.

Aug. de Civ. Dei lib. 18. c. 2.
Hieron. ad Marc. in Psal. lib. de spiritu.
Card. Cusl. 2. c. ult.

Si quis tamen vestigia temporum persequatur, & veterum testimonium requirat: Hoc primum extat, veteris Ecclesiæ doctrinam ex diametro cum Papistica pugnare, qualem paulò ante descripsimus, ut nihil hac quidem in parte prætexere possint. Alias autem notas licet multo post futuras describant, ita graphice depingunt, ut in alium neminem competere possint.

Papa Antichristus ex veterum sententia.

Irenæus inter Ecclesiæ doctores antiquitate venerandus Polycarpi discipulus, ut et Polycarpus Ioannis, qui Apocalypsim descripsit, Antichristum describens, in Romam solam Romanamque Ecclesiam coniecit oculos: Huius enim sedem disertis verbis Romanam Ecclesiam nominat: idque colligit, suos

Iren. lib. 5.

Apoc. 13.

maiores secutus ex illo 666. numero, qui in Apocalypsi extat: quique in verbis istis exprimitur, *Λατῖνος*, & *ἰταλῖνα ἐκκλησία*, id est, Latinus, & Italica Ecclesia. Neque vero me cabalisticæ ex litteris commentationes iuuant: sed hæc eò à me proferuntur, vt palam fiat, iam tum ab illis temporibus patres enascens monstrum animaduertisse, quod iam Dei beneficio paulatim ruere videmus.

Chrysoft.

Chrysostomus in epist. 2. ad Thessalonicenses. *Quando è medio sublatum fuerit Imperium Romanum, tunc veniet Antichristus, & non abs re. Donec enim Imperij illius terror fuerit, nemo Antichristo statim subiicietur. Quando vero dissipatum fuerit Imperium istud, vacantem Imperij principatum inuadet, & tentabit ad se rapere & hominum & Dei imperium. Quemadmodum enim regna illa destructa sunt, quæ præcesserunt Romanum Imperium, &c. Ita & regnum Romanorum ab Antichristo, & ille à Christo, & postea non amplius obtinebit. Ista nobis euidenter & luculentè Daniel tradit, &c.*

Hom. 49.
in 14. Matt.

Idem venturum docet sanctitatis, miraculorum, superstitionis, & adulterinæ pietatis larua oblectum. Iam quiuis iudicet, qui modo legerit historias, an non Papistici regni ortus, educatio, fastigium, ad imperij Romani rudera & simulatam religionem sit referendum. *Vnum*

Hilarius ad
Auxent.

moneo (inquit Hilarius) *cauete Antichristum: male enim vos parietum amor cepit, male Ecclesiam Dei in cæcis adificiisque veneramini. Anne ambiguum est, in iis Antichristum esse sessurum? Frustra igitur Antichristum cum nonnullis apud*

Barbaros

Barbaros quæreremus, quin potius in eminentiore visibilis Ecclesiæ loco sit inuestigandus. Hieronymus autem Romanus presbyter. Babylonem Romam vocat, & asserit purpuratam illam esse meretricem, quæ describitur in Apocalypsi, nec intelligi posse aliam. Idem quoque S. Marci vitam describens repetit. Ac Cardinalis quidē Cusanus adiicit, Bedā cum vetustioribus quibusq; interpretibus ita exposuisse. Augustinus: *Babylonia quasi prima Roma: Roma quasi secunda Babylonia, &c. Altissima cū concidit regnū Assyriorum. Ciuitas Roma condita est velut altera Babylon, & velut prioris filia Babylonis.* Idē Pauli locum explicans 2. ad Thess. Antichristum definit exoriturum collabente Imperio Romano: Nec vnum aliquem Principem aut hominem fore, sed hominum ad ipsum collectam multitudinē, quæ cum ipso Antichristus dicatur, in templōque sessura sit, ac si ipse cum suis vera esset Dei Ecclesia. Et alio loco: *Idolatriam renouabit, doctrinā Euangelicam pessumdabit, in eumque finem magis, ariolis, & sortilegis utetur.* Atenim quis nescit quibus miraculis populo, quem à Christo abduceret, illuserit? Quod si quis perquirere velit, quot Pontifices magicis artibus ad Papatum peruenerint, id est, non iam vt Simonis Petri successores, sed Simonis Magi æmuli, à Satana ipso creati sint, vel ea percurrat. quæ ipsorum Historiographi scripta reliquerunt. Benno Cardinalis, Petrus Præmonstratensis, Volateranus, Sabellicus, Platina: quæ quidem ne horrorem legentibus incu-

In præfat. l.
de Spir. san.

Cusl. 2. de
conc. Cath.
cap. vlt.

Aug. l. 18. de
Ciuit. Dei
c. 2. & 23.

l. 20. c. 19.
Multo pluribus hæc tractatur ab Aug. sed huc tandem omnia recidunt.

Lib. de Antichrist.

In vit. Gre.
7. Ioan. 19.
Sylu. 2. & c.

Greg. l. 16.
epist. 30. ad
Maurit. Im-
per.
Item ep. 78.
lib. 4. epist.
53 &c.

tiam, non inuitus prætereo. Porro Gregorius
Episcopus Romanus, quo propius abest ab il-
lis temporibus, eo rem apertius explicat,
Nunquid non (inquit) *quum se Antichristus*
veniens Doum dixerit, frivolum valde erit? sed
tamen nimis perniciosum, si quantitatem vocis
attendamus, duas syllabas; sin pondus iniquitatis,
uniuersa perniciēs. Ego vero fidenter dico, quod
quisquis se uniuersalem Sacerdotem vocat, vel
vocari desiderat: in elatione sua Antichri-
stum præcurrit, quia superbiendo se cæteris
preponit. Aliis autem locis Luciferum esse
proclamat, qui se supra Angelos attollat, ve-
litque ad dexteram Dei sedere: Sic denique
Ecclesiam labefactari. Quæquidem eo libe-
rius ille pronunciabat, quod qui sibi ista elo-
gia tribuebat, Constantinopolitanus Episco-
pus erat. Verum ecce tibi impletum huius
vaticinium in Bonifacio 3. ipsius successore,
qui ut ea omnia implerentur quæ per Aposto-
los Dei spiritus prædixerat, seipsum his titulis
exornandum curauit, tribuente videlicet Pho-
ca Imperatore Mauricij & liberorum ipsius fi-
cario: cui deinde fundamento innixi Pontifi-
ces reliquum ædificium superstruxerunt. A-
pertissimæ huic apostasiæ Græcæ, Dacæ, Il-
lyricæ Ecclesiæ eousque reclamarunt, ut
apud Theodoricum Gotthorum Regem
Symmachum Papam criminarentur, quod
se ab omnium reprehensionibus & censuris
immunem pronunciaret. Hispania quoque
& vetus Britannia longo temporis intervallo
Roma-

Romanos legatos admittere recusarunt. Claudius Taurin. Episcopus Caroli Magni ætate in Primatum & doctrinam Papisticam scito scripto inuectus est. Quin & regnante Capeto, coactum fuit Rhemis Concilium, quo Conc. Rhe. & denegatur Papæ obsequium, & Antichri- sub Cape-
stus proclamatur. Verum tandem ut qui ex in- to:
temperie & prauis Ecclesiæ humoribus natus esset: mutuis Christianorum factionibus, odiis, schismatibus vsque adeo gnauiter abusus est: ut tum in omnes tandem imperium obtinere passi sint.

Iam verò si legas quæ à Bernardo circiter Bern. in
annum 1140. de statu Ecclesiæ scripta fue- cant. cant.
runt tum in epistolis tum in libris de consi- ferm. 33. &
derationibus ad Papam Eugenium: Eccle- 77.
siæ ruentis elegias meras reperiēs, iis non ab- In Epist. ad
similes quas Ieremias captiuitatis Babyloni- Henr. Episc.
cæ temporibus decantabat: aut fulmina po- Sen,
tius aduersus Antichristi tyrannidem, quæ se-
culo illo grassabatur. *Demonum* (inquit) *ma-*
gis quam ouium pascua hæc sunt: scilicet sic fœdita-
bat Petrus: sic Paulus ludebat: Mali in tua cu-
ria proficiunt, sed boni deficiunt. Item, *Proba-*
tis his actibus vos habere plenitudinem potesta-
tis, sed iussita non ita. Item,, *Sponsam Christi præ-*
lati huius temporis non constituunt, sed perdunt:
non instituunt, sed prostituunt: non pascunt,
sed nundinantur & deuorant, &c. In Psalm. au-
tem 91. postquam Antichristum à Meridio-
nali plaga exoriturum testatus est, adiicit: Ec-
clesiæ statum nihil differre à pestilentia noctur-

na: nihil à sede Antichristi: ac reipſa eos eſſe Antichriſti mores & ingenium. Satyras tres in Papam & curiam Romanam edidit. Ac ſi quis omnia velit quæ in eum finem ab eo conſcripta fuerunt, proferre: libros integros eum tranſcribere neceſſe foret. Vix autem vllum cū hoc homine conferendū (ex quo accidit illa Papatus defectio) Romana protulit Eccleſia.

Franciſcus
Petrarcha
in Epist. 5.
14. 17. 18. 19.
&c.

Franciſcus Petrarcha, Parmenſis Archidiaconus, Patauinus autem Canonicus, cū circiter annum 1350. ſuperſtes eſſet, propter multiplicem doctrinam, ſui ſæculi lumen merito cenſeri debet: Hic colores apponere nolim, quibus curiam Romanam ſuis Epigrammatis depingit, Babylonis nomine, dum ſcortum vocat, ſcholam errorum, templum hæreſeos. Non deeſſet enim qui fortasſe poeticae licentiæ hoc tribuerent: Verum epistoſas Latinas grauitate, zelo, doctrina inſignes, obſecro, Lector, ne legere graueris: cathedram Pontificis, mendacij cathedram nominat: Papam cum Iuda cōfert, qui Chriſtum osculo prodiderit: Clerum Iudæis illud *Aue Rex Iudaorum* proferentibus: Prælatos Pharizæis illum purpura per ludibriū veſtientibus, mox autem in Caluaria cruciſigentibus, *Vides* (inquit) *populum non modò Chriſti aduerſarium, ſed quod eſt grauius, ſub Chriſti vexillo rebellantem Chriſto, militantem ſatana, & Chriſti ſanguine tumidum, laſciuientem, & diſcentem: labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt? &c.* Futura ibi vita ſpes inanis eſt quædam fabula: & qua de inferis narrantur,
fa-

fabulosa omnia: Resurrectio carnis, & mundi finis, & Christus ad iudicium venturus, internanias habentur: veritas ibi dementia est, &c. Et alibi: Famosa dicam an infamis meretrix fornicata cum regibus terra, illa quidem ipsa es, quam in spiritu sacer vidit Euangelista: illa eadem, inquam, es, non alia, sedens super aquas multas, &c. Babylon, mater fornicationum, mater abominationum terre. Vidi, ait Euangelista, mulierem ebriam de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu. Quid files? Aut aliam hoc sanguine ebriam ostende, aut omnino si potes, et hanc ebriam nega. Ex omnibus verò fornicationibus, de quibus biberunt gentes & reges terra, quid expectas: nisi quod Ioannes idem ait, Cecidit Babylon magna, & facta est habitatio demoniorum, &c. Vere iam talis facta es. Quanto enim homo perditus & desperata nequitia demone melior? Vere habitatio, imo regnum demonum es facta, qui suis actibus humana licet effigie in te regnant. Et alibi. Nulla unquam te mala cupiditas tangat, ut illos Principes tenebrarum rursus adeas. Cur autem, siue ad quid? ut videas bonos mergi, malos erigi, reptare aquilas, asinos volare, vulpes in curribus, coruos in turribus, columbos in sterquilinio, liberos lupos, agnos in vinculis, Christum denique exulem, Antichristum Dominum, Beelzebub iudicem? Ad hæc spectacula reuocor, non audiam: male mihi cum illis, male illis mecum conuenit. O crudelis & impia secta hominum nil nisi se ipsos amantium, idque ipsam peruersæ prorsus ac nefariæ. Quis relenabit oppressum or-

bem? Quis vindicabit afflictam urbem? Quis enervos mores reformabit? Quis colliget sparsas oves? Quis pastores erroneos arguet? quis reducet aut retrahet in sedem suam? Nullusne licentia ac scelerum modus erit? An frustra per Prophetam Spiritus sanctus intonuit: hac fecisti, & tacui: existimasti inique, quod ero tui similis, &c. Equidem si tum extabant qui has voces tanta ~~maiestate~~ intonarent: dubium esse non potest, quin multi intus ingemiscerent. Denique feliciora ingenia, quæ secula illa quantumvis ignorantia & tenebris obsita protulerunt, hanc fœditatem perspexerunt: hi quidem aperte, illi vèro tanquam interposita nube, paucis exceptis, quos splendor & ambitio abripuit: Quousque abominatione illa ad summum perducta, Dominus excitavit Hussum, Hieronymum, Wiclefium, Lutherum, qui tanta contentione ista omnia euulgarunt, ut toto iam mundo vox illorum exaudita fuerit. Quid ergo superest? Nempe cum bona Tridentinorum Patrum venia hunc Syllogismum conficere licebit:

Quisquis Episcopum vniuersalem se vult appellari, præcursor est Antichristi; rex filiorum superbiæ, verus denique Lucifer, ait Gregorius primarius Ecclesiæ Romanæ doctor.

Atqui Bonifacius 3. illius successor hunc sibi titulum arrogauit: qui deinde secuti sunt, usurparunt & amplificarunt: Concilium autem Tridentinum anathemate ferit quotquot Papam vniuersalem Episcopum agnoscere recusant.

Ergo

Ergo Papa est Antichristus, & ij omnes sanciente Tridentino Concilio à communionē alieni, qui ipsum Antichristum non agnoscunt,

At enim (excipiet Romanus Clerus) Si Papa ille erat Antichristus, cuius periculum Ecclesiæ imminēbat: nostræ partes erant, videlicet Ecclesiæ, illum agnoscere. Ego vero contra regeo: Minimè Antichristus fuisset, si illum Antichristum agnouissetis. An non illæ ipsæ sunt Phariseorum exceptiones, quo tēpore Christus mundo fuit exhibitus? Nempe suas esse partes Christum agnoscere, penes se esse Ecclesiam, itidem & Scripturas, ac earū interpretationem: quum essent populi oculus, in suo de Christo iudicio falli non posse. Atqui Messiam impostoris nomine ab Hierosolymitano Concilio damnatum & crucifixum scimus: Rabbini autem & infinitus ex plebe numerus suo magno malo & exitio, miserum illum Barcozba ut Messiam amplexi & secuti fuerunt: *Ut sermo* (inquit Christus) *Isaia Prophetæ impleveretur, quem dixit: Domine, quis credidit sermoni nostro, & brachium Domini cui retectum est. Excacavit oculos eorum, & obduravit corda eorum, ne videant oculis & intelligant corde, &c.* Ego vero vobis idē cōtigisse doceo, qui Ecclesiæ nomine superbitis in agnoscendo Antichristo. Prodiit illustris signis & portētis, eodē loco, tēpore, via, ornatu, quo spiritus sanctus prædixerat: Sic illi omnia conueniunt,

Ioan. 9. 33.

17. 15. 12. 13

Il. 53. 10. &

6. 9.

Ioan. 12. 40

2. Theſ. 2.
Apo. 14. &
18.

vt in alium nullum competere poſſint: hunc interim Eccleſia, id eſt, Clerus Romanus, ſpōſum agnouit, Concilium Tridentinum Deū in terris appellauit, eos omnes anathemate deuouens, qui ſub ſcribere recuſarent: Principes autem terræ ſuam illi potentiam addixerunt, ad eos perſequendos & trucidandos, qui ipſum mundo retererent. Quorſum? Nimirum Dei ſermonem per Apoſtolos conſignatum impleri oportuit: *Sedebit in templo Dei, vt Deus, præſeferens ſe eſſe Deum. Vinum ira ſcortationis ſua potandum præbuit omnibus gentibus. Reges terra cum ea ſcortati ſunt. Eius aduentus erit cum omni fraude iniuſtitia in iis qui pereunt, pro eo, quod amarem veritatis non receperunt, vt ſaluifcerent.* Ergo Concilium Hieroſolymitanum Chriſtum damnauit, Tridentinum vero Antichriſtum probauit, tunc Clerus ſalutem crucifixit, nunc Clerus perditionem ipſam adorauit. Oculatiſſimi legis doctores tum cæcutierunt, quod regnum Chriſtus non mundanum, quale expectabant, ſed ſpirituale doceret. Eccleſiæ vero Romanæ præfecti ſpontanea cæcitate delectati ſunt, quod Antichriſtus terrena, quibus inhiabant, imperia proferret. Atqui quantumuis reluctantibus morte, cruce, coniurataque totius mundi malitia, ſpirituale illud regnum Chriſti obtinuit, ac de terrenis omnibus victoriam reportauit. Sic fruſtra obſiſtente terreno Antichriſti imperio, cultibus, Regum & Principum conſilijs, qui collabentem fulcire ſatagunt: confici tamen ſpiritus
oris

oris Domini planéque corruiere ac perire necesse est.

Verum enim vero hic quæritur, quid maioribus nostris factum sit, ex quo tanto iam tempore tyrannis Antichristi Ecclesiam inuasit? Ego vero magistris illis nostris qui hæc obii-
ciunt, aliam quæstionem regeo, reddant ipsi rationem, quid de iis egerint, quorum animas suæ tutelæ commissas habebant, quorum curâ susceperant, à quibus tot redditus emunxerant, superbâsque domos extruxerant. Iterum vicissim quæro, quid tantæ multitudinî in Ecclesiis Orientalibus factum sit, quæ numero Latinas longe superant, quarû myriadas totos iam septingentos annos Papa suis fulminibus orco adiudicat? Denique hæc ab ipso Domino dicta meminerint: Quum venerit filius hominis ad perdendum Antichristum spiritu oris sui, tum fore tempora Noe aut Lothi, nullâmque siue fidem siue charitatem in mundo reperturum. Atque hoc illis responsum esto: Misero autem popello, cui tam scædè est ab Antichristo impositum, alia ratione satisfactum esse cupio.

Quid Maioribus nostris factum

Primum, perditam Antichristi doctrinam non certo momêto propagatam fuisse, sed paulatim accreuisse, quousque ad cumulû assurgeret: neque sub initium ita lethalem fuisse, qualis extitit ubi inualuit. Porro in media etiam caligine Dominum multos qui sub tyrannidis iugo ingemiscerent ubique reseruasse, nonnullos etiâ, ut paulo ante ostendimus, quanta fieri potuit

sonora voce scriptis suis reclamasse. Ac sanè ante quinque & viginti annos tota passim Gallia humanis oculis vix ulli conspicui erant, quibus Antichristus cum sua doctrina perspectus esset: quorum tamen multitudo innumerabilis singulis pene oppidis oblata primùm libertate conspecta fuit.

Secundo, quemadmodum discrimen constituunt aduersarij inter Ecclesiam & populū, suis Prelatis nomen Ecclesiæ rapientes, quod Christianis omnibus est commune: Sic & nos populum à factione Antichristi discernimus, eosque qui sub Papatu viuunt à satellitio Paparum: fascinatores à fascinatiis: Pharizeos, quos Christus genimina viperarū vocat, à fœmina male affecta, quam idem Abrahami filiam appellat. Ergo in populo illo tā misere tenebris Antichristi ludificato, visibilis Ecclesiæ partem constituimus: in illo autem corpore Papam cum suis affectis pestem fuisse dicimus, quæ illud suffocare conaretur. Eam igitur Ecclesiam Christi fuisse, sed cuius iugulum Antichristus inuaserat, ne salus & vita à Christo tanquam capite in membra diffunderetur: Grex erat Christi, sed quem pascere partim mercenarij partim lupi. In populo igitur, Ecclesiæ Catholicæ membra: in scabie verò, prurigine, pustulis, Papisticum venenum, adeoque Ecclesiæ Romanæ cum Antichristo adulteriorum vestigia agnoscimus. Denique populus pars erat reipub. Christianæ, sed in quam Papa cum suis coniuratis faces immitteret, velut alter Catilina, quem

scitè

scitè Cicero pestem, non Reipublicæ partē appellat. Et sanè quemadmodū ex prauo viuendi instituto & humorū superfluitate nascitur in humano corpore apostema, quod tamen neque corpus est neque pars corporis, sed morbus, ac sæpe etiā corporis interitus: Sic (inquit Salustius) ex luxu Reipub. natus erat Catilina. Ita & nos profitemur ex luxu, deliciis, & otio Romanæ Ecclesiæ progenitum esse Antichristum, qui tamen neque Ecclesiam nec partem Ecclesiæ cōstituit, sed morbus est & pestis Ecclesiæ, quæ iam totum corpus sic peruasisset, vt nihil iam sani aut integri foret reliquum, imo & cuius præsentissima mors fuisset, nisi pro sua in nos misericordia eum Dominus retexisset.

Tertio, veneficum istum cum sceleris sociis dicimus scaturigini vitæ, id est, doctrinæ salutis in Christo quātum potuit venenum miscuisse, eoque toxico exquisitissimos cibos infecisse, quos Deus populo suo alendo consecrat. Verum hanc Deus gratiam nonnullis impartitus est, vt prorsus abstinere, aliis vt sumptum statim euomerent, non paucis vt à cibis distinguerent: Nec defuerunt qui quum optimè constituta valetudine essent, vim veneni superarunt: sicque bene multi semper euaserunt, quantumuis sceleratum esset istorum institutum. Exempli causa, nemo nescit, deprauatissimam scholasticorum doctrinam, id est, præcipuas Papatus blasphemias maximam partem plebeios nesciuisse, atque vt plurimum se vitam æternam meritis operum, quæ passim occinebatur, cōse-

cuturos minime credidisse. Ac quâvis usu quodam & ignorantia decepti sanctos eorumque imagines colerent, Missas adirent, peregrinationibus se torquerent: vbi tamen ad mortis certamina ventum erat, cruce[m] Christi vt tutissimam anchoram amplectebantur, ab eâque nullis Franciscanorum de habitu & stigmatibus Francisci cõcionibus abduci poterant. Cuius rei exemplum in ipso Bernardo extat, qualia etiam nostra memoria extant. Bernardus alicubi sui seculi contagium redolet, quod quidem mirum videri non debet. Verum ecce tibi ingrauescente ætate aduersus satanæ tela perfugium. Fateor (inquit) non sum dignus ego, nec proprius possum meritis regnum obtinere cælorum. Cæterum duplici iure illud obtinens Dominus meus, hereditate scilicet patris, & merito passionis: Altero ipse contentus, alterum mihi donat: ex cuius dono mihi illud vendicans non confundor. Et alio loco: Curate munire precibus & votis calcaneum nudum meritis, vt hic qui insidiatur, inuenire non possit vbi figat dentem, & vulnus infligat. Idem sermone 61. super Cantica: Peccavi peccatum grande, turbatur conscientia, sed non periturbabitur, quoniam vulnere[m] Domini recordabor. Nempe vulneratus est propter iniquitates nostras. Quid tam ad mortem, quod non Christi morte saluetur? Et postea: Meum proinde meritum miseratio Domini. Non planè sum meriti inops, quàm diu ille miserationum non fuerit. Quod si misericordia Domini multe, multius nihilominus in meritis sum. Quid enim si multo-

In vita Ber.
nar. l. i. c. 12.
Lib 5. c. 2. in
epist. quam
scripsit mo
ribundus
Arnold. Ab
bati Bonæ
vallis.

rum mihi conscius sum delictorum? Nempe ubi abundauit delictum superabundauit & gratia. Et si misericordia Domini ab aeterno: Ego quoque misericordias Domini in aeternum cantabo. Num quid iustitias meas? Domine memorabor iustitia tua solius. Ipsa est enim & mea. Nempe factus es mihi & tu iustitia à Deo. Nunquid mihi verendum, ne non una ambobus sufficiat? Non est pallium breue quod secundum Scripturam non possit operire duos: Iustitia tua iustitia in aeternum. Quid aeternitate longius? Et te pariter & me operiet largiter: larga est & aeterna iustitia tua: & in me quidem operum multitudinem peccatorum, in te autem, Domine, quid nisi thesauros, diuitias bonitatis: haec in foraminibus petrae reposita sunt mihi. Hinc igitur Dei misericordia factum esse colligimus, ut non pauci Christum fundamētum illud, de quo loquitur Apostolus, retinerent, ab Antichristo licet concussum ac pro virili subuersum fuisset.

1. Cor. lat. 3.

Postremo cum Cypriano dicimus: Si maiores mei aut ignorantia aut infirmitate lapsi (fundamento tamen innixi) ea non obseruarunt ac tenuerunt, quæ Dominus suo exemplo & auctoritate docuerat, quod nimium quam certum est, Dei clementiam veniam illis indulgere potuisse: At (quod pius ille doctor adiicit) nihil est hodie quod nos ea spe lactemus, ab eo sedulo edocti & fideliter admoniti. Verum hac dere proximo capite fusius.

Cypr. lib. 2.
epist. 3.

IAM VNICVIQUE INCUM-

BERE, VT AB ANTICHRISTO

secessionem faciat, eoque

Romanistas schismaticos

esse, non eos qui ab

eo recedunt.

CAP. X.

Fugite Idola.
1. Ioan. vlt.
Apoc. 14. 9
& 18. 3.

HAEc quum ita sint, qualia à nobis descripta fuerunt, non vsquequaque necesse esset rationes annotare, quibus adducti à Pontificis communione & toto illo cultu, quem in Ecclesiam inuexit, secessimus. Quum enim ille ipse sit Antichristus, cuius periculum Ecclesiae imminabat: ipsius autem synagoga idololatriæ Babylon, quam fugere iubemur, nisi velimus ipsius peccata & plagas participare, iræque Domini calicem, quem illi miscuit Dominus, haurire: equidem non obsequi, pernicacis in Deum contumaciæ esset. Ac sane si Romanis ciuibus licuit dum Galli vrbs potiebantur, ad Camillum in exiguum Veiorum oppidum se recipere: tùmque patrum iudicio, Romana licet menia starent, Respub. Veiis erat: Multo magis nos egredi templo oportet, quod Antichristus occupatum miseris modis prophanauit, cui abigendo primo impetu pares esse non possumus, quousq; collectis & receptis ex ipsis vnguibus & faucibus Christi seruis ac militibus, Deo

Deo propicio & hunc fugare & Dei cultum restituere possimus. Quid an non is proditor & læsæ maiestatis reus habetur, qui arma signaque proregis sequitur, qui quidem in principē suum rebellionem moliatur? At multo magis & Dei gloriæ & eius qui sui sanguinis precio nos redemit proditores erimus, si aduersus ipsum Antichristo militemus, & ab eius partibus stemus, qui regis nostri solium inuasit, præsertim cum proregis aut vicarij generalis titulum mentiat, in finis Episcopis nec pilo quidem maior. Attamē vt dubitationes tollam, quæ de hoc capite negotium facessere possent, pluribus exponere non detrectabo.

Quamprimū Dominus pro sua beneuolentia nobis agnoscere concessit, falsa esse diplomata, quibus abusus Pontifex se caput esse Ecclesiæ profitebatur: atq; partim doctrinæ, partim notarum, quibus insigniri debuit, examine palam nobis innotuit, illum ipsum, nec aliū quēquam Antichristū esse: veritatē in Ecclesia prædicarūt ij, quibus concionandi munus incūbebat: Qui docendi partes sustinebāt, eam libris euulgarūt: nec pauci, quib. Dominus animū & zelū impartitus est, clara & sonora voce in mediis etiā ignibus eam suo testimonio sanciuērūt: Rebus publ. & populis hoc fuit indicatum, Principū auribus inclamatum, sponsonibus additis, medio cōcilio libero, doctrinē Papisticę impietatē probatū iri. Vbi vero ad Cōcilium ventum est, repudiata est ex Scripturis disputatio: non eorū, vt fides data postulabat, viuidæ rationes exauditz:

Concil.

Constant.

sed ipsi contra fidem viui concremati fuerunt: Atque vt semel spes omnis liberi concilij præcideretur, nec vllus fide publica tutus accedere auderet, Lex sancita fuit, *hereticis non esse seruandam fidem*. Ab eo tempore cum nihilominus liberum Concilium vrgeremus, non vocati damnati fuimus, vnóque hoc responso repulsi ista omnia iampridem fuisse decisa, de quibus frustra in posterum moueretur controuersia. Atque ita communione Ecclesiæ Romanæ nobis interdictum fuit, tùmque flammis, telis, bellis, furiosis cædibus in nos seuitum est: Tandem cum verba nostra nihili fierent, in Concilio nobis aures præcluderentur, excommunicatione arceremur ab Ecclesia Romana, Apostolorum (quum Iudaica synagoga Christi causa eiicerentur) vestigia secuti, colendi Dei causa conuenire cœpimus, clam primùm, deinde liberius: quúmque nec vllum cum Antichristi idololatria commercium habere, nec primo momento possemus illum de folio deturbare, Regibus terræ tantam tyrannidem propugnantibus: & à nobis ipsis & ab aliis omnibus, qui dicto audientes esse vellent, seruitutis iugum excutere conati sumus. Iam igitur, obsecro, siue rem ipsam, siue in agendo formam spectes, quid habent aduersarij quod merito mordeant? Si rem ipsam attendas, secessionis causas leuiculas non habemus: Verùm apertam idololatriam, crucis Christi exinanitionem, ipsam perditionem salutaris regnum occupantem. Denique nos à confusionis principe subduximus, quem

Ioan. 9. 22.
Concilium
Hierosoly-
mitanum
excommu-
nicauit om-
nes qui di-
cerent, Ie-
sum esse
Christum:
Ecclesia au-
tem Roma-
na, omnes
qui asserunt
Papam esse
Antichri-
stum.

quem compertum habebamus à Domino nostro aperta rebellionē defecisse. Quin & ipsorum iudiciū appellamus, num licere existiment, ab Antichristi communione faceßere, Christi solium inuadentis, Quum Aquinas ipse nobis præcipiat preces publicas Deo fundere, vt malum Papam è medio tollat? Etenim si conniueant omnes, quis illum reteget? Assecras si se præbeant omnes, quis illum fugabit? si toto orbe labia comprimant omnes, vbi spiritus ille Domini ipsum ore suo perditurus? Sin Antichristū esse negēt: nos probandū suscipimus: nec iam de secessione, sed doctrina nostra agitur. Si vero formam in agendo reprehendant, eodē nobiscum iudicio Apostolos inuolunt, qui cum vniuersum Israël peruagati essent, sexcentaq; pericula subiissent, vt Christum in propriam familiam, mediūq; templum introducerent, tādē autem vi illata excluderentur idq; excōmunicationibus: cum priuatis primum ædibus exiguo cœtu exceperunt, quousq; tandem orbem vniuersum ipsius imperio addixerūt. At isti nihilominus inclamant, nos communionis in Ecclesia vincula abrupisse, altari altare erectum oposuisse, schismaticos esse, & quid non? At isti iidem Pharisaici erant in Apostolos clamores: Vos templum polluitis, altare, legē, &c. Hic autem Reges & populi vndique in nos armati insurgunt. Hæc sunt ergo ad quæ respondendum esse existimamus.

Primum, Ecclesiæ communio nō locorū siue Ecclesiæ cōmunio,
vnitate siue distinctione finiēda est. Multi enim

Hinc illud
dictum, Ex-
tra Ecclesię
fidem non
est salus.

licet extra septa, charitate nihilominus sunt in-
tus: ac multi rursus, si fidem spectes, sunt alieni,
qui tamen in caulis degunt. Germana igitur
Christianorum communio fide & charitate
constat, quam Augu. contiguitatem aut potius
cordis & doctrinę vnitatem appellat. Schisma
autem in harum ipsarum rerum discrimine sine
repugnantia spectandum est. Quod ad fidem
attinet doctrina cœlesti veteris & noui testa-
menti continetur in eum finem spectans, vt in
veram peccati agnitionem deductos nos in v-
no Christo crucifixo remediũ quærere doceat.
Atque ea ipsa est, cuius causa priscorum Dei ser-
uorum vestigia secuti & patimur & morimur,
quámq; pedibus Antichristi conculcatam ere-
ximus, eoque nomine affligimur, diris deuoue-
mur, immaniter trucidamur. Ergo fidei vnitatẽ
colimus, cum Patriarchis, Prophetis, Apostolis,
Martyribus, Patribus, adeóq; vniuersa, quę ante
legẽ, sub lege, sub gratia extitit Ecclesia, imo &
sub Antichristi tyrannide. Id si inficiari velint,
probationẽ offerimus: Frustra igitur in schisma-
te perfugium quæritur, excutienda est potius
doctrina. Si vero fateantur: dum se nobiscum
vnitatem colere negāt, eadem opera recedunt à
veteris Ecclesię vnitatem: vt iam nemini mirum
videri debeat, si Papatus communionem refu-
giamus.

Quod ad charitatis communionẽ attinet, quę
in communi miseriarum sensu & sustinendo
de alijs iudicio sita est, hęc profitemur nos ve-
ra Christi membra agnoscere, quotquot vnum
Deum

Deum in spiritu & veritate colunt, & ab vno Christo Dei filio salutē expectant, qui carne assumpta mundi peccata in cruce expiarit, hoc enim est firmum salutis hominum fundamentum, cum huiusmodi hominibus quascunque tandem regiones & loca inhabitent, aliquatenus etiam corruptis, siue quod ad mores, siue quod ad doctrinā attinet, vnitatem colimus, quā seruiunt seruitutem deploramus, patrēque illum luminum precamur, vt vera illos spiritus luce perfundere velit. Ex aduerso nemo nescit, Pontificium Consistorium totos iam sexcentos annos excommunicatione ferire Ecclesias Orientales, eo solo nomine, quod Romano Pontifici subijci nolint (quod ad solam ipsius ambitionem pertinet) easque Turcicæ impietati prædam obieciſſe, quod extrema quæq; pati maluerint, quā ipsum caput Ecclesiæ agnoscere. Cæterum si nostrum charitatis ingenium attendas aduersus eos qui etiam nū Papatui sunt addicti, quum nihil sit propria vita charius, eam ignibus, aquis, gladiis obiecimus, vt veritas illis patefieret: Deūque quotidianis precibus rogamus, vt eos spiritus sui lumine ornare velit. Quid porro Romanense Consistorium? quibus potest rationibus nobis internecionem molitur, & 60. ab hinc annis, quibus tot populi liberum Conciliū efflagitant, vsque adeo ab omni charitate alienū fuit, vt neque œcumenicū nec nationale extorqueri potuerit, vt saltem ijs, quos nobis impingit erroribus liberari possemus: hoc vnū respondens Principibus, qui illud

tanquam necessarium urgebant; Agi de capitibus iam multo ante tempore decisis, de quibus nulla amplius controuersia moueri debeat. At qui friuola omnino est hæc exceptio, ut paulo ante explicuimus. Attamen quæro, quem senatum vel inter profanas gentes esse existiment tam barbarum & ab omni humanitate alienum, tum etiam quum de singulis hominibus agitur, qui mutuis inter se dissidiis laborēt, quin eorum cōtrouersias licet iam decisas pacis causa rursus excutere velit? Ergo Romanense consistorium vel suæ doctrinæ diffidit, vel charitatis est expers, & *ἀσέπεια* laborat, præsertim in re tanti momenti, & quæ iam dimidium Christianitatis orbem respicit. Denique ut paucis absoluiam: optimè nobis conuenit cum doctrina sacris libris comprehensa, sed pestíferas Papatus glossas & traditiones omnino abiicimus: Veritatem autem mediis templis fratribus communicatam volumus: Contra vero Papa quum sibi ne sordes retingerentur male metueret, non auscultare sed pellere, excommunicare, perdere maluit. Pontifex ergo cum suis is ipse est qui communionem Ecclesiæ Catholicæ discindit. Nos verò minimè, qui huius retinendæ causa nullas rationes nullaque pericula subire recusauimus.

Altare oppositum altari.
Exod. 29.

Secundo quod altari altare oppositum obii-
ciunt, si Christianæ Ecclesiæ naturam spectemus
planè est *ἀντιπαραστήσειν*. Antiquitùs sub lege vni-
cum erat templum, vnicum altare: alibi sacri-
ficare nefas erat: Vnde Iudæi etiamnum in
varias

varias mundi plagas dispersi sacrificiis abstinēt. Quamobrem qui altaria in Dan aut Bethel erigebant, etiam si soli vero Deo litassent, idque ad formam in lege præscriptam, rei capitis erāt, expressi Dei mandati transgressione, cui non sacrificium, sed obedientia placet: adde quod sacram populorum omnium in venturo Christo vnitatem dissoluebant, cuius typus in vna Hierosolymorum vrbe, templo vno & altari vno proponebatur. Hinc illud est, quod nuspiā alibi Prophetas legimus cultum Dei constituisse, tum etiam cum Idololatria Hierosolymitanum templum contaminatissimum esset: sed quamapertissime inuehebātur in illius patronos, nusquam alibi sacrificantes. Verū vti sepe iam à nobis dictum est, alia est exhibitio Christo rerum constitutio. Orbis vniuersus est Hierusalē, templū, altare Domini. In precibus nihil Orientalem aut Occidentale plagā memur, sed quaquauersus in Deum respiciamus, semper Dominus Iesus Christus occurrit. Quade causa quum Hierosolymis in templo Christum docere non liceret, Apostoli in domos introduxerunt: quibus rursus expulsi, puluerem pedibus excusserunt, alióque profecti sunt. Intellecta etiam Dei vindicta spiritu sancto prænuncio in urbem quæ Christum crucifixerat mora nulla fuit (Eusebio teste) quin cætum suum, id est, veram Hierusalem verósque Abrahamitas educerent, & in oppidulum Pella trans Iordanem colligerent. Ergo si templa

Euseb. Hist.
Eccles. lib. 3
cap. 5.

mutata sunt: cur illis in Pera non liceat & Deū colere, & laudū sacrificia offerre? Si rursus Antichristus in mediis Ecclesiæ Romanæ templis sedeat, Christum sane in atriis colamus: ac in perditum illum concionantes, si templorum camera non ferant, certè quidem sub cœli cōcauo id licebit, quod quaquaversum est ex æquo Domini templum. Hæc ipsa causa est videlicet cur cum Reges & Principes rebellionis pœnā interminarentur, ne in templis in eam quæ illic feruet Idolatriam inueheremur: Dei autē mandato incumberet & Idola fugere, & veritati testimonium ferre: vere pios, quibus locis potuimus, collegimus colendi Dei causa ex verbi ipsius præscripto, Hierusalēmque in urbem Pella deduximus, Apostolico exemplo, eaque libertate freti, quam Christus Ecclesiæ Catholica concessit. Verum Roma secedentes, Hierusalem cœlestem incolimus, doctrinæ Apostolicæ superstructam. (Neque enim Roma sedes est altari Domini peculiariter sacrata.) Sed altare Christi, Antichristi altari, & templum ex viuis lapidibus, lapidi ino angulari innixū, idolorum templis, petræ scandali, Antichristo videlicet superedificatis opponimus. Roma ergo & Hierusalem longo interuallo dissident: vnde consequitur longè diuersa esse, à factione Romana, & Ecclesia Catholica recedere, cuius illa membrum vix ac ne vix quidē censerī merito potest. Hierusalem templum erat Domini, quod iam vniuersi orbis est priuilegium, ad quem Roma collata minimus est apex. Hierosoly-

solymis promissus erat Dei filius: Romę filius perditionis. Atqui ab illo peculiari Dei Templo à quo salus excludebatur, Apostoli recesserunt, atque adeo Christianos, ne eadem ruina inuoluerentur, alio transtulerunt. Ergo cultus Ecclesię Romanę, quę perditionem ipsam adorat atque defendit, hactenus refugere nos oportuit, nisi vellemus horrendam Dei vindictam in capita nostra accersere, quam iis denunciat spiritus sanctus, qui inde egredi recusarint.

Apoc 13. &
18.

Tertio, longo intervallo discrepant, Papatum refugere, & ab Ecclesia, quę miserrima illius tyrannide premitur, discedere: quemadmodum aliud est urbem, aliud pestem, quę urbem inuasit, effugere: Aliud à republica discedere, aliud tyranni iugum excutere. Qui pestem fugiunt, hac fugata in urbem regredi statuunt: Et qui tyrannidem horrent, hac profligata cum ciuibus oppressis vnitatem meditantur. Imo si mentem intuearis, absentes licet, urbem & rempublicam incolunt, suis ciuibus compatiuntur, seruitutem deplorant, libertatem quibus possunt rationibus procurant: Tyranni vero quamuis in media quā occuparunt urbe degant, non reipublicę tantum, sed ex Ciceronis sententia, omni generis humani societate exterminandi sunt. Ea fuit Thrasibuli conditio, Phylis triginta tyrannis Athenicem rempublicam dilacerantibus: similis etiam Camilli, Veis Romam vastantibus Gallis: Eadem Athanasij paucorumque piorum Romę,

Aliud à Papatu, aliud ab Ecclesię discedere,

tum quum Ariani Constantio Imperatore freti Ecclesiam Alexandrinam diripiebant & corrumpebant, Sic quoque plane nos affecti sumus erga Gallicam, Belgicam, Italicam, similisque Ecclesias, quarum fauces Antichristus premit, vt salutem eiurent. Iam facessat Antichristus cum tota factione & sordibus, quas in Ecclesiam inuexerunt, nihil nobis prius erit, quã vt magno concursu ad eos redeamus, coniunctisque animis eadem templa adeamus, sacrificia laudis pro ipsorum liberatione Deo persolutori. Oui le lupi egrediantur, eò nos statim ingredi iuuabit. Interim Deum precamur, vt eos abigat, eorumque faucibus oues pro sua misericordia eripiat, adeoque vt liberentur pro virili enitemur. Denique si doctrinam veteris Ecclesie Romanæ spectes, hactenus inter nos conuenit: sed Papisticam qua premuntur ipsorum conscientie damnamus. Veram etiam charitatis vnitatem retinemus. Etenim quæ possit charitas sincerior extare, quam vt vitã alicuius causa profundamus? Atqui tyrannum, qui ipsorum animas suffocat, ita refugimus, vt summa Dei misericordia erepti eorum causa magnis animis bellum illi indicamus.

His ita positis, facilimum est diiudicare, vtri Schismatis authores in Ecclesiis Occidentilibus censendi sint, aduersariisne, an nos.

Papa Schismat. ex Canonibus.
24. quæst. 1.
non assera-

Canones Schisma non ex numero aut loco, sed ex causa definiunt; eumque Schismaticum pronunciant, non qui primus secessit, sed qui

Scis-

Scismati causam dedit: quemadmodum non is qui primus litem intentauit, sed qui ius denegauit, litis causa censendus est. Nos vero Pontificem cum suis Prælati de reformanda ex scripturis & vetere forma Ecclesiæ interpellauimus, vt cum fratribus vnitatem retinere-
mus. Illi verò a quissimas postulationes non modo repudiarent, sed nobis inauditis communionem interdixerunt. Illi ergo Schismatici habendi sunt, non nos, qui etiamnum reformationem vrgemus, vt rursus coalescat vnitās.

Canon item essentialē Schismatis causam esse definit charitatis defectum. Itaque nos eripiendorum ab errore fratrum causa vitam profudimus: At Romanenses illi Prælati nunquam liberi Concilij, quantumuis vrgeremus, potestatem fecerunt, vt nos ab erroribus, quos nobis tribuunt, liberarent: nos potius in suos cœtus non luce iuuandos, sed concremandos vocarunt. Et quotquot coegerunt Concilia, non vt mederentur rationes inierunt, sed de nobis coniurarunt. Quis igitur istos à charitate alienos ac proinde Schismatis auctores esse neget?

Age vero vel ipsum ius Canonicum, id est, Papa ipse nos docet, Pontificem illum Schismatici & hæreseos zelosum esse, qui dissidium in Ecclesia de iis quæ ad salutem pertinent inueterascere patitur. Quod si de remedio per Concilium liberum adferendo interpellatus id detrectet: tum non Apostolicum, sed Apostaticum & schismaticum, habendum esse. Ab eius-

mus. &
quest. 3. &
ibi glossa
& doctores.

Aug. aduer.
Crescon.
Grammar.
& Donat.
passim.

Doct. Bon.
non. in Cō-
cil. de Schif.
Benedict. 13
& Greg. 12.
Item apud
Theod. à
Niemi. 1. 3.
Cusanus de
Concord.
Cathol. lib.
14. c. 2. 24.
q. 1 non as-
feramus. &
quest. 3. in.

ter Schif-
ma. 7 q. 1.
Nouatian.
cum glos.
& c. seq. 24.
q. 1. in sum-
ma & cap.
dicimus in
glos. 2. An.
1407. 15. q.
6. nos san-
ctorum &
can. iuratos
iuncta decla-
ratio Inno-
centij 19.
distinet. A-
nastatius &
cap. nulli
79. dis. c. si
quis pecu-
nia 2 q. 7.
Sacerdos. &
ibi glos.
Bernard.
Girardus in
hist. Car.
sexti. Lite-
ra Acadē.
Paris. apud
Theo. a Ni-
en. tract. 6.
1. 15. & li.
3 c. 34.
Item in lib.
Nemus v-
nionis c. 7.
Chronica

modi vt se subducant, Cardinalibus, Prælatiſ, Presbyteris, populis, prouinciis incūbere: *quod quantum in se est, nutriant populum & infantes excreſcentes ad duo capita, & duas Eccleſias.* Quotquot autem conuiuent, ex iis præſertim, qui ex munere & uocatione reſiſtere tenentur. Schiſmaticis participes eſſe, quibuſcunque tandem iuramentiſ, clientelari fide, homagiis, obligationibus illi fuerint deuincti. Ac ſane Rex Carolus 6. iis reguliſ conſilioque theologorum Pariſienſium adductuſ ſeipſum, regnum, ſubditos, communionē Ioanniſ 22. Pont. exemit: deinde etiam iſdem conſultoribus Benedicto 13. & Gregorio 12. obſequium denegauit, Principes omneſ vt idem facerent hortatuſ, quod illi (vt habetur in proteſtatione) veteratoriſ artibuſ fouerent Eccleſiæ diſſidia: & liberi conciliij & Eccleſiæ arbitrio, quæ via trita eſt, ſe permittere recuſarent. Enim uero iam ante centum & 60. annos agitari cœpit hæc controuerſia, & ab hinc 60. annis totam Europam commouit. Principes & populi liberum concilium efflagitarunt: Pontifices autem modo hac modo illa via ſubterfugerunt: interim vt noſ peſſundent, nihil intactum relinquunt. Palam igitur conſtat, totam iſtam factionem etiam ſi (quod tamen agitur) de Chriſtiane reipub. ſalute non controuerteretur, ex ſuiſ canonibuſ Schiſmaticā eſſe: Qui uero iſpiſ conuiuēt, Schiſmatis fautores: Eoſ uero qui ſe ab iſtorū obedientia ſubducunt

ducunt (etiā si Pontifices capita essent Ecclesiæ, ac non potius Antichristi) æquissimo iure niti, à Schismatis suspicione & iis quæ inde consecuta sunt malis & confusionibus, immunes esse. Atenim si Papa est Antichristus, (quo loco illum habemus) si Papatus doctrina salutis in Christo aduersatur, si cultus vniuersus in Ecclesiis, quæ illum agnoscunt, Ecclesiæque Romana dicuntur, totus est idololatria contaminatissimus: Frustra quæritur, an merito nos subdixerimus: sed indubitata colligitur hæc conclusio, nos in Deum Creatorem, in Christum seruatorem, nouæque vitæ authorem, in Ecclesiam 'altricem', in fratres denique atque adeo nos ipsos proditores fore, si nō in blasphemias ipsius contestantur, obsequium illi denegemus, illius communione nostris interdicamus, si denique nō omnes vires & conatus explicemus, vt is omnibus innotescat, & ab ipsius tyrannide mundus liberetur.

Gaguini.
& Girard.
in Carolo.
6.

Verumenimvero hic nobis respondent, Mo-
sen ab Israelitico populo circa vitulū aureum
idololatria contaminato non secessisse. Id quidem admitto: Verum additum oportuit, Aar-
nem à Mose reprehensum, populum castiga-
tum, vitulum comminutum, & in aquas proie-
ctum fuisse. Cur igitur, quam fugare poterat
idololatriam, fugisset? Absit ergo vt Mose
simus morosiores. Idola sua nobis confringen-
da permittant, Idololatriamque templis prossi-
gandam: quin statim redeamus, nulla in nobis

Exod. 33.

erit mora. Rursus obiiciunt, Christum ne templum frequentaret, profana quorundam negotiatione non fuisse absterritum. Atenim longum est discrimen inter nundinationes illas, & Ecclesiæ Romanæ idololatriam. Verum age, idem quod Christo inter Iudæos, nobis liceat, ut scorti illius mercatores eiiciamus Ecclesia, in qua simoniacis artibus de animabus quæstum instituunt: illic statim nos sistemus. Adhæc Ieremiæ conciones in Topheth obtrudunt, locum horrenda idololatria spurcissimum. At celatum non oportuit quod expressis verbis additur, in idololatriam grauius inuectum fuisse.

Amos 5. Amos (inquiunt) in Bethel Amasiæ sacerdotis sanctuario prophetauit: Verum id factum adii-
 ciant, ut horrendam Dei vindictam, quæ capiti ipsius imminerebat, intonaret. Sic & vir ille

1. Reg. 13. Dei prophetauit in Bethel Hieroboami seculo: sed præteriri non debet ipsis quoque sacerdotibus denunciaffe suo ipsos altari olim idolothyta futuros: imo & oblatum regiæ domus hospitium planè repudiaffe, quod admonitioni rex non auscultaret. At nos aliquid amplius addemus: Nobis ipsi mediis in templis mediâque idolorum turba concionandi facultatem concedant, nulla vi externa adhibita, sola Dei voce idola concussa haud dubiè corruent. Arcam sacrâque Dei fœdus nos in templis collocare patiantur, paruo momento suos Dagonas frustatim concidere videbunt. Ergo concionandi causa ingredi non recusamus: siquidem hoc vnum imprimis expetimus, ut Dei veritatem omnium

omnium oculis subiiciamus: verum ea lege accedere, vt taceamus, ferre nullo modo possumus. Vt enim iis qui blasphemias in Deum suum sine contestatione auribus hauriunt, aut qui quos vident errantes fratres in viam non reuocant. Ergo Ieremia, Amos, & viri illius Dei vestigia secuti coram Regibus, coram populis, coram ipsis etiam *Babyloniam* protestabimur, vt certè ante hac fecimus, protestationesque nostras effuso sanguine fanciuimus. At rursus horum ipsorum exemplo freti, altari quod Achasus ad typum Damasceni extruendum curauit, sacrificia nostra non imponemus, quantumuis ad tantum facinus conniunte sacerdote Vria. Nihilo magis (quod & illi recusarunt) in Dan aut Bethel adorabimus: Absit, inquam, vt vlla nobis intercedat cum Antichristi sacrilega impietate communio. Neque enim id agere impietate, nec silere proditione in Deum, aut ab inquirendo abstinere stupiditate careret. Inexcusabilis porro cæcitas esset, in tanto qui totum orbem collustrat splendore in operibus istis tenebrarum incedere.

Sed enim hic excipiunt: Si Papam Antichristum, cultusque nostros idololatricos censetis: Cur Baptismate nostro tingimini? Aut si hoc admittitis, cur cum nostra Ecclesia communionem detrectatis? Primum hic obseruandum est, eam fuisse Dei aduersus Ecclesiam misericordiam, vt Antichristo in Baptismum Christi (si rei essentiam spectes) nihil licere voluerit, quantumuis multis superstitionibus

Quare Baptis-
ma in
Ecclesia Ro-
mana ad-
mittamus.

inuolutum, quemadmodum & Circuncisionem fœderis *reperit*, in regno Israelitico & Iudaico feruente licet idololatria, illibatam seruauerat. Hinc colligimus, Ecclesiam Romanam liberos Deo edere per Baptismum, sed quos deinde sua idololatria Satanæ alat & educet: eadem ratione qua testatur Ezechiel Hierosolyma & Samariam liberos Deo generasse, non secus ac marito suo quæ est adultera, nondû dissoluto matrimonio: sed quos Molocho, id est, idolis immolarent.

Ezech. 16.

Aug. passim
de Bapt. contra
Donat.

Tract. 5. in
Ioan.

Concil. Ni-
cenum.

Magister
sentent. lib.

4. d. 5. c. 2. 3.

4.

Præterea ex Augustino addimus: vbi seruatur integra baptismi forma, non hæreticum, sed hæretici manu Christum baptizare. Atque hic veteris Ecclesiæ morem & Niceni Concilij decretum retinemus, quo cauebatur, ne ab hæreticis baptizati, si ab hæresi discederent, rursus baptizarentur, iis exceptis, qui Samosatæ-
norum, apud quos essentialis baptismi forma perierat, lauacro intincti erant: sed qui si propriè loquaris, non rebaptizabantur, quoniam illa sublata, nullum superesse baptismum necesse est. Nos vero Dei beneficio nō in Antichristi aut idolorum, sed in nomen Christi baptizati fuimus.

Tertio iam inde ab infantia baptismum in domum Dei adoptamur: sed in eius familia cense-
ri non sufficit, nisi eum ex mādatorum ipsius præscripto colamus: alioqui nos baptismi priuilegio fraudamus, qui & teste Aug. in maiorem cedit condemnationem. Ergo perinde ius hoc se habet, atque in ciuitate vel Republ. indigenarum,

genarū, quo tenemur bonorū ciuium munera obire: alioqui si vel partes tyrāni amplectamur, vel hostilia arma in Reip. leges feramus, non perduellium, sed proditorum & parricidarum scelere tenebimur. Quantumuis enim sub tyrannide, Reip. tamen nati sumus, & in ciuium censu, non autem tyranni mancipiorū catalogo conscripti, etiam si penes tyrannum aut ipsius ministros catalogus esset. Porro sub tyrannide nato ciui, qui tyranno mancipatus fuerit, culpa autem agnita, ad Reip. propugnatores confugerit, indignum licet rebus ante gestis omnino se prebuerit, quid nouas ingenuitatis tabulas proferre opus est? Ita & ei, qui sub Papatu natus sit, Antichristum propugnarit, factionisque illius se addixerit, aliisue hæreticis, qui Christum oppugnarint, si modo ad officium redeant, altero baptismo nihil opus est. Fac. n. eiusmodi hominē Christo renunciasse: Christus tamen se iure quod in ipsum habebat non abdicauit: ac tantū abest vt nullo loco habeatur baptismus, vt hic ipse qui sine baptismo simpliciter hostis habitus foret, hoc ipso nomine & proditor & læsæ maiestatis reus censeatur. Ergo criminis absolute, non baptismi renouatione indiget.

At enim, inquiunt, Baptismus solius est Ecclesiæ peculium: ergo vestra à nobis secessione ab Ecclesia quoq; disceditis. Respōdeo: Baptismus in sola extat Ecclesia, nec Romanæ nomē Ecclesiæ denegamus, quin & eo ipso quod Antichristū isthic sedere dicimus, eo Ecclesiā esse profiteamur: nusquā enim alibi sedere oportuit.

Verum aliud est à Romana Ecclesia sordibus Antichristi foedata, aliud ab Ecclesia vniuersalis societate discedere, vt paulò ante à nobis explicatum fuit. Deinde non ab Ecclesia, sed ab idololatria: non à Repub. sed ab opprimente Reipub. tyrannide: non ab vrbe, sed urbem infestante peste recedimus: non denique populi communionem, cui fausta omnia atque adeò salutem summis votis precamur, sed Antichristi totiùsque illius factionis conspirationem subterfugimus. Ergo baptismum quo consecrati fuimus confirmamus, nedum vt irritum velimus: hoc enim sacramento vt Deum colamus, Satanæ verò abrenunciemus, obstringimur. Itaque nostram in eo operam collocamus, vt eum ex verbi præscripto colamus, idola facessere iubeamus. Ex ipsis ciuitatis tabulis & iure nobis incumbit, vt prisca Reipub. Christianæ, id est, Ecclesiæ leges tueamur: quamobrem in medium proferimus Dei, Legislatoris ipsius, legem: Ecclesiàmque liberandam procuramus ab oneribus & iugo quæ miseris conscientiiis Antichristus imposuit. Per baptismum sacramento nos ipsos Christo deuinximus: Papa autem cultum nostrum à Christo ad seipsum suæque idola translatus cupit. Nos vero Christo aduersum Antichristum & Ecclesiæ aduersus Antichristi coniurationem seruitia nostra consecramus. Nam Deus, quæ summa est ipsius misericordia, in eum finem in Ecclesia quantumuis oppressa & sceddissimè deformata nos voluit esse baptizatos.

Atqui

Atqui ministri eius, quem Antichristum dicitis, vos (inquiunt) baptizarunt. Caput quidem aqua asperserunt: at solus Christus baptizauit. Tyrannus, aut pro ipsius arbitrio constituti ministri manu sublata iuramentum exegerunt: Verum Reipub. non tyrannidi, in nomen Christi, non Antichristi iurauimus, immutato rerum statu, integra tamen manet iusiurandi formula. Ne fidem igitur fallam, in ciuium castra me recipiam, puram Ecclesiam, quocunque tandem loco sita sit, persequar, atque Antichristi, qui iusiurandi prætectu iusiurandum temerare me cogit, communionem refugiam.

Denique vt locum hunc concludam, nobis ex præcepto incumbit, vt veritatem prædicemus: paruimus, sed excommunicati fuimus. Aliis locis legimus, Fugite idola, & exite Babylonem: obsequuti fuimus, sed tum cum hominū in veritatem peruicacia eò nos adegit. Tandem Apostolos imitati, cum magistratus auctoritate templis intercluderemur, pios in ædibus priuatis, Hierusalémque in oppidum Pella recepimus. Si rem ipsam respicias, nullus superest calumniæ locus: expressis enim testimoniis nitimur. Sin admittas, id quidem factum oportuisse, sed has ministrorum nostrorum non fuisse partes: ergo iam de sola vocatione quaeritur, quam quaestionem proximo capite exequemur.

Homines
habent mi-
nisterium
baptizandi;
at Christus
potestatem.
Lombard.
lib. 4. d. 5. c.
2, 3. 4.

1. Ioan. ult.

Apoc. 14.

REFORMATAE ECCLESIAE

MINISTROS LEGITIMA VO-

catione fretos Ecclesiam restau-
randam procurasse.

CAPVT XI.

QVuandoquidem aduersarij, grassantes in Ecclesia corruptelas inficiari non possunt, nec tyrannidem Antichristi aut appendices alias, ex quibus illā in libertatē asserere conamur, vt quā tardissimē fieri poterit, controuersiae nodus explicetur, tergiuersantur, ac quærunt, qua vocatione freti nostri pastores Ecclesiae reformandae ac docendae partes susceperint. Hoc illud est quod Michea pseudo-propheta Sedecias regerebat: *Quando, inquit, transiit Spiritus Iehoua à me, ut te alloqueretur?* Ita & Pharizæi, *Tu fabri es filius, quis te misit?* Quibus ex Christi verbis, res tota expediri posset, *Verba quae loquimur, testimonium reddunt de nobis.* Adhæc longa successionis serie filiorumque Abrahæ & Petri hæredū successionē efferruntur, quibus Christus, *Vos semen Abrahæ estis, attamen vos à Patre diabolo estis.* Et Paulus: *Ne quis vos seducat, futurum est vt Antichristus sedeat in templo Dei.* Attamen quandoquidem hoc fulcrum integris voluminibus fulciendum non ita pridem curarunt, accuratius rem totam discutere iuuabit.

Urbe

1. Reg. 22.
24.Ioan. 8.
2. Thess. 2.

Urbe flammis infestata, aut hoste scalis ad-
motis eam mediis in tenebris tentante, si quis
ex infima plebe vigilias excitet dormientes, vel
ex ciuium vel etiam exterorū numero, quo iure
id faciat nemo quærit, multo minus etiā in iudi-
cium pertrahitur, quin potius ad aquā & mœ-
nia concurritur, quid rei sit spectatur, ipsēque
monitor gratiā ab omnibus reuert. At vero nos
dū Antichristū in Ecclesia sedentē retegimus,
illiūque medio in Concilio & coram arguen-
di partes suscipimus, non admittimur, non ra-
tiones expenduntur, non Scripturis expressa ve-
ra illius effigies agnoscitur: sed qui sumus, quō-
ue iure admonendi munus arripiamus, quæ-
ritur, atque adeo grauiora in nos supplicia, quā
in ipsos reipub. proditores decernuntur. Quod
si eadem ratione agerent arcium præfecti non-
nunquā admoniti, annon facilis pateret hosti-
bus ad omnia præsidia aditus? Et quis Princeps,
obsecro, non illos proditorū catalogo, vt par-
tium studiosos adscriberet? Equidem non hīc
quæ sint insignia nostra, sed quæ sint Antichri-
sti notæ & doctrina controuertitur: Quod sit
eorū quos admonemus officiū quæritur: Salus
omniū adeoque nostra agitur. Si vera est admo-
nitio, est Ecclesiæ salutaris: si falsa, nobis. Expē-
dantur igitur eorū quæ dicuntur circūstantiæ,
non eorū qui dicunt qualitates. Catilinaria cō-
iuratione senatus patientē sordidissimæ scēmi-
næ præbuit aurē, aduersus amplissimos in repub.
viros. Gallis intempesta nocte Romanū Capi-
tolium iuuadentibus silebant excubiæ, muti ca-

nes erant, solæ anferes clauferunt, vnde quaque
tamen magna cura concursum est: ac ni clau-
gor ille obtitisset, vrbs illa perierat, quæ paulo
post mundum vniuersum perdomuit. Age igitur
in infimis Ecclesiæ subselliis sedeamus, au-
diētiam nobis fieri æquum est, præsertim cum
auribus infusurrare calumniatorum more no-
limus, sed coram Ecclesia, & in ipsius etiam
quem accusamus auribus, non nostro, sed Dei
ipsius nomine audiri postulemus. Porro ad eri-
gendas dissipatæ Pontificiorum artibus Eccle-
siæ ruinas legitimam requiri vocationem non
ignoramus. Verum hic quoque nos firmiore
niti fundamento profitemur, quàm eos qui
sola hac larua gloriantur, quantumuis magni-
ficis titulis, mundi que quibus turgescunt ho-
noribus superbiant.

Vocatio mi-
nistorum,
qui primi
nostro tem-
pore Eccle-
siam refor-
marunt.

Ergo si quærant, qualis fuerit ministrorum
vocatio, qui primi nostra memoria deformatâ
Ecclesiam pristino splendori restituerunt: Re-
spondemus, eandem fuisse tum vocationem
tum successionem, quibus temerè isti glorian-
tur, sedeam qua illi abusi fuerant vocationem
nostri in Germanum vsum reuocarunt, & per-
sonatæ illorum successioni doctrinæ ab aliis
deprauatæ successionem addiderunt: qua subla-
ta, quæuis successio erroris est continuatio.
Vviclefus enim, Hussus, Lutherus, Zuinglius,
Oecolampadius, Bucerus, aliisque quorum è
schola Ministri prodierunt, Ecclesiæ ab Anti-
christi tyrannide vindices, Presbyteri erent, &
theologiæ doctores. Quatenus Presbyteri erant
& Pasto-

& pastores, docendæ populo veritatis munus illis incumberebat, administrandorumq; ex Domini instituto Sacramentorum. Quatenus doctores, ex vocatione theologiam & scriptis & lectionibus explicare illos oportuit, atque ex præscripta omnibus academiis iusiurandi formula Ecclesiæ veritatē patefacere, doctrināsque verbo Dei repugnantes arguere, & pro viribus profligare. Hi verò inter obeundū munus, verbis Dei lectione populo interdictum esse cōpererunt: cultum autem qui Dei solius erat, partim hominibus, partim statuis attributum, concuscatum pedibus sanguinem Christi, Dominicæ Cœnæ Sacramentū partim Idololatria contaminatum, partim populo ereptū: Sacras denique scripturas misere profanatas, glossisque Papisticis tanquam veneno infectas. Quorum vlcerū cum Episcopos & Metropolitanos admonerēt, ordinis in Ecclesia seruandi causa: hæc isti non contemptim tantum exceperunt, verū (vt qui morbi in Ecclesia pars magna essent) in prima persecutorum acie steterunt. Hic igitur quorūvis iudicium appello, numne nostri vocatione adigerentur vt vrgerent, ac porrò pergerent in docenda veritate, & purè administrandis Sacramentis? & an nō alioqui desertæ stationis contempti in Deum iusiurandi atque in populum perfidæ fallaciæ rei habēdi fuerint? Eadē igitur erat & aduersariorū & ministrorū illorū ordinaria vocatio: verū in eo situm fuit discriminē, quod nostri huic gnauiter incubuerunt, quam aduersarij deseruerunt, nostri munus impositū

Ezech. 34.

quod alij excusserunt. Nostri suas oves in pascua montium Israel deduxerunt, alij partim deglutiuerunt, partim feris dilacerandas reliquerunt, partim etiam in turbidas aquas, quibus contabescerent, aquatum egerunt. Finge tibi obsecro magistratum qui sit ad reipubl. administrationem vocatus, isque vel negligentia, vel eorum qui præcesserunt malitia deprauatas leges reperiatur, oppletum iniustitia forum, venaliaque & omnibus modis corrupta munera: Idem reformanda omnia & ad examen legum reuocanda suscipiat: tum si quis roget quo iure id aggrediatur, an non plusquam ridiculus habeatur? Certe quidem ille hoc vnum agit, vt vocationi pareat. Non enim in corruptelas, sed in leges iurauit, vtilitatēque ac salutem reipub, imo si hic conniueret, directe in vocationem peccaret. Eadem plane ratione se gesserunt primi illi nostri ministri, primum reformationem vrgentes, deinde ipso ex munere manum operi adiuuantes. Ac sane si daretur Apostolos de veris successoribus interrogare, non illos aut corona triplici, aut pallio & diademate, sed verbi ecclēstis prædicatione ex suo ipsorum exemplo definirēt. Nam & à magistro didicerant, *Eum qui facit quod vult pater, & matrem esse, & sororem & fratrem.* Ergo ad primorum illorum clangorem excitati pastores, in Bohemia, Germania, Anglia, Scotia, Dania, Suecia, in Gallia, deinde Hispania, atque ipsa adeo Italia, tuendo munere suo sedulo cogitarunt. Paulò post regna etiam integra reformationem

Math. 23.

tionem admiserunt. Episcopi iisdem qui mendacij præcones fuerant, iisdem in templis & cathedris veritatem præconio suo ornarunt. Hic si aduersarii de successione quærant, stabit ut plurimum nostrorum partibus: perpetua enim serie Episcopis successerunt, qui primum Euangelium docuerunt. Si vocationem urgeant, eadem cum ipsis habent: nunc enim prius neglectum munus obeunt Episcoporum & pastorum, ad quod vocati erant. Ergo discrimen (ut diximus) in eo situm est, quod quem filiquis prius pascebant populum, vitæ pabulo nutriant, quæ Antichristi luto inficiebant gregem, nunc Christi sanguine abluunt. Atque hæcenus de vocatione primorum in reformanda Ecclesia ministrorum: in qua nec deest si quid boni in aduersariorum vocatione est reliquum, & in eo longe antecellit, quod quam isti in iniustitia detinent, nostri in usum reuocant, spartamque quam nacti sunt, sedulo exornant. Quod si qui etiam in perditio, qualem vidimus, Ecclesiæ statu non expectata eorum aut vocatione aut approbatione, qui sub pastorum larua gregem Domini miseris modis opprimebant, ab Ecclesiis quibus ministerium suum consecrabant, vocati fuerunt: nihilo magis id mirum videri debet, quam si populus in republica libera nihil moratus tyrannorum consensum & suffragia, bonos & legitimos crearet ex legibus magistratus.

Quod ad vocationem attinet eorum qui à primis illis in ministros ordinati fuerunt, Apostolici exempli vestigiis & veteris Ecclesiæ

Vocatio ministrorum
qui à primis
fuerunt ordinati.

- Canonibus institimus. Etenim si de personis agitur: serium doctrinæ ac morum examen institutum est. Hic Canon est Pauli : *Episcopum oportet apertum esse ad docendum, & inculpatum.* Sin eos qui examini præsent, non vnus quispiâ hoc sibi attribuit, sed multi simul ministri, episcopi, presbyteri legitimè & ipsi vocati, id est, vt Paulus loquitur, presbyterium, vel ex Cypriani phrasi, Ecclesiasticus senatus. Dum peragitur examen, ex quo pendet electio, Ecclesia pastorum creandorum morem imitata, qui describitur in actis, precibus & ieiuniis tota incumbit. Qui ita probati sunt, populo indicantur, vt cuius sit liberum, si quid habeat quod electionem impediât, in medium proferre, quæ fuisse veteris Ecclesiæ morem vel Ethnicorû monimenta testantur. Tandem Ecclesia tota consentiente, manuum impositione docendæ Ecclesiæ consecrantur : quam vnicam ceremoniam Apostoli Iudaicam Ecclesiam secuti vsurparunt. His ita constitutis, ad verbi & Sacramentorum ministerium accedunt. Atque hoc ipsum veteres Canones præscribunt, Ecclesiæ Ministrum eligat clerus, approbet populus : eligendo Episcopo alij aliquot Episcopi intersint, *Rogante clero, attestante populo.* Cauetur etiam, ne Episcoporum albo ascribantur, neue iure alios ordinandi fruantur, qui vel precio vel ambitu Episcopatum fuerunt adepti. Iam vel ipsa Romana statuât Ecclesia, vtrorû electio Canonibus firmitus nitatur, & an non istos Canones totos iam 800. annos contempserit. Si de Episcopis, siue ordinantibus, siue ordinatis
1. Timoth. 3. 2.
Tit. 1. 9.
1. Tim. 5. &
Tit. 1.
- Act. 14. 13.
- Lamprid. in
Alexandro.
- Act. 19. 6.
- In Concil.
Laodic. c. 12.
In Concil.
Parisc. 8.
Raban. in
glos. 6. cap.
Actuum.
Can. nullus,
& cap. in
ordin. dist.
61. cap.
Sacrorum
dist. 63.

quæritur: vel fauore Principum, vel Romanæ curiæ nundinationibus, vel præfente numerata pecunia huiusmodi dignitatem subeant: nec defunt qui in parentum gratiam prius Episcopatu quàm lucis huius vsura donati fuerunt, quum nondum constaret marisne an fœminæ nascituri essent. **E**s ipsa loquitur, nemo non videt, pluraque nouit, quàm proloqui possim. At si in examen conicias oculos, quale sit vel ex eo facile iudicari potest, quod magnam partem Romanæ Ecclesiæ Episcopi ignorant, suane Missæ Græcè an Latinè sit conscripta. Vitam autem vt plurimum tam perditæ sceleratam viuunt, (quod absque iniuria nonnullorum dictum volo) vt Cardinales illi à Paulo 3. reformandæ Ecclesiæ designati in suis articulis in has voces erumpant: *Per nos, per nos, inquit, nomen Christi blasphematur inter gentes.* Quod autem attinet ad populi, quem tantopere Cyprianus vrget, consensum, præcisèque vsurpatum in Eradio, qui Augustino successit: Episcopos non seriò, sed ludicra quadam ostentatione, non approbandos sed adorandos populo offerunt. Rursus si gregarios presbyteros spectes, indocti Episcopi indoctiores creantur, vt & scelerati sceleratiores, adeo vt iam à multis seculis Ecclesia eandem quam Scriptura quærimoniam vsurpare merito possit, quemuis pro arbitrio manum suam consecrasset. Nostri ergo pastores eandem quam ipsorum Episcopi successionem obtinent: Primis enim illis Ecclesiæ restauratoribus denegari nō potest: sed

Leo Papa
ep. 87 & 90.
Dist. 96. c.
presbyter.
c. bened. c.
quisquis. c.
i. Eos. q. 1.
& c.
Vbi Simo-
niaci hære-
tici, & deter-
iores hære-
ticis decla-
rantur.

Act. Cardi.
Paulo. 3.
Cyp. l. 1. ep.
3. & 4.
Aug. ep. 110.

Eusl. l. 6. c.

Theod. l. 1.
c. 9. de elec.
fabriam.

ita vt (quod est rei caput) interruptam veræ doctrinæ successionem restituerint. At vocatio longè est certior, magisque canonibus consentiens. Nam vt taceam ab iis vt plurimum fuisse consecratos, quos Romana Ecclesia ordinat: forma ipsa ad Apostolicum exemplū & veteres Canones reuocata fuit, quā planè subuerterat tota Antichristi factio. Contra verò examen hoc ferre non possunt Romanenses Episcopi quo adhibito, vix vllus reperiri poterit Episcopi appellatione ornandus.

Episcopus
& presbyter
ter vnum
& idem.

Tit.

Act. 20. 17.
& 18. ad
Phi.

1 Pet. 3.
Eph. 4.

Iis quæ à nobis disputata sunt, hoc vnū habent quod respondeant, primos illos collapsæ Ecclesiæ restauratores, Hussium dico, Lutherum, Zuinglium, Oecolampadium, & alios, à quibus nostri propagati fuerunt, non Episcopos, sed tantum Doctores & presbyteros fuisse. Quibus respondemus, Presbyteros & Episcopos in veteri Ecclesia vnum idemque fuisse, ac ne nunc quidem essentiali dignitate, sed titulis & tyariis differre. Sic enim Paulus: *Relinquit te in Creta, vt constituas oppidatim presbyteros.* Deinde quales illi sint describēs, *Oportet enim,* inquit, *Episcopum irreprehensibilem esse.* Narrat item in actis, presbyteros Ephesinos à Paulo accersitos fuisse, quos porrò his verbis compellat: *Attendite vobis ipsis & gregi cui Sp. sanctus, vos prefecit Episcopos.* Et ad Philip. scribens, oppidi illius Episcopos salutat. Et petrus, *Pascite,* inquit, *vobis commissum gregem.* Neque vero Paulus in contexenda functionem Ecclesiasticarum descriptione Episcoporum

porum meminit, sed tantum Pastorum & doctorum: & Presbyteros iubet pascere, docere, Episcopos agere. Palam est igitur, eosdem & Presbyteros & Episcopos fuisse. Quamobrem & Irenæus Romanos Episcopos, Anicetum dico, Pium, Hyginum, presbyteros nuncupat. Idem & Hieronymus hac ipsa de re ex professo differens, *Apud veteres, inquit, idem Episcopi & presbyteri fuerunt: quia illud nomen dignitatis est, hoc ætatis: Apostolus perspicue docet, eosdem esse Presbyteros quos Episcopos: Quod autem postea unus electus est, qui ceteris praponeretur, in Schismatis remedium factum est.* Et alio loco: *Antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego sum Pauli, ego sum Apollos, ego autem Cepha: communis presbyterorum consilio gubernabantur. Postea in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis Ecclesia cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. Sicut ergo Presbyteri sciunt se ex Ecclesia consuetudine et qui sibi prapositus fuerit esse subiectos: Ita nouerunt Episcopi se magis consuetudine quam dispositionis dominica veritate presbyteris esse maiores.* Durandus etiā Hieronymo assentitur, qui nullā inter Presbyterum & Episcopū differentiam in primitiua Ecclesia fuisse asserit.

Irenæus ex
Euseb. lib. 5.
c. 26. &
epist. 24.
Hieron. ad
Oceanum.

Ad Euag. &
in 1. cap. ad
Tit.

Durand. l.
4. dist. 24. q.
5. art. 4.

Ambros.

Ambrosius autem enarrans 4. cap. ad Ephesios, in quo de functionibus Ecclesiæ differitur, *Primum, ait, Episcopi, Presbyteri appellabantur, ut recedente uno, sequens ei succederet: Demig;*

In cap. 3.

Greg. lib. 1.

ep. 13. 77. 79.

& lib. 2. ep.

6. 25. & c.

Dist. 93. &

95. olim.

Lib. 4. sent.

dist. 24.

Magister

Ioā Paris. c.

3. lib. de po-

test. Regia

& Papali.

Lib. 2. de Ca-

thol. conc. c.

13.

Officenis in

summa de

maior, & o-

bed. & glos.

in c. 9. & 2.

q. 7. puto.

apud Aegyptum presbyteri consignant, si praesens non sit Episcopus, & c. Et in epist. primam ad Timoth. *Episcopus est primus presbyter.* Gregorius in epist. Episcopos Presbyteros Cardinales vocat, id est, primarios. Iustinianus autem Imperator in suis legibus reuerendos oeconomos, quod in ipsa dignitatis essentia nihil à presbyteris differat, sed quod in diuini cultus ministerio, id est, ordine & caeremonia primas partes teneat. Quin & Gratianus in decretis disertis verbis asserit, Episcoporum eminentiam & diocesum partitionem iuris esse positiui, non Apostolicæ institutionis. Petrus Lombardus idem totidem verbis repetit. Ioannes autē Paris. Doctor Sorbonicus Dominicanus in suo libro de potestate regia & papali, quem tū schola theologorum approbavit, longius prouehitur: nam quod ad dignitatem ministerij essentialem attinet, quam ille potestatem hierarchizandi populum vocat, presbyteros Pontificibus inferiores non esse profitetur, idq; confirmat, quod iisdem verbis constat illorum ordinatio, quibus episcoporum atque adeo Apostolorum, nempe, *Accipite Spiritum sanctum, & quodcunque ligaueritis in terra, erit ligatū & in caelo.* Quid vero Card. Cusanus? *Omnes Episcopi aequales, quoad iurisdictionem, licet non quoad executionem: quod quidem exercitiū exequutiuum sub certis terminis positius clauditur & restringitur, propter melius id est, propter causam adducēdi ad Deū, qua cessante, cessant, & illo positiua iura, Et hoc videmus dum sumus extra humana positiua iura, in natura-*

li scilicet iure, tempore necessitatis, quando tunc omnis sacerdos à quocunque delicto etiam à Papa excommunicatum & qualemunque absoluit. Itaque Papatus est de iure positivo, ut & gradus omnes maioritatis & minoritatis. Item: Omnes Episcopi sunt unius potestatis & dignitatis, & si maiores, maioris administrationis Maioritas autē illa ex consensu subiectionali constituitur, & ita (ait) papatus. Item: Quod dioceses sunt distincta, & unus Episcopus super presbyteros est de positivo iure. Item: Potestas ligandi & soluendi in qua fundatur omnis Ecclesiastica iurisdictio, est immediatē à Christo, & propterea sacerdotes omnes sunt aequales. Ex his igitur constat, quod Episcopus presbyteris supereminet, id iuris esse humani, & ordinem spectare: quod autem ordinem quemvis conturbat, iā ordinis est appellatione indignū.

His ita constitutis, addimus ius impositionis manuum & pastorum ordinationis penes presbyteros esse: Atq; id quidē de Apostolorū aetate clarius est quā ut dubitari possit. Ne (inquit Paulus) negligito donum, quod in te est, per impositiones manuum presbyterij, id est, presbyterorū siue seniorū. Adhæc presbyteros Timotheus & ipse constituit. Et quū Episcopus & presbyter sint unius & eiusdē functionis nomina, hoc iuris si sibi ex scripturis vendicant episcopi, idem & possunt presbyteri: Sin presbyteris denegant, eo ipso sibi ipsis hoc iuris abrogant. Ac sane antiquitus obtinebat in Ecclesia hæc argumentandi ratio: Baptizare potest, corpus dominicum administrare potest: ergo & manus impo-

Ius impositionis manuum penes presbyteros esse.

1. Timot. 4.

II. Greg. d. 95. c. 5. pervenit.

Mag. sent. l. 4. dist. 25.

Greg. ad Ia- nere. Sic legimus presbyteros contulisse olim
 nuarium. confirmationem, quæ hodie reservatur solis E-
 4. Dist. 7. q. piscopis: quam etiam Gregorius ipsis concedit
 3. art. I q. 2. in casu necessitatis. In ordinandis autem presby-
 & d. 13 q. 1. ris Episcopo manus capiti imponente, & reli-
 art. 1. & d. 25 qui quoq; presbyteri manus admouebant, vt
 q. 1. art. 1. apparet ex multis decreti locis: Sic enim Gra-
 Thom. in tian. *Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum bene-*
 3 part. sum. *dicente, & manum super caput eius tenente, etiam*
 q 72. art. *omnes presbyteri qui presentes sunt, manus suas*
 11. Greg. d. *iuxta manus Episcopi super caput illius teneant:*
 95 c. 5. perue- quod quidem eo spectabat, vt consecrâdi ius sar-
 nit. tû tectum sibi asseruarent, atq; ita testatum fa-
 Can. Pres- byter. dist. 23. cerent, Episcopum quidquid ageret, non suo
 Marfil. Pa- vnus, sed omnium nomine præstare. Nec de-
 tau. lib. 2. c. fuerunt qui ante annos 300. ex ipsorum turba
 17. quæstionem hanc agitarent. Iam vero si Epi-
 scoporum ambitione & pastorum negligentia
 perturbata sunt omnia, & collapsus ordo in Ec-
 clesia: certè quidem nostræ sunt partes, vt pro
 virili restituamus. Si tyrannidem a qualitate
 neglecta Episcopus in presbyteros vsurpauit,
 quod ille munus neglexit veri presbyteri sibi
 arrogare debent. Si hominum arbitriò inue-
 ctus episcoporum gradus hominibus exitio
 fuit: (alioqui enim ordinem non improbamus)
 presbyterorum certe qui à Deo constituti sunt
 a qualitate in viam salutis reuocandi sunt. In
 summa, primi Ecclesiæ Christianæ Episcopi
 presbyteri erant: & nostri quoq; primi ministri
 presbyteri. Porro ex Apostolorum institutione
 ius imponendarum manuum habuerût presby-
 teri,

teri, quam potestatem nostri etiam merito usurparunt. Ergo ab iis ordinati ministri rite cōsecrati sunt, nec vllus calumniæ superest in istorum vocatione locus. Quos si quis despiciat, præ splendore Romanensium prælatorum, Caiaphā sane mundi oculi suspiciebant: quum neq; aurū neq; argentum Cephā possideret: Paulus persequutor autoritate pollebat: Idem Apostolus proprijs manibus victum sibi quærebat. Nempe Deo familiare est, vt quæ ignobilia sunt in mūdo & pro nihilo habita, eligat, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt, aboleat. Et ex nostris multi Christi contemptum amplectuntur, qui poterant honoribus & autoritate pollere, & sane in ipsa Antichristi factione pollebāt. Intempestiue igitur vocationis nostræ cōfirmandæ causa miracula efflagitant. Quū enim sit ordinaria, illis perinde ac nobis sunt necessaria. Ergo si vocatione sua freti nouā in Ecclesia doctrinā spargere non dubitarunt, eodē iure tantundem nobis permittēt in vetera restituenda. Hic vero si excipiant, non suam, sed nostram nouitatis esse damnandam: iam de vocatione non controuertitur, sed de doctrina. Atq; idcirco prætergressis suburbij, in ipsam disputationis arcem, nempe dogmatum collationem, deueniendum est.

Atqui veteratorix istæ velitationes Possiacceni colloquij fructum eximium Gallix vniuersæ eripuerunt: Atque etiamnum Iesuitæ vt plurimū hoc propugnaculo nitūtur. Etenim si ab ijs Miracula. purgatorij, transsubstantiationis, sanctorum inuocationis probationem ex Scripturis requiras:

Ioan. 12.

Isaia. 53.

Edite, inquit, miracula. Eadem satanæ Christum impetentis vox extat: *si tu es filius Dei, proijce te deorsum*, æque scilicet ad pœnitentiam paratus impetrata quàm negata fuit petitione: Sic Pharizæi, quoniam Christus mercatores e templo eijceret, quod signum, aiebant, nobis ostendis, ut hæc facias? Christus vero quoniam multo maiora quàm petebant præstare posset, impetum ex Scripturis propulsavit. Scriptum est, *Non tentabis Dominum Deum tuum*, &c. Scriptum est, *Domus mea domus orationis*, &c. Pharizæi igitur in summa stupendorum miraculorum copia, miracula urgebant. Verum quod dæmonia fugabat, Principi dæmoniorum tribuebant: Si in terra edebat: e cœlo flagitabant. Quod si cœlitus ipsius vocationis confirmandæ causa voces exaudiebantur, factum esse tonitru dicebant. Sic & cruci affixo his verbis illudebant: *si filius Dei es, descende de cruce*. Quin & morte deuicta, ubi per medios custodes sepulchro egressus est, furto sublatum fuisse commenti sunt. Sic & à nobis isti miracula petunt, quæ si ederemus, præsto esset exceptio, nos Antichristos illos esse, qui signis & miraculis mundo imposituri essent, eaque ratione fidem esse nobis abrogandam. At enim Pharizæi dum à Christo cruci affixo miracula petebant, quemadmodum consultius fecissent si in hunc Isaia locum aciem ingenij intendissent: *Ipse vulneratus est propter prauaricationes nostras, attritus est propter iniquitates nostras, lino eius sanitas nobis fuit*.

Sic

Sic multo prudentius operam collocarēt Rabbini nostri, si ex Scripturis veras Antichristi notas scrutarentur, & qua decet attentione summum illud miraculum perpenderent, quod nostra memoria Deus sine miraculis operatur, dū solo spiritu oris conficit monstrum illud horrendum, quod tanto iam tempore mundus adorat, idque per eos qui mundi reiectamenta habentur.

Quum lex primum per Mosen promulgaretur, edita fuerunt ingentia miracula: Quum institueretur etiam de Deo & Baale questio, edidit & Elias miracula. Verū Iosia rege & Helcia sacerdote librum legis restituentibus, doctorum siue malitia siue ignorantia multo iam tempore sepultum, idolāque in Dei templum inuecta profligantibus, Esdra quoque scriba & sacerdote Dei cultum populo ex Babylone reduci instaurante: nulla tum adiuncta fuisse miracula legimus. Nec obscura est huius discrimⁱⁿⁱ ratio. Nouam legem Moses promulgabat. Eliæ negocium erat cum perfidis legis desertoribus: Contrā Iosias, Helcias, Esdras tantum modo sepultam legem effodiebant, ex eiusque præscripto Ecclesiam repurgabant, atque adeo cum iis agebant, qui Deutr. 13. eam agnoscebant, ex eāque argui & conuinci poterant, quisque contra miracula omnia legi credere ex lege ipsa edoctierant. Eadem est Euangelij ratio, quod Christus infinitis miraculis sanciuit. Verum si quis Ecclesiæ Pastor aliquos in Concilio errores emendari postula-

uit, nusquam legimus de miraculis interpellatum fuisse. A Bernardo certe quum in sui seculi corruptelas inueheretur, Ecclesiæque reformationem vrgeret, nulla petita fuerunt. Nos verò solam reformationem efflagitamus, sed multorū capitum rebus omnibus lōga iam annorum serie collapsis. Equidem stupendū esset miraculum, si nouum Euangelium proferret ē cœlis Angelus. Atqui vt ne sic quidem fidem habeamus, anathematis denunciatione Paulus deterret. Ergo iniqua est à nobis miraculorum postulatio, qui de salute in vno Iesu Christo quærenda concionamur, Christi & Apostolorū tot tantisque miraculis sancita. Hæ potius sunt Antichristi partes, qui salutem in hominū operibus, Monachorum meritis, bullatisque indulgentijs quærendam docet, qui nouum Christum nouumque profert Euangeliū, satanæ artibus, signis, prodigijs, miraculisque mendacibus confirmatum, quibus non ita pridem gloriabantur sana facellæque omnia, quæque paruo momento renascente Christo euauerunt, nō secus ac ipso primum nascente obmutuerant dæmonum oracula. Age vero bona fide respondeant aduersarij, si miraculorū potestate freti prodiremus, nūmne credituri essent nostræ doctrinæ, quam nunc magno cum supercilio flammis adiudicant? Si negant, equidem certe dum ea efflagitant, populo illudunt, cui persuasum esse volunt, nostræ doctrinæ sine miraculis nullam habendam esse fidem, ad quam si accederent miracula, se mox credituros. Sin affirmēt:
desine

define Lector mirari, Antichristum satanæ miraculis confirmatum, aduersus Christū ab istis admissum fuisse: quum tamen diserte Christia-^{1. Thess. 1.} nis omnibus spiritus Dei prædixisset futurum, vt inaudita & prodigiosa ederet, quorum tamē nulla esset habenda ratio: Christum verò hunc solo spiritu oris sui cōfecturum, id est, sola verbi prædicatione, & spiritus Sancti virtute effici.

Si tamen peruicacius miraculis vrgendis inhercant: En tibi Monachulum qui vel solo verbi Dei sono Babylonici istius imperij fundamenta paruo momento concussit, quantumuis aduersus omnium temporum iniurias solide cēmentata viderentur. At quibus temporibus? Cū imperia sua Papa non aliter quam Deus ipse vniuerso orbi præscriberet, quum Reges hunc adorarent, huic Imperatores seruirēt, Imperiaque pro arbitrio largiretur, quum in huius facta inquirere perinde esset ac montē sanctū, vt ipsorum verbis vtar, attingere; atque adeo cœlis ipsis obloqui. Is ergo ad cuius nutum cōtremuerunt in suis foliis potentissimi Reges, ad vnius homuncionis vocem in speciem contemptibilis ita cohorrui, vt ne nunc quidem animum colligere potuerit. Ille vero paucorum symmistarum non maiore quàm ipse esset splendore illustrium, maximam reipub. Christianæ partem istius tyrānidi iam eripuit. non homines, non vrbes tantū, sed regna integrā ab isto dæmone à quo obsidebantur libera-

nit, verbi Dei splendore infinitis hominū my-
riadibus iam ab ipsa natiuitate cæcis visum re-
stituit. Vos vero, ô boni, quod Deus tot tan-
tisque res admirandas sola verbi prædicatione
per seruos suos effecerit, idcirco Deum edi-
disse miracula negatis? Atqui perfici tantum
hoc miraculū absque miraculis, miracula om-
nia longissimo interuallo superat. Nostri me-
moria, multæ Bethuliæ, Sennacheribi, Hero-
des, Diocletiani, extiterunt. Gigantes mul-
tos ad lapidem impingere & conteri vidimus.
Eò quod spectauimus, contemnimus, quæ sum-
ma cum admiratione posteritas audiet. Et quis
obsecro sperasset, vllam nostri memoriam su-
perfuturam post editam in Gallia mensis Aug.
die 24. anno 1572. tam horrendam carnifici-
nam? Mortui ac sepulti eramus, sepulchròque
multi lapides appositi, quod & armati custo-
des circumstabant. Deus superatis omnibus ob-
staculis nos in suam ipsius laudem vitæ resti-
tuit, atque vt hostiū suorum cōsilia euerteret,
eos etiā excitauit, qui religioni nostræ aduersa-
rētur, qui reuoluto lapide extensisque manibus
nos è sepulchris educerent. Quod si nihilomi-
nus Pharizæorum more signum è cælo petunt,
quo tempore per totā Galliā tanquam lanienā
strages illæ ederentur, fulgere cœpit è cœlis
nouum illud sydus, quo non aliud simile à mū-
di creatione ad natum vsque Christum visum
fuerat: omnium oculis totos tres annos sub-
iectum fuit: Astrologiæ periti admirati
sunt

sunt & porro admirantur: Mundi sapientes qui omnia esse ab æterno constituebant, in creatoris adorationem consenserunt: & quid obsecro nobis portendat, nisi renascentem in mundo verbi prædicatione Christum? Atqui, inquires, nulla adhuc extant huius rei indicia: Imò res vestrae semper in deterius vergunt. Verum stella illa, quam magi prosequiebantur, totos triginta annos effectum caruit. Ac quicquid demum effectum est, in vnius hominis carne, eaque aliis hominibus contemptissima, atque adeo ipsa crucis ignominia, perfectum legimus, quæ diuinitatem ipsam sepulchro concludere videbatur. Quid tum? Posteaquam diabolus flammæ omnes suas in Apostolos & Discipulos Christi euomit, infinitas etiam in eos persecutiones excitauit, tandem manus dare coactus est, vniuersusque orbis Dominum suum agnouit. Mundus igitur nihil intentatum relinquat: nihilominus verbum Dei in æternum manebit. Antichristum perire necesse est, & confici spiritu oris Christi, splendoreque ipsius aduentus aboleri. Hoc decretum Reges adeoque totus orbis frustra euertere conantur. At ego Deum omnipotentem supplex oro, ut & regibus, & populis sincerum cognoscendæ veritatis & quarendæ salutis desiderium inspiret, sanctum colligendæ sub Christi obsequium Christianæ reipub. zelum, sanctum in ipso & viuendi & regnandi studium, quemadmodum ab ipso habent, ut uiuant & regnent: ut & Reges populis

iusta imperent, & populi regibus quod debent obsequium præstent : sicque nostro seculo Christus vnus sancta Regum & populorum conspiratione agnoscat Rex ille Regum & Dominus dominantium, in Ecclesia autem solus Mediator, Saluator, & Legislato. Amen.

T O

T O T I V S O P E R I S

*αἰαμαλαχίαι, iis que sequuntur
thesibus expressa.*

Ecclēsiā vel visibilem vel vt inuisibilem
considerari dicimus.

I.

Inuisibilis Ecclesia est eorum societas, quos
Deus quibusvis siue locis siue temporibus ele-
git ad vitam æternam.

II.

Visibilis Ecclesia eorum est cœtus, qui in
eam ipsam sunt vocati, certisque locis & tem-
poribus distinguitur.

III.

Cap. I.

Vna tamen est Ecclesia, sed variis modis
considerata: in visibili tanquam granum paleæ
mixtum, in inuisibili vt granum idem, sed per-
purgatum.

III.

Ecclesia visibilis primū sine lege extitit,
deinde sub lege certo loco, & gente circum-
scripta. Nunc Dei gratia vbique diffusa est abs-
que vllō locorum discrimine: vnde Catholica,
id est, vniuersalis appellationem sortita est.

V.

Ecclesia Catholica cœtus omnes Christia-
norum sub se complectitur, quibuscumque re-
gionibus sitæ sint, quas omnes Ecclesias dici-
mus, non secus ac maris partes inare: suis ta-
men nominibus vt Græcæ, Africanæ, Britanni-
cæ, & similibus distinctas.

VI.

Ecclesiæ præsertim Catholicæ (qualis nunc
est) partes aliæ puræ sunt, aliæ impuræ, & in his
rursus aliæ aliis impuriore.

VII.

Cap. 2.

R iiii

VIII. Puras dicimus, in quibus viget pura verbi Dei prædicator Sacramentorumque legitima administratio, quamvis Dei oculis nihil viquequaque purum videatur: nonnulli Orthodoxas, alij (sed improprie) Catholicas vocant.

IX. Impuræ sunt, in quibus deprauata est verbi Sacramentorumque administratio, quibuscumque tandem notis exteris gloriari possint.

X. Ac quandoquidem vniuersa Christi doctrina fide & charitate finitur, quæ quoad fidei doctrinam sunt impuræ, eas hæreticas dicimus: quæ vero charitate peccant, ita vt vnitatem scindant, Schismaticas nuncupamus.

XI. Sunt etiam quæ vtrobius peccant, qualis est Romana, quæque ei adherent: nam & perniciosas hæreses tuentur, & eos qui in viam reuocant, persequuntur, & anathemate feriunt. Attamen quandiu superest aliqua Christi professio, è tenui licet filo pendens, ei nomen Ecclesiæ non denegamus: eadem ratione qua hominem, insanum licet, & morbis confectum, nihilominus hominem appellamus.

XII. Cap. 3, 4, & 5. Vt Ecclesias puras ab impuris discernamus, Deus verbum suum tradidit Scripturis comprehensum, in quibus satis inest ad salutem perfectionis & perspicuitatis, vt quæ perfectissimum illum & patrem luminum auctorem habeant.

XIII. Ex iis igitur decidi debent nostrorum temporum controuersie, & Ecclesia restitui, quemadmodum

modum ex legibus respub. Atque ita, vt quæ Deus prohibet abrogemus, prohibitum autem censcamus quod ad salutem attinet, quicquid ab eo præscriptum non fuit: quod vero præcepit, restituamus, locis denique difficilioribus scripturas ex scripturis interpretantes.

Quæ hanc viam insistant Ecclesiæ, aberrare non possunt: est enim via salutis: & qui hac incedunt, iis præit Deus spiritus sui luce: est enim indiuulso nexu cum scripturis coniunctus. XIIII.

Contra verò quæ inde recedunt Ecclesiæ, aberrare possunt, etiam quo ad salutem: defleunt enim à via salutis: Temere etiam sibi spiritum vendicant, quem Deus solis ouibus impertit: eas autem solas pro ouibus habet, quæ vocem eius audiunt. XV.

Quamobrem Ecclesia hominum potius figmenta quam legem diuinam secuta, singulis suis periodis periculose lapsa est, eousque vt filium Dei, id est, suam ipsius salutem crucifixerit: quemadmodum & Romanam Ecclesiam nunc filium perditionis, id est, Antichristum adorare profitemur. XVI.
Cap. 6.

Ecclesia corpus est, cuius Christus Dei filius XVII.
est caput, efficacitatem Euangelij ministerio Cap. 7. 8.
per spiritum tribuens, & eiusdem virtute fulciens eos omnes, à quibus nomen ipsius sincere inuocatur: Atque in eo situm est capitis Ecclesiæ munus.

Nulli autem homini competit vt caput mi. XVIII.

nisteriale esse possit. Cùm enim aduentu Christi Ecclesia per totum sit orbem diffusa, eiusmodi ministerium nemo hominum obire potest. Singuli tamen pastores in suo munere Christum referunt.

XIX.

Neque verò Christus antequam in cœlum ascenderet, hoc munus constituit, neque Apostoli obierunt, nec vetus agnouit Ecclesia.

XX.

Cap. 9.

Itaque ex verbo Dei & veteris Ecclesiæ sententia Papisticam sedem, quæ hoc prætextu mundum tyrânide opprimit, Antichristum esse dicimus: quod quidem, vt probationes & circumstantias alias prætereamus, ex ipsius doctrina confirmari potest.

XXI.

Attamen solum illud Papisticum in parte Ecclesiæ situm neque Ecclesia neque pars est Ecclesiæ, sed in Ecclesiæ corpore pestis, quæ quantum potuit grassata est, & contagio infecit, quàmque adeo ne pessundaret, sola Dei misericordia obstitit.

XXII.

Cap. 10.

Iam ergo à Papatu non Ecclesia, ab Idolis non templo, à tyrannide non republica, à peste non vrbe recedimus, plane coalituri quamprimum Antichristum cum prauis humoribus euomuerit.

XXIII.

Nihilominus interim & ministerium verbi & Dei cultum ad institutionis ipsius præscriptum restituimus, Apostolos quum Templo Hierosolymitano excluderentur imitati. Neque tamen idcirco altare altari opponimus: Exhibitio enim Christo, vniuersa terra est altare

altare Domini.

Qui primum ex nostris ministris manum ^{XXIII.}
huic operi admouerunt, eam ipsam quam ad-
uerfarij præsumunt, vocationem habuerunt:
Pastores enim erant & doctores, eadem qua
ipsi forma & ab ipsis instituti: verum vocatoni
obsecuti sunt, à qua turpiter alij defecerant.

Qui verò deinceps secuti sunt, multo præstā ^{XXV.}
torem habent quàm aduerfarij, vt qui sint à pri-
mis illis ordinati, penes quos erat huius rei po-
testas: ac præterea etiam ad præscriptum Apo-
stolorum & veteres Canones in Ecclesia Ro-
mana obsoletos ac plane neglectos.

Denique præter ordinariam illam vocatio- ^{XXVI.}
nem, quæ Deus extra ordinem postremis hisce
temporibus ipsorum ministerio perficit plane
admiranda opera, abunde testantur ipsos non
in hominum, sed Dei opus incumbere.

FINIS